大金塔前的省思

從佛教深植於緬甸的盛況談我們的時代課題

觀淨尊者 講

叢書總序

本叢書始於 2008 年向帕奧禪師報告出版法務暨請求指導，並蒙其隨喜簽名，我們逐次出版「上座部佛教叢書」。

「上座部佛教叢書」含五小套，依次即為第一「巴利三藏譯叢」、第二「帕奧禪師叢書」、第三「禪師弟子叢書」、第四「上座部佛教選輯」、第五「上座部佛教弘護叢書」，共成本叢書，以闡釋與弘護巴利聖典為宗，以教修三藏為趣，歸於斷盡煩惱、利樂眾生。

「巴利三藏譯叢」的內容即是三藏聖典的「譯」本。巴利三藏當然是以巴利三藏文本為主體，並含傳統闡釋三藏的註與疏，統稱為巴利三藏，以教修三學。廣含律、經與論三藏，不偏重律、經與論之一，更不單依三藏一。「巴利三藏譯叢」是學院出版的叢書之首，翻譯三藏實為不諳外語的人聞法之磐石，也是我們最待加強的。

「帕奧禪師叢書」即是帕奧禪師本人著作的叢書，以華譯為主。禪師的著作重於闡釋三藏，所釋都是依於古代註疏並及今人佳作，內容不離戒定慧。「禪師弟子叢書」即是受學於禪師（著作）的弟子之叢書，選入的不離禪師著作之主體，同釋三藏聖典，助教修行。換言之，上二套叢都是為了闡釋巴利三

藏叢書。來到當代，能傳承三藏聖典是很難得的；幸運地，帕奧禪林的教學典範是以巴利三藏及註疏為依歸，並由之教授三學。在當代非巴利語系的傳統教區，帕奧禪林的教學典範已開始在華人區傳承教法、成立道場，開始累積上座部佛教的教學經驗。因此，本叢書首選「巴利三藏譯叢」，於上座部的當代新教區，隨以「帕奧禪師叢書」與「禪師弟子叢書」來闡釋三藏，以助植根上座部佛教於台灣等華人區。

本叢書的最後一小套是「上座部佛教弘護叢書」，重於弘護巴利三藏（即「藏內文獻」），猶如在當今易見的緬甸第六次結集版之巴利聖典的「藏外文獻」。簡言之，這四小套叢書猶如巴利聖典，以三藏為主體，而附以藏外文獻。藏外文獻則內容多元，廣如上座部佛教史傳（如述三寶之傳世、讚佛頌）、巴利語法書、現代緬甸雷迪大師 (Ledi Sayadaw) 的著作與通於世俗才德的書 (如《LokanIti》) 等，還包含了可視為三藏義註的《清淨道論》。前三叢書以譯釋三藏聖典為主體；弘護叢書則取法藏外文獻的精神，以譯或述藏外文獻。後者廣可包含以僧團為代表的三寶之宗教文化，上座部佛教為主的佛教世界之史地與文化民俗，依本上座部佛教而與教外互顯特色或相交流或判攝教外以嚴分，個別地區或道場的介紹，古今長老宗師之傳記行誼，護法弟子傳 (如佛世的給孤獨長者、阿育王)，藝術圖文詩歌 (如 Pagan 古城) 與朝聖參訪等。

本叢書的第四小套是「上座部佛教選輯」，性質兼含闡釋巴聖三藏與弘護，選輯上座部佛教名著，選風較為自由多元，不限於上座部傳統教區，作者大都不是於帕奧禪師及其弟子。

總之，本叢書的前三套構成上座部佛教之教學主體，附以必要的弘護叢書。前三可說是佛教的內學，後一則是佛教外學，附以第四小套的「上座部佛教選輯」，整體構成「上座部佛教叢書」。實則以佛教的內學引導佛教的外學，以弘護佛陀之教於世間；猶如僧眾引領信眾共組教團，以弘護佛法於廣大的社會。換言之，整套叢書的內容旨在勸引皈依三寶，譯述巴利三藏以教修三學，導向解脫以令正法久住、利樂眾生。

本叢書略可表解如下：

<table>
<tr><th>出版計畫</th><th>主 要 內 容</th><th>出版叢書目的</th></tr>
<tr><td>1. 巴利三藏譯叢
2. 帕奧禪師叢書
3. 禪師弟子叢書</td><td>譯及述巴利三藏聖典，來教修三學，以斷三毒，構成上座部佛教之教學主體；乃佛教之內學。</td><td rowspan="2">勸引皈依三寶、譯述巴利三藏以教修三學，導向解脫以令正法久住、利樂眾生。</td></tr>
<tr><td>5. 上座部佛教弘護叢書</td><td>以譯或述藏外文獻為本，實則廣含弘護上座部佛教，以勸引皈依三寶、護持正法；乃佛教之外學。</td></tr>
</table>

本叢書不單是台灣之需要，更為廣大華人所用。從叢書的寫作、選編、出版、流通與大眾的受用，我們培養菩提資道糧，滿心展望有更多師資、有計畫得以從事師資培訓，乃至建設教學中心，以協助上座部佛教植根於台灣等新教區。

序　文

「佛陀世現是快樂」，真實的佛陀，終於出現，無上快樂。「演說正法是快樂」，演說正法，照亮世間，歡享快樂。「僧伽和合是快樂」，僧伽成立，和合無諍，安住快樂。「和合勤修是快樂」，和合勤修，弘護正法，充實快樂。

懷著依住三寶的喜悅，應學習者之方便，重刊合輯舊作為本書。正文先是〈大金塔前的省思〉，乃應景的遊記，主旨是「從佛教深植於緬甸的盛況談我們的時代課題」。朝禮大金塔，面 大金塔代表的緬甸佛教之盛，分享學眾我們自己的時代課題，也就是試擬〈「植根上座部佛教於台灣」之芻議〉。〈大金塔前的省思〉是後文的即興之談，經過妙筆一記，方便讀者悠遊，嚮往佛教在緬甸的盛況，神思佛教如何植根在台灣，切要淺談〈「植根上座部佛教於台灣」之芻議〉。有後文的事先構想，才可輕鬆閒話我們的時代課題。真是因緣美事，台灣的慶定長老同行，烘托舊有漢傳佛教的味道，正可對話「植根上座部佛教於台灣」的課題；鋪展場景，暢談主題，活化這個芻議。誠邀有識之士同行，共來深思，修整辯證「芻議」，為「植根上座部佛教於台灣」之更完善而奉獻。

「省思」與「芻議」是正文主題，完成於 2010 年。相近的先前文事因緣在 2008 — 2010 年之間，一併選輯七篇要作為附文，以便生動主題，理解其真義。從 2008 年初在台草設「南傳上座部佛教學院」，即有前三附文：〈上座部佛學院招生簡章 (案 : 僅重刊前二段 ）〉、〈學院宗旨之傳與承 (案 : 舊於 2008，新則 2010 整潤)〉與〈籌設上座部學院護法會啟事〉。接著共四附文，乃是兩度與良師摯友瑪欣德尊者的文章對談；蒙其不棄，分別在 2009 與 2010 年進行。師弟相資，主題不離佛教世界，暢談上座部佛教於緬甸的興盛，更切中上座部佛教植根於「華人區」。尊者慈悲、守護台地法友，特別回應上座部佛教學院宗旨，帶領我們前進。這些既是生活點滴，也寫照深厚法誼，更是縮要一再長談的法義。知恩思故，記錄自己的成長點滴，也與諸友分享「僧伽和合是快樂」。

附文七是〈上座部佛教在學院之春天與學院宗旨〉(以下簡稱「春天」），算是前六附文的結要，也是正文的序曲。透過與瑪欣德尊者的對談啟發，要選七附文的省思，輔以法友的分享，終於沈澱「芻議」的主題 :「植根上座部佛教於台灣」。「春天」是比較敘事的文章，以學院為例，要說植根佛教在台灣。實際上，法義就是「芻議」的架構；而「芻議」是依於聖典，試著擬議當代「植根上座部佛教在台灣」的思想典範。「植根上座部佛教在台灣」絕非一人一道場之事，更非一兩代人之事，實乃教法久住的行動網領，輪迴於世間的向覺者之課題；而言台灣，只是剋就相對的地理空間。〈「植根上座部佛教於台灣」之芻議〉只是開始，在今日看來，當然極待改善與充實。

「植根上座部佛教於台灣」一本於人間佛陀；思想典範的三大環節可分「佛陀的教導」、「佛教的世界」、「世界的佛教」。典範的核心結構乃人間「佛陀的教導」，說明預入聖流（四預流支）的修學次第如何用為三重契機教導，形述佛陀教導的深與廣。依典範的核心向外開展的第二環節，乃是條判「佛教的世界」史，即依佛陀的三重契機教導，來條流與判分流傳至當代的佛教世界史。這是「當代」的佛教世界的判教，不是傳統的，也非現代；並明植根教法於「台灣」的機宜，以資理解。再廣用發展為第三環節，即是當代「世界的佛教」之價值系統。這是廣從世界文化看小小的佛教世界，以點醒當代「世界的佛教」之處境，指明佛教的價值。這綱領應用於台灣以利實踐，表顯上座部佛教對台灣之價值。簡言之，依本佛陀、縱看古今、宏觀世界，立基台灣，諒想「芻議」，簡明植根上座部佛教於台灣之思想典範。

先有「芻議」的理論與綱領，才能淺出，趣談如何「植根上座部佛教於台灣」，試呈「大金塔前的省思—從佛教深植於緬甸盛況談我們的時代課題」。附標題的文義自顯，而奉獻於全書正文的主題只是拋磚引玉，遠非教法的豐碩果實；實當藏拙自珍，為教法之久住，粗野獻曝。再明遠緣之一，則是思擇台灣為主的華人思想背景，審察現代以來華人佛教最重要的學潮—印順法師（1906-2005）的新思想典範。在拙作《復歸佛陀的教導（二）》（2006 年出版），長文附帶〈略論印順法師的新典範〉，明其思想背景與形鑄新典範的過程。該書正文粗枝

大葉，但蘊涵佛教的思想典範之凝想，並應用典範的三大環節（如上一段所述），附論評述印順法師後期鑄成的思想，兼覆有識之士對前書的討論，如對拙作《復歸佛陀的教導（一）》（2004年出版）的部份。文章事緣，本當私珍自賞，為法友一參、發揮「植根上座部佛教於台灣」，為智者開展當代華人佛教教想的新典範，小記於此。

本書的正文與附錄大多以台灣為特例，看上座部佛教廣植於華人區，更多的是佛教植根於非上座部傳統教區的當代芻議。有志者自知！重刊舊文，有著各地相問者帶來的激勵，更多的是親值佛法、入僧與事師之樂。除了要禮謝瑪欣德尊者的法布施，也感念王寶昭居士整理〈大金塔前的省思〉、羅慶龍居士擬具〈護法會啟事〉，還有黃昭陽居士助成編務，台灣南傳上座部佛教學院（TTBC）承責出版。

最衷心期待的是僧信同心，相互懷恩，知慚有愧，同來增益「植根上座部佛教於台灣」，共享「和合勤修是快樂」！

觀淨

誌於 靜樂禪林 台灣南投

大金塔前的省思
從佛教深植於緬甸的盛況談我們的時代課題

「植根上座部佛教於台灣」之芻議 (上)

「植根上座部佛教於台灣」之芻議 (下)

隨文附經目次

隨文附表與圖目次

附錄 1：上座部佛學院招生簡章

附錄 2：法藏講堂附設上座部學院 Taiwandīpa 學院宗旨之傳與承

附錄 3：籌設 上座部學院 護法會 啓事

附錄 4：上座部佛教植根於華人區的三個階段 —回應臺灣南傳上座部佛教學院宗旨

附錄 5：上座部佛教植根台灣之一滴

附錄 6：如何使上座部佛教植根於華人區
講於第二期法工成長營 2010-3-1

附錄 7：上座部佛教在學院之春天與根植台灣的宗旨—與學院僧信、法友與善施分享

1. 缘起

1.1 參訪的緣起

2010 年 2 月底新春禪修營圓滿時，學院代院長－觀淨尊者宣佈一項令人振奮的訊息：學院預定於 5 月至緬甸帕奧禪林參學，歡迎隨喜參加。部份禪修者聽聞後，即在分享學習心得之餘，相互約定回去安排時間及相關事宜，希望能夠跟隨師長同赴禪林參學，因緣具足者也可以留在禪林繼續精進禪修，期許在止觀的修習次第學程能更上一層。

此次參學之所以特別殊勝，最主要的原因是 2010 年 1 月至 6 月帕奧禪林舉辦為期六個月的密集禪修營，由帕奧禪師親自指導，有逾千的禪修者（其中約半數為比庫僧眾）參加。若在這段期間至禪林參學，不但可以一睹盛況，更可親身體會團體共修的殊勝；留在禪林精進禪修者，也有機會得到禪師的指導，真是千載難逢。其次是有學院的代院長帶領，至禪林後還可頂禮尚智禪師等學院的指導師長。

再次是法藏講堂的住持－慶定長老將同行往詣禪林晉見禪師，同來隨喜學院向禪師邀請供養學院處所－法藏講堂給禪師，並且邀請禪師蒞台弘法。(見下圖：慶定長老在學院禮禪師)

帕奧禪林不但是學院所依循的宗教典範，更是國際上頗負盛名的上座部佛教禪修聖地，也是所有好樂禪修者夢寐以求的學習處所，保留了佛陀時代傳統的僧團制度與生活。想到此行不但可以回歸祖庭躬逢其盛，並且參與成就供養的殊勝善業，所有參學者莫不充滿歡喜與期待。

末學的參學動機，除了上述兩點殊勝原因之外，在個人方面：首先是，聽聞禪師威德及禪林的相關人事物已將近十年，一直沒有因緣參訪佛教的國度－緬甸以及至禪林參學。在這段期間，雖然禪師曾經五度蒞台弘法，一次親蒞學院指導，末學卻屢錯良機，未能親近頂禮禪師攝受學習；經過漫長的等待，如今總算因緣成熟，而且又有學院師長帶領，思及世事無常，豈能不好好把握呢？其次是基於好奇，不理解禪林為何可以吸引全球超過 20 個國家的禪修者或佛弟子，不遠千里迢迢由世界各地遠赴禪林求戒、求法？乃至不惜捨棄世間的榮華富貴、名聞利養（例如：博士學位、高薪、高位），心甘情願在森林道場的一隅，虔誠的禮跪在佛陀面前，接受禪師教誡、修禪。

再則是，不理解為何有人到禪林修學返台後，卻反而在思想觀念上生起負面、反向的變化？為何不同的人在同樣的禪林，所學習到的結果，居然是如此截然不同？禪林到底是怎麼樣的一個地方呢？就這樣，末學懷著既興奮又摻雜疑團的心情，於 5 月 7 日一早踏上緬甸參學之旅。

1.2 撰文整理的緣起

此次同行有代院長觀淨尊者隨團指導，除了深化我們對緬甸佛教的認識，也引導我們如何在禪林參學。

在參學之旅的通告上，已列有參學須知；觀淨尊者在機場也殷殷叮嚀我們如何安住於禪林：「如《清淨道論》上之教導，至大道場參學禪修，得善巧地遠離一些大道場難免會有的人事紛擾。我們此行係以參學禪修為主，抵達禪林之後，大家要提起正念，善自守護身語意業，遵守禪林的師長及執事人指導，切忌向外攀緣，恪遵禪林的共住規約，以淨除不必要的煩惱。」感恩師長行前的提醒，到帕奧禪林參學後，親身體驗，再經指點，幸而澄清了摻雜的疑團。

沿途，尊者還隨緣重點開示。在大金塔前的省思，精要概述緬甸佛教之殊勝，進而省思及前瞻我們在台灣的佛教之時代課題，真是暢展吾人心胸情懷！從而加深個人參學的意義，更指引自己學佛的方向與目標。是以特整理為文，以嚮法友。

由大金塔往南，至達通—東南亞南傳佛教之法源金地時，尊者也即景地從法源金地達通出發，概述佛教於巴甘王朝時植根於緬甸的情形，再述其歷史地位以明上座部佛教在東南亞的建立過程 (可略參本文 3.1 節)，乃至由之論及印尼 (婆羅浮屠) 與高棉吳哥王朝的大乘密教與印度教之共構，從而說明印藏的大乘密教與印度教，兼及佛教在中國乃臣服在中國的皇帝文化及融入儒道思想而三教合一。換言之，尊者不只概述判分了佛教的三個傳統教區、也含攝僅成古蹟的東南亞印尼及高棉吳哥王朝的大乘密教與印度教。尊者個人對佛教世界的豐厚學養，盡現於信手捻來卻深廣而簡要地言談中，如此廣述概判佛教的傳統世界，可能自己太孤陋寡聞了，真是沒聽過，希望將來能多學習，補充整理成文。

到了帕奧禪林，除了頂禮禪師隨喜供養，還親見尊者與學院指導師長之同心協力，共商安排學院事宜。因學院師長的帶領，我們有緣親近參訪禪林長老。心中欽羨師長們為僧共住於帕奧這樣的大禪林，自己也對禪林親切熟悉起來。觀淨尊者還對隨行的學院護法分享回禪林之感，以明我們植根佛教在台灣的進一修弘因緣。可惜沒能錄音整理分享，否則結合上述二則開示，真是殊勝難得的一課！

2. 大金塔代表的緬甸佛教

2.1 往詣大金塔

經過大約四個小時的飛行，抵達緬甸仰光。一行十人步出機場，隨即在莊爾群師姐的引導下搭上專車，至住處安單稍事休息。近晚時分華燈初上，大家同赴舉世聞名、嚮往已久的大金塔參訪。

金碧輝煌的大金塔，在夜色及燈光的烘托下更顯光輝奪目，猶如見到佛陀般，一股歡喜、恭敬、讚嘆之心油然而生。大家叩首膜拜禮敬繞塔一周後，在寬闊的大理石平台一隅，觀淨尊者有感而發，即席開示。

2.2 大金塔代表的意義

尊者首先以大金塔的起源為引，介紹佛教在緬甸的盛況。

根據律藏記載，最早供養佛陀的兩個緬甸商人（大布沙與

婆利佳 tapussa & bhallika），在佛陀成正覺的七七日內供養佛陀缽食，佛陀賜予八根頭髮，他們帶回仰光起塔，成為緬甸中最神聖的佛塔，這是大金塔的起源。十一世紀蒲甘王朝時期，佛教成了緬甸的國教。據說，當時上至王公貴族，下至平民百姓，每年都要來大金塔參拜。直至今日，大金塔更是男女老幼婦孺同來朝禮之處所，猶如舉辦慶典，表達內心對三寶的尊敬、對法的好樂，希望在佛陀教法得到聖潔，許願生命的莊嚴淨化、迴向功德。

大金塔初期塔高僅八米三，經過歷代國王多次整修增建；目前主塔塔高九十九米四，塔體外面貼滿金箔，所用黃金達七噸多重。塔頂有風標，下有寶傘，掛著一千多個金鈴和銀鈴。寶傘下鑲嵌著七千顆各種寶石的巨大鑽球。塔內供奉著玉石雕刻的坐臥佛像，雕工細緻、端正莊嚴。大金塔周圍如眾星拱月般環立著六十四座小佛塔，和四座中塔。高聳的尖頂金色寶塔，有單獨成塔，也有多塔組合，形成一片壯麗的金色塔林。

大金塔代表佛教照耀著緬甸這個國家，象徵著佛教乃是整個社會的全民宗教；這在台灣與中國大陸都是沒有的。佛教在台灣等華人國域的發展，與當地社會、文化及國家全體人民的關係，沒有像緬甸這樣全面性的。在緬甸，佛教可以成為整個社會最重要的文化傳統、宗教典範、修行以證的真理。而這是什麼因緣呢？

2.3 佛教的一般盛況

兩位商人供養的食物—沙度瑪度 (satu-madhu)，成為緬甸 特別的宗教文化之一；居士常供養生病的比庫，以利在午後使用。沙度瑪度 (satu-madhu) 乃緬式的巴利，沙度是巴利的四 (catu)，緬語唸成沙度 (satu)，瑪度是甜食；這是由酥、蜜、油、糖等四種的七日藥結合做成的四合一甜食，可作為比庫的七日藥。尊者以此為例，附帶說明來緬甸參學者的學習情形，大多有學習到靜坐，經典比較少學習到，醇美的宗教文化則更少學習。例如：來緬甸學習一兩年了，回台灣之後連沙度瑪度都不知道，更做不出來，表示他們未酣享緬甸的甜美宗教文化，還很隔閡於緬甸食、衣、住、藥等佛教文化。

緬甸佛教的文化傳統富有種種盛況。如：歷代國王興建保留下來，或大或小的佛塔林立，塑造出佛教的環境及氛圍，其中以巴甘佛塔城最為有名 (見右圖：巴甘)。緬甸人從小耳濡目染、接受佛教文化思想薰習，因此每個人臉上自然而然流露出對三寶虔敬的神情。更殊勝的，緬甸的家庭幾乎都會把家中的男孩送去寺院短期出家。聽說，男孩子未出過家就結婚，父母會很難

過。我們台灣人的小孩子沒結婚就出家去，很多父母可能會難過到哭！

出家當天通常以慶祝聖典方式，把小孩子打扮得像是國王一般，頭戴皇冠坐在牛車或馬車上，全家人也都盛裝陪同，浩浩蕩蕩的遊行在街上，往寺院方向前進。樂於出家的沙馬內拉（即小沙彌），二十歲就可進受比庫戒。

出家後，除三衣一缽及應具物外，傘、文具、書物、眼鏡允許攜帶；捨指環、手錶及一切嚴身物。飲食自托缽而來，日常所需由俗家親屬及信徒供給；出家調伏行為，接受佛教教育，修道則是出家眾最重要的事。出家後，如不想繼續過僧人生活，可隨自願捨戒還俗，當在家信眾護持佛教。目前全國大約有50-60 萬的出家僧伽，何等之盛況！

3. 佛教深植於緬甸的殊勝因緣

佛教在緬甸之所以如此興盛，乃至譽為今日(最後)之佛國，形成自己特別的宗教文化，當然是自於其有種種殊勝的因緣。我們可以從三方面看出佛教深植緬甸的堅固性：三寶的傳承、三藏聖典的學習以及戒定慧修學的落實。

3.1 僧伽代表的三寶之傳統

首先是堅固的僧伽傳統，單看 50-60 萬的出家僧眾，僧伽傳統之堅固就可想而知！台灣一般人單從電視新聞看到所謂的「袈裟革命」，看到緬甸僧眾為護祐人民與社會而抗議軍政府 (見右圖)，但是卻不知緬甸的僧伽傳統與國家及社會的關係。相同地，在南傳佛教的泰國，一般人但知紅衫軍與黃衫軍的輪流激烈抗爭，殊不知佛教僧伽何以寂靜無聲地支持國家與民族。

始於佛陀西元前六世紀於印度創教；佛滅後，長老們為首的僧團續佛慧命，形成上座部佛教。早在阿育王之際 (西元前三世紀)，上座部佛教已南傳，深植於斯里蘭卡；並傳到東南亞佛教的法源金地 (suvaṇṇa-bhūmi)，位於今日緬甸南部之達通 (Thaton) 而廣延東至泰國南部。達通當地的蒙族接受僧團的教導，很快地建立以巴利三藏為中心的文化傳統小國。直至 11 世紀時，首次統一緬甸的國王，後來歸依來自達通的高僧 (名為阿羅漢) 而護教，被譽為「緬甸的阿育王」。受阿羅漢法師之指導，從達通迎請巴利三藏及廣大的僧團，以改造原地各式的宗教；並帶回佛教的工藝之士，建設巴甘王都為佛塔城。國王還請僧往斯里蘭卡迎回巴利三藏，而後來的緬

僧也至斯里蘭卡承續僧伽傳統；終於，南傳上座部佛教於斯里蘭卡的傳統也在巴甘王朝時代流佈於緬甸，乃至深植廣弘於緬甸的巴甘王朝，建立東南亞第一個南傳佛教文化傳統的國家。來自法源金地的佛教早就流傳於今日泰國的 (中) 南部，加上斯里蘭卡的僧伽傳統流佈於東南亞，泰國的大城王朝 (14 世紀) 在東南亞堅固地建立另一個南傳佛教文化傳統的國家，之後漸次植弘於高棉與寮國，形成五個南傳佛教的國家。 (見右上圖：東南亞四國)

在緬甸強大的巴甘王朝時期，乘僧團之威德輔以國王之護持而建立南傳佛教的堅固傳統，從而擴大傳佈，並且穩固為東南亞的南傳文化之傳統底蘊。在緬泰之東的高棉，早已建立大乘 (秘密) 佛教和印度教的王國；至吳哥王朝時建立東南亞史上的強大帝國，在 11-12 世紀時極為強盛，吳哥窟可為見證 (見左下圖：微笑高棉)，廣佔東南亞大陸，而無法向西推進入到緬甸；加以泰國後來整個成為堅固的南傳佛教國家，高棉終轉為南傳佛教之最東邊的國家。寮國

與高棉北中部以安南山脈而東隔越南的北中部；越南北部西元前早已逐漸浸潤於華夏文化，後來漸及於中部，不僅未西入寮國與高棉，越南南部原來的印度教與大乘 (密) 佛教亦終隨高棉而成南傳佛教區。越南南部就成為東南亞的南傳佛教文化圈與中華文化圈的交接地帶。這情形可對比中華文化從韓國之北而南，乃至深入日本。

而在緬泰之南的馬來西亞開始屬於島嶼東南亞，早受制於印尼的王國 (都屬大乘密教與印度教之類的王國)，如婆羅浮屠佛塔，11-12 世紀仍如是；即使 12 世紀早有伊斯蘭教的小王國建於北部的吉打，乃至 15 世紀建立的馬六甲王國，都未能向北改變緬甸等東南亞大陸的南傳佛教文化傳統，只傳為島嶼東南亞 (如 印尼與汶來) 的文化傳統。在緬甸之西的印度與西藏，11-12 世紀之際的宗教乃是血緣相近的印度教與大乘密教；而其時印度不僅小國紛立而勢弱，也開始受到伊斯蘭教王國入侵，而無力東傳緬甸；乃至強大的蒙兀兒伊斯蘭教帝國 16 世紀時穩立於印度，亦無法改變緬甸的南傳佛教傳統。

在緬泰之北的中國，是東南亞大陸的人種來源之一。八世紀雲南的南詔國滅緬甸的驃國；11-12 世紀的巴甘王朝值衰弱的宋朝，13 世紀雖被元朝忽必烈所滅。但是，因緬甸離中國的華夏心臟遠，又是交通不便，更因巴甘王朝建立堅固的僧伽傳統來守護佛教文化；所以，即使緬甸之北的雲南後來明顯進入華夏文化圈，而緬甸仍是一味的南傳佛教文化，乃至緬泰的南傳佛教文化建立在雲南的西霜版納。相鄰之故，今日仰光中華寺

仍存有一部慈禧太后賜的漢譯乾隆大藏經以為紀念；大金塔也常有漢僧前往朝禮。

因為僧伽獻身致命，輔以國王等信眾之護持，在巴甘王朝時的 緬甸，以巴利三藏為中心，改造原地既有的宗教文化，將在印度僅作為有力的宗教典範之佛教，深植廣化為全民的文化傳統；從而，大力助成南傳佛教廣弘於泰柬寮與越南南部及雲南的西霜版納。僧領信以共同弘護東南亞南傳佛教文化，因而四周成熟的中華文化、印度教文化、伊斯蘭教文化即使建立強大的帝國，也無法入侵改變上座部佛教的文化傳統。進入現代才蒙上新的文化面紗。(見上圖：南傳國域)

直至現代西方入侵之前，佛教文化一直化育著斯里蘭卡與東南亞大陸。殖民帝國東漸，傳統的南傳佛教國家幾乎全淪為帝國的殖民地，其害深廣；而佛教作為文化傳統，仍撫慰受逼迫的人心，領眾奮進。先是南傳佛教之根的斯里蘭卡受英國殖民，次則是緬甸；高棉、寮國與越南則受法國殖民；唯泰國夾於強權而危立於砲火，賴佛教支持皇室之改革以維持國家之獨立。而受殖民的國家即使爭取獨立，仍得依靠佛教的文化傳統，從而建立佛教僧伽與國家命運之特殊關係。這是傳統時期佛教與國家之關係而於現代的新構成。在當代的表現，則如，斯里

蘭卡政府平定坦米爾叛軍的過程一直有僧伽的支持；緬甸僧伽為維護廣大人民權益 而抗議緬甸軍政府；泰國人民的抗議再大、衝突再激烈，僧伽仍 默默護國佑民，未涉入人民之間的抗爭，而維續著人民共有的 佛教文化傳統。

因為，佛教僧伽乃緬甸與泰國的文化傳統之核心，而於現代又各有不同的際遇，才有當代緬甸之「袈裟革命」，對比於泰國之僧伽寂靜於紅黃衫軍之輪流大抗爭。我們今天懷著朝聖的心情來參訪緬甸，當然是隨喜讚歎緬甸堅固的僧伽傳統，以及三寶對國家與社會的貢獻。但是，佛教在緬甸並非無缺點或困難。例如，緬甸佛教經現代西方殖民之害，而獨立後的軍政府又帶來佛教與社會的災難，當代全球化相伴而來的世界宗教多元交流更是緬甸佛教的時代課題。在這些方面，台灣傳統佛教在現代以來的發展經驗，值得緬甸佛教參考。台灣佛教的發展，從傳統的社會邊緣而復興於現代，當代乃至趨為社會的核心宗教之一，不僅匯集佛教世界的各大傳統，並與世界各宗教文化交流。

即便佛教在緬甸有此現代以來的遭遇，信眾更加寄望於僧伽，緬懷僧曾領信建立純淨的佛教文化，共庇於三寶之德，以迎對三大東方 (宗教) 文化 (中華文化、印度教文化、伊斯蘭教文化)。今日應對現代以來西方為主的新世局與文化，值得期待僧伽帶領信眾安立佛教於緬甸，更廣佈於當代世界。因為，緬甸僧伽帶領的佛教文化，還有深厚的三藏教學傳統，更落實於戒定慧的修行。

3.2 三藏聖典的學習

學習與憶持巴利三藏，這是緬甸僧伽極富盛名的，也是最基礎且一般的修學重點。即使斯里蘭卡可稱為南傳佛教的母國，語言又同屬印度語系而近於巴利語；但對通達巴利三藏而言，斯里蘭卡出家人仍非常讚歎緬甸學習三藏聖典的傳統。依止師長出家為僧而研習三藏；這正佛陀教導鼓勵的：親近善士、 聽聞正法、憶持、熟誦、省察而精通之。被譽為現代華語系佛學泰斗的印順法師，也聽受且實行這教導；除了以身作則講述佛法，並曾鼓勵說：讀經要作筆記， 作筆記還可跟別人分享，乃至可以講、授課，教學相長，寫成書文則又更佳。

精通憶持巴利三藏，所謂的「持三藏者 Tipiṭakadhāra」，在今日緬甸還是活的傳統，「持律者(vinayadhāra)」更不用說。對於三藏聖典的註解與綜述，每一個時代都有對於三藏聖典解釋的大長老。現代最有名的是甘達勇大長老(Mahāgandhayun Sayadaw)，被譽為現代覺音。先舉其對律藏的系統性著作為例：

第一級、除了一般的戒法精神之述作，專爲新出家的人有一書，這是最基礎的入門書。

第二級、屬於比庫戒、比庫尼戒的譯釋（大約 500 頁到 600 頁）。

第三級、研習對《疑惑度脫》（或稱《度疑》）的譯釋（兩冊，大約 1,000 頁）。《度疑》乃覺音尊者完整地解釋比庫戒以及比庫尼戒。或是研習《小學》的譯釋，這是律藏的綜合書。

第四級、研習對《一切歡喜》(Samantapasadika) 的譯釋之第一部份 (有四冊共 3,000 頁)。《一切歡喜》乃覺音尊者對整部《律藏》的註。

第五級、研習對《一切歡喜》(Samantapasadika) 的整體譯釋（ 共十餘冊約 8,000 頁）。

甘達勇大長老一層、一層有次第地著作律學，以供專志研習；再如對論藏的著述，緬甸一般都用《攝阿毗達摩義論》為入門書，即使對這入門書也有五級的次第系統專著教學。

第一級、《生活中的阿毗達摩》，深入淺出以供一般學習。

第二級、《基礎的攝義論》。

第三級、《攝義論》之譯釋。

第四級、《阿毗達摩義廣釋》之譯釋。《阿毗達摩義廣釋》乃古代對《攝義論》的名釋。

第五級、對「心路歷程」等主題的專書譯釋。

這五級還未真正直接譯釋聖典的《論藏》。七論第一論之《法集論》的註解書是《殊勝義》，大長老單是對《殊勝義》的譯釋就有四鉅冊 (約 3000 頁)，對整體論藏的註解書都鉅著譯釋。在《經藏》方面，例如《長部》分三品，第一品含有最詳盡的修行道次第等複雜又重要的法義，單是對第一品註解書的譯釋就共有四冊，約 3,000 頁。著述巴利語的文法書以引導學習，更是詳盡且系統，對程度不同、背景不同的學習者，一層、一層的引導。

緬甸人對佛法的憶持、任持的力量，其系統化、詳細、徹底的程度，由此可見一般。研習巴利三藏的堅固傳統，仍活於今日。緬甸不但有老師可以背誦、憶持整部三藏聖典，而且對三藏與註解書也都很瞭解。所以他們對三藏聖典很堅固，也有良好精深的教學傳統，例如，對於律學有興趣的人，只要依循該五級的著作而研習，就可漸次通達，加以憶持則專精通熟。想專精三藏乃至通達佛教傳統的人，只要依持甘達勇大長老的全集鉅著，應該都可以成功。想來，我們對三藏聖典的瞭解、思惟、解釋，乃至背誦起來、任持的力量還有很大的學習空間，更不用說是教學系統了。

這種強有力的三藏聖典之教學系統，乃緬甸佛教堅固的根本原因之一。有次學院誦戒日之後，自幼浸潤於緬甸傳統的悉達拉大長老 (乃甘達勇大長老的戒子，曾任教於馬哈甘達勇聖典大學) 特別開示：研習三藏之重要，乃植根佛教於台灣之必要，

悉達拉大長老教誡

乃至例舉典籍與科目。聽後，學院師長還趣談鼓勵某位緬甸師長：一定要在台灣開授這門課，才可回緬甸。

緬甸佛教浴沐於巴利三藏所傳的佛陀之教，傳統建立以後安穩地統緒文化生活於三藏聖典。這個優點不僅緬甸人懷念，更值得我們大力學習。但其傳統時代鮮有教外思想之侵或交流，即使曾有亦缺乏文獻以供研習；而現代不僅受西方帝國殖民，更伴隨宗教與文化入侵，乃至當代的世界宗教與文化交流之課題，都顯不足於應時以禦外！相對地，佛教傳入中國曾與本土思想激辯，又要學習委曲臣服於皇帝至上的帝國，富有應時以禦外的經驗；即使傳統末時的明清，佛教轉化為三教合一，但未如佛教滅於印度。今日台灣，經太虛與印順法師創建的佛教現代改革思想之引導，復興於現代，更於當代發展佛教新思想以應用於台灣社會及交流於世界宗教與文化。華人佛弟子熟於這種應時以禦外的經驗，若能深入通達三藏聖典、領悟佛陀回應婆羅門神教文化而創教之精神，並提供該經驗供緬甸佛國參考，應是功德一樁！

3.3 戒定慧三學的落實

此外，緬甸對戒定慧的修行也是很堅固，廣傳於當代世界。講到禪修，世人莫不提到緬甸。例如：我們這次要去的帕奧禪林，平時保持將近一千位禪修者，其中約半數是比庫僧眾，還有來自近二十個國家約一兩百位的外國人。在今日的全世界，可能很難找到如此的其他禪修道場。

對於禪修方法，完整系統地教導的禪師，真是不乏其人，當代則如帕奧禪師對於修行方法系統性、鉅細靡遺地解釋。禪師在幾年之內完成五大冊的《趣向涅槃之道》，共約 4,000 頁。我們現在 可以依之而修的《智慧之光》中譯本，主要內容來自禪修者的操作手冊，就已很殊勝了，更何況《趣向涅槃之道》廣引三藏義海而教導禪修。

解行相資，我們是聽過了，但仍很需要學習。緬甸的禪修傳統如何依巴利聖典與註疏的教導，且綜合詳釋而教修呢？倘若真能體會其中精湛的妙處，可謂修學佛法之大樂。舉我們親近而較熟悉的帕奧禪師為例，來幫忙了解。禪師在《正念之道》譯釋《長部．大念處經》，其中曾詳盡指導佛陀略教安般念而修習止觀以解脫之次第。經上先教導前行，再教導修安般念成就定學：禪師曾於《顯正法藏》廣教修至第四禪的過程；這乃

至可為《清淨道論》之譯釋。

接著的依定修觀則是關鍵的修法。經上略教如下：

「如此，他安住於觀照內在的身爲身、安住於觀照外在的身爲身或安住於觀照內在與外在的身爲身 (Iti ajjhattaṃ vā kāye kāyānupassī viharati, bahiddhā vā kāye kāyānupassī viharati, ajjhattabahiddhā vā kāye kāyānupassī viharati.。)」#

對依定轉修觀的關鍵步驟，《長部註》註解出兩種修行的進路：「呼吸行者（assāsapassAsakammika）」與「禪那行者（jhānakammika）」（DAm Ⅱ p.355）。在《長部疏》，也只進而分別地略疏解：前者「從色門（rūpamukhena）」、後者「從無色門（arūpamukhena）」而修觀禪（DTm Ⅱ p.300）。說實在的，即使通達三藏的人，單單參閱《長部註與疏》，真的很難下手修行。如何綜合詳釋這簡要的註疏，以化為具體詳盡的修行次第呢？在禪師的《正念之道》則綜合詳釋，具體打開前後二者的門路，教導修習止觀而至解脫的過程 (頁 102-105 與頁 105-106)。

依安般念而修習止觀，以達解脫的過程。這在聖典傳載有另一方式：依安般念而修四念處，開為十六項修行次第，如《中部第 118 安般念經》。這在聖典亦只簡要一語列出十六項次第，而在《清淨道論》雖有詳釋並且綜釋融貫這兩種方式，待禪師條整分判教導，則成明白且可落實的修行次第。這些殊勝修行指導，可參考學院出版的《禪修入門與次第—帕奧禪師叢書選編》之第七與八章。該書依戒定慧三學的次第，以禪師教修安般念

而通往觀禪為主要線索，選編禪師教學的要旨。有興趣的初學者可先參閱，《智慧之光》等禪師著作仍富含系統且深廣的禪修次第，較適合專心的禪修人士，一般初學者不易一窺堂奧。

今天的台灣佛教盛況空前，乃至有人並談隋唐，或說有超過之處。為了隨喜推展台灣佛教的榮盛，為充實人間佛陀之教在台灣的存底，以永續佛法慧命，這種解行相資而系統的禪修次第，真是值得我們學習。行於暢通的菩提之道以現證菩提，在台灣落實佛陀度人解脫煩惱之本懷；此則台灣佛教即使處於當代盛行的欲樂文化，仍將外爍其光而內懷佛法真義。

總之，我們親遇佛教在緬甸的盛況，可以從三方面深看緬甸佛教的堅固性：三寶的傳承、研習三藏聖典以及勤修戒定慧，從而襯顯大金塔的智慧之光，更帶領佛弟子現證菩提以令正法久住。這也正是佛陀教導的四預流支：親近善士、聽聞正法、如理思惟、法隨法行。

4. 我們的時代課題與方向

尊者開示了佛教在緬甸的深植堅固、生動廣弘，並偶對比台灣佛教而相互為用，我們深有所感。接著尊著回來一描佛教在台灣的線索，為我們穿針，引導至人間佛陀之教的動線。

佛陀傳統的教導（或稱原始佛教、南傳佛教）呈顯同參於台灣的佛教，距今已逾二十年，與我們同在的慶定長老算是第

一代學習的人。因為長老很關心佛陀教法在台灣的弘揚、生根，廣為大家受用，所以十多年前就曾創設原始佛教學院，乃至再次同來緬甸參學。我們沿途在車上作了很多討論，長老謙詞，由我在這裡代言，跟大家分享我們在車上的討論，這個屬於我們的時代課題。

4.1 台灣佛教的一條線索

我們從《太虛大師全書》可以看到，太虛法師於民國初年，中國佛教還很亂的情況下，能夠加以整頓、反省及前瞻未來。因為他對當時佛教的任持著述，只要能夠讀懂這部書的人，會對當時佛教有所瞭解，不但可以安住，而且堅固有力，開展佛教的未來。印順法師就是受益者，而更專志於佛教思想之條整，以印度傳來的漢譯佛典為基礎來活化衰落的傳統佛教，讓很多台灣佛弟子有方向。所以虛、印二師相繼共構的佛教現代改革思想，對台灣為主的華語系佛教所面臨的當時問題，提供整體的參考架構與指導。

再往前追溯到古代中國天台宗的智者法師。古代中國幅員廣大，空間距離印度又很遠，對佛教很陌生且沒有經驗。智者法師之時離佛陀創教已逾千年，但是其將印度傳來的佛教綜合

中國文化的特質，在中國樹立起來，讓佛教在中國可以獨立、可以穩固。因此，助成華語系的佛教，而遠潤台灣；雖然台灣傳統的漢傳佛教乃三教合一式的，用於喪葬等儀式的民俗佛 教。這樣的漢傳佛教在今日的緬甸華人寺院還很普遍，大金塔 附近就有！

回顧這些前輩大德對台灣佛教的貢獻，我們可以想一想：佛陀的原始法音響於台灣已逾二十年了，「依據三藏聖典的佛陀教法，在當今的台灣應該如何任持、生根？」我們是否也要對這個課題提出看法、檢討及建議。

4.2 當代我們的時代課題與方向

天台宗智者法師的時代課題是：佛教如何在中國建立傳統？太虛法師和印順法師的時代課題是：衰亂的中國傳統佛教如何現代復興？我們可以從中學習到：如何面對時代、瞭解時代的困境、並且提供充實平衡的解決方案。由於他們對所繼承的整個佛教思想已經充分瞭解，而且能夠提出四平八穩的解釋；所以，進入這個思想典範的人，不但可以理解、安住在佛教的傳統，而且可以為佛教奉獻，乃至獻身致命來成就菩提資糧，從而促成台灣佛教的現代復興。

當然，我們是依佛陀創教以導引時代人心的教導作為依皈。今天，我們一起來緬甸參學，看到其盛況，都很隨喜讚歎；點

滴理解到佛教植根緬甸的深廣，一定也想學習這樣的美好傳統，審思我們的時代課題

4.2.1 第一個課題

我們的第一個時代課題是：如何對佛陀教法提出完整的說明，而不是只偏一個部份，例如單從三寶僧伽的傳承、或是單學述三藏聖典、或單修弘止觀。佛教深植緬甸，提供我們極佳的範本；我們要去參學的帕奧禪林就是很好的例證，五百僧眾為主的道場依著三藏聖典勤修三學，以期斷盡三毒令正法久住。

我們應該對整體的佛陀教法，依本於佛陀原始的法與律，系統說明。如何對出家眾有用、對護持的信眾有益，而且僧領信而住立佛教在廣大的社會，讓眾多的教外人士有機會接觸佛教、乃至出家傳承佛教。台灣現今除了出家眾可能是安住在佛教裡，絕大部分的信眾無論是在家庭、在工作單位、在社交生活裡，面對的大多數是教外人士；情形大異於緬甸的佛教社會，猶如佛陀當年在印度的處境一樣。由於佛陀是創覺，他開始所面對的每一個人都是異教徒，有很多契應教外人士的說法，可以指導我們今日之用。

而佛教在印度的發展，即使是在印度最雄偉的阿育王護持時，佛教其實從來沒有改變過印度神教的種姓社會，乃至最後消融在印度大地。佛教來到中國，即使在最興盛的時候，也沒有改變過儒家以皇帝、家庭為主的傳統結構，終而臣服而變調

為三教合一。記取這沈痛的歷史教訓，所以我們一定要保持佛法的原味，傳承現證菩提的佛教，這值得信眾隨護隨行而僧眾致力修弘。佛陀在印度創教，化導教外人士為佛教的僧信，從而讓佛陀教法生根在大地，這是佛陀教法的次第、契機的受用，也是佛教植根在自己所處時空的原則。佛陀三重契機[1]的古教，次第攝引聞法者朝證菩提；這完全合用於今日的台灣。

我們如何依本佛陀原始的法與律，讓佛法全面的開展，這是我們的首要課題。這個課題有前賢智士已經做過很多好的帶領，今日還在深廣中。例如：很多人從事止觀的弘揚，有一部份人是作三藏聖典的譯述，也有人是用心於僧伽傳統或持弘戒法。這些都很好。但是，作為全面性的、系統的說明與實踐，應該是我們先要著手進行之處。

4.2.2 第二個課題

佛陀的教法在這個時代已經流遍到世界各地，我們不能視而不見、固步自封。以印度為地理位置的中心，依時間的先後，往南傳是南傳佛教，往東是東亞佛教，往北是藏傳佛教，往西是西傳佛教。所以，佛陀教法的地理空間是以佛陀創教的印度為

1 關於佛陀的三重契機之教，請參見本期會訊之〈「植根上座部佛教於台灣」之芻議〉的「2.1佛教的教導」。

中心，南、東、北、西傳遍世界。以所依靠的聖典依據：南傳是巴利語系的聖典，東亞是漢語系的聖典，北方的西藏是藏語系的聖典，西方是歐美語系翻譯的聖典，所以聖典的語系不同。

宗教特色與法味的純度也有差異。在印度佛陀入滅後初 500 年的第一期，發展出僧伽為主的佛教；第二期（第二個 500 年）在家信眾的佛教明顯發展起來；第三期（第三個 500 年）是契應教外人士的佛教較為明顯。就像在印度有三期的發展，把佛陀教法對於出家僧眾、在家信眾、教外人士不同重點發展起來；傳播到印度本土之外的南傳佛教，以僧眾為主的佛教也是明顯的、高度的發展起來；傳到華夏中國是以信眾為明顯的佛教高度的發展起來；傳到西藏地區，契對於教外人士的教導而或深或淺的淨化發展起來。現代傳到西方，則是綜合南、東、北這三個傳統而發展起來。所以這個時代的佛教已經不是佛陀創教時代的佛教，而是已經流演來到當代，並且成為世界性的佛教。同時，世界的各佛教傳統也已多元共弘於台灣，形成當代的台灣新佛教。

所以我們的第二個課題是：我們有需要依據人間佛陀的教導對佛教在世界的流變，作一個條流的判分，也就是當代的判教；不偏依佛教之一隅或後代的師說，而是依據原始的佛說而疏暢佛教的源流。天台宗的智者法師是根據古代神化想像的佛陀來判教；來到現代的太虛法師與印順法師，他們都知道要以歷史的釋尊作為基礎，但是他們都是對於傳統佛教的說明，而且前者重於中國為本而對傳統佛教的三期和三系之判，後者以

印度佛教史為主而普遍化為四種宗趣。對於佛陀教法傳播來到當代，我們則有新時代的課題。假如我們希望佛陀教法可以住立在台灣，而且可以任持佛教而用於當代，我們的第二個課題：依據佛陀原始所說的法與律為原則，來判分、條貫流變於世界的佛教，貫穿於一般的世界史之中。

這個課題，前賢大德曾貢獻過。來到當代，我們作為佛陀弟子，有緣學習人間佛陀的教導，又可參學優遊於佛教的廣大世界，這是我們相對的課題，也是我們可以發揮智慧、可以修集波羅蜜的特別功德之處。前人自有他們成就功德的因緣；在這個時代的人，有這個時代的功德因緣。

4.2.3 第三個課題

來到當代全球化的社會，所有的宗教大部份已經變為社會的非主流價值。我們住的台灣雖富宗教活力，仍明顯如此。即使在緬甸，還是很純樸的地方，僧眾、在家信眾還很強，教外人士的因緣隨著西方思想的傳入，屬於教外人士思想文化與價值的世界，也在加大中。泰國就是一個例子，泰國也是上座部佛教的傳統國家，但是泰國人即使心在佛陀，屬於教外人士的世界已經越來越大了；僧眾快速減少，小朋友出家的人數也是快速減少，以俗世生活為主的世界慢慢成為主導，紅黃衫軍長期輪流大抗爭就是明證。類似情形不只在傳統上座部佛教的國家，即使是傳統穆斯林國家也都難以迴避；全世界的每一個文化傳統，它的宗教大都已經從這個社會的最核心價值退出來，成為輔助性的價值了，由西方科

學唯物及資本主義的消費文明取而代之。大學的學系與課 程安排，這是鮮明的例證。

當代佛教的處境也已 經跟古代傳統社會、現代社會不一樣。以大家最熟悉的 台灣為例，全世界的宗教在台灣，全世界的文化也在台灣，而且快速的交流。所以，我們可以佛陀為中心而將整體佛教世界當作第一圈，世界宗教是外圍的第二圈，世界文化是再外的第三圈。也就是，我們可以進一步應用佛陀的三重契機教導，開展為契應新時代的價值系統。就我們這個時代佛教所面臨的真正處境，事實上是要面對廣大的教外人士，以及西方世俗文化強勢主導的價值觀。而台灣今日有另一新處境，一峽相鄰的中國大陸正快速經濟發展；而中國傳統文化早經現代西方沖洗，又特別是共產文化大革命，宗教被視為鴉片而大受破壞，今日又值快速經濟成長的發富文化。兩岸語言方便，血緣相親，熱於文化經濟等高度交流；交流而互惠，乃至能帶來和平，當然是好事。但是，台灣的佛教不宜雜入所謂的經濟掛帥，更當以佛法的智慧來化導所謂的民族情感大義。而若以政治至上來處事，則完全不是佛教了！而在華夏中國，佛教若能隨著社會進步而興革，乃至攝導人心之淨化，以趣證菩提；這當然是最值得隨喜的！

古代天台宗是透過佛教的人界去吸收儒家，天趣去吸收道家，應用佛陀教法裡本來的六道，開而成其自己所謂的十法界。這是古代人—智者法師吸收中國傳統世俗價值的方式。太虛法師有現代思想，也以中國佛教為主，不以釋迦契經為本。印順法師的方式雖仍以傳統華語系佛教的重生為職志，而傾心於人間佛陀的教導又決心不以民族情感為依歸，最是難能可貴而更值得參考。我們這個時代的方式雖有參學之，又顯然不一樣，而是要依據人間佛陀的教導，最重要的是保持佛法的純度，記取教訓：佛教融於印度神教而滅、佛教在中國融為三教合一乃至落於僅存於喪儀為主的民俗佛教。而當代佛教最大的危機正是所謂的「外道化」，乃至五欲化、金錢化。保護持守佛陀教法的核心真義：「解脫有路，菩提可證」！我們來緬甸參學，就是要學習南傳佛教保守原味的佛陀之教。當然，若編織來世美景以取代現證菩提的佛教，乃至巧言誘以在欲樂中解脫煩惱的佛教，可能最符合當代俗世人心的欲求。但是，這不僅不是佛教，反而將更促使佛法快速走向滅亡。

我們這個時代的方式，應該是要有一個新的價值系統：就是依佛陀的三重契機教導，以佛陀為圓心而將整體佛教世界作為核心內圈；第二個，將宗教世界作為環外的一圈；第三圈，放眼世界文化胸懷一切有情，乃至我們住與用的大地。這樣一個三重的價值系統，看到佛教在當代世界的位置與價值，可以真的住立在世間大地裡，永續利樂台灣子民，這是我們的第三個課題。

4.3 结要時代課題與方向

當代我們的三個時代課題與方向，簡要重述如下：

第一、「佛陀的教導」可以在台灣作完整的說明，至少包括：三寶的功德和傳承、三藏聖典的譯述、戒定慧的修行與解脫。並且透過這樣的說明，讓教外人士能夠有機會可以引導進來、在家信眾可以契機受用、出家僧眾可以安頓自己的修行及解脫。

第二、立基於佛說，條流與判分「佛教的世界」史，以顯佛陀之教的淺深大用，暢接於人間佛陀的教導。

第三、佛教世界交流相涉的先是世界宗教，再來是世界文化。所以，我們應該建立於以佛陀創教的教法為核心，對世界佛教、世界宗教、世界文化作一個層分判攝，這是我們這個時代需要進一步往外開展的價值觀，顯示當代「世界的佛教」之特殊意義。

5. 结語與心得分享

5.1 结語

我們今天來緬甸大金塔朝聖，看到大金塔放射出佛教的光輝，代表緬甸是一個佛教傳統堅固的國家。在這裡我們反思與前瞻佛教在台灣，因為我們都對佛陀教法有興趣，也都希望佛陀教法能夠在我們的生命裡生根，能夠跟家人、朋友、同事分享佛陀教法，進一步希望將來能夠跟這塊土地上更久遠的人分享。也就是，讓佛陀教法能夠永續的傳遞在這塊土地上，植根在台灣。這是我們這個時代台灣佛弟子的共同課題；對此，我們需要共同貢獻智慧，建立當代的佛教思想典範。

華人的祖師大德，有兩個最明顯的思想典範，天台宗智者法師 (與華嚴宗) 建立的傳統思想典範，和太虛法師跟印順法師共 構的現代佛教思想典範。

當今，我們應該要有一個當代的典範，意即依據人間佛陀的教導，吸收華人前賢今士的精神和優點，取法緬甸代表的南傳佛教之堅固傳統，作當代的說明。

這是我們這次一起來朝聖、禮拜大金塔，特別想跟大家分享來參學的價值。作為一個佛陀弟子，在台灣我們可以自受用，也可以作為跟別人分享。這些分享也特別隨喜慶定長老同來參學，感恩沿途熱烈討論的法佈施。

5.2 心得分享

尊者今天的開示真是「暢展吾人心胸情懷」！最後的結語更是餘音迴盪，引人深思。希望所整理的文稿，方便法友參考，助益擇定修行的方向、畫出弘護佛法的藍圖！

當天晚上在大金塔的朝聖之旅歸途中，雖然腳底下踩著經過整天炙陽照射餘溫猶存的大理石地板，內心卻因聆聽了尊者理性又感性的開示，感到無比的清涼。

透過尊者精闢的解說，大家除了對緬甸的佛教概況有所認識與瞭解之外，又由回顧臺灣佛教的歷史中，往前追溯緬懷印順法師、太虛法師、智者法師等前賢大德對中國佛教的貢獻，省思當代我們的時代課題，在具有歷史意義的大金塔前，上了寶貴的一課。

末學除了更加確信「佛陀三重契機之教是貫穿古今」，也會隨行於「古教今用」。在感恩三寶之餘，更感動於尊者發自內心對弘揚佛陀教法那份誠摯的使命感。每次開示皆再三耳提面命、殷殷叮嚀提醒每個人要找到自己在佛教中的位置，讓佛陀教法能夠在我們的生命裡生根，能夠跟親朋同事分享佛陀教法，進而希望將來能夠滋潤庇護這塊土地上更久遠的有緣眾生。也就是，讓佛陀教法能夠永續的傳遞在這塊土地上、植根在台灣、植根在華人區，永住世間。

最後，在巴利語的功德迴向唸誦聲中，和著不遠處傳來縷縷悠揚的銅製古鐘聲，享以徐來的清風，眾人於大金塔的廣場，圍坐在穿著紅褐袈裟的尊者跟前，虔誠又恭敬的神情，彷彿時空又回到 2500 多年前佛陀住世的時代。此情此景至今仍在腦海迴盪，永難忘懷，特為之記。Sādhu ！ Sādhu ！ Sādhu ！

「植根上座部佛教於台灣」之芻議（上）

觀淨尊者

Namo tassa bhagavato arahato sammāsambuddhassa

1 序論

1.1 擬議之近因

台灣南傳上座部佛教學院 (TTBC) 自 2008 年草設以來，即以「植根上座部佛教於台灣 (Buddhasāsanassa mūlāni Taiwandīpe otarantu.)」為宗旨。蒙諸多長老大德駐錫帶領或蒞院教導，幸 得各方法友善信之共學與護持，小小的學院得以存續，多少供 眾修學佛法，點滴參與植根佛教於台灣之殊勝功德。

植根上座部佛教之行動，貴在勤修三學以伏斷煩惱；輔以思想的引導則更理想。而 2009 年學院的護法會訊發行以來，也逐漸深化討論植根佛教於台灣之宗旨，以凝聚大家的共識與目標。2010 年第六期製作專題「植根上座部佛教於華人區」，刊有學院來自緬甸、中國及馬來西亞的師長之教導，及拙文〈上座部佛教在學院之春天與學院宗旨〉(以下代稱〈植根文〉)。

〈植根文〉於事述理，順著分享學院的法緣，闡釋佛法要義、條判佛教的世界、及學院的價值系統，以明植根佛教於台灣的宗旨之傳與承。刊出後，可能因為人事法緣親切，或因切中法友之所願而助暢本懷；學院護法王寶昭居士隨即撰成佳作以導讀並分享心得 (詳見本期會訊)，帶動大家分享討論〈植根文〉之意趣。

院內師生法友熱烈迴響，參閱討論；期間兼以在院講述聖典，以明佛陀契應出家僧眾、在家信眾與教外人士的三重契機教導。大家最受用的，以三重契機開展人間「佛陀的教導」，而確定自己在佛教的定位與方向。如簡美真居士的〈讀經筆記—分享三重契機的學習心得〉(詳見本期會訊)。好樂教史的論者，思考立於佛陀的三重契機教導如何簡而廣地條流與判分佛教的世界史，更而畫出「佛教的世界」之圖像。特別是，心誼法師提煉「佛法濃度」以判教 (詳見本期會訊〈台灣佛教的新綠〉)。人文社會素養強的法友，從中透視出當代「世界的佛教」之價值系統。

引起法友最大迴響的，莫過於：「解脫有路，菩提可證」；同感此乃上座部佛教對台灣的核心價值，猶如正法一滴盪起陣陣漣漪。這也正是我們要走的「古仙人道」，邁步開拓出林間幽徑。來院參與討論的法友，頗有好學之士亦曾詳研過拙僧舊著[2]；激發大家思擇台灣佛教之由來與

2《復歸佛陀的教導（一&二）》(台灣彰化：正法律學園2004&2006年初版，書存於台灣南傳上座部佛教學院)。

時況，闡釋如何植根佛教於台灣之殊勝機緣，舒展胸懷而傾心述願。會後，即撰成本芻議之初稿。

特別值得分享一提的是，與台灣慶定長老 (學院所在的法藏講堂之住持) 於五月同往參禮緬甸途中，景緻情境相映，得暇反覆討論正法傳續於台灣之艱難與難得。此或為助緣，慶定長老於帕奧禪師前盡吐肺腑之言：「親自來到禪林邀請禪師，目的就是為了要讓正法植根台灣，能夠在台灣流傳下去」(詳見本期會訊〈願正法久住台灣〉)。法緣殊勝，促發靈感，於往朝佛教聖地大金塔時，個人也從佛教深植於緬甸的勝況，對眾簡述植根於台灣之省思 (詳見本期會訊〈大金塔前的省思〉)。訪問駐院教學逾兩年的智行尊者，對顯學院的教學因緣與成長，助顯台緬佛弟子共植教法的努力 (詳見本期會訊〈植根佛教於台灣之殊勝功德〉)。

傾心之談令人回味，盡興之論引人深思量；正如佛說：「法味勝過一切味」！法友品味正法之勝妙，舒懷暢論，一 發不可收拾，而又可一語以共軌之:「植根上座部佛教於台 灣」。是以，集同參諸友的智慧及個人近日之開示，輔以舊著《復歸佛陀的

教導(二)》(以下簡稱《復歸(二)》)[3]，顯態化〈植根文〉所蘊涵著的佛教思想，試擬芻議以嚮諸友之共論法施， 或可稱做「植根上座部佛教於台灣 (Buddhasāsanassa mūlāni Taiwandīpe otarantu.)」之佛教思想典範。條述填整諸友之讜 論，獻曝以拋磚引玉，期賢友智士饋以法施。

1.2 植根上座部佛教於世之源流

有人以為「植根上座部佛教於台灣」之類的行動乃是創舉。這真是不識佛教的史實，太過誇大之抬舉。事實上，植根佛教之行動即是佛陀本人所創。就如覺音尊者 (Bhadanta Buddhaghosa) 之傳述，佛陀何時植根教法於印度 (古稱「贍部島 (**Jambu-dīpa**)」呢？佛陀成正覺、轉法輪、建立比庫僧團後，接受頻婆沙羅王所供養的竹林 (Veluvana) 道場時，即「植佛教之根 (buddhasāsanassa mūlāni otiṇṇānī)」於贍部島 (見《本生經 註》)。

佛陀啟動法輪，弟子隨轉法輪。佛滅後，上座長老於印度傳續佛陀之教；終於阿育王時南傳，植根於斯里蘭卡 (古或稱為「蘭卡島 (**Laṅka-dīpa**)」)(見《律藏註》)；上座部佛教漸次深植廣弘於緬泰等國，終而形成南傳上座部佛教之傳統教區。

19 世紀的現代，上座部等佛教傳統開始弘佈於西方世界，西方人終亦反省如何植根佛教於其土地，而有「西方乘」之

3 同註二。

說；當然，其植根之方向有所不同於我們。上座部佛教於現代也傳到東南亞的馬來西亞等地，相同地，以華人為主的當地佛弟子終亦發起植根佛教於本土之行動，而幸於今日已非初植之功果。

上座部佛教進於二十世紀末的當代，終於傳至台灣等東亞諸地。歷時約十幾二十年的「**尋根**」溯源，僧信法友們認識到「**植根**」之必要，乃成立道場；而我們共組學院與護法會，同參「植根上座部佛教於台灣 (**Taiwan-dīpa**)」，以期教法「**根深**」茁壯。

所以，我們透過上座部的傳承而植根佛教於台灣，這乃歸本於佛陀親植教法於印度。當然，古德今士植弘教法於其時地因緣，乃至已形成文化傳統；而我們何其有幸，得以隨步學仿，淺嚐法味之一滴，而滴注於所處時地，以灌溉菩提幼苗。

1.3 思想與行動

「植根上座部佛教於台灣」，這是目標，得由實踐而體現；當然不能只是一種思想，但又需有一套思想來引導。猶如佛弟子的共同目標是現證菩提、以令正法久住，則必須實踐戒定慧；不能只是研習巴利三藏，但又必須研習三藏聖典而依之修行。佛弟子解行相資以趣證涅槃，又親依於代表三寶的僧團以共組教團，是則真正可能洞明時代文化之機以令正法久住。

事實上，始於佛陀 (於西元前五六世紀間) 創教，即是面對教外人士主導的時代文化，於婆羅門神教思想的種姓社會中，佛陀之教以新宗教而興革舊有的宗教文化傳統，度化教外人士而成佛教的僧信，佛教才植根於滿佈教外人士的印度。這事實也同於佛教植弘為世界宗教的過程；佛教正都是以新宗教、非當地的原生宗教 (非原地原來的信仰而衍生的宗教)，在不同的地域與時代文化中弘傳，而廣佈於印度境內及遠播到印度境外之四方。

佛陀創教於婆羅門神教文化為主的社會之史實與教說，廣被結集於巴利三藏，佛弟子正可條理佛陀之教說，以聽受佛陀創教於大時代的教導，指導於今之思想與行動。上座部佛教植根於蘭卡島等傳統教區之史實，則可見於《大史》等藏外文獻。於佛教傳入斯里蘭卡的時代 (西元前三世紀)，其時其地還是素樸的宗教文化，未發展成堅固有力的文化傳統，完全不若文明古國之印度神域與華夏禮義之邦。而阿育王之子瑪欣德 (Mahinda) 阿羅漢親為僧團之首，持巴利三藏蒞斯里蘭卡弘法，大受國王人民信奉。依於佛陀教導的巴利三藏，僧團為全社會的宗教文化之指導者，教導菩提之道；國王則既為信眾之首，又學習阿育王護教之精神而保護人民。

佛教深植廣弘於斯里蘭卡的過程，轉化當地本有的素樸宗教文化，既不需順應印度神教的種姓社會，更不必適應中國皇帝至上的儒家宗族社會；佛教從強有力的宗教典範轉化為文化傳統。所以，上座部佛教南傳至蘭卡，植根為南傳佛教傳統文化之過程，不必如同佛陀創教般而化導教外人士的思想辯斥，

例參《長部第 1-13 經》。到了西元五世紀時，覺音尊者依大寺派的傳統編輯三藏註解書，再宣「覺悟之音」。而蘭卡即使曾有它部異說或印度大乘 (密) 佛教，但大寺派都保護持守佛陀之教於蘭卡，乃至更遠傳於東南亞。

在整個傳統時代的蘭卡，乃至東南亞的南傳教區，都恬靜地沈浸於上座部佛教的單純學風；而不若佛教在印度消融於婆羅門神教、在華夏文化圈融辯於儒道而變成三教合一！但是，現代西力帶來衝擊，上座部佛教的傳統教學得回應時代思想，以任持佛教傳統於現代變局，更何況已進入當代全球化。例如，泰國的佛使尊者乃德學雙美的現代大師，森林禪修僧而致力佛教現代改革，曾著有《法的社會主義》等書，以期佛法導引社會人心思潮。但是，泰國社會內部持續動盪，即使有大教團應運而大弘於國內外，而今日泰國人民所謂的紅或黃衫軍輪流大抗議，乃至流血喪命，正突顯佛教在泰國無力如傳統般之凝聚社會共識，難以顯態地任持社會文化來保護人民。泰國如此，其餘緬甸等南傳國家更是苦不堪言；固然有大德精湛於法而照耀世間，但多數則幾近茫然於當代全球化，而受另類殖民壓迫。即使在上座部佛教的傳統國家，現代以來的挑戰都已迫使佛教拓廣思想以回應時代思想與文化，更何況當代要「植根上座部佛教於台灣」！

簡言之，佛陀於印度神教的種姓社會創教，曾從世界的起源而揭種姓的形成過程，示以四姓都有善惡業而平等，而社會職業分工有，乃至四姓皆得入於佛教，同證解脫，以解構神教

的創世史觀 (詳見《長部第 27 經》)。上座部佛教形成堅固的南傳佛教傳統教區後，傳統時代幾乎一味沐浴於巴利三藏為依皈的宗教文化，而不必回應教外文化的衝擊！但是，南傳教區遭遇現代西方殖民帝國，其文化衝擊力遠甚於印度神教與華夏文明，佛教僧信大需應用佛陀之教來轉化吸收新時代的思想；今則幾顯精進，而但現頭緒。

我們處宗教興盛與文化發達的今日台灣，頻繁交流於多元的世界宗教與文化，僧信法友何其難得地廣申弘論「植根上座部佛教於台灣」！隨喜之餘，不揣自陋，整頓而擬議之，以為行動之思想綱領，思想與行動相輔以期達至標的。

1.4 我們的標的與時代機宜

對各時代與地域的佛弟子，共同的終極指向都是趣證菩提，又回應所處時空因緣的文化，以植弘佛陀之教為目的。相同地，「植根上座部佛教於台灣」也賴僧信善士共修同弘，思擇台灣之宗教文化而參贊實現之。

當今的台灣應合當代全球化，與西方為主的世界文化同步共構，交融於世界各宗教典範與文化傳統；隨著全球化的宗教交流與解嚴後的台灣之自由化，不僅上座部佛教傳至台灣，世界的各傳統佛教都已會集於台灣。可喜的，今日的台灣佛教已從社會的邊陲宗教進入多元社會的核心，化為台灣新文化傳統

之次元；未於當代全球化而邊緣化，向外更熱絡交流於世界宗教與文化，參與帶動華人佛教之發展。

在這時代機緣，上座部佛教傳至宗教活潑開放的台灣，融為多彩多姿的台灣佛教之一員。拂以清新的菩提禪風，觸動廣大探尋真理者的心弦，仿若馬勝尊者之初現於舍利弗尊者眼前，發而朝奔涅槃之標的。上座部佛教的價值首在助暢菩提大道於台灣；其價值還可活現為宗教典範，乃至可生活化，融為台灣新文化傳統之小而美的次元。要深廣應用上座部佛教的價值於台灣，乃至世間有緣人，這端賴我們的信願，輔以正見為導的佛教思想，化為淨化人心的行動；這正體現佛陀契應出家僧眾、在家信眾與教外人士的三重契機之教，且相應於台灣佛教的社會文化處境與當代全球化。

法友暢論無量無邊，盛況就如台灣佛教之活力湧現、社會文化之奔逸四放，擷取精華而規矩於：「植根上座部佛教於台灣」的佛教思想典範，交互迴盪於佛陀三重契機的同心圓內，以滋養活力而安樂行於菩提之道。

2 芻議的正文

經過激發擴充的〈植根文〉，輔以《復歸 (二)》，可精煉提昇，充實為植根佛教的思想典範之芻議。典範的結構可分為三大環節：「佛陀的教導」、「佛教的世界」、「世界的佛教」。

典範的核心結構乃人間「佛陀的教導」，四預流支的修學次第而用於三重契機教導。向外開展的第二環節，乃是條判「佛教的世界」史，即依典範核心的佛陀之三重契機教導，來判分與條流傳至當代的佛教世界史，並明植根上座部佛教於台灣之機宜。再廣用發展，則是當代「世界的佛教」之價值系統，以省察當代「世界的佛教」之處境與價值；應用於台灣，並顯上座部佛教對台灣之價值。簡言之，依本佛陀、縱看古今、宏觀世界，立基台灣而簡明植根上座部佛教於台灣。

2.1 典範的核心：佛陀的教導

「佛教」，佛陀之教或佛陀的教導，出現於世而流傳至今，乃根源於釋迦太子在人間成正覺、轉動法輪，續以弟子隨轉法輪，而覺醒之音響於當代。修學人間佛陀之教，這是所有佛教僧信最當為的；教外友人要理解佛陀，亦首當知道這位人間佛陀的教導。

2.1.1 四預流支與三重契機之教

2.1.1A 四預流支

佛陀的教導之大要成分即四種預入聖流的支分 (「四預流支 sotāpatti-y-aṅga」)：親近善士、聽聞正法、如理思惟、法隨法行。如在《預流果經》(《相應部 55:55》)，佛陀教修四預流支，

而導證初果；接著的三經 (《相應部 55:56-58》) 教修四預流支，而導證第二果、第三果、第四果。換言之，始於親近善士而聞思修證佛法，四預流支可為「佛陀的教導」的大要，依之次第修學即可解脫。

隨文附經 1《相應部 55:55 預流果經》

比庫們！修習多修習這四法，轉向作證預流果。那四法呢？(1) 親近善士 Sappurisa-saṃsevo, (2) 聽聞正法 saddhamma-ssavanaṃ ,(3) 如理作意 yoniso-manasikāro, (4) 法 隨法 行 (案：隨著法的次第而修行法)dhamma-anudhamma-ppaṭipatti。比庫們！修習 多修習這四法，轉向作證預流果。

“Cattārome, bhikkhave, dhammā bhāvitā bahulīkatā sotāpattiphalasacchikiriyāya saṃvattanti. Katame cattāro? (1)Sappurisasaṃsevo, (2)saddhammassavanaṃ, (3) yonisomanasikāro, (4)dhammānudhammappaṭipatti – ime kho, bhikkhave, cattāro dhammā bhāvitā bahulīkatā sotāpattiphalasacchikiriyāya saṃvattantī”ti. Pañcamaṃ.#

開展這修學次第的項目，即是：親近善士以皈依三寶、聽聞正法以進入研習三藏、如理思惟而落實於法隨法行之修證即是勤修三學、息滅三毒。這些修學項目可簡攝於佛陀的教導（Buddha sāsana）：信（saddhā）、解（教理，pariyatti）、行（修行，paṭipatti）、證（實證，paṭivedha）。皈依三寶、研

習三藏、勤修三學，以趣證於息滅三毒，令正法久住；這些即是上座部佛教的理念，更重要的是，這理念「在實踐上乃次第增上的、交互支持的、整體不可分割的、成果可期的」。

這些修學佛法的次第要項，可表解如下：

表解 1：佛陀的教導與四預流支的修學次第

	修學次第			
要旨（核心 真實 sāra)	皈依佛法僧	研習律經論	勤修戒定慧	息滅貪瞋痴
	皈依三寶 ti-ratana : buddha dhamma saṅgha	研習三藏 ti-piṭaka: vinaya sutta abhidhamma	勤修三學 ti-sikkhā: sīla samādhi paññā	息滅三毒 ti-kilesa: lobha dosa moha
四預流支	親近善士	聽聞正法 如理思惟	法隨法行	
佛陀之教 (Buddha-sāsana)	信 (**saddhā**)	教理 (**pariyatti**)	修行 (**paṭipatti**)	實證 (**paṭivedha**)
	信	解	行	證

2.1.1B 三重契機之教的要義與聖典根據

「佛陀之教」的大要乃四預流支；這修學次第之原理，落實開展，可修用於三重契機：出家僧眾、在家信眾、教外人士。佛陀三重契機之教直接見於聖典之《相應部 42:7》，該經可代

稱為《三種田喻經》。本經的緣起乃：教外人士故意來問難佛陀，欲迫佛陀說亦不得、不說亦不得。他提出看似兩難的問題：若世尊不利益一切眾生，則與一般人有何差別？若世尊利益一切眾生，為何對一些人詳盡徹底說法、對一些人未詳盡徹底說法？

佛陀答以「三種田喻」。佛陀用田比喻人，用種子比喻佛法，自喻為播種在田的人，反問：若有三種田，肥沃的良田、一般的田、貧瘠的劣田，播種的順序為何？對方回答：良田為先，順次再播種。佛陀擇田，勤播法種，解釋三重契機之教：依人的資質程度（依田的肥美程度），差別地受用發展正法（種子發育結果的程度）。佛陀又舉喻水瓶（完美、裂縫、破洞），分析受持美水的差別。

結論：依受持度與學習發展狀況，說法徹底的程度與對方 受益的程度相合，分類層析而教以三種契機：出家僧眾、在家 信眾、教外人士。所以，契機說法，擇田播種，所說皆善；隨 機受用，導入道次，進趣菩提。(參見《復歸(二)頁65-66》)

隨文附經 2《相應部 42:7(三種)田喻經》

1. 序外道來問難

一時，世尊住在那爛陀之巴瓦離迦的芒果林。那時，綁刀氏之子村長往詣世尊；詣已，頂禮世尊而坐在一旁。坐在一旁

的綁刀氏子村長如此告訴世尊：「是否世尊愍念一切眾生之利益而住？」「如是，村長！如來愍念一切眾生之利益而住。」「尊者！那麼為何世尊對某些眾生徹底說法，而未如此對某些 眾生徹底說法？」

2. 答以三種田喻

「村長！因是之故，我將就此反問你，如你所容受而回答。村長你認為如何，若農夫於此有三塊田，(1) 一為良田、(2) 一為中田、(3) 一為劣田之荒漠鹽份劣地。這農夫若欲播種，則先播於何處？此良田或此中田或此劣田之荒漠鹽份劣地？」

「尊者！這農夫若欲播種，則播於此良田之中；之中播後，則播於此中田之中；之中播後，則可能播於此劣田之荒漠鹽份劣地或不播。何故？至少可作牛飼料。」

「(1) 村長！這良田對我正如比庫、比庫尼。我為他們說的法乃初善、中善、後善，有義有文地闡明全然圓滿清淨之梵行。何故呢？村長！因他們以我為島、以我為洞窟、以為我為庇護、以我為皈依而住。(2) 村長！這中田對我正如優婆塞、優婆夷。我為他們說的法乃初善、中善、後善，有義有文地闡明全然圓滿清淨的梵行。何故呢？村長！因他們以我為島、以我為洞窟、以為我為庇護、以我為皈依而住。(3) 村長！這劣田之荒漠鹽份劣地對我正如外道沙門、婆羅門、遊方者。我為他們說之法乃初善、中善、後善，有義有

文地闡明全然圓滿清淨的梵行。何故呢？村長！即使他們理解僅只一句，那對他們將長 期有利益與快樂。」

3.答以三種水瓶喻

「村長！譬如人有三只水瓶，(1) 一水瓶無裂縫、不滲不漏，(2) 一水瓶無裂縫、會滲會漏，(3) 一水瓶有裂縫、會滲會漏。村長！你認爲如何，這人若欲貯水，則先貯於那裡？此水瓶無裂縫、不滲不漏，或此水瓶無裂縫、會滲會漏，或此水瓶有裂縫、會滲會漏？」

「尊者！這人若欲貯水，貯於此水瓶無裂縫、不滲不漏者之中;之中貯後，則貯於此水瓶無裂縫、會滲會漏者之中;之中貯後，則可能貯於此水瓶有裂縫、會滲會漏者之中，或不貯。何以故？至少可洗器物。」

「(1) 村長！這水瓶無裂縫、不滲不漏，對我正如比庫、比庫尼。我爲他們說的法乃初善、中善、後善，有義有文地闡明全然圓滿清淨之梵行。何故呢？村長！因他們以我爲島、以我爲洞窟、以爲我爲庇護、以我爲皈依而住。(2) 村長！這水瓶無裂縫、會滲會漏，對我正如優婆塞、優婆夷。我爲他們說的法乃初善、中善、後善，有義有文地闡明全然圓滿清淨的梵行。何故呢？村長！因他們以我爲島、以我爲洞窟、以爲我爲庇護、以我爲皈依而住。(3) 村長！這水瓶有裂縫、會滲會漏，對我正如外道沙門、婆羅門、遊方者。我爲他們說之法乃初善、

中善、後善，有義有文地闡明全然圓滿清淨的梵行。何故呢？村長！即使他們理解僅只一句，那對他們將長期有利益與快樂。」

4.皈讚作結

如此說後，綁刀氏之子 村長報告世尊：「……從今終生皈依！」#

2.1.2 出家僧衆的「漏盡之道」

2.1.2A 三學與八正道（及四法、五法、七清淨、十二法）

教導出家僧眾修行解脫，這是聖典最明顯的主題；即使 三果聖者亦受佛勵以不放逸、精進以證阿羅漢 (如《中部第 70 經》。契教出家僧眾的修學次第，乃用心的法友最熟悉的。完整的修學次第如四預流支之始於親近善士，契就聞思佛法已通熟的人，佛陀常切就「法隨法行」而教導道次第。道目簡如三法之三學 (戒、定、慧)；單就慧學而詳教，有四法之四清淨 (1 戒、2 心、3 見、4 解脫) 或聖戒、聖定、聖慧、聖解脫之四法，更 而五法 (1 戒、2 定、3 慧、4 解脫、5 解脫知見)，乃至七清淨 (1 戒、2 心、3 見、4 度疑、5 道非道智見、6 行道智見、7 智見)。就上述而表解如下：

表解 2：三學 四法 五法 七清淨

<table>
<tr><th>三學</th><th>四法</th><th>五法</th><th>七清淨 (M24)</th></tr>
<tr><td>戒學</td><td>戒</td><td>戒</td><td>一：戒清淨</td></tr>
<tr><td>定學</td><td>心或定</td><td>定</td><td>二：心清淨</td></tr>
<tr><td rowspan="6">慧學</td><td rowspan="4">見或慧</td><td rowspan="4">慧</td><td>三：見清淨</td></tr>
<tr><td>四：度疑清淨</td></tr>
<tr><td>五：道非道智見</td></tr>
<tr><td>六：行道智見清淨</td></tr>
<tr><td rowspan="2">解脫</td><td>解脫</td><td rowspan="2">七：智見清淨</td></tr>
<tr><td>解脫知見</td></tr>
</table>

佛陀也常就修習定與慧而教說法隨法行，詳如《中部第52&111 經》之所修 (經文詳見本文之末的附錄 1-2) ，簡如《相應 部 55:1(依) 定 (修觀) 經》上所教。

隨文附經 3《相應部 55:1 定經》

在舍衛城的因緣。比庫們！ 要修定！ 有定的比庫如實知。如實知什麼？如實知『這是苦』，如實知『這是苦的集』，如實知『這是苦的滅』，如實知『這是導致苦滅的行道』。

比庫們！ 要修定！ 有定的比庫如實知。因此，比庫們！ 應致力於了知『這是苦』，應致力於了知『這是苦的集』，應致力於了知『這是苦的滅』，應致力於了知『這是導致苦滅的行道』。#

Sāvatthinidānaṃ. ‘‘Samādhiṃ, bhikkhave, bhāvetha. Samāhito, bhikkhave, bhikkhu yathābhūtaṃ pajānāti. Kiñca yathābhūtaṃ pajānāti? ‘ Idaṃ dukkha’nti yathābhūtaṃ pajānāti, ‘ayaṃ dukkhasamudayo’ti yathābhūtaṃ pajānāti, ‘ayaṃ dukkhanirodho’ti yathābhūtaṃ pajānāti, ‘ayaṃ dukkhanirodhagāminī paṭipadā’ti yathābhūtaṃ pajānāti.

Samādhiṃ, bhikkhave, bhāvetha. Samāhito, bhikkhave, bhikkhu yathābhūtaṃ pajānāti’’.‘‘Tasmātiha, bhikkhave, ‘idaṃ dukkha’nti yogo karaṇīyo, ‘ayaṃ dukkhasamudayo’ti yogo karaṇīyo, ‘ayaṃ dukkhanirodho’ti yogo karaṇīyo, ‘ayaṃ dukkhanirodhagāminī paṭipadā’ti yogo karaṇīyo’’ti. Paṭhamaṃ.#

佛陀乃至單就最核心的慧觀以教修行解脫，這也是聖典常見的。如在《相應部 22:59 無我相經》(過程詳見《律藏・大品・大犍度》)，佛陀教導已證聖果的五比庫進而修證阿羅漢果時，廣修慧、深觀一切法的切要在於：對所有五蘊之任何法都從 五對 (十一個方式) 如實觀其無我，如對所有色法之修觀：「因此，諸比庫，對於所有的色，不論是過去的、未來的或現在的，內在的或外在的，粗的或細的、低劣的或勝妙的、遠的或近的，都應當以智慧如實見之：『這不是我的；這不是我；這不是我的自我。』」(“Tasmātiha, bhikkhave, yaṃ kiñci rūpaṃ atītānāgatapaccuppannaṃ ajjhattaṃ vā bahiddhā vā oḷārikaṃ vā sukhumaṃ vā hīnaṃ vā paṇītaṃ vā yaṃ dūre santike vā, sabbaṃ rūpaṃ – ‘netaṃ mama, nesohamasmi, na meso attā’ti evametaṃ yathābhūtaṃ sammappaññāya daṭṭhabbaṃ.) #

三學的各項而詳教，則為八正道 (正見、正思惟、正語、正 業、正命、正精進、正念、正定)，這是佛陀教導修道的要點。或如綜合《增支部 10:1-5&11:1-5》(經文詳見附錄 3)，可分道階如：（1）戒 sīla（2）不悔 avippaṭisāra，（3）歡悅 pāmojja，（4）喜 pīti，（5）輕安 passaddhi，（6）樂 sukha，（7）定 samādhi，（8）如實知見 yathābhūtañāṇadassana，（9）厭離 nibbidā，（10）離欲 virāga，（11）解脫 vimutti，（12）解脫知見 vimuttiñāṇadassana。三學、八正道與十二法之道次第，可表解如下：

表解 3：三學 八正道 十二法[4]

三學（八正道）	12 法
戒學（正語 正業 正命）	1 戒 2 不悔
定學（正精進 正念 正定）	3 歡悅 4 喜 5 輕安 6 樂 7 定
慧學（正思惟 正見）	8 如實知見 9 厭離 10 離欲 11 解脫 12 解脫知見

綜合上述二表解的修行道次第之道目，結以各道目的心智對修的所緣，可整合成於下之表解「道次第與所緣」。

4 本表修整自拙著《南傳上座部《攝阿毗達摩義》的哲學思想研究》(頁230)。

表解 4：道次第（三學 四法 五法 七清淨 八正道 十二法）與所緣（四聖諦）

<table>
<tr><th colspan="5">道次第</th><th colspan="2">所緣</th></tr>
<tr><td>三學
（八正道）</td><td>12 法</td><td>四法</td><td>五法</td><td>七清淨
(M24)</td><td colspan="2">四聖諦</td></tr>
<tr><td>戒學（正語
正業 正命）</td><td>1 戒 2 不悔</td><td>戒</td><td>戒</td><td>一：戒清淨</td><td colspan="2">概念法
（在家戒 出家戒）</td></tr>
<tr><td>定學
（正精進
正念 正定）</td><td>3 歡悅 4 喜
5 輕安 6 樂
7 定</td><td>心或定</td><td>定</td><td>二：心清淨</td><td colspan="2">概念法
（四十業處）</td></tr>
<tr><td rowspan="6">慧學
（正思惟
正見）</td><td rowspan="4">8 如實知見
9 厭離
10 離欲</td><td rowspan="4">見或慧</td><td rowspan="4">慧</td><td>三：見清淨</td><td rowspan="4">世間四諦</td><td>苦諦
（觀察五蘊）</td></tr>
<tr><td>四：度疑清淨</td><td>集諦
（業果緣起）</td></tr>
<tr><td>五：道非道智見</td><td>道諦（無常 苦
無 我）</td></tr>
<tr><td>六：行道智見</td><td>滅諦
（諸法寂滅）</td></tr>
<tr><td>11 解脫</td><td rowspan="2">解脫</td><td>解脫</td><td rowspan="2">七：智見清淨</td><td rowspan="2">出世間四諦</td><td rowspan="2">涅槃</td></tr>
<tr><td>12 解脫知見</td><td>解脫知見</td></tr>
</table>

上述從三學而詳開的道次第，在戒與定的階段，心的對象是五蘊之概念化，修證智慧的對象則是四聖諦（如上引的《相應部 55.1 定經》）。佛陀常契教出家僧眾這類道次第，以達漏盡解脫；當然樂法者都也可淺深隨行修學。在聖典中，對三學的道

次第之這些開合，大都只簡列道目，而未詳教各道目的修行內容與 次第；這可稱為契對出家僧眾的「漏盡之道」簡式。

2.1.2B 四預流支與漏盡之道

簡式之「漏盡之道」切要教修四預流支的「法隨法行」。當然，出家為僧至少五年依止 (戒) 師長來培育僧格，以聞思修學佛法；這就是圓修親近善士等四預流支而解脫。即使所謂的老修行，乃至三果聖者，亦受佛陀策勵「次第學、次第作、次第實踐 (anupubba-sikkhā anupubba-kiriyā anupubba-paṭipadā)」，初則始於親近善士，漸次終至解脫 (參見《中部第 70 經》)。該經的「次第學」之修學次第可為「漏盡之道」簡式之代表，與四預流支可整合成下表：

表解 5：四預流支與僧眾的漏盡之道

	修學次第				
四預流支	親近善士	聽聞正法	如理思惟	法隨法行	
漏盡之道（《中部第 70 經》為例）	詣善士 承事服務	傾耳聞法 憶持法	考察義	審諦忍… 解脫（以慧通達最上諦而見之）	戒定慧三學

相對於「漏盡之道」的簡式，在《沙門果經》等《長部第 2-13 經》與《中部》的諸多經典中，佛陀還詳教修學解脫的次第，不僅用以辯破外道，還一再用來策勵出家僧眾修行解脫。

在聖典中，該修學次第之德目最詳，而且最詳教各德目的修行內容與次第。但都可開合於四預流支內，這可稱為「漏盡之道」的詳式。(詳參《復歸 (二)》頁 90-93)

2.1.3 在家信衆—兼明三重契機

2.1.3A 略明在家信眾與出家僧眾

佛陀或簡或詳契教出家僧眾的「漏盡之道」，即是四預流支的應用。這也是在家信眾可淺深修學的，但因僧信的宗教職份與目的之分，而「受持度與學習發展狀況」有別。所以，佛陀契機而說法徹底的程度有異，「擇田播種，所說皆善；隨機受用，導入道次，進趣菩提。」

佛陀的在家與出家弟子，都修學佛陀的教導。若顧名思義其別，在家弟子乃以在家的社會生活為基礎，進而如弟如子般地擇緣修證佛法的宗教生活；出家弟子乃出離在家的宗教生活為基礎，專以弟子之身而進修體證佛法，有弘法之需而應緣涉社會生活，仍以專業宗教師為唯一認同。即使最簡單的外相則有髮服之別，所謂出家剃除鬚髮與著袈裟衣，而在家則如一般社會人士，或被驚悚為頂著「煩惱絲」。相應地，受持戒法之別，在家的五或八戒與出家的十戒或具足戒；宗教職份的重點有異，在家護持佛教與出家住持佛教。至於皈依三寶的修學目的之別則廣如律與經所見：出家時則說為求解脫、在家信眾則皈依以得安穩的生命。

佛陀契機教導出家僧眾修行解脫，即使三果聖者亦受佛勵以不放逸、精進以證阿羅漢；這是聖典最顯明，看似易曉的主題。而在家信眾以在家身修學佛法，大多數則高度過著與教外人士共處的社會生活，在佛世如此 (當今台灣也如此)；所以，主題看似不鮮明，而略加整理審思佛陀在聖典的教導，則易曉易受持！

在聖典中，乃至已證三果的信眾，例如受佛讚美的郁伽長者 (經文詳見本文之末的附錄 4)，仍過著有家業的梵行生活，佛陀未激勵其出家以現證解脫。當然，很多在家信眾聽佛開示而求出家，佛陀也會圓滿條件成熟的在家眾出家受具足。佛陀契對在家信眾的教導，則如在《增支第 4:61&5:43 經》對證聖果的給孤獨長者之教導：財富、名譽、美貌、快樂、長壽、死後昇天乃世間可愛而難得的，可得之有道且宜善用。因此，佛陀指導在家信眾的宗教生活，旨在修證菩提以確定生於人天樂趣、永保脫離墮惡趣之苦。佛陀契教信眾現證菩提的修習次第，可稱為「證淨之道」，以相對於出家僧眾的「漏盡之道」—旨於不再輪迴。

2.1.3B 在家信眾的「證淨之道」—兼明三重契機

2.1.3B1 四法

佛陀契教在家信眾的「證淨之道」，最簡要的一般教導就是修習四法：信、戒、捨 (施)、慧。如在《相應部 55:37》，

佛陀教導俗家的堂兄摩訶男居士，以皈依三寶為本而成為在家信眾(男女各稱為優婆塞、優婆夷)，常持五戒(兼持布薩八戒)、樂善施捨(經中常教信眾供僧以護教以積福，如《增支部4:60》)，依著自己具足戒、信與施的善行，而修戒隨念、佛隨念與施隨念以成就定，再修定修觀以慧證菩提：「優婆塞有(觀照五蘊)生滅之慧，具足導致苦之滅盡的聖抉擇慧；摩訶男！此則為此為優婆塞慧具足。」亦即，佛陀教摩訶男修習具足四法：信、戒、施、慧，以現證菩提。

隨文附經 4 《相應部 55:37(教)摩訶男(四法)經》

1. 序明優婆塞

一時，世尊住釋氏迦毗羅衛城之尼拘律園寺。那時，摩訶男釋氏往詣世尊；詣已，頂禮世尊而坐在一旁。

坐在一旁的摩訶男釋氏如此報告世尊：

「尊者！云何爲優婆塞(upāsako)？」

「摩訶男！若皈依佛、皈依法、皈依僧；此則爲優婆塞。」

2. 優婆塞戒具足

「尊者！云何爲優婆塞之戒具足？」

「摩訶男！若優婆塞離殺生、離不與取、離邪淫、離妄語、

離酒—導致放逸之穀物酒、水果酒、諸酒類；此則爲優婆塞之戒具足。」

3. 優婆塞信具足

「尊者！云何爲優婆塞信具足？」

「摩訶男！此中，優婆塞有信，信如來之菩提—彼世尊爲阿羅漢、全自覺者、明行具足、善逝、世間解、無上士調御丈夫、天人師、佛陀、世尊；摩訶男！此則爲優婆塞信具足。」

4. 優婆塞捨具足

「尊者！云何爲優婆塞捨具足？」

「摩訶男！此中，優婆塞以離慳吝之垢的心住於家中， 是放捨者、淨手者、喜捨者、有求必應者、喜施分與者；摩訶男！此則爲優婆塞捨具足。」

5. 優婆塞慧具足

「尊者！云何爲優婆塞慧具足？」

「摩訶男！此中，優婆塞有（觀照五蘊）生滅之慧，具足導致苦之滅盡的聖抉擇慧；摩訶男！此則爲此爲優婆塞慧具足。」#

佛陀教導信眾修具四法(信、戒、施、慧)，以現證菩提而常保人天之莊嚴福樂、永離惡趣之苦，更有種種之應用。例如，

那拘羅父[5]與母是彼此忠貞不渝之夫婦，乃佛陀「可信賴第一」(etadaggaṃ vissāsakānaṃ) 的在家信眾。曾相協親向佛陀傾述心願：彼此欲於今生來世同生共命 (「我們欲既於今生得相遇見、又於來世得相遇見。」)。佛陀為淨暢其欲、圓滿其願，而教他們修習「同信、同戒、同捨、同慧」的四法。這教導見於《增支部 4:55》(經文詳見附錄 5)。在接著的一經《增支部 4:56》，則 佛陀也呼對「比庫們」，來解釋這個原理。當然，佛陀可能是 以比庫為上首之代表，而呼在場的各種聽法者；可確定地，佛 陀不是要鼓勵教出家僧眾如此發願、如此修行而遂夫妻之願。在這對經，佛弟子宜應明佛陀之契機而受教。相對地，在《增支部 4:53》，佛陀契教一群教外的男女在家人，夫妻若行殺邪淫妄語飲酒、慳 而辱毀沙門，則如死屍共住，離此而共住則如天人 (經文詳見附錄 6)。在接著的《增支部 4:54》，佛陀對比庫僧眾解釋這個原理；佛陀當然更非教出家僧眾過夫妻生活，而是令知之，乃至用以教人。在這四經《增支部 4:53-56》，接續而成兩對，佛弟子不僅宜應機受用，亦當明佛陀契教之用意。而契於教外人士的夫妻居家相待之善方，且通於在家信眾的教導，則如佛陀在《長部第 31 經》所教的六方禮之第五方：西方代表的夫妻相待之道。

5 「那拘羅父」(ṇakulapitā):字義是那拘羅的父親，以兒子「那拘羅」的名字來命名。又如舍利弗(sāriputta)是名叫舍利的母親所生的兒子，以母親的名字來命名。佛陀曾讚美那拘羅父與其妻，是「可信賴第一」(etadaggaṃ vissāsakānaṃ)的在家信眾(《增支部1:14:6》)。他們證得初果，皈依三寶以來，過著忠誠的夫妻生活，彼此扶持勸勉(《巴專典》頁3)(書名之代稱可參考《復歸(二)》)。在《相應部22:1》，佛陀安慰那拘羅父的老病苦，開示了著名的「身苦心不苦」之法義。

再如，佛陀教導：孝敬父母則是真正「與梵天同住」(經文詳見附錄 7)。這對於生處婆羅門神教文化傳統的在家信眾而言，佛陀真是切要地契機提昇淨化神教信仰，而非鼓勵信眾皈依梵天神。佛陀還進而教導真報父母恩的方法：即使致力服侍父母乃至榮耀以王位皆不足報恩，真能報父母恩則是勸導修具四法：信戒捨慧，以證菩提而永脫惡趣苦；如佛陀在《增支部 2:34》所教：「勸導無信之父母入住於信具足，勸導無戒之父母入住於戒具足，勸導慳吝之父母入住於捨具足，勸導無慧之父母入住於慧具足」(經文詳見附錄 8)。在其上一經《增支部 2:33》，佛陀教知恩之原則：「諸比庫！而善士乃知恩、感恩。 諸比庫！如此知恩、感恩被善人所稱讚。諸比庫！此純為善士之地，亦即知恩、感恩。 」(經文詳見附錄 9) 這三經都是呼對比庫僧眾而說，而其應機受教而用，則有契應教外文化的轉化受用，有契合在家信眾受教而用的；至於比庫僧眾的報恩，則應是：釋迦子 (sakyaputta) 之從佛口生、從法化生，即是生於佛陀之家而修行解脫，如《中部第 111 經》對舍利弗尊者之讚美。這些教導，正是佛陀三重契機教導的報父母恩；上一段有關夫妻相待之教的聖典，也是契機而三重教導。

更一般的教導，再如佛陀教導給孤獨長者：修具「信、戒、施、慧[6]」者則能確保得在家人喜歡但難得的四種事 (如法得到財富、親友稱讚、長壽、投生善趣)(《增支部 4:61》)。在《增支部 5:43》，佛陀還正面教給孤獨長者不放逸修功德行 (即是

6　這裡的「智具足」在文字上雖不同於教摩訶男，而實質上都是現證聖諦。

信戒施慧)，才能真正獲致可愛而難得的事；並提遮處：非教外神道的祈禱或許願即能得到，若祈禱即得可愛事，此則世間不缺、更非難得。這又是契機引導在家信眾離開教外婆羅門神道的方法。對於這四種在家人喜歡但難得的，佛陀如何契教僧眾呢？對財富資具，少事少欲、知足易養；平淡以對毀譽、夭壽而不求；最重要的，解脫輪迴之苦，乃至不願求善趣，何況是長壽。

2.1.3B2 五財與八法

針對四法之慧學，佛陀詳教慧證菩提之學，開而教在家信眾修具「五財 (paJca-dhanAni)」。這使整體慧學的次第更詳細，猶如契對僧眾而詳教慧學；於四法 (戒、信、施、慧)，加上「聞」思修擇佛法。「聞財」之教的內容與次第乃是「多聞、憶持所聞、積集所聞。法乃初善中善後善、有義有文，教說全然圓滿清淨之梵行；多聞如此之法、憶持、以語熟知、以意考察、以見善通達。」這裡教的「聞」廣含多聞、憶持所教法的文句，並以語熟知諸文之義、以意考察思惟諸文之義，還修觀而善通達；亦即聞思修慧的次第，以進而體證「慧具足」：「(觀照五蘊) 生滅之 慧，具足導致苦之滅盡的聖抉擇慧」。

「五財」還在《增支部 5:45-47》這套經中被應用教導。於初經，佛陀先開示：比庫具足無量心定而受用佈施者的五物 (衣、食、住、床、藥)，佈施者則得可愛之「財」；這乃契對信眾的教導。中一經則開示修行信、戒、聞、施、慧為五種圓滿；後一

經則開示佛法之五財：「信財、戒財、聞財、捨財、慧財」。又在《增支部 5:63-64》這對經裡，佛陀呼對比庫開示：在家男與女(upAsikA) 信眾修這五法，即是以聖法來增長身命，「受取堅固之身、受取最勝之身」(經文詳見附錄 10-11)。當然，佛陀不反對出家僧眾以聖法來堅固身，但更鼓勵解脫有身之累。對此增長身命之法，佛陀比喻樹雖依大雪山而住，仍得靠樹上的枝樹皮肉而增長 (經文詳見附錄 12)，而家眷家屬雖依住有信的族姓子而受益 (如《增支部 5:42》如教，經文詳見附錄 13)，真正的成長仍得靠自己「依信而增長，依戒而增長，依聞而增長，依捨而增長，依慧而 增長。」(《增支部 5:40》) 這五法還用來教修「天隨念」，念自己的「信、戒、聞、捨、慧」之功德即可昇天。「天隨念」很契合婆羅門神教氣氛的在家信眾，佛陀用以淨化導正拜神祈禱以求昇天的教外信仰；若有呼對比庫們而教說的經，豈是教出家僧眾嚮往死後昇天！聞法則當受教修證，但宜善思契機之用！

佛陀對堂兄摩訶男教導在家信眾四法:信 戒 施 慧;可就「慧」而開為五財，乃至就慧而詳教摩訶男，廣開為八法，並鼓勵兼行於自利與利他而成十六事 (經文詳見附錄 14)。「摩訶男！ 若優婆塞 (1) 自信具足，且勸導他信具足；(2) 自戒具足，且勸導他戒具足；(3) 自捨具足，且勸導他捨具足；(4) 自欲見諸比庫，且勸導他見諸比庫；(5) 自去聽聞正法，且勸導他聽聞正法；(6) 自憶持所聞之法，且勸導他憶持法；(7) 自遍審察所持法之義，且勸導他遍審察義；(8) 自知義、知法而法隨法行，且勸導他法隨法行；此則為優婆塞行趣利己且利他。」於自利與利他都具足八法，受

到高度讚譽，乃至被喻如日之照耀大眾。這真是在家信眾之極致。

2.1.3B3 四預流支與信衆的證淨之道

佛陀教導在家信眾四法：信 戒 施 慧，以現證菩提；並對四法而詳教慧學，而成五法與八法。實則五法與八法的項目可說相 同，偶有同詞而多義或寬廣不同，如「聞」或「法隨法行」。實 則可大致開合應用八法與五法，而整理為如下的表解。

表解 6：契教在家信眾的五法 八法

<table>
<tr><td>八法</td><td>信</td><td>戒</td><td>捨</td><td>見比庫</td><td>聞法</td><td>持法</td><td>審察法</td><td colspan="2">法隨法行</td></tr>
<tr><td rowspan="2">五法</td><td rowspan="2">信</td><td rowspan="2">戒</td><td rowspan="2">捨</td><td colspan="5">聞</td><td></td></tr>
<tr><td colspan="2">聞</td><td>持</td><td>考察</td><td>善通達</td><td>慧</td></tr>
</table>

佛陀略教摩訶男而契對信眾的四法，詳教慧而為五法、八法。如此略教或詳教，都只是四預流支之應用，可整理如下表：

表解 7：四預流支與信眾的證淨之道（八法 五法 四法）

<table>
<tr><td colspan="2"></td><td colspan="7">修　學　次　第</td></tr>
<tr><td colspan="2">四預流支</td><td>親近善士</td><td colspan="3">聽聞正法</td><td>如理思惟</td><td colspan="2">法隨法行</td></tr>
<tr><td rowspan="4">證淨之道</td><td>八法</td><td>信（戒捨）</td><td>見比庫</td><td>聞法</td><td>持法</td><td>審察法</td><td colspan="2">法隨法行（戒捨）</td></tr>
<tr><td rowspan="2">五法</td><td rowspan="2">信（戒捨）</td><td colspan="5">聞</td><td rowspan="2">慧（戒捨）</td></tr>
<tr><td colspan="2">聞</td><td>持</td><td>考察</td><td>善通達</td></tr>
<tr><td>四法</td><td>信（戒捨）</td><td colspan="7">慧（戒捨）</td></tr>
</table>

在家信眾親近善士而起信皈依佛為本之三寶，一般宗教生活的修學項目乃持守五戒與捨施護持三寶；進而聞思法義而修慧，止觀成熟而現證聖慧，乃至深證聖果則為信眾宗教生活的極致成 就。事實上，作為信眾的一般宗教生活之「戒」與「捨」，也就 是信眾法隨法行之初基，猶如僧眾以戒為基進修定慧。

2.1.3C 四預流支與僧眾的漏盡之道及信眾的證淨之道

四預流支 (親近善士、聽聞正法、如理思惟、法隨法行) 作為修學佛法之大要與次第，不僅用於契教出家僧眾，以成「漏盡之道」，亦可用於契教在家信眾，以成「證淨之道」。四預流支用於契教僧信，而成漏盡之道與證淨之道，可表解如下頁：

表解 8：四預流支與僧眾的漏盡之道及信眾的證淨之道

<table>
<tr><td colspan="2"></td><td colspan="7">修　學　次　第</td></tr>
<tr><td colspan="2">四預流支</td><td>親近善士</td><td colspan="3">聽聞正法</td><td>如理思惟</td><td colspan="2">法隨法行</td></tr>
<tr><td colspan="2">漏盡之道（《中部第 70 經》為例）</td><td>詣善士承事服務</td><td colspan="3">傾耳 聞法 憶持法</td><td>考察義</td><td>審諦忍…解脫</td><td>戒定慧三學</td></tr>
<tr><td rowspan="4">證淨之道</td><td>八法</td><td>信（戒捨）</td><td>見比庫</td><td>聞法</td><td>持法</td><td>審察法</td><td colspan="2">法隨法行（戒捨）</td></tr>
<tr><td rowspan="2">五法</td><td rowspan="2">信（戒捨）</td><td colspan="4">聞</td><td rowspan="2">慧（戒捨）</td></tr>
<tr><td colspan="2">聞</td><td>持</td><td>考察</td><td>善通達</td></tr>
<tr><td>四法</td><td>信（戒捨）</td><td colspan="6">慧（戒捨）</td></tr>
</table>

「證淨之道」與「漏盡之道」如何契機而有說法徹底的程度之別呢？最顯而易見的，受持戒法的淺深次第乃在家弟子的五或八戒與出家弟子的十戒或具足戒；宗教職份的重點之別具如在家護持佛教與出家住持佛教。再如，佛陀為了引導在家信眾現證菩提以常保人天之莊嚴福樂，教導修具「五財」以為「增長」身命的方法。為方便攝導信眾之善願，還契教信眾增加修集「慚」財與「愧」財，所謂「聖弟子有慚，慚於身惡行、語惡行、意惡行，慚於落入惡不善法。……聖弟子有愧，愧於犯身惡行、語惡行、意惡行，愧於落入惡不善法」。信眾要保福樂莊嚴，宜修具這不被世間災難所破的「七財 (satta-dhanāni)」：「信財、戒財、慚財、愧財、聞財、捨財、慧 財。」(經文詳見附錄 15)。

佛陀對七財的廣略教導與應用，可見《增支部 7:5-7》這三經。前兩經成對而由略與廣地教修七財；在後一經，佛陀以不可破之佛法「七財」，契教賴世財以慢之富家人，如佛於經說：金銀之財「共有於火、水、王、賊、不肖子孫。……而這七 (聖) 財不共有於火、水、王、賊、不肖子孫。那七呢？即是信財、戒財、慚財、愧財、聞財、捨財、慧財。」(經文詳見附錄 16) 在這三經，佛契教信眾「七財」；可對照在之前的另一對 經《增支 7:3-4》，由略與廣地教修「七力」：在五根五力 (信 進 念 定 慧) 之中加入慚與愧。這五經 (《增支 7:3-7》) 分成兩對，契教在家信眾「七財」、並教導了「七力」。相同地，佛陀契教在家信眾「五財」以增長生命、修這五法以昇天；這可

對照三十七菩提分內的五根五力，佛陀教修五根五力以究竟解脫。可見，佛陀契應在家信眾而著重教導「五財」或「七財」，修習「證淨之道」，以安穩受用人天之莊嚴福樂；契應出家僧眾則是著重教修「五力」與「七力」，修習「漏盡之道」，以現生漏盡解脫。

以「財」來喻佛法，很契合信眾受教，古今皆同；當然，不適合出離財物的僧眾。以「捨」心佈施為財，更是契信眾而教；如佛陀教給孤獨長者「行正家之正行 (gihisāmīcipaṭipadaṃ paṭipanno)」乃供養食衣住藥給比庫僧團，而得稱譽與生天 (《增支部 4:60》)。佛陀對比在家與出家更生動的契機之教， 如教兩種精進之捨：在家眾佈施四資具、出家眾棄捨一切依執 (sabbūpadhipaṭinissaggatthaṃ)，而出家當學更勝之捨一切依執，以漏盡解脫！(《增支部 2:2》) 相對於五與七「財」有「捨」的德目；而五與七「力」則有「精進與念與定」，即含攝八正道之屬於定學的德目。當然，信眾現證菩提，乃至第三聖果， 也都是依定修觀；「法隨法行」即是持戒而以進修定慧為核心。

至於出家而朝修證漏盡解脫，則更適合徹底深廣修習止觀，且更需要。如《無我相經》所教，須依定觀察「過去的、 未來的或現在的，內在的或外在的」的五蘊；又得觀察分別五蘊之粗與細、劣與勝、遠與近。如觀個己內在於三世的欲界不善心為低劣、善心為勝妙，欲界善心為低劣、色界善心為勝妙，乃

至色界善心為低劣、無色界善心為勝妙；又觀這些法之無我，而行證解脫。這需修習何等深廣的止觀，才能圓滿「漏盡之道」！

2.1.3D 在家信眾的正命之道—兼釋三重契機

在家信眾與出家僧眾的宗教生活之修學次第都是四預流支之應用，而有證淨之道與漏盡之道。而在家信眾又有家庭及工作等社會生活，這大異於出家僧眾之離俗或有弘法等因緣而應導世俗。正對信眾兼有社會生活與宗教生活，切就正命工作以謀生計為基礎的社會生活，佛陀結合宗教生活的證淨之道，而教導「正命之道」的八法；如台灣諺語所說：「顧腹肚、顧佛祖」。

如在《增支部 8:54》[7]，佛陀教導長膝，帶來男子現生利樂的四法：勤勞具足、守護具足、善友、平衡生計。另教帶來男子來世利樂的四法，即是證淨之道：信、戒、捨、慧。這就是佛陀契對男眾居士教導八法的「正命之道」。下一經教另一男子；在《增支部 8:75-76》，佛陀呼叫比庫們，或略或廣地解釋這八法。

佛陀還在《增支部 8:54-55》的「平衡生計」之後，特別教導如何守護錢財：離女色、離酒、離賭、不結惡友而交善友。

7　長部第31經》與《增支部8:54&4:61&5:43經》，可參見學院出版的瑪欣德尊著《你認識佛教嗎？》(頁99&121&126&)。《長部第31經》在古代類同的漢譯名叫《善生經》或《六方禮經》。

在《增支部 4:61》，佛陀還教導善用錢財的方法：用於家庭成員而助其安樂、儲蓄以備災難、酬對親友與納王稅與為祖先作功德與祭神、供養有德的宗教師 (沙門婆羅門)。這些契信眾的教導，針對正命謀生、守護與善用錢財、擇友為主的社會生活，通用於教外的在家人；詳則在《長部第 31 經》，佛陀教導教外男子應當避的 14 種不良行為。遠在二千五百多年前的佛陀，即有如此詳盡的教導，真令人讚歎；還特別詳教理財與交友，更是深富啟示於當代全球化的社會。

佛陀也就男女有別的社會分工生活，契教持家婦女以八法的「正命之道」。如先教：「**毘舍佉！具有四法之女人，行於此世勝利，此世成就。那四呢？毘舍佉！此處，女人善理事務、攝受僕從、行夫悅意之事、守護資財。**」#《增支部 8:49》 (經文詳見附錄 17)；再就他世勝利的，則都是男女共同的「證淨之道」。合社會生活的此世之四法與宗教生活的他世之四法，共成八法的「正命之道」。在《增支部 8:46-50》，這群經都有類同的教導，受教對象除毘舍佉，還有那拘羅母，都是女信眾的典範人物，更有呼叫比庫們而解釋的。

而就夫妻相互善待之法，契教在家信眾又通於教外人士的，則如佛陀在《長部第 31 經》所教「**居士子！丈夫應以五種方式善待西方之妻：尊重、不輕慢、不越軌、授與主權、贈送裝飾品。居士子！受丈夫以這五種方式善待的西方之妻，以五種方式慈愍丈夫：善理 (夫家) 事務、攝受僕從、不越軌、守**

護資財、精熟與勤勞於一切事情。受丈夫以這五種方式善待的西方之妻以這五種方式慈愍丈夫。如是則西方安穩、無怖畏。」

至於廣就社會關係之親子、師生、夫妻、朋友、主顧，及宗教關係之宗教師與一般的社會人士，則《長部第 31 經》契教外人士而教授六方禮，實即通於佛教的信眾。

正是因為在家信眾有社會生活與宗教生活，所以佛陀除了教導宗教生活的「證淨之教」，還結合社會生活並兼顧男女分工，而教導「正命之道」。但是，出離社會俗務的僧眾則只有宗教生活，以獻身修弘佛法為單一的身份認同；而男女雖果報不同而有戒律等之差異，但不影響於同證解脫，所以只有唯一的「漏盡之道」。正因在家信眾的社會生活，所以需要契用正命之道；從而，是深證聖果的證淨之道，而非漏盡之道。正是在家信眾 (於佛世之印度) 大都與教外在家人共同生活於世俗社會，所以正命之道的前四法，乃至護用錢財、擇友等等的社會生活，常類同於契應教外在家人之社會生活。當然，佛陀也有契機引導教外人士的宗教生活，究竟則是「入信之道」。因為，佛陀的教導普應三機，依當機者的受持度與學習發展狀況之分，各顯重點，各適其機，而說法徹底的程度有別，以切合其益；聽聞而隨機受用，導入道次，進趣菩提。從而有三種契機之教，層分疊合，會整於四預流支，構成佛陀之教。

2.1.4 教外人士—入信之道

佛陀創覺說法，世間始現正覺光明，最初的對象都是教外

人士，攝導之後而有佛教的僧信。佛陀之教在印度為非原生宗教；植弘於佛教世界的各傳統更顯非原生宗教的特色，必須轉化或適應當地的宗教文化。來到當代全球化的社會，佛教更多機會迎對世界各宗教與文化，共處於教外人士！今日溫習佛陀契應教外人士而說法創教，大為啟發受用佛法於生活，還可鬆動佛教傳統對外道的可能成見。

佛陀契教外人士的教導，非常的生動多元，充滿巧妙的化導，深富自由對談與各自申論，即使有漫罵攻訐者，佛陀亦毫無一絲火藥味；如與農場財主的輕鬆對談 (如《小部．經集．特尼耶經》，經文詳見附錄 18)，又如化導怒慢的婆羅門 (如《小部．經集．無種姓經》，經文詳見附錄 19)；《小部．經集》有諸多契引教外人士的對談教導。調伏度化三迦葉的千人修行集團，大概是最生動的，不得不令人以「刺激」來形容。 (過程詳見《律藏．大品．大犍度》)

2.1.4A 一般的教導

佛陀對應教外的一般在家人士的教導，最直接的是端正善良的社會生活，大致類同對佛教信眾的社會生活之指導，如上一節所述 (2.1.3D)。最常特顯的不同則是契應教外信仰而善巧引入正行正信，如佛陀教導：在家信眾敬父母則是真正「與梵天同住」，以之導引婆羅門神教的「與梵天同住」之信仰，轉而正行孝敬父母。又如《長部第 31 經》，教誡名叫新嘎喇的外道在家人之子 (Siṅgālaka-gahapatiputta)，其父遺命：令子朝禮東西

南北下上之六方以期生天；佛陀順應其履行父命，而教以六種人際關係的禮義之方。因為共用於教內外在家人的人際關係，所以，在第六方宗教的宗教師與一般信眾之禮，乃教在家人廣就有修行的沙門與婆羅門而佈施。但是，佛陀教給孤獨長者「行正家之正行」，則特指比庫僧團而供養食衣住藥。

佛陀與教外人士對談引導宗教生活，最一般的是離十不善業而行十善業：身則不殺 邪淫，口則不妄語兩舌惡口綺語，意則不貪不瞋與正見 (如《中部第 41 經》，經文詳見附錄 20)。意的不貪乃指不懷非分之想，不作順手牽羊之念，非指毫不愛惜貪執自己的喜好的人事物。意的不瞋乃指不幸災樂禍、不懷恨而設計殺害眾生，非指已無對生老病死的愁悲苦惱。意的正見之要乃指信受有眾生造善惡業而於樂苦趣輪轉且有修行人可以智了知，即是佛教的「有漏」正見，而非「無漏」正見：現證四諦之正見 (《中部第 117 經》)。例如，佛陀用十善與不善業解釋往生樂趣與苦趣，對談引導迷信：水浴與拜火的婆羅門能「超度亡靈」 (參見《相應部 42:6》[8] 與《增支部 10:176》)。又如，對談引導「佈施亡靈」的問題 (《增支部 10:177》)。

2.1.4B「入信之道」與四預流支

佛陀對教外人士的宗教對談引導，更進一 的則是教導「入信之道」。針對深富波羅蜜的利根教外在家人，對方當時雖未正式皈信三寶，佛陀在適當的事緣下攝受之，有的教

8　參見學院出版的瑪欣德尊著《您認識佛教嗎？》(頁115)。

外人士親蒙佛陀的教導，在受教善引的特殊因緣中，當場先見法成聖、立即皈依入信。這種情形，就是教學「次第之論（anupubbi-kathā）」的修道次第之過程，可代稱為「入信之道」。

佛陀施教「次第之論」的整體過程，若細加體會，有助理解「入信之道」的旨趣。茲舉耶伽長者為例，可三分成序緣、正宗、結皈。(A) 首先序緣：初見佛，即內生淨信心但尚未三皈依。接著：(B) 聞佛教以「入信之道」，當場即見法成聖。最後，(C) 當場即皈依入信。

(A: 序緣)「尊者！當我初遙見世尊時，尊者！一見到時，我 心淨信於世尊者。尊者！我有這第一種希有、未曾有之法。」「尊者！又我淨信心而敬奉世尊，

(B：聞佛教「入信之道」而見法) 世尊爲我教次第之論，亦即：(1) 施論、戒論、生天論；(2.1) 闡明諸欲之過患、低劣、雜 染，出離之功德。(2.2) 當世尊了知我乃堪任心、柔軟心、離障 心、歡喜心、淨信心，(3.1) 對我闡明那諸佛最勝之法教：苦、集、滅、道。(3.2) 譬如清淨無污染之布而完全可染；正如是，我就於其座生起遠塵離垢之法眼：『任何集法，彼皆爲滅法』。

(C：當場即皈依入信) 尊者！我見法、得法、知法、悟入於法，超越懷疑，斷除猶豫，於師教得到自信而不依緣於他；就在其處，我即皈依佛、法、僧，受持梵行爲第五之戒。尊者！我有這第二種希有、未曾有之法。」#

在整個過程，可謂經歷四預流支的修學次第。(A) 序緣之見佛即被攝受，可謂前行，同屬「親近善士」，即使尚未三皈依，佛見其已有清淨的信心。接著是正修的部份，(B) 聞佛教以「入信之道」，隨「聽聞正法」而「如理思惟」，落實於修行而當場見法成聖則是「法隨法行」。最後，(C) 當場即皈依入信，乃是結行。正修部份的入信之道乃是核心，道目可分成三階。(1) 施與戒的善業可以生天。這即是十善業的應用，大同於佛教的在家信眾。(2.1) 了知諸欲之過患與樂於出離，重點即是修定之離五欲；(2.2 堪任、離障 (vi-nīvaraṇa) 等心，重點即是修定之離五蓋 (nīvaraṇa)。亦即是離五欲五蓋而成就定學。(3.1) 佛知其堪受四聖諦而教修，(3.2) 隨教而修證四聖諦。亦即是成就慧學。

四預流支與入信之道的整個修學次第，可以表解如下：

表解 9：四預流支與教外人士的入信之道

	修　學　次　第			
四預流支	親近善士	聽聞正法	如理思惟	法隨法行
入信之道	蒙佛攝受	聽聞法	如理思惟	施 戒 生天 定（離五欲五蓋）慧（四諦）

2.1.5 三重契機之教—佛教根弘於世界

2.1.5A 四預流支與三重契機的道次第—佛教植根於印度

佛陀教導究竟的真理，契機說法，導向正覺。就法的真實，有普遍性，都歸趨清淨寂滅；就個人受用的能力，有淺深差異，都導向菩提。佛陀慈眼視眾，平等說法，「有教無類」；觀機逗教，契應不同的機緣，引入修行道，朝向正覺。普遍的法，個人淺深受益，歸向寂樂涅槃；平等慈教，各得其用，導入正覺解脫。

佛陀教導的大要乃四預流支：親近善士、聽聞正法、如理思惟、法隨法行，落實而教修於三重契機：出家僧眾、在家信眾、教外人士，而有三重契機教導的道次第：僧眾的漏盡之道、信眾的證淨之道、教外人士的入信之道。四預流支與三重契機的道次第之關係，可以表解如下：

表解 10：佛陀的教導—四預流支與三重契機的道次第

<table>
<tr><td colspan="2"></td><td colspan="7">修　學　次　第</td></tr>
<tr><td colspan="2">四預流支</td><td>親近善士</td><td colspan="3">聽聞正法</td><td>如理思惟</td><td colspan="2">法隨法行</td></tr>
<tr><td colspan="2">漏盡之道
(《中部第 70 經》為例)</td><td>詣善士
承事服務</td><td colspan="3">傾耳　聞法
憶持法</td><td>考察義</td><td>審諦
忍…
解脫</td><td>戒定慧
三學</td></tr>
<tr><td rowspan="4">證淨之道</td><td>八法</td><td>信（戒　捨）</td><td>見比庫</td><td>聞法</td><td>持法</td><td>審察法</td><td colspan="2">法隨法行（戒捨）</td></tr>
<tr><td rowspan="2">五法</td><td rowspan="2">信（戒　捨）</td><td colspan="5">聞</td><td rowspan="2">慧
（戒　捨）</td></tr>
<tr><td colspan="2">聞</td><td>持</td><td>考察</td><td>善通達</td></tr>
<tr><td>四法</td><td>信（戒　捨）</td><td colspan="6">慧（戒　捨）</td></tr>
<tr><td colspan="2">入信之道</td><td>蒙佛攝受</td><td colspan="3">聽聞法</td><td>如理思惟</td><td colspan="2">施　戒　生天
定（離五欲五蓋）
慧（四諦）</td></tr>
</table>

對於「入信之道」，大家可能很熟悉給孤獨長者的範例，感動其初見佛聞法而當場見法皈依、乃至隨之的供養道場。事實上，對於佛陀教法初植根於世間，佛陀施教入信之道的最重要教學，又是最豐富且有力的教導，首推第一位聽受「入信之道」而見道成聖的耶舍；從而，引來其父母受教入信之道，而當場見法請求皈依，成為第一位皈依三寶的男與女在家信眾；再引來其 54 位在家的朋友都如耶舍受教而出家解脫 (詳見《律藏．大品．大犍度》附錄 21)。

這時，世間共有 61 位阿羅漢。佛陀之外，原為教外出家沙門的五比庫已聞佛初轉法輪 (《轉法輪經》) 及教授《無我相經》而成為阿羅漢；加上耶舍及其 54 位朋友。這六十位佛陀的阿羅漢弟子之出家受具足的方式都是如此：「來！比庫！法已善說，為完全滅盡苦而實踐梵行！」而耶舍等 55 位則原為教外的在家人，聽受入信之道而當場見法成聖；乃至耶舍未正式蒙佛親許出家受具足前已解脫，而必然得從佛出家，如佛陀對耶舍父的開示：「居士！族姓子耶舍以有學 (聖者) 之知與見，而如你一般的見法。他如所見如所知而省察觀照 (自己所知見之) 地，其心無執取而解脫於諸漏。居士！族姓子耶舍不能夠還 (俗、) 而下劣地如以前在家時享受諸欲。」這例證佛世以在家身而證解脫者必出家，亦例說以證淨之道而深證聖果接續漏盡解脫之道次第。

佛陀度化五比庫及耶舍等 55 人之後，世間共有六十一位阿羅漢。佛陀遣六十位弟子弘法，而自己往度化三迦葉兄弟為

首的千人教外沙門修行團；接著，往王舍城，以入信之道的教學因緣度化頻婆沙羅王及其眾隨從。從而，佛陀接受頻婆沙羅王所供養的竹林 (Veluvana) 道場，這時即是「植佛教之根 (buddhasāsanassa mūlāni otiṇṇānī)」於印度。接著，佛陀度化雙賢上首第子—舍利弗與目犍連、及隨同其修行的二百五十位教外沙門，成為解脫的出家弟子，從而構成經典常提到的 1250(1000+250) 位大比庫僧團，以隨轉法輪。

佛陀正覺出世，轉動法輪，教法初植根於印度，就是度化教外的出家與在家人而成為佛教的僧信，輔以信眾供養道場成為三寶住立於世間的場所，佛陀的教法植根於世。而度化教外的在家眾，「入信之道」的教學因緣乃最有力的。在入信之道的三階道次之末，乃 (3.1) 佛知當機者堪受四聖諦而教修，(3.2) 聞教而隨修證四聖諦。四聖諦正是佛教不共世間的真理，亦即是佛陀在教授五比庫時所轉動的法輪；當然，佛陀引教外沙門入信，還有很多元善巧的契機教授，乃至思想對論，廣見於律藏與經藏。

簡言之，佛陀本人植根教法於印度，正是契教外的在家與出家人而應機教授；這類如佛陀推續教法時，分別契教在家信眾的證淨之道與出家僧眾的漏盡之道。

2.1.5B 三重契機之教的性質與應用—佛教根弘為當代「世界的佛教」

佛陀三重契機之教的道次第：教外人士的入信之道、佛教信眾的證淨之道、出家僧眾的漏盡之道，其性質乃三重契機而聞法受益：教外人士之根性極佳、波羅蜜至強者，可能於親見佛陀 (或弟子) 時，聞法隨修而當下入道再求皈信，而大多數則當然只是少分受益乃至未皈依，即使蒙佛親教；在家信眾可深證聖果，淨化生命，永保人天福樂；出家僧眾則教以漏盡，解脫生死輪迴。亦即，這三重契機的引導，不是三類截然不同；不是三類劃分階級，而是佛陀之教層分疊合，普被三根，各顯重點，各適其機，切合其益。甚深的法，落實於律動的生活倫理；依適宜性，教授可學可修的法，引入修行道次第。法的真理結合倫理價值，條貫正法律於修行道次第，導向正覺解脫。

依四預流支的修學次第而用於三重契機教導，這是人間「佛陀的教導」之大要。如此三重契機教導可以做為僧信共組教團的原理，教團相益於社會，以令正法久住。因為聞法受益的三重連續發展，相應於各自的宗教目的；又是宗教身份的選擇與轉變，乃由外向內，從教外人士至教內信眾到僧眾。亦隱含宗教職能之不同，教外人士可能是潛在的佛弟子，良善的教友外護而支持佛教；在家信眾隨護隨行於佛陀為上首的僧團；僧團住持佛教。質言之，僧信共組教團，教團相益於社會，以令正法久住。當然，教外人士更多是佛教的教外之道，或有競爭者，乃至有些教外人士就是為了攻詰才來見佛陀；因此，佛教僧信更當學習佛陀的三重契機之教，以共組教團而弘護佛教於世間。

三重契機可用以外觀迎對時代而創教的歷史背深度理解佛陀創教的大時代，批判在家祭司為主的傳統婆羅門神權種姓社會，發揮出家沙門的勤修精神，度化為佛教的信眾與僧眾；回到佛陀創教的歷史現場，觀察新創的宗教之維續與傳演。這些佛陀的教導與佛陀創教所對的歷史動態，傳載於聖典；相對地，三重契機教導可作為理解聖典的線索，判攝聖典的宗旨與契機受用。環環相扣，相互助益理解與修學人間「佛陀的教導」，以用於今人所處之時地。

如此的三重契機教導，若以圖說，接近三重的同心圓，佛陀立於圓心，啟動三重同心圓的交互迴盪 (見上圖)。這個動態結構，始於佛陀成正覺而轉動法輪，迴盪於三重契機，以植根佛陀的教法於印度，並維續新佛教的發展。這三重契機的佛陀之教，除反應佛陀創教時代的教內外背景、乃至重於宗教的印度文化傳統，還通於更廣大的宗教心理與制度。

換言之，以佛陀為中心的三重同心圓，啟動法輪，交互迴盪，推展佛陀之教。

而佛滅後，正是以佛陀為中心的這三重人士的不同組合及其所相應契機受用的法，人法兩相交互迴盪，推動佛教的歷史與構成現況，而傳至當代。從而，依佛陀的三重契機教導，正可條判「佛教的世界」。

當代「世界的佛教」之處境已進入全新的時代，佛教身處廣大的世界各宗教與文化之中，亦即置身於教外人士為主的世界，佛教世界的僧信正可隨分善用佛陀應教外而創教的三重契機教導，化佛教的價值由隱而顯。就今日處於台灣，我們透過上座部佛教的傳承來助顯佛陀的教導，亦即是落實佛陀的三重契機之教於台灣。

簡言之，依於佛陀的三重契機教導，環扣綜述「佛陀的教導」、「佛教的世界」、「世界的佛教」，剋就所處的相對時空，則是明植根佛教於台灣。亦即是，依本於佛陀的教導，縱看由古而今的佛教世界，反顯當代世界的佛教處境與價值；著眼於台灣之用，簡擬「植根上座部佛教於台灣」之思想典範。

Namo tassa bhagavato arahato sammāsambuddhassa

2.1.6 結語：植根上座部佛教於台灣以學院的初步教學為例

「佛陀之教」的大要乃四預流支，落實開展而修用於三重契機：出家僧眾、在家信眾、教外人士。植根於今日台灣，首即修習四預流支而用於三重契機；這早有前賢今士之播種培育。若就學院的教學為粗淺的案例，以茲理解；這在學院的初步學習，可如〈植根文〉所述。

該文第二節以「2.1 勤修三學」為始，實為契應於台灣之修學南傳或原始佛教者重禪修之風氣，正對此機而於事中明理：僧信和樂同修之正常道，兼而導引從教外而初來的禪修者；這對照於「2.4 斷盡三毒」，則明顯看到漂流於教外或初入佛門者對修證佛法的樣態。所以說，即使修證佛法於南傳的圈子，也確實存在三重契機所顯之結構。

由「2.1 勤修三學」為始，導引至基礎之持戒，則需「2.2 皈依三寶」而學戒，乃至護持出家僧眾持戒。於中，就學院之事而闡述佛陀的三重契機教導：「以師長為主的僧團構成學院的核心，護以在家信眾的隨學，乃至教外善士的佈施支持；學院漸形成三層教學的輪廓，僧眾帶領信眾共組教團，以弘護佛教於廣大的教外人士而立基於斯土。如此地『僧信共組教團，教團相益於社會，正法久住。若以圖說，接近三重的同心圓，佛陀立於圓心，敢動三重同心圓的交互迴盪』。

這彷佛初顯佛陀的三重契機教導，以待僧領信來共桓佛教於社會，擴大落實佛弟子『皈依三寶』的生活」。

進而於「2．3 研習三藏」 述學院出版計畫時，喻以佛陀的三重契機教導。「學院的四套叢書，猶如現今易見的緬甸第六次結集版之巴利聖典，以三藏為主體，而附以藏外文獻。……前三叢書以譯釋三藏聖典來教修三學為主體；弘護叢書則取法藏外文獻的精神……前三叢書構成上座部佛教之教學主體，附以必要的弘護叢書；前三可說是佛教的內學，後一則是佛教外學，整體構成『上座部佛教叢書』。實則以佛教的內學引導佛教的外學，以弘護佛陀之教於世間；猶如僧眾引領信眾共組教團，以弘護佛法於廣大的社會。換言之，整套叢書的內容旨在勸引皈依三寶、譯述巴利三藏以教修三學，導向解脫，令正法久住。」

表解 11：巴利聖典與學院出版計畫

巴利聖典	出 版 計 畫	主 要 內 容	出版叢書目的
律 經 論	1 巴利三藏譯叢 2 帕奧禪師叢書 3 禪師弟子叢書	譯及述巴利三藏聖典，來教修三學，以斷三毒，構成上座部佛教之教學主體；乃佛教之內學。	勸引皈依三寶、譯述巴利三藏以教修三學，導向解脫，令正法久住。
藏外文獻	4 上座部佛教弘護叢書（待出版）	以譯或述藏外文獻為本，實則廣含弘護上座部佛教，以勸引皈依三寶、護持正法；乃佛教之外學。	

「植根上座部佛教於台灣」之芻議（下）

觀淨尊者

2.2 佛教的世界：條判佛教的世界史

2.2.1 序論

「佛陀的教導」之三重契機受用，植根佛教於印度，猶如佛陀立於圓心的三重同心圓，敢動三重同心圓的交互迴盪。這個動態結構，始於佛陀成正覺而轉動法輪，迴盪於三重契機；佛滅後，正是這三重人士的不同組合及其所著重的契機受教之法，人與法兩相交互迴盪於三重同心圓，推動佛教的歷史與構成，而傳為今日「佛教的世界」。

當今之佛教的世界，始於佛陀二千五百多年前創教於印度。佛滅後，於印度本土歷時逾千五百年流傳而消失，未形成佛教的傳統；而在印度境外的南東北方，先後形成三個傳統教區：巴利語系的南傳佛教、華語系的東亞佛教、藏語系的北方佛教。到了現代西方主導的世界史，佛教的三個傳統教區，還傳入「西」方，可稱作歐美語系的西傳佛教，並回傳到印度本土。當代的世界佛教，時經傳統與現代，共可分成五大區，印度本土與境外的「南」、「東」、「北」、「西」。

對於佛陀的創教而形成今日的佛教世界，我們不能視若無睹，或執一隅而廢各方。我們這世界的佛陀只有一尊 人間釋尊，佛弟子不會超勝佛陀之功德，能學得一分已屬難得。虔敬皈仰於佛陀，而立本於佛陀的教導，不執於一區的後代師說，以條流與判分「佛教的世界」史。亦即，依佛陀的教導來觀察佛教

世界的各傳統或區域，以顯明其契應於佛陀的教導而特勝發展的。

佛陀契機之教的三重同心圓，以佛陀為圓心的三重同心圓：第一層是出家僧眾，第二層是教內信眾，第三層是教外人士，交互迴盪而推動形構「佛教的世界」。因此，即以佛陀的三重契機之教來條判佛教的世界史；應用於台灣，並明植根上座部佛教於台灣之時代機宜。

2.2.2 條判傳統的佛教世界（條判佛教 圖組 A1-3）

依「佛陀契機之教的三重同心圓」來條判佛教的世界史，先就傳統時代，來簡束條判。佛教的世界始於佛陀創教於印度；佛滅後，經過初、中、後的三期發展，每期各約五百年，特色各以出家僧眾、在家信眾、教外人士為中心而發展，到了 11-12 世紀起長期消沒於印度本土，而未在印度形成佛教的傳統。正是這三重人士的不同組合及其契機受教之法，人與法兩相交互迴盪，而重心逐漸向外順應印度教文化，乃至以教外人士為主而盪離佛陀，盪出三重同心圓，而佛教消融於印度。

佛滅後，以在印度的初、中、後三期佛教特色為中心，大致對應地於印度境外形成三個傳統教區。印度境外形成的這三個傳統教區及其特色，對應地，大致重點發展了以佛陀為中心的三重契機教導：出家僧眾、在家信眾、教外人士。依特色可稱為「南傳上座部佛教」（簡稱為南傳佛教或上座部佛教）：契 應於上座長老為主的出家僧眾之領眾，轉化當地的原來文化，

以隨分修學漏盡之道為主而開展的佛教；「漢傳大乘佛教」（簡稱為漢傳佛教）：契應於廣大在家信眾確離苦趣保生樂趣為主的需求，適應華夏文化，以隨分修學證淨之道為主而開展的佛教；「藏傳秘乘佛教」（簡稱為藏傳佛教）：契應於教外人士之秘密修行以期能化煩惱為菩提，轉化當地的原來文化，以隨分修學入信之道為主而開展的佛教。正是這三重人士的不同組合及其契機受教之法，人與法兩相交互迴盪，植弘佛教於印度境外；而動力逐漸向外，乃至以教外人士為主，但仍迴向佛陀，迴盪於三重同心圓之內，而於境外形成佛教世界的三個傳統教區。

因此，始於佛陀的創教及佛滅後的傳統時代，佛陀之教在印度境內的三期發展與境外形成的三個傳統教區，之間的大致對應關係，可以三重契機之教條判，略表解如下：

表解 12：三重契機之教與傳統的世界佛教

佛陀時代 的三重契機教導	印度本土 佛滅後的三期發展	印度境外 的三大傳統教區	
出家僧眾的 漏盡之道	初期 （初 500 年）	「巴利語」系的 「南」傳佛教	南傳 上座部佛教
在家信眾的 證淨之道	中期 （第二 500 年）	「華語」系的 「東」亞佛教	漢傳 大乘佛教
教外人士的 入信之道	後期 （第三 500 年）	「藏語」系的 「北」方佛教	藏傳 秘乘佛教

以三重契機之教條判傳統時代的世界佛教，其動態可圖像化為如下之圖組 A1-A3。

圖組 A1-3：三重契機之教與傳統的世界佛教

圖組 A1：佛陀時代

中心點　佛陀

第一層　出家僧眾

第二層　在家信眾

第三層　教外人士

圖組 A2：判分印度三期。以「佛陀契機之教的三重同心圓」對佛滅後的傳統時代，於印度本土的三期發展。

中心點　佛陀創教

第一層　初期僧圖為主

第二層　中期在家信眾為主

第三層　後期教外人士為主

圖組 A3：判分印度境外三區。以「佛陀契機之教的三重同心圓」對佛滅後的傳統時代，於印度境外的三個傳統教區。

中心點　佛陀創教

第一層　南傳上座部佛教

第二層　漢傳大乘佛教

第三層　藏語密乘佛教

2.2.3 條判佛教的世界史（判教圖解與表解）

佛教世界的三個傳統教區，到了現代西方主導的世界史，遺傳入「西」方，可稱作歐美語系的西傳佛教，並回傳到印度本土；且各區域的佛教開始更多交流。當今的世界佛教， 共可分成五大區，印度為中心而傳到境外的「南」、「東」、「北」、「西」。相應於當代的全球文化與宗教交流，印度境內與境外四方形成的佛教世界更深廣的內部交流，並與世界宗教與文化溝通互動。

現代才有之歐美語系的西傳佛教，若單就當代西方人所謂的「西方乘」而言，且不論亞裔人士的佛教，雖源自三大傳統而同受佛陀的三重契機之教，但佛教氣味更淡，乃至只內於心而不成宗教。因為佛教所適應的其本有之宗教，（都）是（在家）平信徒導向而弱於出家僧眾的堅固傳統，思想乃是上帝創造而

缺佛教的業果輪迴，行證乃待上帝救贖人之原罪而乏個人修證解脫；亦即，原來的神教大異於佛教的信解行證。另則當代之西方物質文化發達而樂於享受五欲，相應於人天福樂之宗教。

簡言之，以人間佛陀之教為中心來條判佛教的世界史，依空間為橫軸，乃以佛陀創教所在地為中心，分為印度本土與境外之南東北西；依時間為縱軸，乃以佛陀為軸心，同步於多軸共構的世界史而分為傳統、現代與當代；就所依的聖典，可分為巴利語系、華語系、藏語系、歐美語系。進而再依時間距釋尊時代的由近而遠、離三重同心圓的佛陀之由內而外、與契機所受用發揚的佛教之「佛法的純度由濃而稀」，亦即從受教者應機所顯的「佛法濃度」，來條判「佛教的世界」史。

因此，就佛教的整體世界所各弘之法要，可用佛陀創教為中心，條流與判分佛教的世界史。可先用世界地圖作如下之圖解（未顯示兼顧的對應關係），再表解為如下。

圖解佛教的世界史之條流與判分（以色塊分印度中心及境外四方）

表解 13：佛教的世界史之條流與判分

<table>
<tr><td colspan="3" rowspan="2">空間
時間（世界史）</td><td rowspan="2">印度本土</td><td colspan="4">印度境外</td></tr>
<tr><td>南</td><td>東</td><td>北</td><td>西</td></tr>
<tr><td rowspan="4">傳統時代（遠古自十五世紀）</td><td>西曆</td><td>佛曆</td><td>佛世佛教（三重契機）</td><td>出家僧眾（相對明顯）</td><td>在家信眾（相對明顯）</td><td>教外人士（相對明顯）</td><td>三重混合</td></tr>
<tr><td>約西元前544–0</td><td>佛滅1–500</td><td>初期（出家僧眾）</td><td rowspan="4">巴利語系的南傳佛教：蘭卡 緬 泰 東 寮、越南南部、中國雲南</td><td></td><td></td><td></td></tr>
<tr><td>約西元後0–500</td><td>佛滅500–1000</td><td>中期（在家信眾）</td><td rowspan="3">華語系的東亞 佛 教：中華 本土之 華 夏 平原、韓 日與越 南之北中部、台灣與 馬新等東 南亞</td><td></td><td></td></tr>
<tr><td>約西元後500–11世紀）</td><td>佛滅1000–1500</td><td>後期（教外人士）</td><td rowspan="2">藏語系的北方佛教：中國的 藏 蒙（青 康）、蒙古 尼泊爾 不丹</td><td></td></tr>
<tr><td colspan="3">現 代（16–20 世紀末）</td><td>19 世紀從四方傳回印度本土</td><td>歐美語系的西方佛教：歐 美 澳洲南非</td></tr>
<tr><td colspan="3">當代（始於 20 世紀末）</td><td>本土</td><td>南</td><td>東</td><td>北</td><td>西</td></tr>
</table>

2.2.4 上座部佛教的世界史與傳至台灣而形成的宗旨

於佛教傳弘於世界史的發展之三期：傳統時代、現代與當代，來觀察「上座部佛教植弘於世界的三期發展」，即是本於佛陀 2500 多年前之創教，上座帶領的僧團之攝信，經三期而植弘於世，終於當代傳至台灣。茲舉學院為例，以說明上座部佛教之傳來而植根佛教於台灣的宗旨。

首先，溯本佛陀於印度（古稱瞻部一島 Jambu-dīpa）創教以植根教法於世間。所以，學院宗旨文之首為：「佛陀於瞻部島（Jambu-dīpa）創覺，弘法建僧」。

佛滅後的第一期植弘乃傳統時代，始於印度成立上座部佛教結集巴利三藏、再南傳植於斯里蘭卡（古稱楞伽島 Laṅka-dīpa）、漸植於緬泰等而弘化成上座部佛教的傳統教區。相應地，宗旨文接著：「長老聖弟于於蘭卡島（Laṅka-dīpa）傳承上座部佛教（Thera-vāda），廣弘為緬泰等地之文化傳統」。

在傳統時代，上座部佛教未真正傳入華人區。 第二期乃現代的弘傳，越過傳統教區而傳至西方世界、東南亞為主的華人區與遠東的日本。安住生活於該地區的法友善士則尚致力深植教法。而學院最直接關涉的乃交流與學習於華人圈；相應地，宗旨文補入：「就上座部佛教的現代傳佈，願教法廣傳於華人區」。

第三期乃當代二十世紀末以來，再傳至東亞的台灣與中國大陸，乃至南韓與越南。上座部佛教乃經現代世界之大轉折，當代才傳至學院所處的台灣（台灣一島 Taiwan-dīpa）。所以，宗旨文為：「就上座部佛教的現代傳佈，願教法廣傳於華人區，並植根於台灣島（Taiwan-dīpa）」（〈植根文〉頁 31 — 32）

2.2.5 台灣佛教的史與要（條判佛教 圖組 A4）

今日台灣的佛教乘當代全球化之時代機緣，已會集佛教世界的各傳統，交融於世界各宗教典範與文化。而，台灣深富華人文化的底基，台灣佛教主要的仍是傳統時代即有的華語系東亞佛教。這是敏於世界文化而又關心台灣或身處斯土的人都知道的。

台灣的傳統時代，自古即有原住民的宗教信仰。雖很早就開始接觸到華夏中國，但一度曾受西方現代荷西殖民，而伴基督宗教之暫存。而早在（明）清，隨華夏本土之向海外移民，台灣已形成漢人為主的社會；三教合一的末式漢傳佛教伴以民俗喪祭就相融於台灣的宗教文化。其大都屬於所謂的「民間佛教」，在當時實為文化邊障，處於社會的底層。事實上，海外華人的傳統佛教之底基都類同於此，今日緬甸華人的傳統佛教或可見證。

日據台灣而大力現代化台灣，曾短暫傳來現代改革的日式佛教，但仍不脫本屬的華語系東亞佛教，而未有大影響;但其「帶妻僧」，則又推佛教更離出家僧眾而向教外人士的氣氛。佛教即使開始有出家眾主持的四大法脈，實未有獨立的佛教與思想，不脫庶民佛教的氣息。台灣佛教的現代興革，大為受惠於來自華語系中華本土的太虛與印順法師；其所共構的現代改革型之佛教思想，隨國民政府入台，導引傳統佛教以行於時代文化中，至 1980 年代已復興於現代，乃至漸為社會賢達所信用。

解嚴後的當代台灣，台灣佛教不僅幸已度過現代化的考驗，佛弟子遍於社會各階層與社群，從社會的邊睡轉為有力的宗教典範；隨著全球化的宗教交流，不只藏傳佛教明顯躍上台灣佛教的舞台，南傳佛教更深觸台灣佛教之心髓。不只佛教世界的各傳統已會集於今日台灣，台灣佛教向外更挺立參與當代的佛教世界，帶動（海外）華人佛教之發展。

今日的台灣佛教已超越華語系佛教的傳統，融會佛教世界。於此台灣佛教的時代機緣，正可依人間佛陀的三重契機之教來層分判攝會集在台灣的佛教，以利交流相益，更深植廣弘佛教於台灣，歸顯「佛陀的教導」之多重應機受用。

圖組 A4：植弘佛教在台灣。以所在之台灣為圓心，如阿以佛陀為圓心的三重阿心圓。

中心點　植弘佛教於台灣

第一層　南傳上座部佛教

第二層　漢傳大乘佛教

第三層　藏傳秘乘佛教

2.2.6 植根上座部佛教於台灣

源於 2500 多年前的佛陀創教，南傳上座部佛教直到 20 世

紀末才正式傳入台灣。外在機緣逢當代之全球世局大變、及台灣與東亞更新的時代，而其能於當代正式傳入台灣，更內在而「最重要的動力來自上座部佛教傳統教區的長老之教誡（thera-ovāda），而其主要養分則來自於心皈於上座部佛教之東南亞與中國大陸的華人，資以譯自英日語之關涉南傳、巴利與印度（初期）佛教的佛書為助緣，回歸歷史的人間佛陀而研討阿含以 求法輔以求戒的學風則耕鬆台灣既有的漢傳佛教。」

南傳上座部佛教在這時代機緣傳入台灣，示以「解脫有路，菩提可證」，正合熱於探尋真理的同參法友。植根上座部佛教於台灣之核心價值，乃是助暢台灣佛教的康莊大道，遂佛弟子現證菩提之心願。上座部佛教傳承的佛教真理，還外顯為一種近於新而實為古老的宗教典範，讓嚮往佛制出家沙門修行者，可安於律軌以致志修弘正法。有出家僧伽安心於佛陀之教，則有佛法苗種，漸可僧信共耕一 綠地，同組教圖於道場而受庇蔭，弘護佛教於社會。或如有的學者所說：南傳佛教對既有的漢傳佛教之影響深遠於藏傳佛教。

乘大時代的內外機緣，順佛法之威勢，而「我們幾經探索，尋趨真理，進而值過長老的教說（Thera-vāda），指向智慧之光，終於安頓在佛陀的教導（Buddha-sāsana）。」約歷經十幾二十年的尋根探源，「我們認識到：復歸佛陀的教導，已從『尋根』期到了『植根』期」。是以，學院僧領信共組教圖；蒙三寶恩澤、龍天護法及法友善信支持，初步修學佛法，隨同參與植根教法於台灣，而更認識到植根上座部佛教於台灣之價值，乃至共論

研擬思想典範。我們虔信，以感恩心呵護前賢大德的「尋根」播種，幼苗逢春已抽嫩芽；今日為「植根」佛教而適時施以肥水，個人必能妥集道糧而趣證菩提；眾大眾的點滴，教法逐將「根深」茁壯，涼蔭後人。

2.3 世界的佛教：三重價值系統的世界史觀

2.3.1 當代世界的佛教之處境與價值

西方開啟的現代世界，主導影響傳統時代的舊世界，延至當代全球化而更甚。當今，西方的科學唯物論所相應的資本主義，形成享受五欲的全球新文化與社會，不僅傳統的世界宗教幾乎淡出全球社會的主流價值，乃至重創眾生依存的大地之母。而佛教傳統對當代世界的參與，甚至被當代世界新秩序的領導學者所隱而不顯！在當代世界中，佛教竟有如此的處境，如何表顯佛教的獨特價值於世界，又與世相融並進？

當代全球化，宗教面對盛行物質主義的享樂文化，有大心之士言在救教，而行卻順世俗而流，宗教商品化，媚俗以求；乃至販賣宗教指向真理的神聖性，或如評為「削價競售」。這種迎合世味以求「量產」，無異於佛陀所批判的欲樂俗行，正是強化苦蘊的貪因（〈中部第 13 大苦蘊經〉），完全違反宗教救世教人成聖的宗旨，猶如裹以糖衣的毒藥。

處此世態，對於教導「出離」煩惱世間的佛陀之教，有人諷說實為已從世界「出局」，傳統的世界宗教也有類同的命運。

因而有憂人憂教的熱忱者，救以末法之說或末世之想或聖戰之名，以突顯自己的救世本質，圖奮發人心之熱誠，來挽宗教之頹勢。但其不僅不諦，更是履險害命，乃至一再引發戰事。這種不顧生命安危的救世論，更甚於佛陀反對的折磨自己之苦行；看似救心的猛藥，實不僅無益於時代之病，更是欺世盜名，大異於佛陀之教的正常行道。

上述兩種宗教回應當代全球化的方式：「裹以糖衣的毒藥」和「救心的猛藥」，都無益於宗教濟世成聖的目的，正類同佛陀初轉法輪即揭斥的兩種極端：縱於欲樂享受之低俗而非聖、自我折磨徒增苦惱而非宗教之神聖。不論什麼時代，都宜離這兩極端，修中道行。剋就回應這個時代的方式，如何看時代挑戰所蘊涵的新機運，以化為避害趨益的思考，遠離自害害他的言行，善待世間，以助契機進修菩提。佛陀說法創教，迎向時代的態度與方法，最富散發，又最值得隨行學習。

例如，在〈長部第 27 知源經〉，佛陀教導了「知」世間 起「源」而流至佛世的歷史與社會結構。經中，佛陀契對婆羅門出身的佛教僧眾，解構當時的最大結構性衝突壓迫：婆羅門教種姓起源神話的創世史觀所捏編的四姓階級之宰制結構。佛陀有層次的教導，明顯可見的是以善惡的業果為原理，從世界史的成壞變化，教導了「知」這世間起「源」而流至佛世的歷史與社會結構。亦即是揭示佛教的業果之「世界史觀」，以取代婆羅門教的種姓起源神話之創世史觀。更重要，在世界史觀內，蘊涵著佛教的價值系統：四姓之內各有行善惡業的人，所以四

姓的價值平等，從而「解」四姓階級的宰制結「構」；並說明四姓各有成立因緣與各自的社會分工及目的，以助安頓世間、造福興善；進而以世間善業為基礎，好樂修行的人，可依法修證菩提。

佛陀迎向時代的態度與方法作為當代之應用，著眼佛陀之教迎向全球化的時代，為顯佛教住世妙用，內攝佛弟于朝向修證真理，外而交流相益世人；我們也擬議當代佛教的世界史觀與價值系統，以顯佛教的處境與價值。首先依於人間佛陀為圓心的三重契機之教，而將佛教世界作為一個整體，應用為以人間佛陀為圓心、由內向外的三重同心圓：世界佛教、世界宗教、世界文化。由此顯示當代「世界的佛教」之處境與價值。而這三重的同心圓即蘊涵著以佛陀為圓心的三重價值系統：典範內的真理、宗教典範、文明傳統，此即是當代「世界的佛教」之價值系統。這三重價值系統貫穿於世界史且開展之，此即是當代「世界的佛教」之史觀。

總之，三重價值系統開展的世界史觀，以顯當代「世界的佛教」之處境與價值，這既是向外開放交流，更是攝引向內而行趣菩提，以證覺悟的真理。這亦教導世人發展善良心性以轉化貪欲，設身處地尊重生命、保護世間，以舒緩大地的創傷，進而善用人身與世間而正趣菩提。

而著眼於所處時空之當代台灣，依佛教的三重價值系統之世界史觀，而應用於層分當代「台灣的佛教」之處境與價值，

以明「植根佛教於台灣」，則是以佛陀為圓心的台灣佛教、台灣宗教、台灣文化。

2.3.2 當代佛教的世界史觀

依於人間佛陀為圓心的三重契機之教，向外開展為三重之價值系統，以明當代世界的佛教之處境與價值；再依於三重價值系統之貫穿於世界史，審思佛教的當代史觀。在世界史觀內，觀察佛教在世界史的發展與特色；在世界宗教史內，觀察佛教的發展與特色。佛教的世界發展史，相融於世界史與世界宗教史；在三重融構中，疏理佛教的世界史，抉發佛陀之教的特色與價值。

在佛教的世界史觀中，佛陀之教共軌於多軸相承的開放多史觀，朝向覺悟的多元多重價值系統。如此的多重史觀與多元價值系統，佛陀之教相融於世界，保有佛教的獨特價值，又免於封閉自限。結合事實與價值，佛陀之教與時並進、拓顯在世界，佛弟于學習佛陀的教導，分享世人安樂之道。

在史觀中，以佛陀為動軸，穿針引線，共轉多主軸的開放式世界史觀、世界宗教史觀；佛陀之教在世界的傳演，締造多重典範的弘傳史觀。佛法與世界相看，透過扼要的史觀，鮮明看到世界文明史中的世界佛教、世界宗教史中的佛陀之教、佛陀之教的世界弘化史。三重史觀相融共構，佛陀之教流貫其中；簡明的時代感，呈現佛法的律動。

三重的史觀中，構以多重的價值系統。人類在不同的時地初創自己的文明，傳承發展，統之有緒，就是各自的文明傳統。文明傳統中，統之有緒的最強內聚力與價值依歸就是宗教。所以，宗教是文明傳統的典範。宗教強力內聚文明傳統，作為價值依歸，最大的特色是實踐真理與究竟離苦成聖。所以，這三重的史實隱含著價值系統，可稱為文明傳統、宗教典範、典範內的真理。

佛陀之教的歷史交融於三重的世界史，開展價值系統。清晰的史觀，提供活潑的時代動感；隱含的價值系統，指向真理。新時代的方向：學習佛陀的教導，參與時代，推展未來。（參見〈復歸（二）〉頁 124-128）

2.3.3 當代佛教的三重價值系統

依於人間佛陀為圓心的三重契機之教，應用為貫穿與開展佛教世界史觀的三重價值系統：文明傳統、宗教典範、典範內的真理。這個「三重價值系統」的要義，可簡述如下：

人類創造文明，乃為了解決生理的需求、滿足自己的意樂，防避天地的災害、善取自然的資源，解決人類群居帶來的幸福或爭鬥。人類的文明豐富多元，多彩多姿，但也多災多難。樂則盡情狂歡，苦則哀嚎悲悶；愛則獻身致志，恨則爭奪戰爭。天地和諧之際，詠讚自然；天搖地動之際，則又驚怖哭訴。愛恨交雜，苦樂相伴，吉凶難測，禍福不定，賞罰不分，善惡爭鬥，似聖而俗，果報難期；這一切的無常逼迫，難以滿足人的深摯

情懷，造成無邊的苦惱。這是文明的實相，各種宗教誕生的根源。

為了終極解決這一切的無常，符合人類自在的安穩感，圓滿生命的大愛，純淨生命的聖潔感；偉大的宗教家洞徹生命的泉源，既綜合理解文明與自然的多變現象，又引導獻身致命地終極實踐，創造偉大的宗教。宗教使文明融貫於天地之間，人類安居奮進於大自然，創造文明的深層價值，指向於至善。宗教的這種高妙理想，鑄造文明的典型，軌範人的心志，成為文明傳統中的典範。

偉大的宗教有偉大的理想，偉大的和平安忍。但是，為了保護自己的宗教，實踐自宗的偉大理想，竟強迫他者接受自己的偉大理想；宗教的理想若被誤用，乃至相伴著殘酷的宗教戰爭。因為，實踐宗教典範的真理，乃在世俗中追求聖潔，不等同於聖潔；每個宗教存在信仰者的虔善或聖潔，但不代表該宗教不存在另類的惡行。大千世界的繁華多樣，任何人或眾生的認識都不能鉅細靡遺，邏輯綜合不等同於生動的現象；任何行為的價值都不能絕對化自己，更不能消明他者。所以，世間的任何宗教與個人都不是唯一的、絕對的；開放認識他者，才會充實自己；一次再一次看到新世界，才是事實真相；一次再一次回到行為事實，才是抉擇價值。

人類在自然創續文明，追尋宗教典範，指向真理。當然，宗教不是文明的全部，單以宗教價值也不能取代文明的各種價

值；人生的價值是依文明而成就，在文明中實踐宗教價值，而人類的文明則賴大自然的滋養。文明傳統有很強的再生能力，宗教典範有很強的內聚力；傳統有相續的力量，宗教具有典範的力量，甚至是價值認同與創造的來源；而地球則只有一個。當然，（虔敬的）宗教徒會認為宗教有著至聖的價值，如實的「真理」，而不只是「典範」。就（虔敬的）宗教徒而言，宗教則是文明的至上價值，生命宗冒的教育，於宗教中滿足聖潔。而佛弟于，則是歸本佛陀，學習佛陀之教，邁步於康莊的菩提之道。今日，全球化帶來文明與宗教的多重相融，乃至以共同的面貌出現，但仍或隱或顯傳之有統、典範人心。今日佛教，如何面對各文明傳統與宗教典範呢？

佛陀之教活在世間，依賴自然與文明而傳播。所以，在世界文明中，佛教的文明傳統交融於世界的多元文明傳統，而相激盪；在世界宗教中，佛陀之教對話於多元的宗教典範，理解溝通而各趣所歸。在價值系統中，佛陀之教參與多元多層的價值系統中；佛弟子學習豐富的知識，隨喜多元的價值，發展契世的睿智。

新時代的方向：學習佛陀的教導。世間本是得失相伴！為了生命的「現生安樂」，擇用與學習今日文明，參與傳薪；不陷溺於追逐五欲，批判無止境的生產競爭與壟斷，不單取科技邏輯，保護人類共生的大地，學習分享佈施。不迷戀佛教式的政教合一（典籍的暗示或曾有的權力），批判狂熱的政教合一與神化的民族主義；主張政教分離的民主政治，政權保障人權，

宗教相益於社會文化。本於「自通之法」（類同於「己所不欲，勿施於人」），善解世間，發揮十善業；學習守護生活的言行（前七善業），善處社會；培育知情意、創造真善美（後三善業），成就宗教的共同理想。這些，正是佛陀契應世間的一般教導；猶如修學佛法，始於端正的社會生活，離惡向善而行十善業，契機進修習道次第。因此，佛陀的多重契機之教，對佛陀之教的各傳統，深富散發。以佛陀的教導為真理，修習聖道，通達菩提寂樂；後代弘傳為多重典範，今日各顯佛陀的契機之教，歸敬於正覺的釋尊。

釋尊創覺，開演正法，多門引入菩提之道，佛陀之教住立於世；今日佛教成為世界宗教，共生於地球，交會於各文明與宗教，世人適機學習佛陀的教導。（參《復歸（二）〉頁133一135）

2.3.4 三重契機與當代佛教的三重價值系統（價值系統圖組 B1-3）

依於人間佛陀為圓心的三重契機之教（B1），向外開展為三重之價值系統：典範內的真理、宗教典範、文明傳統（B2）。這三重價值系統用以說明當代世界的佛教之處境與價值，則是佛陀為圓心的三重同心圓：世界佛教、世界宗教、世界文化（B3）。可用圖組 B1 一 3，說明當代世界的佛教之價值系統。

圖組 B1：佛陀的三重契機教導

中心點　佛陀

第一層　出家僧眾

第二層　在家信眾

第三層　教外人士

圖組 B2：三重的價值系統

中心點　佛陀

第一層　真理

第二層　宗教典範

第三層　文化傳統

圖組 B3：當代世界的佛陀之價值系統

中心點　正法久住世間

第一層　世界佛教

第二層　世界宗教

第三層　世界文化

2.3.5 台灣佛教的價值系統（價值系統圖組 84）兼明上座部佛教的價值

依本佛陀的三重契機教導，以明當代世界的佛教之三重價值系統，歸顯佛教在台灣的價值系統，可先用圖組 B4 來說明。

圖組 B4：佛教在台灣的價值系統

中心點是　正法久住台灣

第一層是　台灣佛教

第二層是　台灣宗教

第三層是　台灣文化

依於人間佛陀為圓心的三重契機之教，佛陀立於圓心，敢動三重同心圓的交互迴盪，化為三重價值系統開展的世界史觀，應用於層分當代「台灣的佛教」之價值系統，以明「植根上座部佛教於台灣」，這乃依佛陀教法之傳來而建立，立於台灣以承先敢後，亦是契應於當代全球化之世界文化交流與宗教溝通。

解嚴後的台灣，時近於世界冷戰之後，更明顯脫離世界的邊陣，亦步亦趨於逐漸開敢的當代全球化。隨解嚴後的自由化與社會活力，台灣佛教興起，乃至趨向為核心宗教之一，參與共成台灣新文化傳統。同時，佛教世界的各傳統逐漸會集於台

灣，隱約被一般社會民眾概視為一個佛教世界；向外更突破佛教世界的邊唾之困境，挺立參與當代的世界佛教，帶動（海外）華人佛教之發展，更熱絡交流於世界宗教與文化。

當代「台灣的佛教」大興於本土、廣參於世界，處境殊異於一些佛教傳統教區的落寞境遇，乃至別於一些世界宗教與文化。值台灣佛教共建台灣新文化傳統與參與世界的時代機緣，上座部佛教終於當代傳入台灣，散發清新的宗教氣氛，示明晰的菩提道次於台灣，參贊化育台灣佛教而成為一員，為閃爍莊嚴的台灣佛教充實真理底蘊，為流益四海的台灣佛教更注法味原汁。

可修可證的菩提之道，這對有心探尋真理的法友善士何等稀有難得！而佛教身處宗教萬花筒的台灣，難免花俏化；處於急速變遷的台灣社會，向錢看且高度消耗大自然，人心又忙於多元全球競逐而盲之際，台灣佛教有隨俗淺薄之患，乃至商業化而五欲之火上身。上座部佛教好修樂證菩提的傳統，輔以脫俗樸質的古風，加值佛教在台灣的真理存底，當悉心保護持守足以燒盡煩惱的智慧燈火，以直顯佛陀出世之真義。

進而活用現上座部佛教對台灣的價值，還可從內心修證真理的層次外化為宗教典範，僧信依律共組教團，以安心修學佛教於道場內。還可於道場外的多元宗教之社會中，落實甚深的佛法心要為日常的宗教生活與慶典；這已是現階段的上座部佛教可逐步落實的。更理想地，僧信共組教團或由護法信眾為主，

開始少分參與社會的多元文化，從關心世人的現世安樂中體現佛陀對教外人士的教導，帶佛法進入社會、發展人群生活中的慈心，參與多元社會文化而形成自己關懷世人的獨特價值，融化為多元文化傳統的小小次元。

帶佛法入參於社會文化乃一事而兩面，看似外顯實乃內攝。向外開放而廣弘，教法根深茁壯於台灣文化中，以分享而攝受教外人士向內，轉為在家信眾乃至出家為僧，引趣覺悟真理，永續傳承正法於台灣。這即是修弘佛陀的三重契機之教，化佛教真理為宗教典範，以植弘為斯土斯民的文化傳統。上座部佛教真植根於台灣，隨著台灣佛教的世界化，不僅將可同行相輔於植根上座部佛教於華人區，乃至助成正法廣住世間之一滴。

2.3.6 結語 附以學院為例

今日台灣的宗教燦爛與文藝炫日，交流於全球宗教與文化之多元競勝，南傳上座部佛教弘傳於此時節的台灣，法友共緊一堂暢述植根於斯土斯民！隨喜而審思，擬議思想典範，依佛陀契機的三重教導述要「佛陀的教導」，再依佛陀為圓心的三重同心圓之交互迴盪而條判「佛教的世界」、進顯當代「世界的佛教」之價值系統。關切佛教深植於台灣而廣弘，為外爍光華之台灣佛教充電，以融為本土新文化之一元而永續照亮台灣；更為奔流四海的台灣佛教疏暢源頭活水，以細水長流於當代西式文化霸權為主的世界，而洗條粉飾妝扮的商品、清徹淨聽誘人的甜言蜜語。

依三重契機而相和於外，典型有異而各適所趣，軌範不同而自安樂於典範內的真理，迴互於三重同心圓而盪向於正覺菩提。如何抉擇受用三重價值系統開展的世界史觀，以行於自己所處的時空，試舉學院的宗旨為例以明之：學院「乃在現前立基與承續的廣大文化傳統上，軌以宗教典範之指向，行證佛教的真理。」要釋如下：

「廣在文化傳統的層次擇取時代機緣，則是先『立基於台灣為主之華人文化傳統，承續緬甸代表之上座部佛教文化傳統，旁擇西方為主之各地文化』。這是我們生活的文化實態。 進而在宗教典範的層次，則軌『以帕奧禪林之教學為宗教典範，指引方向』。帕奧禪林當然不等同於佛世的佛教，教學更遠不及佛陀與諸大弟于帶領教授的學風，師長更不可能具有佛及諸大弟于般的威德。‧‧緣此宗教典範之精煉充實及與台灣等華人之親近，軌「以帕奧禪林之教學為宗教典範，指引方向」，大可引導廣向開闊地「承續緬甸代表之上座部佛教文化傳統」之精華，以「立基於台灣為主之華人文化傳統，旁擇西方為主之各地文化」，來培養上座部佛教文化於教外人士廣佈之台灣。更重要地，我們虔信，禪林的宗教典範蘊涵智慧之光，定可指引我們趣證菩提的方向。

價值系統的核心日標乃真理層次，則是『依巴利三藏學習佛教的真理，勤修三學，斷盡三毒』，用智慧與慈悲『以令正法久住』。這正是上座部佛教的理念於學院教學的實踐次第與日的。」（〈植根文〉頁 41-42)

3 结話：安步於台灣佛教之林間幽徑

3.1 植根佛教於台灣

經過研討的〈植根文〉，擴整為「植根佛教於台灣」之佛教思想典範，簡單扼要的三大環節是「佛陀的教導」、「佛教的世界」、「世界的佛教」。核心環節是人間「佛陀的教導」之大要，四預流支用於三重契機；再依佛陀契機之教的三重同心圓之交互迴盪，來條流與判分「佛教的世界」史；再外用為價值系統，看當代「世界的佛教」之契用於全球化之世界宗教與文化。亦即是，以佛陀為圓心，一重一重向外，三重環環相扣；佛陀敢動同心圓而交互迴盪，推展佛教於世界，攝導世人迴向於佛陀。

明佛陀之教以條判古今之佛教世界，宏觀當代世界的佛教之處境以顯佛教之價值；立基於台灣而應用之，則明台灣的佛教之處境與機緣，以顯「植根上座部佛教於台灣（BuddhasAsanassa mUlAni TaiwandIpe otarantu.）」之價值，「即是令正法光照台灣（Taiwan dIpeti），成為台灣之光（Taiwano dIpaM）。」亦即是，佛陀敢動法輪，法輪常轉於斯土，斯民契機以趣證菩提。

3.2 植根生命於傳教

僧信法友共受學佛陀的三重契機之教，應機抉擇受用，植根個人的生命於佛陀之教，思想導引修證，菩提之道豁然現前；

集眾之議所共成的這個佛教思想典範，引導同心相護修弘佛法，即是行動指導綱領，以落實植根佛陀教導於台灣。猶如皈依三寶而研習三藏的佛教思想，即化為勤修三學的行動，來斷盡三毒、以令正法久住。

邀諸方法友智士 如理審思嚮以法施，共鑄植根佛教於台灣的思想典範；一心植佛之教於台灣，同乘於佛陀教法中繼往開來。

頌願 邁步於廣大坦蕩的台灣佛教，迴盪佛陀的三重契機教導於世間，悠遊於陽光可見的林間幽徑，以留佛教足跡於人 間！

SādhuSādhuSādhu（善哉）

附錄：聖典選譯

1.《中部第 52 八城經》[1]選譯：依定修觀的次第

2.《中部第 111 逐一經》[2]

3.《增支部 A11:1》：道次第之德目

如是我聞：

一時，世尊住舍衛城給孤獨園之祇陀林。那時，大德阿難往詣世尊；詣已，頂禮世尊而坐在一旁。坐在一旁的大德阿難如此報告世尊：

「尊者！善戒有何義利，有何功德？」

「阿難！善戒有不悔之義利，有不悔之功德。」

「尊者！而不悔有何義利，有何功德？」

「阿難！不悔有歡悅之義利，有歡悅之功德。」

「尊者！而歡悅有何義利，有何功德？」

「阿難！歡悅有喜之義利，有喜之功德。」

「尊者！而喜有何義利，有何功德？」

「阿難！喜有輕安之義利，有輕安之功德。」

「尊者！而輕安有何義利，有何功德？」

「阿難！輕安有樂之義利，輕安有樂之功德。」

「尊者！而樂有何義利，有何功德？」

「阿難！樂有定之義利，有定之功德。」

「尊者！而定有何義利，有何功德？」

「阿難！定有如實知見之義利，有如實知見之功德。」

---

[1] 待補。可參照瑪欣德尊者講述，止觀法要—《中部・八城經》講義（台南歸仁：台灣南傳上座部佛教學院，2010），1-5 頁。

[2] 同上，6-10 頁。

「尊者！而如實知見有何義利，有何功德？」

「阿難！如實知見有厭離之義利，有厭離之功德。」

「尊者！而厭離有何義利，有何功德？」

「阿難！厭離有離貪之義利，有離貪之功德。」

「尊者！而離貪有何義利，有何功德？」

「阿難！離貪有解脫知見之義利，有解脫知見之功德。

「阿難！如是，善戒有不悔之義利，有不悔之功德；不悔有歡悅之義利，有歡悅之功德；歡悅有喜之義利，有喜之功德；喜有輕安之義利，有輕安之功德；輕安有樂之義利，輕安有樂之功德；樂有定之義利，有定之功德；定有如實知見之義利，有如實知見之功德；如實知見有厭離之義利，有厭離之功德；厭離有離貪之義利，有離貪之功德；離貪有解脫知見之義利，有解脫知見之功德。

阿難！如是，善戒次第導趣於最勝。」

4.《增支部 8:21》：郁伽長者之八希有法

（1）序說

一時，世尊住毘舍離之大林重閣講堂。於此，世尊叫諸比庫言：「諸比庫！你們記住：毘舍離之郁伽居士具有八種希有、未曾有之法。」世尊如是說。如是說已，善逝從座而起，進入精舍。

那時，有一比庫晨朝著衣持缽，往毘舍離郁伽居士之家。至已，坐於所設之座。那時，毘舍離之郁伽居士往詣那比庫；詣已，禮敬那比庫而坐於一旁。那比庫如此告訴坐於一旁的毘舍離之郁伽居士：「居士！世尊記說：你具有八種希有、未曾有之法。居士！你具有何等八種希有、未曾有之法而被世

尊所記說？」

「尊者！我不知道：我具有何等八種希有、未曾有之法而被世尊所記說。但是，尊者！我有八種希有、未曾有之法，請好好注意聽，我要說了」

「如是，居士！」那比庫回答毘舍離之郁伽居士。

（2）**詳釋八法**

毘舍離之郁伽居士如此說：

「尊者！當我初遙見世尊時，尊者！一見到時，我心淨信於世尊者。尊者！我有這第一種希有、未曾有之法。」

「尊者！又我淨信心而敬奉世尊，世尊為我教次第之論，亦即：施論、戒論、生天論；闡明諸欲之過患、低劣、雜染，出離之功德。當世尊了知我乃堪任心、柔軟心、離障心、歡喜心、淨信心，對我闡明那諸佛最勝之法教：苦、集、滅、道。譬如清淨無污染之布而完全可染；正如是，我於其座就生起遠塵離垢之法眼：『任何集法，彼皆為滅法』。尊者！我見法、得法、知法、悟入於法，超越懷疑，斷除猶豫，於師教得到自信而不依緣於他；就在其處，我即歸依佛、法、僧，受持梵行為第五之戒。尊者！我有這第二種希有、未曾有之法。」

「尊者！又我有四位年輕之夫人。尊者！那時我往彼等夫人處；至已，如此告訴她們：『姊妹！我已受持梵行為第五之戒。若欲者就在此受用錢財和修福；或回到自己的親戚家。或有意趣的男人，我可奉送汝與之。』尊者！如是說時，那最大夫人對我說：『尊夫子！奉送我與某名字的男人。』尊者！那時，我召來彼人，左手執夫人，右手取金澡罐，賜予彼人。尊者！我捨年輕之夫人，而不覺於心有異樣。尊者！我有這

第三種希有、未曾有之法。」

「尊者！又我家裡有的財富，不分彼此而與具戒者、良善個性者同受用。尊者！我有這第四種希有、未曾有之法。」

「尊者！又我奉侍比庫。恭敬殷切地奉侍，而非不恭敬。尊者！我有這第五種希有、未曾有之法。」

「尊者！又，若大德為我說法，則恭敬有禮地聽，而非不恭敬；若大德未為我說法，則我為他說法。尊者！我有這第六種希有、未曾有之法。」

「尊者！又，諸天非少來我處而報告：『居士！法乃世尊所善說。』尊者！如是說後，我向諸天如是說：『諸天！汝等諸天如是說或不說，而法乃確為世尊所善說。』尊者！因此之故我未察知(自)心高慢(而想著)：『諸天來我處，我與諸天相談論。』尊者！我有這第七種希有、未曾有之法。」

「尊者！又，世尊說的那些五下分結，我未見於己有任何未斷的。尊者！我有這第八種希有、未曾有之法。」

「尊者！我有這八種希有、未曾有之法。而我不知：我具有何等八種希有、未曾有之法而被世尊所記說。」

（3）結說

那時，那比庫於毘舍離郁伽居士之家，受缽食，從座起而離去。那比庫從托缽而還，食後，往詣世尊。詣已，禮敬世尊，坐於一面。坐於一面之那比庫，將與毘舍離之郁伽居士共相談論之全部，報告世尊。

「善哉，善哉！比庫！如毘舍離之郁伽居士解說時之正確解說的，我記說：就此八種希有、未曾有之法被毘舍離之郁伽居士所具有。比庫！你記住：毘舍離之郁伽居士具有此八希有、未曾有之法。」

5.《增支部 4:55》：夫妻同生共命

（1）序見世尊

如是我聞：一時，世尊住在婆祇國絲絲馬拉山、陪沙卡拉林之鹿園。那時，世尊晨朝著衣持缽，往那拘羅父居士的住處；至已，坐於設好的座位。然後，那拘羅父居士和那拘羅母居士女往詣世尊；詣已，頂禮世尊，坐在一旁。

（2）夫婦欲相見於今生來世

坐在一旁的那拘羅父居士如此報告世尊:「尊者！從我尚年輕時，年輕的那拘羅母居士女即被迎娶；我不知：即使以意而對那拘羅母居士女做越軌的事，更何況以身而越軌！尊者！我們欲既於今生得相遇見、又於來世得相遇見。」

那拘羅母居士女也如此報告世尊:「尊者！從我年輕被迎娶時，那拘羅父居士還年輕；我不知：即使以意而對那拘羅父居士做越軌的事，更何況以身而越軌！尊者我們欲既於今生得相遇見、又欲於來世得相遇見。」

（3）同修四法成所欲

「居士們！兩夫婦若願既於今生得相遇見、又於來世得相遇見，兩人都有同信、同戒、同捨、同慧的話，你們既於今生得相遇見、又於來世得相遇見。」

6.《增支部 4:53》：四種夫妻共住

（1）序說四種(結婚)共住

一時，世尊行於摩偷羅與毘蘭若間之大道。很多居士及居士女也行於毘蘭若與摩偷羅間之大道。那時世尊離開路

上，坐於一樹下。居士及居士女看見世尊坐於一樹下；見已，往詣世尊；詣已，頂禮世尊，而坐於一旁。

世尊如此告訴坐於一旁之居士及居士女：

「居士們！有四種(結婚)共住。那四種？男屍與女屍共住，男屍與天女共住，天(子)與女屍共住，天與天女共住。

（2）男屍與女屍(結婚)共住

居士們！如何男屍與女屍(結婚)共住？

居士們！在此，夫主殺生、不與取、邪淫、妄語、(飲)酒─導致放逸之穀物酒、水果酒、諸酒類，無戒、惡性，以纏於慳吝之垢的心住於家中，辱罵、毀謗沙門、婆羅門。彼妻亦殺生、不與取、邪淫、妄語、(飲)酒─導致放逸之穀物酒、水果酒、諸酒類，無戒、惡性，以纏於慳吝之垢的心住於家中，辱罵、毀謗沙門、婆羅門。

居士們！如是乃男屍與女屍共住。

（3）男屍與天女(結婚)共住

居士們！如何男屍與天女共住？

居士們！在此，夫主殺生、不與取、邪淫、妄語、(飲)酒─導致放逸之穀物酒、水果酒、諸酒類，無戒、惡性，以纏於慳吝之垢的心住於家中，辱罵、毀謗沙門、婆羅門。但其妻離殺生、離不與取、離邪淫、離妄語、離(飲)酒─導致放逸之穀物酒、水果酒、諸酒類，有戒、良性，以離於慳吝之垢的心住於家中，不辱罵、毀謗沙門、婆羅門。

居士們！如是乃男屍與天女共住。

（4）天(子)與女屍(結婚)共住

居士們！如何天(子)與女屍共住？

居士們！在此，夫主離殺生、離不與取、離邪淫、離妄語、離(飲)酒—導致放逸之穀物酒、水果酒、諸酒類，有戒、良性，以離於慳吝之垢的心住於家中，不辱罵、毀謗沙門、婆羅門。但其妻殺生、不與取、邪淫、妄語、(飲)酒—導致放逸之穀物酒、水果酒、諸酒類，無戒、惡性，以纏於慳吝之垢的心住於家中，辱罵、毀謗沙門、婆羅門。

居士們！如是乃天與女屍共住。

（5）天(子)與天女(結婚)共住

居士們！如何天(子)與天女共住？

居士們！在此，夫主離殺生、離不與取、離邪淫、離妄語、離(飲)酒—導致放逸之穀物酒、水果酒、諸酒類，有戒、良性，以離於慳吝之垢的心住於家中，不辱罵、毀謗沙門、婆羅門。其妻亦離殺生、離不與取、離邪淫、離妄語、離(飲)酒—導致放逸之穀物酒、水果酒、諸酒類，有戒、良性，以離於慳吝之垢的心住於家中，不辱罵、毀謗沙門、婆羅門。

居士們！如是乃天與天女共住。」

7.《增支部 4:63》：敬父母如神

「諸比庫！子女尊敬家裡的父母，那家庭就與梵天同住。諸比庫！子女尊敬家裡的父母，那家庭就與古師[3]同住。諸比庫！子女尊敬家裡的父母，那家庭就與以前的天神同

[3] 「古師」在此暗指婆羅門教所傳說的古代傳法世系的老師，對應於前一項的「與梵天同住」。用真正的孝敬父母取代婆羅門教的拜神與古師；教父母修習信戒捨慧以證聖道則是更真正的報父母恩。佛陀如此引導教外人士之拜神信仰，以轉為正行正見，這或如台諺所謂的「厝內存事大，心肝存佛祖」。

住。諸比庫！子女尊敬家裡的父母，那家庭就與應受供養者同住。

諸比庫！梵天者，此是父母之名稱。諸比庫！古師者，此是父母之名稱。諸比庫！以前的天神者，此是父母之名稱。諸比庫！應受供養者，此是父母之名稱。何以故？諸比庫！父母多方撫養、養育子女，令其識見世間。」

8.《增支部 2:33》（《知恩經》）

「諸比庫！我要為你們開示善士之地與不善士之地。妥善注意聽！我要說了。」諸比庫回答世尊：「是的，尊者」。

世尊曰：「諸比庫！何為不善士之地？諸比庫！不善士是不知恩、不感恩。諸比庫！如此不知恩、不感恩被不善人所稱讚。諸比庫！此純為不善士之地，亦即不知恩、不感恩。

諸比庫！而善士乃知恩、感恩。諸比庫！如此知恩、感恩被善人所稱讚。諸比庫！此純為善士之地，亦即知恩、感恩。」

9.《增支部 2:34》（《報恩經》）

諸比庫！我說：對兩種人不易報恩。哪兩種呢？父與母。

諸比庫！若人百歲壽命，一肩擔父，一肩擔母，又為他們塗抹身體、沐浴按摩，而他們就在其上大小便。諸比庫！這也尚未報答或報恩父母。諸比庫！又若擁立父母於能自在支配那富藏七寶的大地之王位。諸比庫！這也尚未報答或報恩父母。何以故？諸比庫！父母多方撫養、養育子女，令其識見世間。

但是，諸比庫！勸導無信之父母入住於信具足，勸導無

戒之父母入住於戒具足，勸導慳吝之父母入住於捨具足，勸導無慧之父母入住於慧具足。諸比庫！此乃為報答且報恩父母。

10-11.《增支部 5:63-64》（《五增長之初與次經》）

「諸比庫！依五增長而增長之聖弟子，即依聖增長而增長，受取堅固身、受取最勝之身。何等為五?即依信而增長、依戒而增長、依聞而增長、依捨而增長、依慧而增長。諸比庫！依此等之五增長而增長之聖弟子，即依聖增長而增長，受取堅固身、受取最勝之身。」

以信戒慧而增長　　又以捨與聞二者
如此明眼之善士　　現即受取自己之堅固

‘‘Saddhāya sīlena ca yo pavaḍḍhati
Paññāya cāgena sutena cūbhayaṃ;
So tādiso sappuriso vicakkhaṇo,
Ādīyatī sāramidheva attano’’ti. tatiyaṃ;

「諸比庫！依五增長而增長之女聖弟子，即依聖增長而增長，受取堅固身、受取最勝之身。何等為五？即依信而增長、依戒而增長、依聞而增長、依捨而增長、依慧而增長。諸比庫！依這五增長而增長之女聖弟子，即依聖增長而增長，受取堅固身、受取最勝之身。」

以信戒慧而增長　　又以捨與聞二者
如斯有戒優婆夷　　現受取自己之堅固

‘‘Saddhāya sīlena ca yā pavaḍḍhati,
Paññāya cāgena sutena cūbhayaṃ;
Sā tādisī sīlavatī upāsikā,

Ādīyatī sāramidheva attano’’ti. catutthaṃ;

12.《增支部 5:40》：五財令增長

「諸比庫！大樹依止於雪山王，以五種增長而增長。那五種？依枝葉而增長，依外皮而增長，依內皮而增長，依皮材而增長，依心材而增長。諸比庫！大樹依止於雪山王，以此等五種增長而增長。正如是，諸比庫！家屬依止於有信的族男子，以五種增長而增長。那五種？依信而增長，依戒而增長，依聞而增長，依捨而增長，依慧而增長。諸比庫！家屬依止於有信的族男子，依是等五種增長而增長。」

13.《增支部 5:42》：善士利益族人

諸比庫！族中的善士勝利，則為多人之有義、利益、快樂。為父母之有義、利益、快樂；為妻子之有義、利益、快樂；為奴僕傭人有義、利益、快樂；為朋友、同伴之有義、利益、快樂；為沙門、婆羅門之有義、利益、快樂。

諸比庫！譬如大雨滋長一切穀物，為多人之有義、利益、快樂。正如是，諸比庫！族中的善士勝利，則為多人之有義、利益、快樂。為父母之有義、利益、快樂；為妻子之有義、利益、快樂；為奴僕傭人有義、利益、快樂；為朋友、同伴之有義、利益、快樂；為沙門、婆羅門之有義、利益、快樂。

14.《增支部 8:25》（《（教）摩訶男（八法）經》）

（1）序明優婆塞具戒

一時，世尊住釋氏迦毗羅衛城之尼拘律園。那時，摩訶男釋氏往詣世尊；詣已，頂禮世尊而坐在一旁。

坐在一旁的摩訶男釋氏如此報告世尊：

「尊者！云何為優婆塞(upāsako)？」

「摩訶男！若歸依佛、歸依法、歸依僧；此則為優婆塞。」

「尊者!云何為具戒之優婆塞?」

「摩訶男！若優婆塞離殺生、離不與取、離邪淫、離妄語、離酒—導致放逸之穀物酒、水果酒、諸酒類；此則為具戒之優婆塞。」

（2）優婆塞之自行而未利他

「尊者！云何為優婆塞行趣利己而未利他？」

「摩訶男！若優婆塞但自(1)**信具足**，而未勸導他信具足；但自(2)**戒具足**，而未勸導他戒具足；但自(3)**捨具足**，而未勸導他捨具足；但自(4)**欲見諸比庫**，而未勸導他見諸比庫;但自(5)**去聽聞正法**，而未勸導他聽聞正法；但自(6)**憶持所聞之法**，而未勸導他憶持法；但自(7)**遍審察所聞法之義**，而未勸導他遍審察義；但自知義、知法而(8)**法 隨法行**，而未勸導他法隨法行；此則為優婆塞行趣利己而未利他。」

‘‘Kittāvatā pana, bhante, upāsako attahitāya paṭipanno hoti, no parahitāyā’’ti? ‘‘Yato kho, mahānāma, upāsako attanāva **saddhāsampanno** hoti, no paraṃ saddhāsampadāya samādapeti; attanāva **sīlasampanno** hoti, no paraṃ sīlasampadāya samādapeti; attanāva **cāgasampanno** hoti, no paraṃ cāgasampadāya samādapeti; attanāva **bhikkhūnaṃ dassanakāmo** hoti, no paraṃ bhikkhūnaṃ dassane samādapeti; attanāva **saddhammaṃ sotukāmo** hoti, no paraṃ saddhammassavane samādapeti; attanāva sutānaṃ dhammānaṃ dhāraṇajātiko hoti, no paraṃ **dhammadhāraṇāya** samādapeti;

attanāva sutānaṃ dhammānaṃ atthūpaparikkhitā hoti, no paraṃ **atthūpaparikkhāya** samādapeti; attanāva atthamaññāya dhammamaññāya **dhammānudhammappaṭipanno** hoti, no paraṃ dhammānudhammappaṭipattiyā samādapeti. Ettāvatā kho, mahānāma, upāsako attahitāya paṭipanno hoti, no parahitāyā’’ti.

（3）優婆塞之自行且利他

「尊者！云何為優婆塞行趣利己且利他？」

「摩訶男！若優婆塞自信具足，且勸導他信具足；自戒具足，且勸導他戒具足；自捨具足，且勸導他捨具足；自欲見諸比庫，且勸導他見諸比庫；自去聽聞正法，且勸導他聽聞正法；自憶持所聞之法，且勸導他憶持法；自遍審察所持法之義，且勸導他遍審察義；自知義、知法而法 隨法行，且勸導他法隨法行；此則為優婆塞行趣利己且利他。」

15.《增支部 7:6》：七聖財

（1）標列七聖財

「諸比庫!此等是七(聖)財。何為七？即是信財、戒財、慚財、愧財、聞財、捨財、慧財。

（2）釋信財

諸比庫！什麼是信財？諸比庫！此中，聖弟子有信，信如來之菩提—彼世尊為阿羅漢、全自覺者、明行具足、善逝、世間解、無上士調御丈夫、天人師、佛陀、世尊。諸比庫！此謂為信財。」

（3）釋戒財

「諸比庫！什麼是戒財？諸比庫！此中，聖弟子離殺

生、離不與取、離邪淫、離妄語、離酒—導致放逸之穀物酒、水果酒、諸酒類。此謂為戒財。」

（4）釋慚財

「諸比庫！什麼是慚財？諸比庫！此中，聖弟子有慚，慚於身惡行、語惡行、意惡行，慚於落入惡不善法。諸比庫！此謂為慚財。」

（5）釋愧財

「諸比庫！什麼是愧財？諸比庫！此中，聖弟子有愧，愧於犯身惡行、語惡行、意惡行，愧於落入惡不善法。諸比庫！此謂為愧財。」

（6）釋聞財(含思 修)

「諸比庫！什麼是聞財？諸比庫！此中，聖弟子多聞、憶持所聞、積集所聞。法乃初善中善後善、有義有文，教說全然圓滿清淨之梵行；多聞如此之法、憶持、以語熟知、以意考察、以見善通達。諸比庫！此謂為聞財。」

“Katamañca , bhikkhave, sutadhanaṃ? Idha , bhikkhave, ariyasāvako bahussuto hoti sutadharo sutasannicayo. Ye te dhammā ādikalyāṇā majjhekalyāṇā pariyosānakalyāṇā sātthaṃ sabyañjanaṃ, kevalaparipuṇṇaṃ parisuddhaṃ brahmacariyaṃ abhivadanti. Tathārūpāssa dhammā bahussutā honti dhātā vacasā paricitā manasānupekkhitā diṭṭhiyā suppaṭividdhā. Idaṃ vuccati, bhikkhave, sutadhanaṃ.

（7）釋捨財

「諸比庫！什麼是捨財？諸比庫！此中，聖弟子以離慳

吝之垢的心住於家中，是放捨者、淨手者、喜捨者、有求必應者、喜施分與者。諸比庫！此謂為捨財。」

（8）**釋慧財**

「諸比庫！什麼是慧財？諸比庫！此中，聖弟子有(觀照五蘊)生滅之慧，具足導致苦之滅盡的聖抉擇慧。諸比庫！此謂為慧財。」

16.《增支部 7:7》：世財與聖財

那時，郁伽[4]大臣往詣世尊；詣已，頂禮世尊而坐在一旁。坐在一旁的郁伽大臣如此報告世尊：

「稀有，尊者！未曾有，尊者！此彌伽拉 羅哈那孫有如是之富、如是之大財、如是之大享用。」「郁伽！彌伽拉 羅哈那孫有如何之富、如何之大財、如何之大享用?」「尊者！有百百千之金，更何況銀！」「郁伽！此實是財，我不說此『不是』財。郁伽！但那樣的財共有於火、水、王、賊、不肖子孫。郁伽！而這七(聖)財不共有於火、水、王、賊、不肖子孫。那七呢？即是信財、戒財、慚財、愧財、聞財、捨財、慧財。郁伽！這七(聖)財不共有於火、水、王、賊、不肖子孫。」

17.《增支部 A8:49》：持家婦女的正命之道

（1）**序緣**

[4] 此郁伽大臣乃波斯匿王之大臣、住舍衛城之大富商；其乃羅哈那(Rohaṇa)之孫子而被稱為「彌伽拉 羅哈那孫(Migāra Rohaṇeyya)」(參見《巴專典》p.332&627)。其來向佛陀誇示財富，所以佛陀提醒：世財有壞而七聖財真可永續受用。

一時世尊住舍衛城之東園鹿母講堂。那時，毘舍佉鹿母往詣世尊；詣已，頂禮世尊而坐在一旁。世尊如此開示坐在一旁的毘舍佉鹿母：

（2）今世勝利之四法

「毘舍佉！具有四法之女人，行於此世勝利，此世成就。那四呢？毘舍佉！此處，女人善理事務、攝受僕從、行夫悅意之事、守護資財。

毘舍佉！女人如何善理事務？毘舍佉！此處，女人精熟、勤勞於夫家的種種事務—或羊毛或棉花，於其中思考適當方法、善於處理、善加安排。毘舍佉！如是乃女人善理事務。

毘舍佉！女人如何攝受僕從？毘舍佉！此處，女人對於丈夫家內的(僕)人—或謂奴僕、或謂僕役、或謂工人，對於他們已做的知道為已作、未做的知道為未做；知道他們是生病或健康，適當分配給他們硬食和軟食。毘舍佉！如是乃女人攝受僕從。

毘舍佉！女人如何行夫悅意之事？毘舍佉！此處，女人不造丈夫認為不合意的(惡)事，即使生命之故。毘舍佉！如是乃女人行夫悅意之事。

毘舍佉！女人如何守護資財？毘舍佉！此處，女人成功保護與守藏丈夫帶回(家)的錢財、穀物、金、銀，於其中不賭、不偷、不損壞。毘舍佉！如是為女人守護資財。

毘舍佉！具有這四法之女人，行於此世勝利，此世成就。」

（3）他世勝利之四法

毘舍佉！具有四法之女人，行於他世勝利，他世成就。

那四呢？毘舍佉！此處，女人，信具足、戒具足、捨具足、慧具足。

「毘舍佉！女人如何信具足？毘舍佉！在此，女人有信，信如來之菩提—彼世尊為阿羅漢、全自覺者、明行具足、善逝、世間解、無上士調御丈夫、天人師、佛陀、世尊。毘舍佉！如是乃女人信具足。」

「毘舍佉！如何女人戒具足？毘舍佉！在此，女人離殺生、離不與取、離邪淫、離妄語、離酒—導致放逸之穀物酒、水果酒、諸酒類。毘舍佉！如是乃女人戒具足。」

「毘舍佉！女人如何捨具足？毘舍佉！在此，女人以離慳吝之垢的心住於家中，是放捨者、淨手者、喜捨者、有求必應者、喜施分與者。毘舍佉！如是乃女人捨具足。」

「毘舍佉！女人如何慧具足？毘舍佉！在此，女人有(觀照五蘊)生滅之慧，具足導致苦之滅盡的聖抉擇慧。毘舍佉！如是乃女人慧具足。」

毘舍佉！具有這四法之女人，行於他世勝世，他世成就。

18.《小部・經集・特尼耶經》[5]

「我已煮熟米飯，擠好牛奶。」牧人特尼耶說道：「與我的家庭一起住在摩喜河岸。我的房子有遮蔽，火兒已點燃。如果你願意的話，請下雨吧！神啊！」

「我沒有忿怒，沒有思想障礙。」世尊說道：「我在摩喜河岸住上一夜。我的房子無遮蔽，火兒已熄滅。如果你願意的話，請下雨吧！神啊！」

---

[5] 郭良鋆編譯，《經集》(台灣台南：台灣南傳上座部佛教學院 2011 年初版)。

「沒有發現牛蠅和蚊子。」牧人特尼耶說道：「牛群在草兒茂盛的牧場遊蕩。它們能承受來臨的大雨。如果你願意的話，請下雨吧！神啊！」

「我已紮了木筏，」世尊說道：「渡過水流，到達彼岸。木筏已經無用。如果你願意的話，請下雨吧！神啊！」

「我的妻子忠誠、不輕浮。」牧人特尼耶說道：「長期與我生活在一起，十分可愛。我沒聽說她有任何罪過。如果你願意的話，請下雨吧！神啊！」

「我的忠誠的心已經獲得解脫。」世尊說道：「它長期受到陶冶和控制。在我身上不再出現罪過。如果你願意的話，請下雨吧！神啊！」

「我靠自己掙錢過活。」牧人特尼耶說道：「孩子們跟我一樣身體健康。我沒聽說他們有任何罪過。如果你願意的話，請下雨吧！神啊！」

「我不受雇於任何人。」世尊說道：「我帶著獲得的東西周遊世界。酬金對我無用。如果你願意的話，請下雨吧！神啊！」

「我有母牛與牛犢。」牧人特尼耶說道：「我有孕牛和種牛。我也有作為母牛之主的公牛。如果你願意的話，請下雨吧！神啊！」

「我沒有母牛與牛犢。」世尊說道：「我沒有孕牛與種牛。我也沒有作為母牛之主的公牛。如果你願意的話，請下雨吧！神啊！」

「木樁牢固，搖撼不動。」牧人特尼耶說道：「繩索用蒙闍草搓成，嶄新結實，就是牛犢也不能將它扯斷。如果你願意的話，請下雨吧！神啊！」

「猶如公牛掙脫羈絆。」世尊說道：「猶如大象掙脫臭藤，我將不再投胎。如果你願意的話，請下雨吧！神啊！」

頃刻間，烏雲密佈，大雨傾盆，灌滿低地和高地。聽到雨聲，牧人特尼耶說道：

「我們見到世尊，確實獲益非淺，我們皈依你，有見識的人啊（佛陀）！請你做我們的導師，大牟尼啊！

我和我的妻子都是忠誠的。讓我們在善逝身旁過梵行的生活；讓我們超越生死，結束痛苦。」

「有子者享受有子之樂。」邪惡的摩羅說道：「有牛者享受有牛之樂，因為執著是人的快樂，沒有執著也就沒有快樂。」

「有子者為子憂慮。」世尊說道：「有牛者為牛憂慮，因為執著是人的憂慮，沒有執著也就沒有憂慮。」

19.《小部・經集・無種姓經》[6]

如是我聞。從前，世尊曾經住在舍衛國城給孤獨園的逝多林裏。這天早上，世尊穿好衣服，帶著缽和袈裟進入舍衛城乞食。那時，拜火者婆羅豆婆遮婆羅門家中點燃了火，正在祭祀。世尊挨家沿戶乞食，向拜火者婆羅豆婆遮婆羅門的家走來。拜火者婆羅豆婆遮婆羅門看見世尊從遠處走來，他望著世尊，說道：「站在那裡，禿頭！站在那裡，沙門！站在那裡，無種姓者！」聽了這話，世尊對拜火者婆羅豆婆遮婆羅門說道：「婆羅門啊！你懂得無種姓者，或無種姓者的行為嗎？」「喬達摩啊！我確實不懂得無種姓者，或無種姓者的行為。請世尊喬達摩為我說法，讓我懂得無種姓者，或

[6] 同上

無種姓者的行為。」「那麼，婆羅門啊！好好用心聽著！我講給你聽。」拜火者婆羅豆婆遮婆羅門回答世尊道：「好的。」於是，世尊說道：

「懷有怒氣，懷有敵意，邪惡狡詐，見解錯誤，弄虛作假，應該知道這種人是無種姓者。」

「在這世上，傷害各種生物，無論是一次生者，還是兩次生者，毫不憐憫眾生，應該知道這種人是無種姓者。」

「圍攻侵害鄉村和城鎮，以壓迫者聞名，應該知道這種人是無種姓者。」

「如果在鄉村或森林，偷取他人的財物，據為己有，應該知道這種人是無種姓者。」

「確實借了債，但要還債時，跑掉了，說道：『我沒欠你債。』應該知道這種人是無種姓者。」

「貪圖一點小財，殺害路上行人，取得那點小財，應該知道這種人是無種姓者。」

「為自己，為別人，或為錢財，出面作證時提供偽證，應該知道這種人是無種姓者。」

「出沒在親戚或朋友的妻子中，或強逼，或引誘，應該知道這種人是無種姓者。」

「生活富裕，但不贍養青春已逝的年邁父母，應該知道這種人是無種姓者。」

「用言語傷害或激怒父母、兄弟、姐妹和岳母，應該知道這種人是無種姓者。」

「別人請教有益之事，他教唆無益之事，說話遮遮蓋蓋，應該知道這種人是無種姓者。」

「做了壞事，一心希望別人沒有發覺，行動鬼鬼祟祟，應該知道這種人是無種姓者。」

「到了別人家裡，享用各種美味，而別人來到他家，卻不肯款待，應該知道這種人是無種姓者。」

「用謊言欺騙婆羅門、沙門或其他行乞者，應該知道這種人是無種姓者。」

「用言語羞辱在吃飯的時候來到的婆羅門或沙門，不予施捨，應該知道這種人是無種姓者。」

「滿嘴不實之辭，執迷不悟，貪圖小利，應該知道這種人是無種姓者。」

「吹噓自己，蔑視他人，因驕傲反顯渺小，應該知道這種人是無種姓者。」

「暴躁，貪婪，心術不正，妒忌，詭詐，毫無廉恥，膽大妄為，應該知道這種人是無種姓者。」

「辱罵佛陀或佛陀的弟子，辱罵行乞者或在家人，應該知道這種人是無種姓者。」

「沒有成為阿羅漢，卻自稱是阿羅漢；他是梵界中的竊賊，最卑鄙的無種姓者。我講給你聽的這些人都是所謂的無種姓者。」

「不是由於出身，成為無種姓者；不是由於出身，成為婆羅門；而是由於業，成為無種姓者；由於業，成為婆羅門。」

「我舉個例子，你們就知道了。舉世聞名的摩登格是旃陀羅的兒子，是賤民。」

「摩登格獲得了難以獲得的至高榮譽，許多剎帝利和婆羅門都去侍奉他。」

「他已登上神車，進入聖潔的大道，摒棄愛欲和貪求，走向梵界。出身並不阻礙他在梵界獲得再生。」

「而有些婆羅門出生在書香門第，熟悉經典，但他們經常作惡，被人發現。」

「在這世，他們受人鄙視；在下世，他們墜入地獄。出身並不阻礙他們入地獄或受人鄙視。」

「不是由於出身，成為無種姓者；不是由於出身，成為婆羅門；而是由於業，成為無種姓者；由於業，成為婆羅門。」

聽了這些話，拜火者婆羅豆婆遮婆羅門對世尊說：「妙極了，喬達摩！妙極了，喬達摩！正像一個人，喬達摩啊！扶正摔倒的東西，揭示隱蔽的東西，給迷路者指路，在黑暗中舉著油燈，讓那些有眼者能看到東西，世尊喬達摩以各種方式說法。我要皈依世尊喬達摩，皈依法，皈依比丘僧團。請世尊喬達摩接受我為優婆塞。從今以後，我將終生尋求庇護。」

20.《中部第 41 經》：十善與不善業[7]

21.入信之道：耶舍及親友之因緣（譯自《律藏·大品·大犍度》）

耶舍：第一位在家遇佛說法即入聖

那時，波羅捺名為耶舍的族姓子、長者子，富貴受寵溺。他有三個殿，一為冬季、一為夏季、一為雨季。他於雨季殿，

[7] 待補

四個月被女樂師所圍繞侍奉而不下殿。那時，族姓子耶舍被(樂女)圍繞侍奉、備足擁抱於五妙，就先睡著，而後侍女也睡著，整夜油燈燃燒。

那時，族姓子耶舍先醒，見自己的侍女仍睡—有的置琵琶腋下、有的置小鼓頸項下、有的置鼓于胸，有的亂髮、有的流口水、有的說夢話，如親歷墳場。見已，他生過患(想)，心住於厭離。那時，族姓子耶舍嘆言：「哇！真是災厄，真是禍害！」

那時，族姓子耶舍著金履鞋而趣向家門，諸非人開門(想著)：「任何人勿障礙族姓子耶舍從家而出家。」然後，族姓子耶舍趣向城門，諸非人開門(想著)：「任何人勿障礙族姓子耶舍從家而出家。」然後，族姓子耶舍往趣仙人墮處鹿野苑。

那時，夜過晨朝，世尊起身而於空處經行。世尊見族姓子耶舍從老遠來；見已，下經行處，坐於所設之座。那時，族姓子耶舍在世尊的不遠處而嘆言：「哇！真是災厄，真是禍害！」那時世尊如此告訴族姓子耶舍：「耶舍！這不是災厄，這不是禍害。耶舍！來，坐下！我為你說法。」那時族姓子耶舍(聞到：)「這不是災厄，這不是禍害」，身毛豎立般地歡喜踴躍，脫金履鞋而詣世尊處；詣已，禮敬世尊而坐於一旁。世尊為坐於一旁的族姓子耶舍教授次第之論，亦即：施論、戒論、生天論；闡明諸欲之過患、低劣、雜染，出離之功德。當世尊了知我乃堪任心、柔軟心、離障心、歡喜心、淨信心，對我闡明那諸佛最勝之法教：苦、集、滅、道。譬如清淨無污染之布而完全可染；正如是，族姓子耶舍於其座就生起遠塵離垢之法眼：『任何集法，彼皆為滅法』」。

耶舍父：第一位三歸依之優婆塞—在家男信眾

那時，族姓子耶舍之母上殿而不見族姓子耶舍，即趣(夫)長者居士處；至已，如是告訴長者居士：「居士！汝子耶舍不見了。」那時，長者居士從四方調遣馬夫，親自往趣仙人墮處鹿野苑。長者居士看見金履鞋跡，見而循跡而去。

世尊見長者居士自遠處來；見已，世尊如是思念：「我若變現如是之神變，則坐於此之長者居士不見坐於此處之族姓子耶舍。」那時，世尊即變現如是之神變。

那時，長者居士詣世尊住處；詣已，如此報告世尊：「尊者！世尊見族姓子耶舍嗎？」「居士！坐。坐於此或許會見到於此坐之族姓子耶舍。」那時，長者居士(想)：「我坐於此或將見到於此坐之族姓子耶舍」，身毛豎立般地歡喜踴躍，禮敬世尊而坐於一旁。世尊為坐在一旁的長者居士教授次第之論，亦即：施論、戒論、生天論；闡明諸欲之過患、低劣、雜染，出離之功德。當世尊了知我乃堪任心、柔軟心、離障心、歡喜心、淨信心，對我闡明那諸佛最勝之法教：苦、集、滅、道。譬如清淨無污染之布而完全可染；正如是，長者居士於其座就生起遠塵離垢之法眼：『任何集法，彼皆為滅法』。長者居士見法、得法、知法、悟入於法，超越懷疑，斷除猶豫，於師教得到自信而不依緣於他；如此報告世尊：「妙哉，尊者！妙哉，尊者！譬如扶起倒者、揭露覆者、示道給迷路者、暗中提舉燈火(想著)『有眼者見形色』。如是，世尊以種種方便闡明教法。尊者！我歸依世尊、法及比庫僧團，請世尊接受我從今日起至命終歸依為優婆塞。」

他就是世間最初誦三歸依之優婆塞。

耶舍：第一位解脫之善來比庫而受具足

那時，(世尊)為族姓子耶舍之父說法時，耶舍如所見如所知而省察觀照(自己所知見之)地，其心無執取而解脫於諸漏。那時，世尊如是思念：「為族姓子耶舍之父說法時，耶舍如所見如所知而省察觀照(自己所知見之)地，其心無執取而解脫於諸漏。族姓子耶舍不能還(俗、)下劣地如以前在家時享受諸欲。我應停止神變。」那時，世尊即停止神變。

長者居士見族姓子耶舍坐著，見已，如是告族姓子耶舍曰：「親愛的耶舍！汝母充滿愁悲，救母親的命！」那時，族姓子耶舍瞻視世尊，世尊如此告長者居士：「居士！你認為如何？耶舍以有學(聖者)之知與見，而如你一般的見法。他如所見如所知而省察觀照(自己所知見之)地，其心無執取而解脫於諸漏。居士！族姓子耶舍能夠還(俗、)而下劣地如以前在家時享受諸欲嗎？」「尊者！不是那樣。」「居士！族姓子耶舍以有學(聖者)之知與見，而如你一般的見法。他如所見如所知而省察觀照(自己所知見之)地，其心無執取而解脫於諸漏。居士！族姓子耶舍不能夠還(俗、)下劣地如以前在家時享受諸欲。」

「尊者！族姓子耶舍之利，族姓子耶舍之妙利，如族姓子耶舍心無執取而解脫於諸漏！尊者！請世尊明日接受我的食物，而以族姓子耶舍為隨從沙門。」世尊默然受請。那時，長者居士知世尊受請，即從坐起，禮敬世尊，右繞而去。

那時，長者居士離去不久時，族姓子耶舍如此報告世尊：「願我得於世尊前出家，得受具足。」世尊說：「來！比庫！法已善說，為完全滅盡苦而實踐梵行！」此(方式)乃那大德之受具足。其時，世間有七位阿羅漢。

——耶舍出家(因緣) 終——

耶舍母與妻：最初之三歸依優婆夷—在家女信眾

那時，世尊晨朝著衣持鉢，以大德耶舍為隨從沙門，往長者居士住處。至已，坐所設之座。那時，大德耶舍母與故二(原妻)詣世尊；詣已，敬禮世尊，坐於一旁。

世尊為她們教授次第之論，亦即：施論、戒論、生天論；闡明諸欲之過患、低劣、雜染，出離之功德。當世尊了知她們乃堪任心、柔軟心、離障心、歡喜心、淨信心，對她們闡明那諸佛最勝之法教：苦、集、滅、道。譬如清淨無污染之布而完全可染；正如是，她們於其座就生起遠塵離垢之法眼：『任何集法，彼皆為滅法』。她們見法、得法、知法、悟入於法，超越懷疑，斷除猶豫，於師教得到自信而不依緣於他；如此報告世尊：「妙哉，尊者！妙哉，尊者！譬如扶起倒者、揭露覆者、示道給迷路者、暗中提舉燈火(想著)『有眼者見形色』。如是，世尊以種種方便闡明教法。尊者！我們歸依世尊、法及比庫僧團，請世尊接受我們從今日起至命終歸依為優婆塞。」他們就是世間最初誦三歸依之優婆塞。

那時，大德耶舍之父母與故二(原妻)，以殊妙的嚼食、噉食親手供奉世尊與大德耶舍、而令充足飽滿；在世尊食訖、手離鉢時，坐於一旁。那時，世尊以法論而教示、勸導、鼓勵、歡喜大德耶舍之父母與故二(原妻)，從座起而去。

耶舍之四友受具足解脫

大德耶舍有四位在家友，乃波羅捺富商及次富之族姓子，(名)離垢、善臂、滿勝、牛主(聽說：)「族姓子耶舍剃除鬚髮，著袈裟衣，從家離家而出家。」聞已，他們心生思念：

「此非下劣之法與律，此非下劣出家；於此，族姓子耶舍剃除鬚髮，著袈裟衣，從家離家而出家。」

他們四人往詣大德耶舍；詣已，敬禮大德耶舍，坐於一旁。那時，大德耶舍帶那四在家友往詣世尊；詣已，敬禮世尊，坐於一旁。坐於一旁的大德耶舍如此報告世尊：「這是我的四位在家友，乃波羅捺富商及次富之族姓子，(名)離垢、善臂、滿勝、牛主，請世尊教導、教誡這四位。」

世尊為他們教授次第之論，亦即：施論、戒論、生天論；闡明諸欲之過患、低劣、雜染，出離之功德。當世尊了知他們乃堪任心、柔軟心、離障心、歡喜心、淨信心，對他們闡明那諸佛最勝之法教：苦、集、滅、道。譬如清淨無污染之布而完全可染；正如是，他們於其座就生起遠塵離垢之法眼：『任何集法，彼皆為滅法』。他們見法、得法、知法、悟入於法，超越懷疑，斷除猶豫，於師教得到自信而不依緣於他；如此報告世尊：「願我們得於世尊前出家，得受具足。」世尊說：「來！比庫們！法已善說，為完全滅盡苦而實踐梵行！」此(方式)乃那些大德之受具足。

那時，世尊說法、教導、教誡那些比庫。於世尊說法、教導、教誡時，他們的心無執取而解脫。其時，世間有十一位阿羅漢。

——四在家出家(因緣)終——

耶舍之五十友受具足解脫

大德耶舍有五十之多的故里在家友，乃舊及次舊族姓之子(聽說：)「族姓子耶舍剃除鬚髮，著袈裟衣，從家離家而出家。」聞已，他們心生思念：「此非下劣之法與律，此非下劣出家；於此，族姓子耶舍剃除鬚髮，著袈裟衣，從家離家

而出家。」

他們往詣大德耶舍；詣已，敬禮大德耶舍，坐於一旁。那時，大德耶舍帶那五十之多的在家友往詣世尊；詣已，敬禮世尊，坐於一旁。坐於一旁的大德耶舍如此報告世尊：「這是我的五十之多的故里在家友，乃舊及次舊族姓之子，請世尊教導、教誡這些人。」

世尊為他們教授次第之論，亦即：施論、戒論、生天論；闡明諸欲之過患、低劣、雜染，出離之功德。當世尊了知他們乃堪任心、柔軟心、離障心、歡喜心、淨信心，對他們闡明那諸佛最勝之法教：苦、集、滅、道。譬如清淨無污染之布而完全可染；正如是，他們於其座就生起遠塵離垢之法眼：『任何集法，彼皆為滅法』。他們見法、得法、知法、悟入於法，超越懷疑，斷除猶豫，於師教得到自信而不依緣於他；如此報告世尊：「願我們得於世尊前出家，得受具足。」世尊說：「來！比庫們！法已善說，為完全滅盡苦而實踐梵行！」此(方式)乃那些大德之受具足。

那時，世尊說法、教導、教誡那些比庫。於世尊說法、教導、教誡時，他們的心無執取而解脫。其時，世間有六十一位阿羅漢。

附錄 1：上座部佛學院招生簡章

第一屆 佛曆 2552 年 西曆 2008 年

1. 宗旨

植根上座部佛教於台灣

（Buddhasāsanassa mūlāni Taiwandīpe otarantu.）。

2. 課程大要

整體課程的內容即是圍繞上座部佛教的理念與實踐，植根教法於台灣。時間依次分成三學期。 第一學期為準備。課程可分成四項次第。（1）前行是皈依 三寶的宗教生活。（2）正行是研習巴利聖典（3）依戒修習止觀（禪修方法：由安般念等止禪業處入門，次第修習止觀）。（4）目的是實證道果、解脫與住持佛法。課程的四項次第即是尊循佛陀教授的四入流支：親近善士、聽聞正法、 如理作意、法隨法行。正行（2&3）與目的（4）的部份， 即是傳統上所稱的教法（sāsana）之三部份：研習巴利三藏（pariyatti）、修習戒定慧（paṭipatti）與實證（paṭivedha）。 這些即是上座部佛教的理念，在實踐上乃次第增上的、交互支持的、整體不可分割的、成果可期的。

第二學期為正精進，進一步落實。課程是到緬甸帕奧禪林，學習梵行生活，精進禪修，或出家。學生可以續住禪林禪修或出家陶鑄僧格。

第三學期為復習與決意。回學院者，復習省察前兩期的學習， 決意（adhiṭṭhāna）自己的行願。

總之，學習這些課程即是實踐上座部佛教的理念。佛弟子朝向個人實證解脫，即是慈悲弘揚正法。剋就住持正法而加行，出家僧眾的責任重點是傳教，在家信眾的責任重點是護教，僧信依律共構成教團，僧團帶領教團令正法住世。就上座部佛教在台灣（Taiwandīpa）而言，即是令正法光照台灣（Taiwan dīpeti），成為台灣之光（Taiwano dīpaṃ），一言以蔽之：『植根上座部佛教於台灣』（Buddhasāsanassa mūlāni Taiwandīpe otarantu.）。

附錄 2：法藏講堂附設上座部學院 Taiwandīpa

（全稱 TTBC:Taiwandīpa Theravāda Buddhist College：台灣南傳上座部佛教學院 ）

學院宗旨之傳與承

佛陀於贍部島 (Jambu-dīpa) 創覺，弘法建僧；長老聖弟子於蘭卡島 (Laṅka-dīpa) 傳承上座部佛教 (Thera-vāda)， 廣弘為緬泰等地之文化傳統；就上座部佛教的現代傳佈， 願教法廣傳於華人區，並植根於台灣島 (Taiwan-dīpa)， 即是令正法光照台灣 (Taiwan dīpeti)，成為台灣之光 (Taiwano dīpaṃ)。一言以蔽之，『植根佛教於台灣 』(Buddhasāsanassa mūlāni Taiwandīpe otarantu.)。

立基於台灣為主之華人文化傳統，承續緬甸代表之上座部佛教文化傳統，旁擇西方為主之各地文化；以帕奧禪林之教學為宗教典範，指引方向；依巴利三藏學習佛教真理，勤修三學，息滅三毒，以利正法久住。

附錄 3：籌設 上座部學院 護法會 啓事

1. 緣起

歷史的世尊，自悟真理，斷盡煩惱，證悟涅槃。轉正法輪，演四聖諦；法與律平衡，建僧攝僧；弘法創教，根植教法，利樂世間。佛世的弟子，親炙佛陀之教，無數人證得解脫。在佛法傳佈的過程中，世尊的正法、律曾被沾染，菩提之道間或隱於荒煙蔓草。佛弟子有的盲修瞎練，有的忙得不亦樂乎，目標卻是空中樓閣！佛陀的教法真的失傳了嗎？不然！由於南傳上座部佛教守護教法的作風，保持了法義的純淨性；僧團尊敬佛陀的教誡，學習奉持戒律。至今，菩提之道仍修證於上座部的正統傳承裡。

在當代南傳大師住持的道場中，緬甸帕奧禪師帶領的帕奧禪林，正是代表性的一個僧團。在禪林，尊者們服務三寶、研習巴利三藏聖典、依戒修習止觀，進而取證道果、住持佛法。不少的華人、台灣人探溯教法，正在禪林精進修習；有些曾修學於禪林的尊者，目前則參學或弘法於台灣等國度。

源於這些遠近的因緣，誕生上座部學院 (全稱 TTBC: Taiwandīpa Theravāda Buddhist College：台灣南傳上座部佛教學院)，而為植根教法於台灣，所以我們籌設學院的「護法會 (kappiyagaṅa)」。

2. 宗旨

台灣的佛弟子探溯佛法，遵循南傳上座的僧伽傳統，已歷十多年。我們的師長們，參與了溯源期，認識到：復歸佛陀的教導，已到了植根期。

尊者們為了『植根上座部佛教於台灣』(Buddhasāsanassa mūlāni Taiwandīpe otarantu.)， 令 正 法 光 照 台 灣 (Taiwan dīpeti)，成為台灣之光 (Taiwano dīpaṃ)，在台創設上座部學院，指導籌設護法會，統合僧信，於台灣 (Taiwandīpa) 推展教法。（2008 年活動參見 http://www.taiwandipa.org.tw/ 或 2008 年學院招生簡章）

傳教是出家眾的責任，護教是在家眾的責任；僧信依律共構教團，僧團帶領教團令正法住世。傳教、護教乃教法之雙翼；抉擇因緣，承擔責任，我們籌設護法會，旨在護持上座部學院、植根教法於台灣。

3. 護法進程

學院在初期，雙向並進，禮聘緬甸帕奧禪林為主的尊者，蒞台指導；也帶領學員到帕奧禪林修學。逐漸地，禮請尊者們長住台灣，帶領教團修學與弘法，指導禪修，教授與譯述巴利三藏；讓佛弟子安心依止修學，願出家者得以在台受戒、安住。進而早日共融於上座部的大傳統，利樂台灣等華人教區，以助

佛弟子修證菩提。護法會現在籌設中，初期的工作是護持學院的運作。逐漸地，籌建森林禪修道場，成立綜合性的上座部佛教中心。進而，讓台灣承續佛陀的教法連結華人教區，以佛法分享世人。

護法會除了護持僧團之外，更讓我們有機會近距離親近善士，學習正法、律，累積菩提資糧，修證菩提。

4. 邀約參與

「由於不能徹知四聖諦，你我長久以來皆迷失於生死輪迴之中。」（《相應部・邊際村經》）為了愛護自己，我們應當為自己的解脫而努力；為了護念世間，我們也應該為自己的解脫而努力。

讓我們從加入護法會開始吧！護法會需要您，沒有您，護法會不能成事；您也需要護法會，沒有護法會，恆古正法難以住立台灣。加入我們的行列吧！請和籌備會或籌備委員聯絡。

附錄 4：上座部佛教植根於華人區的三個階段

—回應臺灣南傳上座部佛教學院宗旨

瑪欣德比庫 (學院常任師長)2009-7-28 在本文所指的華人區，包括中國大陸、臺灣，以及馬來西亞、新加坡、印度尼西亞等帶有較濃厚中華民族色彩的華人生活區。

1 上座部傳入華人區的史要

南傳上座部佛教在華人區開始流傳並逐漸普及，至今應該有二、三十多年的時間了。由於在地理位置上，馬來西亞、新加坡、印尼和泰國同屬東南亞國家，當地的華人早在 20 世紀 70-80 年代，已經開始接觸到泰國系統的上座部佛教。不久，斯里蘭卡和緬甸系統的上座部佛教也陸續傳入該地。因此，新馬一帶的華人較早就接觸和瞭解南傳上座部佛教，也造就了一批優秀的僧才。

雖然中國大陸早在 1953-1957 年，即有葉均居士（法號了參，又名曇摩結）前往斯里蘭卡留學，並譯出了南傳上座部佛教的幾部重要經典——《南傳法句》、《清淨道論》和《攝阿毗達摩義論》等，但在幾十年間一直沒有得到國人的特別重視。1999 年，緬甸帕奧禪師應邀在廣東指導了一個月的禪修營，然而對有深厚大乘佛教基礎的北傳僧俗，幾乎沒有產生積極的影響。自從 2001 年至今，在福建等地開始長年舉辦葛印卡老師的

內觀禪修營，國人開始逐漸瞭解到上座部佛教的禪法。2007 年開始至今連續三年，緬甸帕奧禪師的弟子瑪欣德尊者應邀至江西寶峰禪寺指導帕奧止觀禪修營，並講授戒律、經典和阿毗達摩，使許多禪修愛好者有機會比較完整系統地學習和實踐上座部佛教的教理和禪法。 臺灣接觸上座部佛教又要比大陸稍早些。1970 年代，台灣開始影印出版日譯本《南傳大藏經》。1990-1998 年，元亨寺陸續出版《漢譯南傳大藏經》。1998-2001 年，緬甸帕奧禪師也連續四年應邀至臺灣指導禪修。此間，臺灣出現了一批優秀的僧才，他們出家並求法於上座部佛教國家，比如德雄尊者、覓寂尊者、明德尊者、觀淨尊者、明法尊者等。

2 上座部植根（台海）華人區的三階段

回顧台海華人在這一、二十年間求法學禪的曲折歷程，展望 上座部佛教能夠儘早地植根於華人區，並逐漸融入中華文化之中。在此，我們將僧才大德、華人志士們出家求學於上座部佛教國家，並致力於將上座部佛教植根於華人區的過程，大致分為三個階段：

2.1 譯介階段：

這個階段是將南傳上座部佛教的經典、禪師長老們著述翻譯 介紹到中文世界。我們將此階段作出貢獻的僧才大德、 華人志士稱為“第一代人”。

這個階段的特點是：

2.1.1 到上座部佛國出家求法的第一代人以原來的北傳僧尼為 主。當他們到了南方佛國之後，重新受戒並求法學禪。當然，也有一部分是由在家居士直接出家受戒的，但並非主流。

2.1.2 第一代人求法、學禪、活動的區域主要是在緬甸、泰國、斯里蘭卡等傳統的上座部佛教國家。

2.1.3 被翻譯成中文的上座部佛教經典書籍，絕大多數是譯自第二手資料，即英文，而非直接譯自巴利語、緬語或泰語。亦即，第一代人將譯自巴利語、緬語或泰語等以英文為媒介語的經典、禪師著述、長老開示，再轉譯為中文。

2.1.4 北傳佛教色彩較濃厚。主要表現在義理和語言兩個方面。 在義理方面：由於第一代人大多數是通過學習北傳的四部《阿 含經》之後，才逐漸轉為對南傳上座部佛教感興趣的，所以， 這個階段的華人上座部佛教受《阿含》的影響較大，更有部分第一代人還致力於南北傳經典、禪法的對比、研究、探索。同時，在對《阿含經》學習、研究方面，第一代人又或多或少地受到當代北傳佛學泰斗印順法師的影響。

在語言方面，由於最初接觸和引介南傳上座部佛教的多數是擁有一定北傳佛學基礎的僧俗弟子們，他們在面對完全陌生的上座部佛教術語時，自然而然會使用自己所熟悉的名相來表達上座部佛教的相關術語。於是，大量的北傳專有名詞、名相、術語充斥於此階段的書籍作品、言談開示中。諸如“比 丘”、“沙彌“、“阿羅漢”、“波羅提木叉”、“小參”、“結夏”、“戒臘”等等。雖然這些名相術語無論在讀音上還是在意義上都與

上座部佛教有所不同，但由於第一代人一直以來的語言習慣，以及對巴利語、巴利聖典與義註的掌握深度不夠，這些北傳名相術語仍然為絕大多數的第一代人津津樂道。

2.2 植根階段：

上座部佛教逐漸在華人區生根。我們將此階段作出貢獻的僧才大德、華人志士稱為“第二代人”。這個階段的特點是：

2.2.1 第二代人到上座部佛國出家求法逐漸以在家居士占多數。當然，北傳僧尼仍占一定的比例。

2.2.2 第二代人求法、學禪、活動的區域除了在緬甸、泰國等傳統的上座部佛教國家之外，在華人區也開始頻頻出現他們的身影。

2.2.3 被翻譯成中文的上座部佛教經典書籍開始直接譯自巴利語，而不再以譯自第二手的英文資料為主流。同時，也出現了一批直接由第二代人編寫、著作和開示的上座部佛教書籍、論著。

2.2.4 上座部佛教傳統色彩逐漸濃厚。在義理方面，已經逐步擺脫了北傳《阿含經》的影響。第二代人願意將更多的時間和精力花在學習巴利語、學習巴利聖典和義註，直接深入上座部佛教傳統的教學領域，而不再用比照阿含、南北混雜的方法來解釋教理和禪法。

同時，在語言表述方面也逐漸走向規範化和精準化，巴利語的使用頻率逐漸增加，對詞語的正確理解和運用也漸趨普及。

2.3 獨立階段：

上座部佛教逐漸在華人區走向獨立和完善。此階段的僧才大德、華人志士稱為“第三代人”。

這個階段的特點是：

2.3.1 出家學法的第三代人以在家居士為主流。當然，仍有北傳僧尼成為上座部僧寶，但已非主流。

2.3.2 由於在華人區開始出現上座部僧團，第三代人已經無需再像第一代、第二代人那樣必須前往緬甸、泰國等上座部佛教國家出家求法，他們可以直接在自己的國家和地區出家受戒、求法學禪。當然，仍有許多第三代人願意到上座部佛國去出家受戒、繼續深造。

2.3.3 開始系統地將巴利語聖典和義註由巴利語不斷翻譯成中文。同時，也大量地出現直接由第三代人編寫、著作和開示的上座部佛教書籍、論著、文章。

2.3.4 人才的多樣化。由於華人對上座部佛教的經典、禪法經過幾十年乃至上百年的探索、學習、研究，於是不斷湧現出一 批又一批優秀的僧才、人才。有人從事經典的翻譯、有人從事法義的研究、有人從事寺院的管理、有人從事僧俗的教育、有人從事社群的教化、有人從事禪修的實踐……。

3 頌願

上座部佛教在華人區的獨立，也標誌著上座部佛教已經植根於華人區，已經融入中華文化，成為中華民族的福田。

附錄５：上座部佛教植根台灣之一滴

代院長 比庫觀淨 有感於學院僧信會議

0 序頌：

苗在陰角，奮力向陽，終成大樹，涼蔭世人。

1 溯源佛教

在台灣、乃至在華語圈，我們幾經探索，尋覓真理，進而值遇長老的教說 (Thera-vāda)，指向智慧之光，終於安頓在佛陀的教導 (Buddha-sāsana)。 在當代南傳大師住持的道場中，緬甸帕奧禪師 (Pa-auk Sayadaw) 帶領的帕奧禪林，是一個很好的宗教典範。在禪林，常年近五百比庫組成的莊嚴僧團為首，共近千位禪修者，依教奉行，勤修戒定慧，進而取證道果，以傳承佛法。 台灣等地的眾多華人，為了探溯教法，前往禪林精進修習；或在自已的國家，參加帕奧禪師或其弟子指導的禪修營。歷經十數年的溯流尋源，我們認識到：依循帕奧禪林的宗教典範，正可安穩行證於佛陀之教。

2 植根教法

2.1 成立學院與護法會

而今，我們為了相互守護修行的善緣，在台灣 (Taiwan-dīpa) 依法與律，逐漸結合；為了照亮自己的菩提道，我們禮請帕奧禪林為主的僧眾駐院教學，以利植根佛陀的教法於台灣。換言

之，我們認識到：復歸佛陀的教導，已從尋根期到了植根期。是以，成立台灣南傳上座部佛教學院及護法會。在成立護法會的啟事中，揭示學院僧信的定位與性質:「傳教是出家眾的責任，護教是在家眾的責任；僧信依律共構教團，僧團帶領教團令正法住世。傳教、護教乃教法之雙翼」。

2.2 護法進程的現況：初期

大家同心「籌設護法會，旨在護持上座部學院」。 落實於護法進程，「初期的工作是護持學院的運作」。這方面，已略具輪廓。

而學院草創一年多來，在僧團帶領之下，幸得護法法工的參與及施主的護持，大家協力合作，敬謹學習，安泰慢行。雖待充實者多， 點滴的弘法事項，可大分為三類：

2.2.1 皈依三寶

僧團長期駐院教與學，舉行僧團會議，圓滿了第二年雨安居 (vassa)。 帕奧禪師等諸多尊者蒞院或短期駐錫教授，華緬等師長將長年駐台弘法。咖提那功德衣、入雨安居、新春祝福等慶典，圓滿舉行。

2.2.2 研習三藏

師長除在院一般的佛法開示，亦屢應邀至台各地弘法 (亦曾在新馬)。

曾開設阿毗達摩、巴利語，現還有緬語課程。緬甸師長開始試用華語開示

陸續發行了三套叢書 (巴利三藏譯叢、帕奧禪師叢書、禪師弟子叢書)。

2.2.3 勤修三學

護法淨人更熟巧地護持僧眾，師長亦講授相關之戒學。學院已漸發展成常年的禪修中心，歡迎大眾隨時來院專心禪修。

至今已對外舉行十餘次禪修營。護法會等法工除了上述的護法事宜，護法法工逐漸組成、法工到院輪值漸趨穩定，還在學院指導之下，發行護法會訊 (已至第三期)。

2.3 朝向中期目標

前人種樹，今人乘涼；今人種樹，後人乘涼。 珍惜前輩今賢的努力，省思既有的弘護經驗，來自禪修者與信施的建議，及學院僧信的堅固共識，護法會決定將護法進程推向中期目標之一：「籌建森林禪修道場，…以利台灣承續佛陀的教法，佛弟子修證菩提之道」。

2.4 共勉

為了圓滿建設森林禪修道場的目標，我們更得重視當前的每一個行業。因為佛法是行業主義，行業本身即是目的，不單

只是手段，行業的積累自然感生未來的功果；善的將來目標不能合理化現在的惡行。讓我們以虔誠的心，憶念三寶的功德；以感恩的心，誠謝龍天護法及施主，特別是慶定法師供出法藏講堂，支持學院。謙和學習，善巧護法；同心協力，互助相勉。守護法友的道業，更為自己的現證菩提，勤修三學。

3 教法壯大

　　最後頌願學院僧信為植根佛教的努力，成為證悟涅槃的助緣；點滴滋潤樹苗，以待枝葉繁茂，來人得庇蔭於三寶，受用聖法的果實，究竟安樂。

引言

觀淨尊者：

就個人所知，今天是瑪欣德尊者第一次在公開場合討論這個主題，這是大家的福報。bhante 第一次當面向尊者請益這個主題—植根上座部佛教於華人區，乃在緬甸帕奧禪林。帕奧禪林是個勤修戒定慧的森林禪修道場，常年有近約 500 位南傳上座部 (Theravāda) 比庫共住修行。從 1994 年開始，華人逐漸至禪林修學。至今，平時華人比庫及禪修者大約保持在 50-80 位。華人比庫有緣在禪林第一次討論這個主題，已是 2007 年底了！(當時 bhante 帶領台灣信眾至帕奧禪林參學) 我們十幾位華人比庫多次聚會法談及小型討論，瑪欣德尊者給予很多的指導。

在帕奧禪林中，華人比庫們彼此分享、相互支持。近年來，能夠長期駐錫在禪林擔任業處老師的華人乃是瑪欣德尊者；尊者乃「傳法使者 (dhammadūto)」，為法利人而教授於華人四地 (東南亞華人區的新加坡與馬來西亞、東亞華人區的中國大陸與台灣)。尊者用心修學整體上座部佛教，對教法的客觀宣說和禪修指導，使這個主題在帕奧禪林和華人區的佛弟子中，得到更深廣的省思與實踐。其人其行乃至其著作，正相應於今天的講題。bhante 很歡喜，今年學院能夠邀請到瑪欣德尊者蒞台教授；原擬請講此主題於新春慶典，以佛教東照來祝頌華人新春吉祥教法開花，而因緣際會於法工成長營。現在恭請尊者開示。

1 序言

2009 年 7 月份在新加坡期間，與觀淨尊者通完電話後，寫下了這篇名為「上座部佛教植根於華人區的三階段」(曾刊於學院護法會刊第三期) 的文章，以回應台灣南傳上座部佛教學院的宗旨植根上座部佛教於台灣。今天，又應觀淨尊者的盛情邀請，與諸位一起討論上座部佛教應如何植根於華人區。

2 三大佛教傳統

佛教流傳到現在已經兩千五百多年了，在不同時代、不同區域，逐漸形成了目前的三大語系佛教：

1、 南傳上座部佛教。

2、 漢傳大乘佛教。

3、 藏傳密乘佛教。

漢傳佛教與藏傳佛教由於都是從印度往北傳播，在地域上是往北傳，所以合稱為「北傳佛教」；而上座部佛教由於是從印度往南邊傳播，所以叫做「南傳佛教」。

中國人接觸佛教已經有兩千多年的歷史了。中國的學者們把西元前 2 年定為佛教正式傳到漢地的時間，所以，中國人對「佛教」這個名詞並不陌生。

3 上座部佛教在華人地區的傳播發展

3.1 上座部佛教於古代未曾傳入中國

過去兩千年以來，中國人對南傳上座部佛教幾乎沒有認識。早在一千多年前，已有北傳梵語系的經典傳到中國漢地並被翻譯為漢文，例如四部《阿含經》以及律藏（曇無德部的《四分律》、彌沙塞部的《五分律》、大眾部的《摩訶僧祇律》、薩婆多部的《十誦律》、根本說一切有部的《根有律》等等），可是這些經典在中國都被視為小乘經、小乘律。翻譯為漢文的說一切有部《阿毗達磨》也被視為小乘論。中國佛教一直以大乘自居，這些經律論並沒有受到應有的重視。 所以，我們看現存的漢文大藏經，中國古德對《金剛經》、《華嚴經》、《法華經》等都有很多的註解、疏鈔。但是，卻沒有發現一部對《阿含經》的注疏，因為不被重視。

南傳上座部佛教的經典在古代也曾經被翻譯到漢地，即：屬於律註的《善見律毘婆沙》。不過，這部律註與南傳上座部現存的版本對比起來還是有差別的。第一、這部《善見律毘婆沙》只是節譯本，不是全譯；第二、這部律註被僧伽跋陀羅翻譯出來之後，被當時的僧猗（或僧褘）以《四分律》的觀點進行整編修改過，不過，其中仍然有很多內容是相似的。就這樣經過了一千多年。

由於地域上的隔閡，中國古代雖然有許多人曾經到印度去朝聖留學，但是卻沒有因緣系統地接觸到南傳上座部佛教。例如:東晉時的法顯曾經在西元410-411年到過斯裏蘭卡（錫 蘭），但從他在那裡取回的經典來 看（例如彌沙塞部的《五分律》、《長阿含經》和《雜阿含經》等），他不可能住在斯裏蘭卡大寺 (Mahāvihāra)，而是住在思想開放的無畏山寺 (Abhayagiri)。後來唐玄奘大師也去印度留學，本打算前往斯裏蘭卡，卻正好遇到該島發生饑荒，也沒有去成。唐代義淨大師也曾經到過緬甸、泰國、印度尼西亞等東南亞一帶，但是當時其所到之處還不是南傳上座部佛教，可能屬於說一切有部之類的。

因此，從中國古代佛教史來看，中國人對南傳上座部佛教還是很陌生。

3.2 上座部佛教於現代傳入華人四地

直到上個世紀 ，由於交通比較方便 ，太虛法師 (1889-1947) 在 1940 年去了一趟斯裏蘭卡，回來後他感慨地說：「中國所說的雖是大乘教，但所修的卻是小乘行。」「所以我認為說錫蘭的佛教是小乘極為不當，錫蘭應該是小乘教大乘行的佛教，和中國大乘教小乘行的佛教適得其反。」

（《從巴厘語系說到今菩薩行》）。1946 年，太虛法師的學生了參、光宗等人到斯里蘭卡留學。了參法師（葉均居士）在 12 年的留學期間，翻譯了《清淨道論》、《攝阿毗達摩義論》

以及《法句經》。1957 年，他回中國以後，在中國佛學院任教，但不久就還俗了。了參法師到斯裏蘭卡留學以學習教理為主，能將《清淨道論》翻譯出來是難能可貴的。

這些論典雖然被翻譯成中文，但在幾十年間卻沒有產生多大的影響。後來，台灣有一批出家眾通過學律，發現上座部佛教國家的律法傳承比較完整，於是有人到泰國等地去求戒、學法。之後又有人翻譯了阿詹查、佛使比丘等的著作，將泰國近百年來興起的森林派禪師的作品介紹到漢地。這些譯作引起華人對上座部佛教禪法的興趣，吸引更多人到上座部佛教國家求法留學。於是，從文獻的翻譯開始，到後來越來越多人前往南方佛國學法，並且邀請一些上座部禪師等來漢地弘法，上座部佛教的經典和禪法在華人區逐漸受到重視。

由於馬來西亞、新加坡和印尼在地域上與泰國接近，他們較早地接觸和認識南傳上座部佛教。東南亞一帶的華人多數是生活在多元文化國家，例如馬來西亞有三大種族：巫族（馬來人）、華族（華人）和印度族（印度人），當地的文化是以多元文化為主。當地的華人早在 20 世紀 70-80 年代，已經開始接觸到泰國系統的上座部佛教。不久，斯裏蘭卡和緬甸系統的上座部佛教也陸續傳入該地。因此，新馬一帶的華人較早就接觸和瞭解南傳上座部佛教，也造就了一批優秀的僧才。

作為更純粹的華人區是中國的大陸和台灣，到上座部佛教國家求法的大陸人和台灣人在英語方面較為遜色，所以必須依靠翻譯才能瞭解。就以中國大陸來說，雖然 1986 年 11 月中國佛教協會派出圓慈、淨因等 5 位比丘到斯裏蘭卡留學，可惜他們學完回國後，也沒有把上座部佛教完整地介紹過來。

反而在台灣，更系統地接觸上座部佛教要比大陸稍早些。1990 年到 1998 年，元亨寺先後出版了《漢譯南傳大藏經》，開始比較完整地譯介南傳的經典體系。特別是 1998 年到 2001 年，緬甸帕奧禪師連續四年應邀到台灣來指導禪修，於是比較完整的上座部佛教止觀禪法，特別是《清淨道論》的實修傳承就逐漸被越來越多的華人所瞭解、接受和實踐。從此，南傳上座部佛教與漢傳佛教的交流就更加頻繁了。

4 借鏡漢傳佛教在華人區的發展經驗

4.1 略述漢傳佛教獨立過程

上座部佛教在華人區的傳播，必須經過最初的萌芽時期，然後慢慢發展，才能有最後的獨立，就好像漢傳佛教一樣。

從中國佛教史來看，佛教從發源地—印度傳到中國，到現在已經有兩千年的歷史了，但是其獨立的過程卻是相當漫長的。佛教在中國獨立的時期是在隋唐，因為漢地的十宗全都是在隋唐成立的，沒有一個宗在隋朝以前成立，也沒有一個宗是在唐代以後成立的。隋朝在西元581年建立，唐朝在西元618年建立，而佛教傳入中國是西元前2年，此間一共花了近六百年的時間。

4.2 佛教初傳漢地

佛教初傳漢地，很多人用老莊、黃老的思想來看待佛教，佛陀也被當作神仙來崇拜。由於當時對佛教經典的翻譯和對教義的理解還很不成熟，所以無論在義理方面，還是在語言方面，常藉助時人熟悉的儒道思想，以外學書論和用語來附會佛教。

4.3 逐漸發展

漢滅之後三分天下，魏國統一中國，之後是西晉與東晉，後來又分為南北朝：南朝是宋、齊、梁、陳，陳又被隋所滅；北朝是北魏、東魏、西魏、北齊、北周。在魏晉南北朝這三、

四百年間，中國處於群雄割據的時期，那時適逢佛教大規模地傳進中國。即使如此，由於當時的通訊、交通等因素，佛教在中國的發展也未能一下子獨立，於是從「附會佛教」發展為「格義佛教」。所謂「格義佛教」，即以儒道思想或外教義理來解釋佛教。例如用儒家的五常（仁、義、禮、智、信）來配釋佛教的五戒，用道家的「清淨無為」來配釋「安般守意」（「安為清，般為淨，守為無，意名為，是清淨無為也。」《大安般守意經註》卷上）等等。這種「講肆格義，迂而乖本」的格義佛教一直到釋道安 (312-385)、鳩摩羅什 (344-412) 時才得以廢棄不用。鳩摩羅什從龜茲（現在的新疆庫車）來到漢地之後，翻譯了大量的大乘經典，從此漢傳佛教在義理和語言方面才慢慢走向獨立。

4.4 獨立期

南北朝時期，由於義學發達，形成了很多專門研究和講授某一經論或某種教義的「師」，例如攝論師、地論師、涅槃師、成實師等。這些師的特點是他們都有自己獨立的思想體系，也授徒說法，但是一直到隋唐才形成「宗」。「宗」是在「師」的基礎上再進一步的發展與完善：一、「師」側重於師授徒學，但是傳承體系尚不明顯；「宗」往往由某個或幾個僧人所創立，被奉為「祖師」，並由此形成自己的教派傳承體系；二、所有「宗」都高抬某一部或某一類經論，並據此而發揮和開展出自己的一套比較完整的思想體系；三、每個宗幾乎都有自己的判

教[9]，根據自宗的一己之見，對當時流傳的各種佛教進行分門別類，並把自宗抬到最高的地位。這些是「宗」的特點。宗派林立與宗義發達，標誌著漢傳佛教在中國已經到達興盛期和獨立期。

4.5 衰落

到了宋代，漢地佛教逐漸走向沒落。明清之際，已是腐敗不堪，直到最近幾十年來才有復興之勢。

4.6 傳入台灣與東南亞

明清之後，漢傳佛教開始傳到台灣，台南的開元寺即是一例。同時，隨著中國人至世界各地的移民，漢傳佛教也傳至東南亞的馬來西亞、新加坡、印尼、美洲、澳洲等地。二十世紀初以來，有些大陸的老和尚去到東南亞，從而深化了東南亞的漢傳佛教。1949 年之後，漢傳佛教也隨著一批大陸的和尚遷台而大規模傳進台灣。

從中國佛教的發展史來說，佛教從印度傳到中國是一個漫長的過程。

9　大乘諸宗的判教有詳有略、有繁有簡，如天臺的五時八教，賢首的五教十宗，法相唯識的三時說教，禪宗的宗門教下，淨土宗 的難行道易行道，密宗的顯教密教等等。

5 認識上座部佛教的特點

作為現代的佛弟子來說，視野更廣闊了，不僅可以輕而易舉地學到漢傳佛教，也可以輕而易舉學到藏傳佛教，還可以輕而易舉學到南傳上座部佛教。如此，我們的選擇性也多樣化了。有了選擇，也有了對比。在座很多人前來這裡學習和禪修，說明大家選擇了上座部佛教。

5.1 重法的傳統性

我們應該怎樣才能修學得更好呢？上座部佛教有個與漢傳佛教和藏傳佛教皆不同的特點。學過漢傳佛教的人都知道，大乘佛教講「圓融」，現在還有一些名僧大德提倡「與時俱進」與現代社會一起發展前進，佛教發展要追求現代化、科學化、生活化，要有時代特色。但是上座部佛教強調傳統性，堅持原則著重對「法」的忠誠與維護。從眾生與佛法的關係來說，大乘佛教更注重利樂眾生，強調隨順眾生的種種欲樂、意趣、愛好，用眾生喜聞樂見的方式來弘揚佛法。而上座部佛教側重在佛法，強調一定要保持佛法的純潔性，才能讓有緣的眾生學習和實踐到真正的佛法。上座部佛教強調，佛法有不共世間性，與世間有所不同。猶如佛陀在剛剛成正自覺者時所說的：此法是逆於世間流的。因為世間人所追求的是欲樂、享受、貪瞋癡，但是佛陀的教法卻與世俗人所追求的相反息滅貪嗔癡。正因如此，要完全瞭解與掌握佛陀的教法是有一定難度的。

作為北傳佛弟子也好，南傳佛弟子也好，都有一個共同的目標：希望佛陀的教法長久住立於世間。但要如何久住呢？大家的做法就有所不同。北傳佛教更偏重的是讓佛教活潑潑地，讓更多人受用；因此，很多北傳僧尼為了弘法而學習各種世間學問，例如心理學、管理學、語言學等等，使佛教能通過各種途徑傳達給世人。而上座部佛教卻認為：只要保持佛法的純潔性，始終會吸引人來學習、實踐。這就決定了想要學習上座部佛教的弟子必須以法為重，更多地從三藏、從傳統去繼承佛法，相對地忽略對世間學問的學習和運用。也就是說，上座部佛弟子應該花更多的時間來學習三藏和實踐禪修，學有所成之後才去弘法。由於讓佛陀教法久住的方式不同，因此上座部佛教對「法」的要求相對要高些。涉及面可能沒有北傳佛教那麼廣，不需要學那麼多世間的東西，但是對佛法卻要通達。

5.2 文句語言與義理並重的傳統

如何才能讓佛陀的教法久住呢？佛陀在《增支部・第 2 集》第 20-21 經中說：

20.“Dveme, bhikkhave, dhammā saddhammassa sammosāya antaradhānāya saṃvattanti. Katame dve? Dunnikkhittañca padabyañjanaṃ attho ca dunnīto. Dunnikkhittassa, bhikkhave, padabyañjanassa atthopi dunnayo hoti. Ime kho, bhikkhave, dve dhammā saddhammassa sammosāya antaradhānāya saṃvattantī” ti.

21.“Dveme, bhikkhave, dhammā saddhammassa ṭhitiyā asammosāya anantaradhānāya saṃvattanti. Katame dve? Sunikkhittañca padabyañjanaṃ attho ca sunīto. Sunikkhittassa, bhikkhave, padabyañjanassa atthopi sunayo hoti. Ime kho, bhikkhave, dve dhammā saddhammassa ṭhitiyā asammosāya anantaradhānāya saṃvattantī” ti.

「諸比庫！有兩種法能使正法混亂、導致隱沒。哪兩種呢？錯誤的文句語言和誤解義理。諸比庫，文句語言的錯誤和義理的誤解，諸比庫，乃是這兩法使正法混亂、導致隱沒。」

「諸比庫！有兩種法能使正法住立，不會導致隱沒。哪兩種呢？正確使用文句語言和善解義理。諸比庫，文句語言的正確使用和義理的善解，諸比庫，乃是這兩法使正法住立，不會導致隱沒。」

這兩段經文正好與北傳佛教的「法四依」不同。北傳佛教有一句「依義不依語」(梵 artha-pratisaraṇena bhavitavyaṃ na vyañjana- pratisaraṇena)，但是上座部佛教則認為佛陀強調文句語言和義理都很重要。也許因為上座部佛教注重文句和語言，所以連佛陀的語言—巴利語都不改動，現在我們講經說法都會引用巴利語。

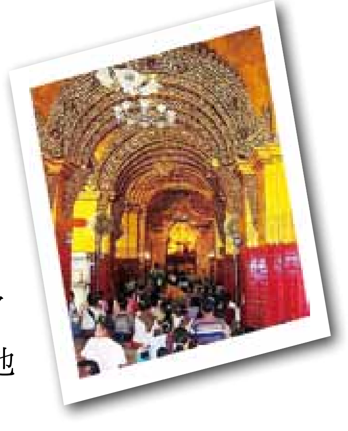
我們也發現，有巴利語基礎和沒有巴利語基礎是不同的。因為巴利語有獨特的語境，必須深入到該語境當中，才更能瞭解佛陀真正想要表達的意思。當它被翻譯成另一種語言之後，

可能會造成原義的某種流失，假如再加上講解者沒有巴利語基礎，望文生義、信口開河，那就可能「差之毫釐，謬以千里」了。我曾看過一本著名法師講解的《般若波羅蜜多心經》，「般若波羅蜜多」這個詞本來是梵文 prajñā pāramitā 的音譯，但是他在講解的時候卻將其拆開，「般若」講了一大段，「波羅蜜」又講了一段，「多」字又講了一段，一共講了好幾頁。這就是望文生義的一個例子。

有些巴利語一個詞可能有好幾個詞義。舉“citta”為例：有心、彩色、繪畫、美麗的、種種的等意思，還可以是月份的名稱。“patta”可以是缽、樹葉、羽毛、步兵、到達、掉落等意思。一個巴利詞語可能有好幾種意思，翻譯成中文之後，一個中文字或詞又可能有好幾種意思。一旦將一種語言翻譯成另一種語言，在解讀時如果沒有原語言基礎的話，偏離現象就難以避免，對於那些喜歡天馬行空者尤其如此。所以，不僅對義理需要理解，語言功夫也是必要的。

5.3 借鏡各佛教傳統的發展路線

比照佛教傳入中國經歷了五、六百年的時間才走向獨立，現在上座部佛教被華人比較有系統地認識和瞭解才十幾年、不到二十年的時間，還屬於不成熟的階段。另外，佛教傳到中國，還有很多官方運作的因素；而上座部佛教傳入華人地

區都是民間行為，幾乎沒有官方的介入。大乘佛教傳到中國，一開始就走上層（帝王）路線；南傳佛教也是走上層（帝王）路線，而且很快就被當地人接受。民間與上層路線相比較，有優點也有不足之處。優點是：它受到統治者個人意志的干涉比較少；不足之處是普及性較差，不如帝王路線那樣容易自上至下地傳播。藏傳佛教、南傳佛教一開始都是走上層路線的。上座部佛教還有一點跟北傳佛教不同，就是上座部佛教傳到斯裏蘭卡、緬甸之後，在短時間內很快 就普及民間，並被廣大民眾所接受。但是佛教初傳到中國的 時候，還是停留在王公貴族之間，六朝時普及到士大夫階層。隋唐時隨著淨土宗的興盛，佛教才大面積走向民間。不過，當時大部分宗派的發展與興盛都與官方多少有關係，所以到了晚唐，隨著唐武宗的「會昌滅佛」，各個宗派都受到致命打擊，唯有躲在森林裡的禪宗還保存著，沒有遭到多大衝擊。例如江西的百丈禪寺，現代即使是開車，也必須走沒有人煙的山路兩、三個小時才能到達，在古代也許必須走 一、兩天才能到達。在大山裡面，若不是自己耕田種地肯定會餓死，所以必須「一日不作，一日不食」。然而，退隱山 林的同時也遠離了廣大的民眾。

6 如何學習上座部佛教

現代社會資訊發達，現代人接觸佛教擁有優勢。資訊發達有好處也有壞處。好處是一下子可以接觸到大量的東西，不像在古代，連想要讀到一本佛經都很難。壞處是由於得來太容易，

反而不懂得珍惜、尊重，容易輕慢佛法。現在在台灣想要獲得上座部佛教資料，獲得一套叢書太容易了。在古代，必須先遠道去西域、印度留學、取經，回來後才翻譯成中文，還要印刷。雕版印刷是宋代才普及的，之前大多數是手抄。當時只有在大寺院裡才珍藏有皇帝頒賜的大藏經，隋唐之前叫「一切經」，隋唐時才開始叫「大藏經」。所以我們現在學法有好有不好。

既然我們現在更有條件學到更完整、更純粹的上座部佛教，那麼應該怎樣學呢？

6.1 完整學習佛教的整體性

正如剛才所講到，作為上座部佛教弟子，我們對於經論、教理不能但求甚解，必須透徹瞭解。三藏聖典在提及佛陀的教法時，經常這樣說：

“So dhammaṃ deseti ādikalyāṇaṃ majjhekalyāṇaṃpariyosānakalyāṇaṃ sātthaü sabyañjanaṃ; kevalaparipuṇṇaṃ parisuddhaṃ brahmacariyaṃ pakāseti.”

「他（佛陀）所宣說的法是初善、中善、後善的，是有義、有文的（既包含義理，又包含文句語言），說明完全清淨的梵行。」

這是佛陀教法的特點。佛陀的教法是完整的，不是支離破碎的。也正因此，在義理方面，沒有任何一個南傳上座部傳統只注重某一部經或某一體系的經論。巴利三藏是個整體，不能

人為地分割，不能說這部經最重要、最究竟，是經王，其他是經臣、經民、經奴。佛陀所講的法構成了巴利三藏的主體，所以我們把握佛法要整體地把握。上座部佛教對律藏很重視，對經藏很重視，對論藏也很重視。不能像現在有些人鼓吹的：「經律才是佛說，其他的不是佛說。」或者又把經藏分割為「如來相應」才是佛說等等。佛陀的教法是完整的，律經論才構成三藏，不是兩藏。根據上座部佛教傳統，三藏是對應三學的。想要持戒，應當依據律藏；想要修定，應當依據經藏，想要修慧，應當依據論藏。片面地把論藏排除於佛說，就意味著作為解脫不可或缺的觀智是無關緊要的。這種觀念是否已經本末倒置？

對佛弟子來說，皈依的都是三寶，不是兩寶。在世間還沒有僧寶的時候才是兩寶，等佛陀初轉法輪之後，佛法僧三寶就是一個整體。可是現在有些狂妄的在家人只皈依兩寶，不承認僧寶，這是很不應該的。我們皈依的是三寶，依據的是三藏，三藏不能分割。對於三藏來說，也要完整地把握， 這才叫「初善、中善、後善」。對於「有義、有文」，除了深入義理，也要掌握好語言文字。對於義理來說，既不能捨義逐文，片面追求語言文字的優美而放棄義理，同時也不能誤解義理，經文明明應當這樣解釋，但我們卻按照自己的意思去發揮。

6.2 正確學習佛教的純正性

對於文句、語言、文字，不要錯亂，不要顛倒，不要亂說，不要濫用，不要自創。在《增支部註》中解釋「文句語言」和「義

理」時說：「文句語言」是聖典的文句、語言和用法；「義理」是解釋經文的「義註」。我們在學習三藏時，既要理解聖典的意思，也要正確地使用聖典的文句和語言，這樣才能整體地掌握好佛陀的教法。如果能夠準確地把握佛陀教法的整體性、系統性，這樣的話，無論我們是為了讓佛陀的教法久住也好，為了讓以後的有緣人能夠接觸到純正的佛法也好，一開始我們就做對了，做完整了，才能更好地把法傳遞給我們的下一代，傳遞給以後的修學者。如果一開始錯了，以後要改正就比較困難。

例如：有人在翻譯泰國禪師的作品時，把泰語的 achan（讀音為「阿詹」，即老師的意思。出家人可以叫阿詹，在家人也可以叫阿詹）音譯為「阿姜」(ajiang)，例如：阿姜曼、阿姜查。現在大家看習慣了「阿姜」，一旦看見有人將之音譯為更準確的「阿詹」，反而可能會批評埋怨呢。所以，從事一門學問，剛開始如果準確的話，以後的人會更方便、省力，不需再去求證、修正。我們剛開始學習上座部佛教也一樣，能夠更準確、更純粹會更好。現在我們有條件學得更好，學得更準確、更純粹，就不應該得過且過、不求甚解。上座部佛教的學風素來以嚴謹著稱，對於義理、文字方面都應儘量完整地把握，這樣不但我們自己能夠學得更好，對後人的學習也有莫大的幫助。我們現在所做的東西後人可以看到，但是後人所做的，我們現在卻看不到。如果我們現在做得準確，後人也都可以更快、更準確地學習，這樣就可以帶領他們進入上座部佛教的傳統核心裡去。

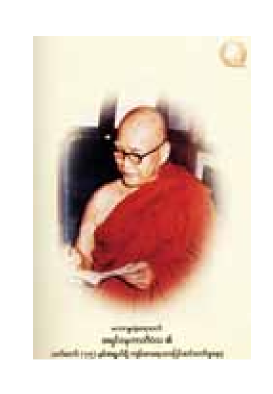
7 現階段我們要做的工作

如果要讓更多學法的人接觸到上座部佛教，我們現在要做的工作很多。要做哪些工作呢？

7.1 翻譯

首先是翻譯。任何一種文化要被另外一種異質文化所接受，語言是很重要的。

例如：我們華人接觸到的泰國佛教大多數都是以森林派的為主。為什麼我們接觸不到泰國一千年來的傳統佛教？泰國傳統的佛教與近百年才興起的森林派有所不同，但是我們對泰國傳統的佛教所知甚少，這就關係到語言問題！因為近幾十年來，有些洋人去泰國求學，他們多數追隨森林派禪師學習，然後將之介紹到英文世界。當這些英文作品被翻譯成中文後，於是我們所瞭解到的泰國佛教多數是森林派的。我們可能會認為泰國佛教是反阿毗達摩，其實泰國傳統的佛教不是這樣。泰國傳統的佛教也注重教理，注重阿毗達摩。由於阿詹曼只接受過很少的三藏教育，就到森林裡去出家，他自己也說過他在三藏方面比較欠缺。但是到了他的弟子那一代，有些人就認為三藏不重要，甚至出現輕慢經論的現象，但這並不是阿詹曼的本意。如此，我們認為泰國的僧團不尊重經論，其實只是某些森林派的做法，並不代表泰國傳統的佛教。

又好比現代緬甸出了一位被整個緬甸佛教界尊為「佛音 第二」的佛學家、教育家馬哈甘達勇西亞多 Mahāgandhayun Sayadaw bhaddanta Janakābhivaṃsa。之前華人佛弟子幾乎不認識他，因為他的書籍只有緬文，沒有被翻譯成其他文字。他的作品在緬甸受到高度推崇，但是因為語言問題，我們對之所知甚少。所以語言是瞭解另外一種文化很重要的工具。

現在我們想要瞭解、學習和實踐上座部佛教，首先必須通過語言。語言必須透過翻譯，這是第一步。我們要感恩這幾十年來到上座部佛教國家去求法的前輩們，以及把上座部佛教作品譯介成中文的大德們。如果沒有這些前輩們的努力，我們現在很難有機會接觸、學習到上座部佛教。因此，譯介階段是很重要的。

我們現在所能收集到、讀到的南傳上座部佛教作品，超過百分之九十是第三手資料。元亨寺的《漢譯南傳大藏經》是第三手資料，從巴利到日文，再從日文到中文。帕奧禪師系列叢書，也是從緬文到英文，再從英文到中文。阿詹查、佛使比丘的書，還是從泰文到英文，再從英文到中文。就連想要接觸第二手資料都很難，這證明華人的上座部教理還很弱，還不成熟。英文世界早在一百多年前就已經對巴利聖典作比較系統的翻譯[10]。但是

10　1881 年，英國學者 T.W.Rhys Davids(1843-1922)在倫敦創立「巴厘聖典協會」(Pàëi Text Society)，專門從事編輯、出版巴厘聖典及其英譯本的工作。而早在其前，已有許多巴厘聖典出版了。

直到現在，中文世界還沒有一套直接從巴利語翻譯過來的完整經典，或者是一藏，甚至連一部都沒有。因此，我們所要做的工作還很多，道路還很漫長，但是這對華人瞭解和修學上座部佛教是很重要的。

7.2 學習與弘揚完整的佛教

第二、對上座部佛教的學習要完整。這需要有一批華人在完整地修學了上座部佛教之後，出來講經、譯經、著書。這個前提必須是要傳統性的，而不是個人性、經驗性和發揮性的。沒有修行的上座部佛教很快會淪為學術化。我們不需要培養出一大堆的學者來，出家人不需要做學者，出家人要做宗教師！宗教師除了要有一定的學問素養，還要有一定的修行，還要教導他人。學者只需埋首經典寫書就可以。學者和上座部僧尼的最大區別是：學者既然要研究就要創新，要不斷發現新問題，從新的角度去提出新的觀點，寫一本新的書。但是作為上座部學人，我們不需要創新，只需要把傳統的東西學到家就很好了。同時，不但只是學而已，還要去實踐。

我們從經典可以看到，佛陀從來都不會說：「各位學者先生們」，佛陀講法的對象大多都是專業的修行人諸比庫。這證明佛陀說法的目的不只是為了學，還要實修。修行是很重要的！唯有通過修行，才能真正落實佛陀的教法，才能實踐佛陀的教法，才能體證佛陀的教法。我們現在要翻譯介紹上座部佛教，並不是為了讓後人的書架上多幾本上座部佛教的書籍。假如是

這樣的話，我們也沒必要花費那麼多時間和心血去翻譯。我們為的是要讓更多的人來學習和實踐上座部佛教的教法，獲得內心的清涼，獲得煩惱的解脫，而不是書架上多幾本書而已。因此學還要修，修也要學，學和修不能分離。對三藏教理的學習和對禪修（戒定慧）的實踐這兩方面要相結合。沒有實修的教理會走向學術化，這不是我們要走的路；但是偏離三藏的實修也會產生許多問題，它會使佛陀的教法慢慢地走樣。

在泰國和緬甸都存在著這樣的問題：每當有一位宗師出來的時候，會有很多人追隨他，許多道場很快建立起來。但是等這位宗師去世之後，這些道場很快就沒落了。這些宗師普遍有個特點，就是他們講經、說法、教禪，都是以他們的個人經驗為主。他們講的是個人的法，講的是經驗主義的法，其禪法是以個人的經驗發展出來的，其體系也是依靠個人的權威建立起來的。一旦這個權威中心倒了，整個道場就開始沒落了，代表其個人的禪法也相應地衰敗了。但有些禪師或禪法就不是這樣，當他們還在世的時候反而不一定出名，等他們去世之後，所留給後代的東西仍然受到重視。例如緬甸的馬哈甘達勇西亞多 Mahāgandhayun Sayadaw Janakābhivaṃsa，從他的著作裡看得出他連禪那都沒有，但是他留給我們的作品卻受到佛教界的普遍歡迎，許多僧尼都學習和參考他的著作。這些精通三藏的長老們把三藏裡的傳統精華介紹出來、發掘出來，等這些長老往生之後，他們的作品仍然照耀著世間，不會因為他們的去世，其作品就完了。因為他們的法是三藏的法，是經論的法。只要佛陀的教法還住立世間，三藏就會存在，這些經論就有其價值。

個人的東西不能耐久，只有個人出來才光芒四射；個人往生，光就暗淡了。如果一個人不是依自己的光芒，而是依三藏、依傳統、依佛陀的光芒，這種光芒即使在他去世之後仍然還是照耀著世間。這也就是修行不能偏離教理、不能隨意發揮、不能走向個人主義的原因。如果走向個人主義，你自己出來就產生你的禪法，他出來就產生他的禪法。如果你的方法是錯的話，你就帶著大家一起走錯、一起墮落。我們尋求一位導師，修學一種禪法，不要只是看到某些宗師個人的光環，就輕率地把整個身心和生命投入進去。唯有他們的禪法經得起經論檢驗、依照巴利三藏才有保險。

有些人說三藏只是佛陀的法，經典是死的，唯有通過自己實踐，才能活出自己的法。不是這樣的！佛陀所講的法就是為了實踐，他是為了我們而說的，我們沒必要另外再搞一套自己的東西。如果我們的東西跟佛陀的不一樣，就把自己的東西丟掉，佛陀才是權威！佛陀所教導的法是其智慧和覺悟的結晶，難道我們的智慧還有可能超過佛陀嗎？所以我們沒必要再去搞自己的一套，沒必要標榜自己、搞個人崇拜，我們能夠做一名合格的佛陀弟子就不錯了。

所以，如果想要讓上座部佛教植根於華人區，讓更多的華人也能學習和實踐佛陀的教法，我們現在要做的是：第一、自利，先讓自己在佛陀的教法中找到立足處，獲得法的利益。第二、利他，包括弘法，假如我們現在能夠做的話就儘量做，如果不能夠就做少一點。

7.3 僧信同心致力於佛教住世

作為佛弟子，我們能夠為佛教所做的事情總不出兩樣：第一、住持佛教，第二、護持佛教。對僧眾來說是住持佛教，因為僧眾是專業，除了修學佛法之外，沒必要做其他的事情。護持的巴利語為 anuggaha，意思是保護、資助。護持佛教是在家居士的責任。在家人除了宗教生活之外，還有家庭生活、工作、交際、娛樂等等，不像出家人，除了宗教生活之外就沒有其他的生活。在家人的宗教生活只是生命的一部分，而出家人的宗教生活是全部，所以出家人住持佛教，在家人護持佛教。護持佛教又有兩種方式：一、財物的護持，二、服務性的護持。財物的護持就像一般的施主那樣做佈施供養，服務性的護持是為道場做服務，做淨人，做各種操作性的事務。

佛教的住世，住持及護持這兩方面都需要。如果只有住持沒有護持，就好像一間學校只有校長沒有學生，一間公司只有老闆沒有職員。而只有護持沒有住持也不行，就好像軍隊沒有將領，群龍無首。所以，唯有住持與護持相互結合，佛教才能完整地保持和傳承下去。

8 结語與勸勉

「上座部佛教植根於華人區的三階段」這篇文章大家自己看，我在這裡只是與各位分享一些心得。如果聽了剛才的分享之後再來看這篇文章應該更好理解，我就不再重複講這些了。

不過，我還是希望想要學習與實踐上座部佛教的弟子們，眼光放長遠一點，不要只著眼於現前。眼光放長遠有幾層意思：

第一、不要急功近利。我們剛才講到，佛教傳進中國經歷了五、六百年才走向獨立，假如我們現在能用一百年的時間，讓更多的華人瞭解上座部佛教已經很不錯了。

第二、修學上座部佛教要考慮佛陀教法的完整性，要上承下續。上承是繼承兩千多年來的傳統；下續是要往後代傳續下去，而不要讓上座部佛教在我們這一代華人中畫上句點。我們現在也算是第一代，第一代做好了，後來的人將會很順利。如果第一代人對教法已經扭曲了，後來的人將會很吃力。所以我們要看得更長遠。

第三、現在越來越多人逐漸對上座部佛教感興趣，所以有很多人已經去或者希望去緬甸、斯里蘭卡、泰國去求學、求法。對於這些求法者，大致可分為兩類：1、有機會前往南方上座部佛教國家求法修學，但他們畢竟是少數。2、大部分時間生活在華人區，只能短時間前往南方佛國，或者偶爾參加禪修營。這一類人占了絕大多數。對這一類人來說， 他們大多數還沒辦法投入時間去學習和實踐上座部佛教，或者即使有機會短時間前往南方佛國求法，回來之後很快又被世俗生活所淹沒。難道這些人就不想學了嗎？就不能繼續學了嗎？要學！應該學！也應該要讓他們繼續、深入！讓更多的後來人瞭解和深入上座部佛教的責任就落在第一批求法者身上。還有一點必須考慮的是，

雖然現在很多人到南傳佛國去求法修學，但是他們總得落葉歸根吧！或者說他們總得把所修學的法帶回到華人區吧！所以我們應該眼界放大一 點。

如此，上座部佛教在華人區植根與傳播是遲早的事。我們在座每一位都可以隨喜、參與、促成和支援這件事情。

因此，我們現在和今後應該在三方面多下功夫：

第一、譯介經典與著述。

第二、學習三藏義理。

第三、實踐止觀禪修。 做這些事情要有長遠心。要慢慢來，一點一滴地做，積沙成塔，集腋成裘，不要急功近利、急於求成。這樣的話，就能讓更多的華人接觸和瞭解上座部佛教，繼而學習和實踐佛陀的教導。

今天，後學跟大家分享到這裡，希望大家多多指教！

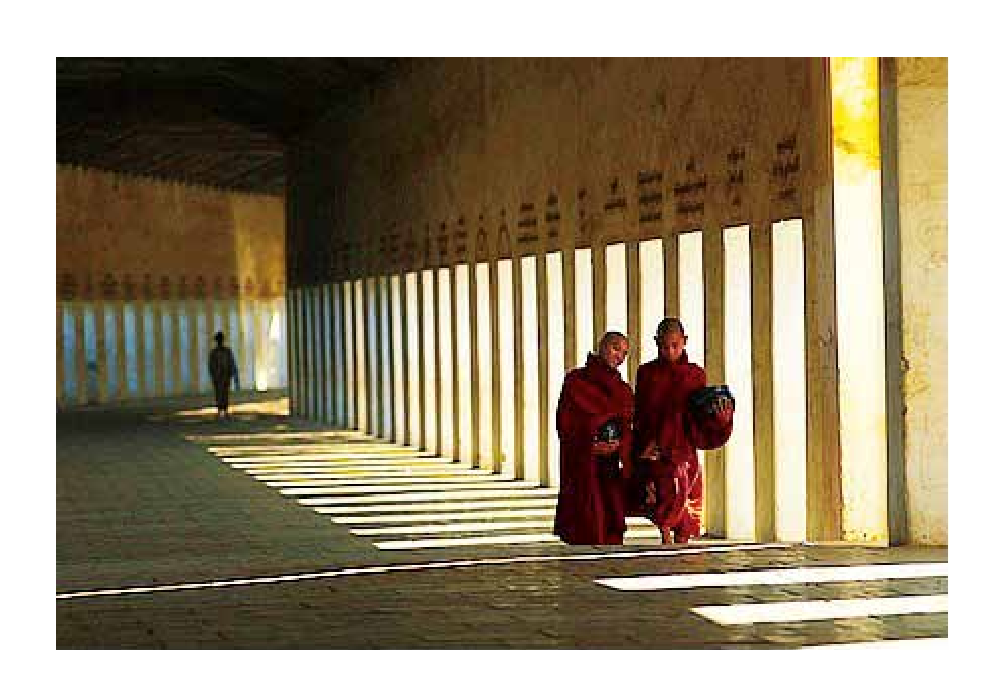
問題與回答

問題：請問北傳佛教和南傳佛教兩者之間要如何互相交流、互相融合？

回答：南北傳佛教之間的互相交流是必要的，但融合卻不一定。互相交流與瞭解是為了互相尊重、共存，共同弘揚佛法；

不互相融合是為了保持各自的傳統與特色，沒必要把南北傳佛教硬是混雜在一起。就好像兩兄弟，你有你的家，我有我的家，只要彼此都在一個大家庭中，就沒必要強求說：「因為你們是兩兄弟就不能分家，分家就是忤逆。」

同時，希望在座各位無論學習的是南傳佛教或是北傳佛教都好，你學習的是北傳佛教，請不要貶抑南傳佛教；學習的是南傳佛教，也不要批評北傳佛教。不懂得尊重他人，就是叫他人不要尊重自己。希望人家尊重，就要學會尊重他人。所以不要隨便批評別人。

附錄 7：上座部佛教在學院之春天與根植台灣的宗旨—與學院僧信、法友與善施分享

／代院長　觀淨尊者

1. 迎春

南台灣春光和煦，中午於學院前的小葉欖仁樹下享受暖陽，並與學院舊生分享學院歷程之點滴[11]。同感上座部佛教就如樹上萌出的嫩芽，邀大家來賞春景，澆水施肥，以供炎夏庇蔭涼人。

2. 上座部佛教在學院

2.1 勤修三學

一、二十年前，南傳佛教初傳到台灣時，當時有心學習南傳佛教的人或廣及原始佛教圈的法友，想學的大多直入高深的止觀心法，言談則最好樂開悟與證果！學院在 2008 年初創之際，氣氛已在改變。來院親近學院學習的人當然也修習止觀，或淺或深用功於入出息念，乃至修習慈心、憶念佛陀功德等止觀禪法，獲得一分清涼。還有很多法友真心以願證悟道果為目標，致力於基礎禪修，而不再開口即落於口頭禪；對於甚深法義、

11　本文成稿歷經多次整修，期間用以教學相長於學院住眾及共修會，並 得法工之修飾，更有師長之審閱，特此誌謝。閒來雖身有恙，卻得安適審思學院之教學狀況及植根佛教於台灣的宗旨；此文或可作為學院成立兩年來之省思。而學院僧信與法工們獻智慧於此文，以共同領會師長們之弘教佛法；實質上，審思結論學院的宗旨，以同乘法船展趣於菩提之道。特此 誌勝！

自得妙境，也以來請教師長為吉祥。

大家也都知道 bhante 們有在學戒、用心持戒，而學眾既樂於親近師長又想護戒。大家致力於禪修，都要從居家五戒更持守禪修必要的八戒，為了離五欲與五蓋以安享寂靜、平衡五根以證得禪那，進依心清淨 (citta-visuddhi) 而修習慧觀的五清淨；不只用心於戒清淨 (sīla-visuddhi)，乃至出家進受十戒，更希讚具足戒。偶有犯戒，自心慚愧懺悔而仍懊悔掉舉，還會來師長跟前請求攝受，接受弟子的悔過。所以，想修證止觀心法得先守護言行，用心於知戒、學戒與持戒，以護身業口業，依戒為基進能修得止觀以護意業。依七清淨的修行道次第來「勤修三學」，自然成了大家的共識。

這個修行道次第即是佛陀教修的三學七清淨，被廣釋於《清淨道論》，略可表解如下：

<table>
<tr><th colspan="2">三　學</th><th>七　清　淨</th></tr>
<tr><td colspan="2">戒學 －（喻如樹根）</td><td>一：　戒清淨</td></tr>
<tr><td colspan="2">定學－修止（喻如樹根）</td><td>二：　心清淨</td></tr>
<tr><td rowspan="5">慧學—
蘊、處、界、根、諦、
緣起（喻如土地）
修觀—
（喻如樹幹）</td><td rowspan="4">世間智</td><td>三：　見清淨</td></tr>
<tr><td>四：　度疑清淨</td></tr>
<tr><td>五：　道非道智見清淨</td></tr>
<tr><td>六：　行道智見清淨</td></tr>
<tr><td>出世間智</td><td>七：　智見清淨</td></tr>
</table>

2.2 皈依三寶

學院成立之初，可能很多人都還在熟悉上座部的僧伽。到了 7 月，僧團於學院雨安居，大家更易親近理解了。

僧眾學戒持戒，淨人等信眾護戒也得知戒之要點；學院僧信於生活中共同實踐戒律，以修學和弘護佛法。代表三寶的僧團也因信眾護持與淨人的隨行及作淨，而更為顯著。當然，戒海深廣無涯、僧眾威儀細行，隨行淨人都還在學習，學院師長也是如此；而大眾熱於護僧，真是唯恐不及！有的雖偶顯生澀，或因不熟悉師長而怯於向前，還好有淨人可幫忙。閒說僧眾是非的人，確實不易在院找到同好。即使一般的施主邀請學院師長應供說法，大都會直接向學院提出，並由學院僧眾決定。bhante 們相互守護與共住，信眾依隨護持，施主邀請供養亦憶念到最殊勝之「供僧」(saṅghadāna)。 值比庫僧團的半月誦戒日，有些尊者們也會來院參加誦戒，表顯僧團和樂，同一師學、同一誦戒，淨化信眾對三寶的信心。喜值佛教慶典或台灣的節慶，學院護法會發起誦經祝福暨供僧的慶典法會。僧眾來集於學院，更顯僧團德光；隨僧而來的淨人與信眾同護僧眾，施主法友同樂供僧。以師長為主的僧團構成學院的核心，護以在家信眾的隨學，乃至教外善士的佈施支持；學院漸形成三層教學的輪廓，僧眾帶領信眾共組教團，以弘護佛教於廣大的教外人士而立基於斯土。如此地「僧信共組教團，教團相益於社會，正法久住。若以圖說，接近三重的同心圓，佛陀立於圓心，啟動三重同心圓的交互迴盪」[12]。

12　參見觀淨比庫著《復歸佛陀的教導(二)》(台灣彰化：正法律學園 2004年初版，書存於台灣南傳上座部佛教學院)頁 65。

這彷彿初顯佛陀的三重契機教導，以待僧領信來共植佛教於社會，擴大落實佛弟子「皈依三寶」的生活。

2.3 研習三藏

一般佛教徒對所謂的學律或學經並不陌生。而在學院則學習阿毗達摩論也是風氣，守護心、培養喜俱與智相應的主動行善之心，也成為生活待人處事的目標。舊生都已大略知道律、經、論三藏交互支持，要修習三學得依循三藏聖典的佛教;就律、經與論的各重，則依次特勝於戒學、定學與慧學；三藏三學乃學解與行修相資助，構成佛教的主體。有些人更是心懷三藏聖典義海，雖不能至而心嚮往之！割分三藏，乃至單取某相應或某經為本的論調，鮮少聽到了，更何況強調單誦某字句或名號。當然，有人好樂於經，有人深思於論，來問研律者亦不乏其人；初學者難免以文害義，乃至久學仍會拘於義而疏於行持。文義相應，解行相資，實待長遠心修學。然而，學院已有一絲「研習三藏」的氣氛。

「巴利三藏譯叢」是學院出版的叢書之首；翻譯三藏，實為不諳外語的人聞法之磐石。「帕奧禪師叢書」或「禪師弟子叢書」則重於闡釋三藏為主，以教修三學。雖然現今只出版十來冊，大家都希望發行更多法寶，以方便有心者修學。隨著各地華人與緬甸 (乃至西方) 等地師長蒞台弘法，上 座部佛教更加廣傳，而多元展現；更多人來隨學而同行弘護佛教，乃至企盼深廣

認識上座部佛教世界的文化與生活，以 吸取佛教植弘於不同時代與地域的經驗，實際生根於現今生活的台灣。因此，學院預定今年出版第四套叢書，暫名為「上座部佛教弘護叢書」，重於弘護三寶之住世，以植根上座部佛教於台灣等華人區為主旨。

學院的四套叢書，猶如現今易見的緬甸第六次結集版之巴利聖典，以三藏為主體，而附以藏外文獻。藏外文獻則內容多元，廣如上座部佛教史傳以述三寶之傳世、讚佛頌、巴利語法書、現代緬甸雷迪大師 (Ledi Sayadaw) 的著作與通於世俗才德的書 (如《Lokanīti》) 等，還包含了可視為三藏義註的《清淨道論》。前三叢書以譯釋三藏聖典來教修三學為主體；弘護叢書則取法藏外文獻的精神，以譯或述藏外文獻為本，廣可包含如以僧團為代表的三寶之宗教文化、上座部佛教為主的佛教世界之史地與文化民俗、依本上座部佛教而互顯特色以交流或判攝教外以嚴分、個別地區或道場的介紹、古今長老宗師之傳記行誼、護法弟子傳 (如佛世的給孤獨長者、阿育王) 、藝術圖文詩歌 (如 Pagan 古城) 與朝聖參訪等。

前三叢書構成上座部佛教之教學主體，附以必要的弘護叢書；前三可說是佛教的內學，後一則是佛教外學，整體構成「上座部佛教叢書」。實則以佛教的內學引導佛教的外學，以弘護佛陀之教於世間；猶如僧眾引領信眾共組教團，以弘護佛法於廣大的社會。換言之，整套叢書的內容旨在勸引皈依三寶、譯述巴利三藏以教修三學，導向解脫，令正法久住。

現在，有些法友甚至說：要請上座部佛教的書，就要上學院來找。歡迎大家來請書，受用與推廣法寶，還可參與編輯出版與寄贈事宜，助成最殊勝的法佈施，散播「研習三藏」的風氣。

上述的出版計畫，可表解如下：

出版計畫	主要內容	出版叢書目的
1 巴利三藏譯叢（已出版） 2 帕奧禪師叢書（已出版） 3 禪師弟子叢書（已出版）	譯及述巴利三藏聖典，來教修三學，以斷三毒，構成上座部佛教之教學主體；乃佛教之內學。	勸引皈依三寶、譯述巴利三藏以教修三學，導向解脫，令正法久住。
4 上座部佛教弘護叢書（預定今年出版）	以譯或述藏外文獻為本，實則廣含弘護上座部佛教，以勸引皈依三寶、護持正法；乃佛教之外學。	

2.4 斷盡三毒

皈依三寶、研習三藏、勤修三學正是修集菩提資糧的良方，乃至是要方，更是佛弟子的必學功課。修習這些都是為了導趣證悟涅槃，以斷盡貪瞋痴三毒為究竟目的。學院以之為課程大要，師長以此自修自勉，對新來依住學習者，bhante 都會問願學何項為主或討論如何相輔，再決定安排學習重點。

然而，有法友聽到學院的師長們自稱凡夫，而覺得平易近人。實則師長們乃看到自己的煩惱而有慚愧、怖畏輪迴之苦，想伏斷煩惱與離苦才來出家修行，求解脫；並不是斷了煩惱、深證什麼，才來出家大顯神通！即使出家為比庫的人，精進禪修，真的有禪那道果等上人法的經驗，佛陀亦不允許該比庫或明或暗告訴非比庫或比庫尼 (依據巴利《律藏》之〈比庫巴帝摩卡 · 巴吉帝亞 8：若比庫實有上人法而 告訴未受具足戒者，(犯) 巴吉帝亞〉)。比庫之間良師益友， 探討所學所修，以相互鼓勵；此則是適宜的，珍貴難得！

自證上人法更是彌足珍貴，最好成為解脫的聖者。有人親見涅槃，正法才真正住世、帶給世人真惠，例證佛陀教法之不虛。息滅煩惱、證悟菩提，乃佛法之究竟目標，吸引真心的佛弟子修學佛法乃至獻身教法而出家，何等令人欽慕以求！比庫成為解脫的聖弟子，世間之至慶，教法之真光，何其鼓舞佛弟子的信心，乃至大眾狂切獻供，爭相走告而求共沐於三寶之恩德。但是，何以佛陀禁止真有上人法的比庫不可告訴未受具足戒者？良足深思！

來院修習的出家或在家法友也罕有公開自宣禪那等上人法，或揣測說示他人已證道果。即使禪修者失念而為之，學院師長也會曉以自珍善德之美、誡以財寶外顯之患。偶有初心的佛友高揚自己的老師或同參之修證，師長也會曉以師生如何教學相長與敬師之宜、道友間相互分享之道。當然，學院師長主持禪修報告時，會聽到禪修者修證得上人法的情形。安樂住於教法的禪修者對自己是否證得上人法，也會來到善知識處請教。至於，眾多的學院師長乃至精神導師是否曾知見聖道，則是個人飲水冷暖自知。而師長們都是虔信佛法才來出家，依三寶而住在正信的道場修弘佛法，以期斷盡三毒；相信，來院學習者也都願如此守護自己與佛教，以利趣證菩提。

2.5 结要上座部佛教之理念與實踐

皈依三寶、研習三藏、勤修三學，以趣證於斷盡三毒，令正法久住，「這些即是上座部佛教的理念」；更重要的是，這理念「在實踐上乃次第增上的、交互支持的、整體不可分割的、成果可期的」。這理念與實踐次第幾乎已被學院僧信所認識信受，乃至有心來院親近修學與護持者亦有同感；更從只是被作為標舉的學習大要而成為共識，在生活中點滴共享。事實上，早在學院的第一份公告〈2008 年招生簡章〉中，即已說明學院的「課程大要」如下：

> 整體課程的內容即是圍繞上座部佛教的理念與實踐，植根教法於台灣。... 課程可分成四項次第。(1) 前行是皈依三寶的

宗教生活。(2) 正行是研習巴利聖典 (3) 依戒修習止觀 (禪修方法：由安般念等止禪業處入門，次第修習止觀)。(4) 目的是實證道果、解脫與住持佛法。課程的四項次第即是遵循佛陀教授的四入流支：親近善士、聽聞正法、如理作意、法隨法行。正行 (2&3) 與目的 (4) 的部份，即是傳統上所稱的教法 (sāsana) 之三部份：研習巴利三藏 (pariyatti)、修習戒定慧 (paṭipatti) 與實證 (paṭivedha)。這些即是上座部佛教的理念，在實踐上乃次第增上的、交互支持的、整體不可分割的、成果可期的。

這理念與實踐次第則如佛陀在《相應部 55:55 預流果經 (Sotāpattiphalasuttaṃ)》所教：

‘‘Cattārome, bhikkhave, dhammā bhāvitā bahulīkatā sotāpattiphalasacchikiriyāya saṃvattanti. Katame cattāro?

(1)Sappurisasaṃsevo, (2)saddhammassavanaṃ, (3)yonisomanasikāro, (4)dhammānudhammappaṭipatti – ime kho, bhikkhave, cattāro dhammā bhāvitā bahulīkatā sotāpattiphalasacchikiriyāya saṃvattantī’’ti. Pañcamaṃ.

比庫們！修習！多修習這四法，轉向作證預流果。哪四法呢？(1) 親近善士 Sappurisa-saṃsevo, (2) 聽聞正法 saddhamma-ssavanaṃ, (3) 如理作意 yoniso-manasikāro, (4) 法隨法行 (案：隨著法的次第而修行法)dhamma-anudhamma-ppa ipatti。比庫們！修習！多修習這四法，轉向作證預流果。

教法 (sāsana)	信 信仰 (saddhā)	解 教理 (pariyatti)	行 修行 (pañipatti)	證 實證 (pañivedha)
四預流支	親近善士	聽聞佛法 如理思惟	法隨法行	
學院課程	皈依三寶 （佛法僧）	研習三藏 （律經論）	勤修三學 （戒定慧）	斷盡三毒 （貪瞋癡）

3. 植根佛教在台灣的宗旨

3.1 落實植根佛教之進程

3.1.1 學院成立之宗旨

學院旨在「植根佛教於台灣 (Buddhasāsanassa mūlāni Taiwandīpe otarantu.)」，即是實踐落實上座部佛教的理念：皈依三寶、研習三藏、勤修三學、斷盡三毒，以令正法久住。剋就學院當前的主要因緣在台灣，所以，令正法久住的場域即是植根佛教於台灣。這旨趣亦開宗明義標舉於 2008 年的簡章中。要釋宗旨而有宗旨文，則是根據：依長老輾轉傳至之佛法而成

立學院，以安住於斯。宗旨文都刊登於學院 2008 年開始的叢書與網站中，如下：「佛陀於閻浮島 (Jambu-dīpa) 創覺，弘法建僧；長老聖弟子於楞伽島 (Laṅka-dīpa) 傳承上座部佛教 (Thera-vāda) 。就弘揚上座部佛教於台灣島 (Taiwan-dīpa) 而言，即是令正法光照台灣 (Taiwan dīpeti)， 成爲台灣之光 (Taiwano dīpaṃ)。一言以蔽之，『植根佛教於台灣』(Buddhasās anassa mūlāni Taiwandīpe otarantu.)」

3.1.2 植根佛教於台灣之進程

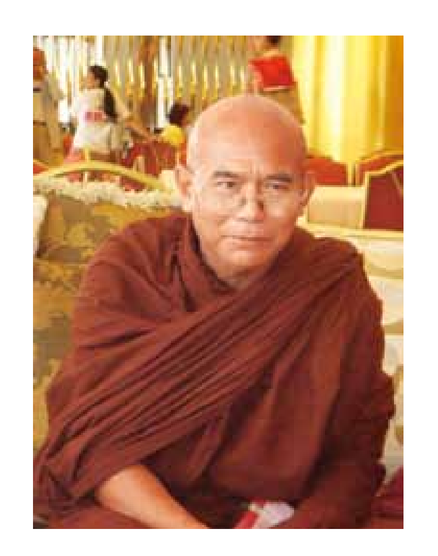
認同學院宗旨與學習大要的護法們，很快籌集並公告〈籌設上座部學院護法會啟事〉。大家似將宗旨視為理所當然，而默默奉行；偶有討論宗旨與文句，也都是重點式的，而大都由 bhante 從各方面闡釋。直到 2009 年 3 月發行學院護法會訊以來，宗旨才被逐漸大幅討論開來。

試刊的第一期，摘要登出〈籌設上座部學院護法會啟事〉，以之述要教法傳植於台灣的三階段：先述要大家溯源「尋根」到的佛法，而今護持學院「植根」佛教的進程為初、中、後，以待教法之「根深」茁壯。在第二期刊首的特稿中，護法會提出：護法進程漸要由初期往中期，正式公告〈募集淨資籌建森林禪修道場啟事〉。

第三期中，刊首的專文則為學院常任師長瑪欣德尊者 (Bhante U Mahinda) 的〈上座部佛教植根於華人區的三個階

段〉，除概述上座部佛教於現代逐漸傳入東南亞的華人區及中國大陸與台灣，更依「譯介」「植根」與「獨立」之三階段，述要各階段的特點及鼓勵今後當做之事。

接著，於第四期的專文，則為 bhante 的〈上座部佛教植根台灣之一滴〉，先述大家為求真理而溯源「尋根」的過程，再列舉護法善施們護持學院「植根」佛教的初期點滴，並為鼓勵護法同心朝向中期目標，開示：純正發心與善護身口意乃植根教法之本，點滴弘護，以待教法「根深」茁壯。為令正法久住、植根佛教於台灣，曾長期駐錫學院指導的悉達拉大長老 (Sayadaw U Cittara)，於 2009 年學院的僧信會議之教誡，同刊於第四期：「我們自己有很好的業，幸運地值遇佛陀的教法。進而，成爲弘揚佛陀教法的出家比庫或者是護持佛陀教法的在家信眾。僧信兩眾和諧、合作，又有共同目標，同心來弘護佛陀教法的話，佛陀教法可以顯著在世間，正法久住，植根於台灣。但若沒有僧信同心弘護佛教，教法的生命沒有辦法住立在世間，唯有退逝」。(引自〈四種真實的法〉)

3.2 審思宗旨文於上座部佛教世界

3.2.1 如何植根上座部佛教於華人區

今年，瑪欣德尊者蒞院教學期間，除指導禪修與開示阿毗達摩的佛法盛會之外，於第二期法工生活營中，還特別拓深該特稿的主題，進而開示「如何植根上座部佛教於華人區」。正式開示之前，bhante 先引言，序說 2007 年底在帕奧禪林，與瑪欣德等華人尊者們討論這主題的難得因緣。鴻文之首略分三大語系的佛教傳統 (以知南傳上座部佛教在佛教流傳中的位置)，接著廣視上座部佛教在古今華人區的傳播發展 (古代之不傳而現代以來才傳到當今的華人四地)、借鏡漢傳佛教於華人區的發展經驗 (通說在中國的萌芽、發展、獨立與衰落，終述於明清以後傳至台灣與東南亞等地)、指出上座部佛教的特點 (「重法的傳統性」「文句語言與義理並重的傳統」)、提示學習上座部佛教之道 (「完整學習佛教的整體性」、「正確學習佛教的純正性」)、最後標示與期勉大眾同心致力於今後要做的工作為三方面：「第一、譯介經典與著述。第二、學習三藏義理。第三、實踐止觀禪修。」

有心認知並參與「上座部佛教植根華人區」的同參法友，很適合對讀深思尊者的二文。

3.2.2 上座部佛教植弘於世界的三期發

為充實營隊內容、並體恤瑪欣德尊者的季節性喉咳之疾，Bhante 也於營隊接應開示「上座部佛教植弘於世界的三期發展」：本於佛陀 2500 多年之創教而植弘於世界，至今之史要略可分成三期：

首先，溯本佛陀於印度 (古稱贍部 - 島 Jambu-dīpa) 創教以植根教法於世間 (詳參覺音尊者的《本生經註》) 。接著，判分佛滅後上座部佛教的三期發展：

第一期乃傳統時代，始於佛滅後於印度成立上座部佛教 (Thera-vāda) 及結集巴利三藏、再南傳植於斯里蘭卡 (古稱楞伽 - 島 Laṅka-dīpa)(詳參覺音尊者的《律藏註》)、漸植於緬泰等而弘化成上座部佛教的傳統教區。

第二期乃現代，越過傳統教區而傳至西方世界、東南亞為主的華人區與遠東的日本 (傳統時代則屬於華語系)。

第三期乃當代二十世紀末以來，再傳至東亞的台灣與中國大陸，乃至南韓與越南。

最後，綜合省思上座部佛教於現代以後傳於華人區，以結察植根佛教於台灣 (台灣 - 島 Taiwan-dīpa)。

大家可能於學院聽過這主題的開示，此次則更完整，可視為對學院宗旨文的解釋。先摘要於此，以待詳述。

3.2.3 如何善巧傳法與護法

吉祥尊者 (Bhante U M aGgala) 今年初主持學院的第一期法工生活營，除了指導修學佛法之要，還語重心長地鼓勵如何善巧傳法與護法。寶昭特別有感於正法久住之殊勝，撰有學習心得〈願正法久住〉，很適合用來守護大眾弘護佛教的發心。今日再看心得記要，猶如重聽吉祥尊者警策般的開示，擂鼓振奮人心，例如:「我們要清楚自己爲什麼來傳法？爲什麼來當法工？爲什麼要來奉獻？最重要的是出發點必須是無私的，沒有特權，只有法在運作、在影響大家，沒有人的因素。」「單純的對佛陀、對佛陀的教法有信心，自己踏踏實實、老老實實去做，我們就會看到法給我們生命帶來力量、給我們禪修帶來力量、給我們組織帶來力量、給我們周圍環境帶來力量、給整個世界帶來力量。」

合刊三位學院華人師長的教授於護法會訊第六期，重登緬甸的悉達拉大長老對學院僧信教誡之〈四種真實的法〉，形成本期之專題「上座部佛教植根於華人區」，以顯華緬師長為正法久住，同心植根上座部佛教於華人區之努力。廣分享師長之教授於大眾，以為感懷師恩者之隨緣修學，乃至發揚光大。

3.3 拓大審思上座部佛教於世界佛教

3.3.1 上座部佛教植根之結構

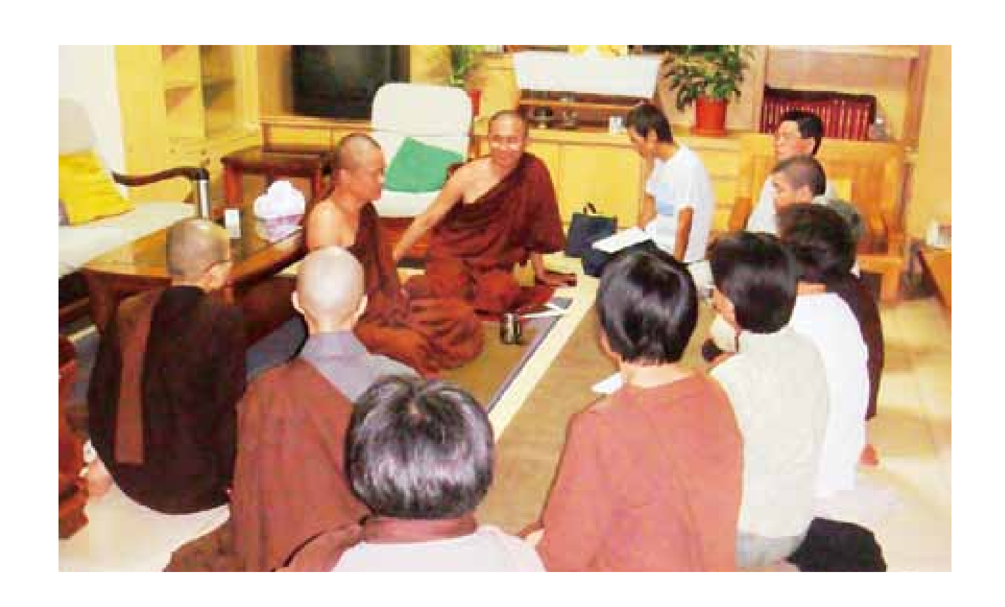
在瑪欣德尊者主持禪修營與生活營期間，bhante 每日與之同用早午餐，並對面而住，雖然天氣冷熱劇變，乘緣閒來率多廣談上座部佛教為主的世界佛教與華人世界，以論上座部佛教植根華人區。而 bhante 又依四預流支之特點與整體，適時分享上座部佛教在華人區的殊勝處與發展，以鼓勵護法法工。

在尊者離院的前一晚，還慈允大眾之邀，在其住房之客廳圍坐，輕鬆法談：從參訪台灣及弘法於華人四地之經驗，談上座部佛教植根於華人區。並提示上座部佛教之植根宜如金字塔 (廣大的善士信施為基底，中輔以在家居士的隨順修學，塔頂則是僧團)，而非人人為垂直式的從底直上塔頂。聽來，異曲同工於佛陀契機的三重教導：教外人士、在家信眾、出家僧眾。

3.3.2 佛教的世界史之絛流與判分

在生活營第二期中，bhante 預定另有一次開示，擬依南傳上座部佛教史的理念來擇取傳統印藏佛教及現代漢傳佛教之判教，以佛陀創教為中心，絛流與判分佛教的世界史，以顯上座部佛教之特點及傳植於華人區之機緣。因時間之故，只有略談；為待緣再廣絛判與擇分，先摘要如下[13]：

13　綜合自觀淨比庫著《復歸佛陀的教導(一)》(台灣彰化：正法律學園2004 年初版，書存於台灣南傳上座部佛教學院)頁18之註3、《復歸佛陀的 教導(二)》頁132&100-105。其餘參考書目則參該二書的註腳。

世界佛教始於佛陀創教於印度，經過初、中、後的三期發展，每期各約五百年，特色各以出家僧眾、在家信眾、教外人士為中心而發展，到了 11-12 世紀起長期消沒於印度本土，而未在印度形成佛教的傳統。但是，以在印度的初、中、後三期佛教特色為中心，大致對應地於印度境外形成三個傳統教區。

在印度境外形成三個傳統教區，以時間先後順序，根據依持的佛典語系、地理位置，第一個可以稱為「巴利語」系的「南」傳佛教，始於西元前三世紀正式傳入，先後傳佈於現今的斯里蘭卡 緬 泰 柬 寮 越南南部 中國雲南。第二個可以稱為「華語」系的「東」亞佛教，始於西元前後之際傳入，先後傳佈於現今的中華本土的華夏平原、中華鄰邦(韓國日本與越南之北中部)、海外華人 (台灣及東南亞的馬來西亞及新加坡等)。第三個可以

稱為「藏語」系的「北」方佛教，約於西元七世紀傳入，傳佈於現今的中國的藏蒙 (青康)、蒙古、尼泊爾與不丹。

這三個傳統教區的先後排列順序，正顯示距離釋尊時代由近而遠、及佛法的純度由濃而稀。依特色可稱為「南傳上座部佛教[14]」(簡稱為南傳佛教或上座部佛教)：契應於上座長老為主的出家僧眾之領眾修學而開展的佛教；「漢傳大乘佛教」(簡稱為漢傳佛教)：契應於廣大在家信眾的需求與好樂而開展的佛教；「藏傳秘乘佛教」(簡稱為藏傳佛教)：契應於教外人士 (如兩性雙修等) 秘密修行而開展的佛教。佛滅後印度境外形成的這三個傳統教區及其特色，分別傳自於佛滅後印度本土的三期佛教之重點[15]；大致對應地重點發展了 以佛陀為中心而契機教導的三重同心圓：出家僧眾、在家信眾、教外人士。正是以佛陀為中心的這三重人士的不同組合及其所相應側重的契機教導之交互迴盪，推動佛教的歷史與構成現況。而佛陀的這三重契機教導直接見於 (《相應部 42:7》)[16]。

佛滅後的傳統時代，佛陀之教在印度境內的三期發展與境外形成的三個傳統教區，之間的大致對應關係，可簡單表解如下：

14　全稱為南傳上座部佛教，「南傳」乃區分上座部佛教於印度本土的成立與發展，「上座部」乃區分於印度南方的印尼等曾有的大乘密教。

15　另可參考瑪欣德尊者著《阿毗達摩講要(上)》(台灣台南：台灣南傳上座部佛教學院，2009 年初版)頁 20。

16　可參見觀淨比庫著《復歸佛陀的教導(二)》頁 62-68&88-105。

印度本土的 三期發展	印度境外的三大傳統教區	
初期 （佛滅初 500 年）	「巴利語」系的 「南」傳佛教	南傳上座部佛教
中期 （第二 500 年）	「華語」系的 「東」亞佛教	漢傳大乘佛教
後期 （第三 500 年）	「藏語」系的 「北」方佛教	藏傳秘乘佛教

到了世界史的現代，印度境外的三個佛教傳統還傳入「西」方，可稱作歐美語系的西傳佛教，並回傳到印度本土，且各區域的佛教開始更多交流。當今的世界佛教，共可分成五大區，印度為中心而傳到境外的「南」、「東」、「北」、「西」。相應於當代的全球文化與宗教交流，印度境內與境外四方形成的佛教世界更深廣的內部交流，並與世界宗教與文化溝通互動。當今的台灣佛教正是明顯的代表，以華人的傳統佛教為基底而容會佛教世界的各傳統，且又超越華語系佛教的傳統而縮影佛教世界，以參與全球宗教與文化。

3.3.3 圖解與表解佛教的世界史之條流與判分

簡言之，就整體佛教世界所各弘之法要，可用佛陀創教為中心，條流與判分佛教的世界史。略可表解如下，並先冠以圖解 (未顯示兼顧的對應關係)，以利依圖來看表解：圖解佛教的世界史之條流與判分 (以色塊分印度中心及境外四方)

表解 佛教的世界史之條流與判分

<table>
<tr><td colspan="3" rowspan="2">空間
時間（世界史）</td><td rowspan="2">印度本土</td><td colspan="4">印度境外</td></tr>
<tr><td>南</td><td>東</td><td>北</td><td>西</td></tr>
<tr><td rowspan="4">傳統時代（遠古自十五世紀）</td><td>西曆</td><td>佛曆</td><td>佛世佛教（三重契機）</td><td>出家僧眾（相對明顯）</td><td>在家信眾（相對明顯）</td><td>教外人士（相對明顯）</td><td>三重混合</td></tr>
<tr><td>約西元前544–0</td><td>佛滅1–500</td><td>初期（出家眾）</td><td rowspan="4">巴利語系的南傳佛教：蘭卡 緬 泰 東寮、越南南部、中國雲南</td><td rowspan="4">華語系的東亞佛教：中華 本土之華夏平原、韓日與越南之北中部、台灣與馬新等東南亞</td><td rowspan="4">藏語系的北方佛教：中國的藏蒙（青康）、尼泊爾 不丹</td><td rowspan="4">歐美語系的西方佛教：歐 美 澳洲 南非</td></tr>
<tr><td>約西元後0–500</td><td>佛滅500–1000</td><td>中期（在家眾）</td></tr>
<tr><td>約西元後500–11世紀）</td><td>佛滅1000–1500</td><td>後期（外道眾）</td></tr>
<tr><td colspan="3">現 代（16–20世紀末）</td><td>19世紀從四方傳回印度本土</td></tr>
<tr><td colspan="3">當代（始於20世紀末）</td><td>本土</td><td>南</td><td>東</td><td>北</td><td>西</td></tr>
</table>

3.4 上座部佛教終於當代傳至台灣

依南傳上座部佛教史的理念，以佛陀創教為中心，條流與判分佛教的世界史，目的是為了顯示上座部佛教之特點，進而理解「上座部佛教植弘於世界的三期發展」，歸於審思上座部佛教現代傳入華人區，以結顯成立學院以植根佛教於台灣的當代機緣與旨趣。

3.4.1 上座部佛教於現代傳入華人區

就南傳上座部佛教之傳入華人區，傳統時代未真正傳來。直到現代的 19 世紀下半，上座部佛教才開始傳入東南亞為主的華人區，以馬來西亞和新加坡為代表。到了當代的 20 世紀末，上座部佛教更遠傳到東亞的華人區，以台灣和中華本土為代表。(而傳入中華鄰邦的日本始於現代 20 世紀初，20 世紀末也傳入南朝鮮與越南。)

亦即，上座部佛教已傳佈到今日的華人四區：馬來西亞、新加坡、台灣、中國大陸。至於東南亞 (如印尼等) 與西方世界 (如北美洲與澳洲等) 的華人乃當地的很少數，又大都難以通用華語，另有特色。

3.4.2 上座部佛教終於當代傳入台灣

南傳上座部佛教能於當代正式傳入台灣，最重要的動力來自上座部佛教傳統教區的長老之教誡 (thera-ovAda)，而其主要養分則來自於心皈於上座部佛教之東南亞與中國大陸的華人，資以譯自英日語之關涉南傳、巴利與印度 (初期) 佛教的佛書為助緣，回歸歷史的人間佛陀而研討阿含以求法 輔以求戒的學風則耕鬆台灣既有的漢傳佛教。

外在的時代因緣，則輔以 1980 年代以來，台灣解嚴後的政治民主化與文化經濟轉型 (兼關注近鄰的東南亞) 而開始廣觀世界，海峽兩岸交流且趨於和平而帶動廣大華人區， 世界進入後

冷戰，資訊革命帶來的全球化。上座部佛教於當代傳入台灣，正值這個因緣變異更新的時代，台灣交流於廣大的華人區，而參與世界的脈動。

3.5 成立學院的因緣與植根佛教的宗旨

諸多佛教因緣交織刺激，旁輔以時代外緣，在前或後，都曾或淺或深喚起我們的心，猶如「苗在陰角，奮力向陽」，奮起而越過台灣為主的華語系佛教，精勤修學上座部佛教，力圖趣向佛陀教導的真理。「我們幾經探索，尋趨眞理，進而值遇長老的教說 (Thera-vāda)，指向智慧之光，終於安頓在佛陀的教導 (Buddha-sāsana)。」

於大時代的轉變中，大家約歷經十幾二十年的尋根探源，「而今　，我們爲了相互守護修行的善緣，在台灣 (Taiwan-dīpa) 依法與律，逐漸結合；爲了照亮自己的菩提道，我們禮請帕奧禪林爲主的僧眾駐院教學，以利植根佛陀的教法於台灣。換言之，我們認識到：復歸佛陀的教導，已從尋根期到了植根期。是以，成立台灣南傳上座部佛教學院及護法會。」(引自〈籌設上座部學院護法會啟事〉) 業果真實不虛，世間亦是因緣聚合相續。自護業行而安樂於弘護教法，善立於今時與今地而明審前後際與四方，必如「前人種樹，今人乘涼；今人種樹，後人乘涼。」我們虔信，以感恩心呵護前賢大德的尋根播種，幼苗逢春已抽嫩芽，今日為植根佛教而適時施以肥水，個人必能妥集道糧而證悟菩提，聚大眾的點滴，教法逐將根深茁壯，「終成大樹，涼蔭世人」(摘釋自〈上座部佛教植根台灣之一滴〉)

4. 學院宗旨之傳與承

4.1 佛教之傳來與承續—共造法船

師長們的教授都饒益大家廣知佛教世界、善於當代紛雜多元的世界擇緣而修、認識上座部佛教之特點，而隨順學習；同心安於小小的學院所擇取的時代機緣，以相助共學佛陀教法的傳統以啟後。現在我們終於更開展視野，可共審思學院宗旨的傳來而安住於當下的時空，並且立基於現今之學院而承續開展未來，漸漸共造法船，同乘於佛陀教法中繼往開來，以渡脫輪迴之流。

4.1.1 緬甸等上座部傳統教區的師長之教授

或許有人會想到，緬甸等上座部傳統教區蒞台的師長們並不多談上座部佛教傳弘於世界的通史及植根於華人區的當代機緣。實則，駐錫學院的緬甸長老嫻熟巴利史書所載的上座部佛教傳統史，堅信：歷史的佛陀在印度創教、經上座長老於印度三次結集的巴利三藏傳載了佛陀的教導、南傳至斯里蘭卡與緬泰等地而憶持的三藏正確詳盡教修三學，於當代的任何地區真心依之修習必可趣證菩提。但是，長老師長們謙詞而少廣述，乃因仍在熟悉台灣、探究華人佛教與文化；猶如帕奧禪師被問及漢傳佛教的修行方法等論題時，謙稱不知，而但依巴利三藏教導。

事實上，當 bhante 在邀請緬甸師長蒞台時，常勸以植根佛法於新教區之殊勝功德。並常舉例，共隨喜最初供佛的兩商人

帶佛髮回緬啟建大金塔；同讚歎阿育王時的 Uttara 尊者與 Soṇa 等尊者至金地植弘佛教於緬甸而及泰國。而佛教在緬甸則早已堅固茁壯，現有五十萬以上的僧眾，完全無需特別論析如何植根佛法於緬甸之課題。與緬甸師長共住於學院時，得幸常聽聞到佛法於緬甸之盛與壯實；並因師長們尚在通熟本地宗教文化，而於為之分析中，常有機會聽受如何植根佛教於台灣。如悉達拉大長老去年 10 月離院前，於安居後的自恣日，對住台的僧眾教誡:「剋就植根佛陀教法於台灣而言，台地僧眾宜審思結成「界場 (sīmā)」，以利僧團會議表決 (甘馬 kamma)；另方面，台灣僧眾亦應審思尼師安住修學的因緣」(引自會刊第四期之〈3.1 重要的僧團活動〉)。

4.1.2 華人師長之教授

學院的師長也有馬來西亞與中國大陸的華人，自然常於生活與緬甸師長共論弘傳於華人區之種種。緬甸的長老或禪師不辭辛苦應邀蒞台或駐院，不就是為弘傳佛法於台灣！

而在馬來西亞，近於泰緬之南傳教區，可於生活與一般媒介交流接觸南傳佛教。而上座部佛教傳入已逾百年，近來已易可弘揚而非淺植。即使當地的佛教學與史傳不盛，仍有正式大力開演植根上座部佛教的歷史課題 [17]。

17　例如， 在馬來 西 亞 Bhante Aggacitta 主持的護 教森林道 場 (SAsanarakkha)的網頁之首，則刊以赴蘭卡植根上座部佛教的瑪欣德之對 話為歷史課題，而標宗道場乃為了馬來西亞上座部佛教之基礎工作。

事實上，很適合開展「上座部佛教植根於華人區」的歷史課題於中國大陸，且很需要。即使因現前特有的民情、教況與國風，瑪欣德尊者仍奠基於譯述巴利三藏與教修三學，契合教況而提出良方，以引導「如何植根上座部佛教於華人區」。

4.1.3 西方師長之教授 來自澳洲的自信長

老 (Visārada Mahāthera) 已蒞院三個多月，於澳洲出家受具足於 泰國傳統，往泰國參學且通泰語。早在 1997 年初即在斯里蘭卡參 加過帕奧禪師主持的禪修營，之後又近約十年住於聖法大長 老 (Ariyadhamma Mahāthera) 帶領的道場，並懂蘭卡的語言。 近兩年來曾隨行禪師與大長老於華人區，又大都教學於東南 亞與中國大陸。早在 2002 年即曾蒞台，今已會說寫華語，又到成大進修華語，預定再學一年以上。Bhante 曾邀以合作華譯巴利聖典，並在學院出版。

可想而知，小小的學院對於植弘教法於世會有多麼寬廣的關心。

4.1.4 釋學院宗旨之一滴

學院「立基於台灣為主之華人文化傳統」，佛教與且學風

盛，政教分離且自由，不乏好學深思之士關心南傳佛教而獻興教之良策，而學院僧信法友又已展視審思佛教之傳來與承續。因此，於時代潮流中，整思而一釋學院宗旨之歷史課題，以期共造法船，安乘入法流，終渡苦海洪流。或獻曝於好樂的賢善智士；更祈邊隅之見可供不同華人地域的南傳尊師大德之參，以期互資相護，同願植根上座部佛教於華人區、共行趣於菩提之道。

所以，我們審思學院的宗旨後，將潤飾學院原來的宗旨文；並綜合學院現況，將隱含的啟後之段落正式顯態標示出來。其文句如下：「立基於台灣爲主之華人文化傳統，承續緬甸代表之上座部佛教文化傳統，旁擇西方爲主之各地文化；以帕奧禪林之教學爲宗教典範，指引方向；依巴利三藏學習佛教眞理，勤修三學，息滅三毒，以令正法久住。」

4.2 潤飾宗旨文的前半—佛教之傳來及對台灣的價值

學院宗旨文的前半即是重點標顯「上座部佛教植弘於世界的三期發展」，本於佛陀 2500 多年之創教，上座帶領的僧團之攝信經三階段而植弘於世；終於傳至台灣，而成立學院以植根教法。

4.2.1 上座部佛教之傳入台灣

首先，溯本佛陀於印度 (古稱贍部 - 島 Jambu-dīpa) 創教以植根教法於世間。所以，宗旨文之首為：「佛陀於贍部島 (Jambu-dīpa) 創覺，弘法建僧」。

佛滅後的第一期植弘乃傳統時代，始於印度成立上座部佛教結集巴利三藏、再南傳植於斯里蘭卡 (古稱楞伽島 Laṅka-dīpa)、漸植於緬泰等而弘化成上座部佛教的傳統教區。相應地，宗旨文接著：「長老聖弟子於蘭卡島 (Laṅka-dīpa) 傳承上座部佛教 (Thera-vāda) ，廣弘爲緬泰等地之文化傳統」。此乃小潤舊的文句「長老聖弟子於楞伽島 (Laṅka-dīpa) 傳承上座部佛教 (Theravāda)」。

第二期乃現代的弘傳，越過傳統教區而傳至西方世界、 東南亞為主的華人區與遠東的日本。安住生活於該地區的法 友善士則尚致力深植教法。而學院最直接關 的乃交流與學習於華人圈；相應地，宗旨文補入：「就上座部佛教的現代傳佈，願教法廣傳於華人區 」。

第三期乃當代二十世紀末以來，再傳至東亞的台灣與中國大陸，乃至南韓與越南。上座部佛教乃經現代世界之大轉 折，當代才傳至學院所處的台灣 (台灣 - 島 Taiwan-dīpa)。所以，宗旨文為：「就上座部佛教的現代傳佈，願教法廣傳於華人區，並植根於台灣島 (Taiwan-dīpa) 」

4.2.2 上座部佛教對台灣的價值

上座部佛教終於當代傳入台灣，參贊化育台灣佛教而成為一流。上座部佛教對台灣的價值，除其文化意義，還提供一種近於全新的宗教典範。而其核心價值為何？揭示佛陀所教的菩提之道於探尋真理的法友善士；質言之，解脫有路、菩提可證！所以，宗旨文的前半結歸於：「植根於台灣島 (Taiwan-dīpa)，即是令正法光照台灣 (Taiwan dīpeti)，成爲台灣之光 (Taiwano dīpaṃ)。一言以蔽之，『植根佛教於台灣』(Buddhasās anassa mūlāni Taiwandīpe otarantu.) 。」

宗旨文的前半顯示教法之傳來與植根之價值，經潤過的新文句如下：「佛陀於贍部島 (Jambu-dīpa) 創覺，弘法建僧。長老聖弟子於蘭卡島 (Laṅka-dīpa) 傳承上座部佛教 (Thera-vāda)，廣植爲緬泰等地之文化傳統；就上座部佛教的現代傳佈， 願教法廣傳於華人區，並植根於台灣島 (Taiwan-dīpa)，即是令正法光照台灣 (Taiwan dīpeti)，成爲　台灣之光 (Taiwano dīpaṃ)。一言以蔽之，『植根佛教於台灣』(Buddhasās anassa mūlāni Taiwandīpe otarantu.) 。」

4.2.3 表解上座部佛教植弘於世界的三階段

「上座部佛教植弘於世界的三期發展」乃教法傳來之因緣，將來可再廣講，並依之潤飾學院現有的宗旨圖。茲附該文的表解如下：

表解　上座部佛教植弘於世界的三期發展

<table>
<tr><td colspan="3" rowspan="2">空間
時間
（世界史）</td><td rowspan="2">印度
本土</td><td colspan="4">印度境外</td></tr>
<tr><td>巴利語系
南傳佛教</td><td>華語系
東亞佛教</td><td>藏語系
北方佛教</td><td>歐美語系
西方佛教</td></tr>
<tr><td rowspan="2">傳統時代</td><td>西曆</td><td>佛曆</td><td>佛世佛教（三重契機）</td><td>出家僧眾（相對明顯）</td><td>在家信眾（相對明顯）</td><td>教外人士（相對明顯）</td><td>三重混合</td></tr>
<tr><td>約西元前544–15世紀</td><td>佛滅1–1000年</td><td>佛滅即成立上座部佛教三次結集巴利三藏西元後漸沈沒</td><td rowspan="4">蘭卡 緬 泰 東 寮、越南南部、中國雲南</td><td colspan="3"></td></tr>
<tr><td colspan="3">現代
（16–20世紀末）</td><td rowspan="2">19世紀
從西方傳回印度本土</td><td>東南亞的馬來西亞、新加坡、印尼 中華鄰邦的日本</td><td rowspan="2"></td><td rowspan="2">歐美（澳洲 南非）</td></tr>
<tr><td colspan="3">當代
（始於20世紀末）</td><td>東亞的台灣與中華本土
南韓 越南之北 中部</td></tr>
</table>

4.3 標題宗旨文的後段——學院廣承之文化傳

4.3.1 立基於台灣為主之華人文化傳統

學院現今地處以華人文化為底基的台灣，應緣而「立基於台灣為主之華人文化傳統」以啟後。於廣闊的華語系（大）東亞佛教中，如何簡單條理判分發展的時序與地域呢？蕞爾小島的台灣地處海上之一偏而又東臨大洋，如何簡要定位於華人文化以明學院之「立基」呢？

4.3.1A 華語系東亞佛教的三段史與三大次區

[18] 源自印度的世界性佛教傳播到華語文化圈，形成華語系的東亞佛教。從世界佛教流貫於華夏傳統與東亞，相順於世界史，展望未來，大可分華語系的東亞佛教為三階段：傳統時代、現代（或詳稱近現代）、當代 (或全球化的新時代)： 源自印度的佛教傳播到中華本土，傳統時代形成華語系東亞佛教的傳統典範，再傳至中華鄰邦與海外華人區；現代漸越過華夏與東亞，當代走向全球。

在傳統時代的華語系東亞佛教，依傳入的時序可再分成三大區：中華本土 (即華夏民族主要活動的長城以南及青康藏高原以東)，中華鄰邦 (朝鮮、日本與越南或簡稱為朝日越），海外華人（主要是中國的 (宋元) 明清以來，隨華人外移，傳播到台灣和東南亞）。

總觀佛教在中華本土的發展中，受制於傳入前已完全成熟的中國文化傳統—皇帝至上、家天下的家本位，總與儒道相融或相辯，從未成為文化的主流；即使佛教最盛的隋唐，亦未成為全面的文化。佛教在中華本土未發展成全面的宗教，若比較南傳佛教與藏傳佛教，則更清楚。佛教到南傳與藏傳教區前，當地社會文化遠不及佛教的價值系統，佛教吸收轉化當地文化後，本土化為真正的文化傳統。在南傳佛教，神聖領域中，以

18　綜合自觀淨比庫著《復歸佛陀的教導(二)》頁 143-162。餘參考書目則參該書的註腳。

佛教僧伽為主，帶領宗教文化；世俗領域中，效法阿育王護持正法的理想；神聖與世俗完全來自佛教的巴利聖典。所以，佛教成為區域的傳統價值系統。在藏傳佛教，到了成熟期，更發展出轉世的政教一體制，乃三傳統中最高度的佛教化，雖不一定相合於佛法。相較之下，華語系東亞佛教在中華本土的發展，則是華夏文化的重要輔流。

佛教傳入中華本土，始於漢代西元前後，逐漸發展，成熟極盛於隋唐，及宋元明以來漸衰。華語系東亞佛教的第二次區曾承逢隋唐，第三次區則於明清承大落的佛教。第二次區，由中華本土傳至中華鄰邦，次第向東傳入朝鮮、日本，向南則傳入越南。逐漸傳入的重要時刻，都曾逢佛教在中國極盛的時代；所以，佛教都曾在三地盛極一時，乃至近於全面發展為當地的文化傳統，不只限於宗教典範。第三次區之海外華人的傳統佛教，承自宋明以來的民俗佛教；遠非如中華鄰邦的興盛發展，比起中華本土更加流俗化。

圖解 華語系東亞佛教傳統的分區

4.3.1B 現代的華語系東亞佛教

進入現代以後，華語系東亞佛教「漸越過華夏與東亞」。中華本土苦逢未曾有之國難而文化大衰、佛教極落。後二次區則有明顯的新發展。中華鄰邦的日本最早現代化，建立更獨立的日本文明；相應地，日本佛教本為傳統的重要內容，已成更獨立的新佛教區域，脫離華語系，乃至轉而深淺不一地影響華語系佛教的朝鮮、台灣與中華本土。

進入現代的海外華人區，由於海外華人的傳統結構不若本土之強，新的文化與宗教機緣又多，早已接觸學習佛教世界的各傳統。台灣的漢傳佛教至 1980 年代中已然度過現代西方的衝擊，而復興於現代，本身更多元化、又更深廣接觸各佛教傳統。

至於東南亞地區的華人佛教，除了傳統的華語系佛教，因地處東南亞而易接觸上座部佛教，先後或淺或深吸收南傳佛教；而以馬來西亞的南傳佛教為盛，已然植根而和平共行於華人傳統的漢傳佛教。

更隨著三區的移民異域，華語系東亞佛教已越過華夏與東亞。

4.3.1C 當代的華人佛教與立基於台灣

當代 1980 年代末以來，「走向全球」。佛教於華人區中，在台灣最興盛，在東南亞亦盛；中華本土則經大破後，亦初顯將立。今日的台灣佛教[19]已融會佛教世界的各傳統，外顯而挺立於當代，漸融於整體的文化、趣構於主流社會，明顯帶動海外華人佛教，交流中華本土，超越華語系佛教的傳統而會集佛教世界，參與全球宗教與文化。

總而言之，源於 2500 多年前的佛陀創教，上座部佛教直到 20 世紀末才正式傳入台灣；正值佛教大盛於台灣之際，身處台灣佛教或關心者皆易深感其盛，乃至有說已超越盛唐。所以，學院地處台灣，又正值台灣佛教之盛，適可「立基於台灣為主之華人文化傳統」以啟後。而上座部佛教的傳入對台灣既有的漢傳佛教有影響嗎？有學者認為影響之深更甚於藏傳佛教之傳入。最重要的，我們適可「立基於台灣為主之華人文化傳統」，

19 「台 灣佛教 史」可 酌參觀 淨比庫著 《復歸 佛陀的 教導 (二)》頁168-172，尚待整修。餘參考書目則參該書的註腳。

來承續擇取「緬甸代表之上座部佛教文化傳統」，以修學佛陀教導的真理。

4.3.2 承續緬甸代表之上座部佛教文化傳統

學院傳與承整體上座部佛教僧團代表的三寶，而非範限於緬甸所傳；研習巴利三藏，而採《清淨道論》等註解書之釋義，而非單依斯里蘭卡所釋；以戒為首進修定慧，以行趣菩提，更非拘於泰國行持的戒律文化。雖知上座部佛教傳統之充實廣博，而簡單的學院目前能學能修，深入貫徹地「承續緬甸代表之上座部佛教文化傳統」已屬難得。能徹底地吸收而軌約於佛教的宗教典範，以實證佛陀教導的真理，即超過世間，穿透上座部佛教與文化傳統而同入佛陀之正覺，終將廣利不同國域的世人。

而以緬甸為代表，乃自安與擇取有限的殊勝善緣；因為學院幸承緬甸帕奧禪師慈允為精神導師，又師長都曾受教於禪師且不乖違帕奧禪林的教學典範；而帕奧禪師等師長實際的出家受具足及修弘的因緣，則廣及斯里蘭卡和泰國等傳統及現代以來的上座部佛教世界。

4.3.3 旁擇西方為主之各地文化

「就上座部佛教的現代傳佈」，才能「教法廣傳於華人區」，傳統時代則未傳來，乃至當代 20 世紀末才遠播至台灣。歷經一二十年的尋根探源，21 世紀初才更能致力植根教法於台灣。這是現代以來帶給探尋真理的華人佛弟子之最大恩惠。

實則，現代以來的西力東漸，傳統的上座部佛教國家幾全淪為西方帝國殖民之迫，至今其害仍深而難拔。先是南傳上座部佛教之根的斯里蘭卡受英國殖民，次則是緬甸；高棉、寮國與越南則受法國殖民；唯泰國夾於強權而危立於砲火，維持獨立而現今較為富庶現代化，但仍陷於紛亂。英國殖民還殃及今日華人四區之馬與新；後更東侵中華本土而掀起西方列強侵辱，與殖民實一線之隔；中華鄰邦的日本現代化成功以後，則先後殖民朝鮮與台灣，並至東南亞。而今之華人四地則都逐漸現代化，深度共構於當代全球化。

不論現代西力東侵以來的世界如何、上座部佛教的傳統世界與廣大的華人區蒙何苦難、我們曾受過什麼果報，上座部佛教終於傳入台灣。而台灣經現代西式文化之侵，已吸取西力之便又廣納各方，交流於廣大華人區而浮顯同步於當代世界。所以，學院明哲「*旁擇西方爲主之各地文化*」，善用其器物乃至制度等，而非隨順其以操控世界之慢或取巧劫耗世界資源。當然，嚴避西方三大一神教之政教衝突、亦無意於南亞大陸之印回爭端。

4.4 學院的價值系統

在學院宗旨文下半段中，結合學院的現況，發揮藏外文獻的精神於當代世界，顯態層析上半段所隱含的三層價值系統[20]，

20　「三層價值系統」可參見觀淨比庫著《復歸佛陀的教導(二)》頁133-135。

乃在現前立基與承續的廣大文化傳統上，軌以宗教典範之指向，行證佛教的真理。所以，下半段的文句要釋如下：

廣在文化傳統的層次擇取時代機緣，則是先「立基於台灣爲主之華人文化傳統，承續緬甸代表之上座部佛教文化傳統，旁擇西方爲主之各地文化」。這是我們生活的文化實態，詳如 4.3 節所述。

進而在宗教典範的層次，則軌「以帕奧禪林之教學爲宗教典範，指引方向」。帕奧禪林當然不等同於佛世的佛教，教學更遠不及佛陀與諸大弟子帶領教授的學風，師長更不可能具有佛及諸大弟子般的威德。其作為強而有力的宗教典範，教學特色為何？「在當代南傳大師住持的道場中，緬甸帕奧禪師帶領的帕奧禪林，正是代表性的一個僧團。在禪林，尊者們服務三寶、研習巴利三藏聖典、依戒修習止觀，進而取證道果、住持佛法。不少的華人、台灣人探溯教法，正在禪林精進修習；有些曾修學於禪林的尊者，目前則參學或弘法於台灣等國度。」(引自〈籌設上座部學院護法會啟事〉) 台灣等華人與禪林的親切因緣，又促成帕奧禪師 1998 年首度親蒞台灣教授禪法。或可視為上座部佛教在台灣的重要指標，乃至分水嶺。對禪林的發展亦具分水嶺的意義；帕奧禪師更於 2010 年上半年，在禪林舉行「密集進階禪修營」，廣召集緬甸國內外的分院住持、禪師、重要長老與師長，期間住於禪林的禪修者有千，將更精實穩固禪林教學之宗教典範。

緣此宗教典範之精煉充實及與台灣之親近，軌「以帕奧禪林之教學為宗教典範，指引方向」，大可引導廣向開闊地「承續緬甸代表之上座部佛教文化傳統」之精華，以「立基於台灣為主之華人文化傳統，旁擇西方為主之各地文化」，來培養上座部佛教文化於教外人士廣佈之台灣。更重要地，我們虔信，禪林的宗教典範蘊涵智慧之光，定可指引我們趣證菩提的方向。

價值系統的核心目標乃真理層次，則是「依巴利三藏學習佛教的眞理，勤修三學，斷盡三毒」，用智慧與慈悲「以令正法久住」。這正是上座部佛教的理念於學院教學的實踐 次第與目的，如本文第二節所述。

4.5 结要宗旨的新全文

綜合學院宗旨的傳來與承續，新的全文如下：

學院宗旨之傳與承

佛陀於贍部島 (Jambu-dīpa) 創覺，弘法建僧；長老聖弟子於蘭卡島 (Laṅka-dīpa) 傳承上座部佛教 (Thera-vāda)，廣植爲緬泰等地之文化傳統；就上座部佛教的現代傳佈，願教法廣傳於華人區，並植根於台灣島 (Taiwan-dīpa)，即是令正法光照台灣 (Taiwan dīpeti) ， 成爲台灣之光 (Taiwano dīpaṃ)。一言以蔽之，『植根佛教於台灣』(Buddhasāsanassa mūlāni Taiwandīpe otarantu.) 。

立基於台灣爲主之華人文化傳統，承續緬甸代表之上座部佛教文化傳統，旁擇西方爲主之各地文化；以帕奧禪林之教學爲宗教典範，指引方向；依巴利三藏學習佛教眞理，勤修三學，斷盡三毒，以令正法久住。

5. 结頌與迴向

值逢春暖花開，分享學院點滴，以為學習改善之參考；略釋宗旨傳承，以待灌溉深耕。以文相會，感恩護持學院的信施善士，邀約修學上座部佛教的法友，期能安樂共行於菩提之道，攜手同心弘護佛陀之教。誠如悉達拉大長老的教誡：「現在我們有幸值遇佛陀教法，有善緣同心弘護佛教，我們要存著一種心：以體證涅槃作爲目的」(引自〈四種真 實的法〉)

皈依三寶要盡形壽，修學佛法豈可旦夕，弘護佛教更非一時；而植根佛陀之教，切要處則如受教於吉祥尊者之心得：「作爲一個佛教工作者，你要有忠心於法的氣節、要有無我的勇氣，不須要在乎別人認同或不認同，要相信法，把法的力量發揮出來。」點滴的工作則如瑪欣德尊者之勸勉：「希望想要學習與實踐上座部佛教的弟子們，眼光放長遠一點」。只要今後僧眾護以信眾共組教團以攝善施，同心致力於要做的工作：「第一、譯介經典與著述。第二、學習三藏義理。第三、實踐止觀禪修。」「如此，上座部佛教在華人區植根與傳播是遲早的事。」(引自〈如何植根上座部佛教於華人區〉)

述上座部佛教之理念與實踐於學院之試行，釋植根台灣的宗旨之傳與承。全文前後相貫的精要即是我們常同誦的發願與迴向：前半重於修智以證涅槃與後半重於修慈以分享功德。願此文之功德，迴向給隨護學院的法友善士，助益大家開展弘護佛法的知與行，促發同心植根上座部佛教於斯土，廣利華冑。更虔心期待獻身致命的僧信大士，廣集資糧、深證菩提，植弘佛教於世間。

結以一頌，頌讚春天，相互期勉，共道吉祥。春陽暖人，大地回春；學院萌芽，教法東昇。

如大家聽受佛陀對四聖諦的教導，發起籌設護法會時之所思：「由於不能徹知四聖諦，你我長久以來皆迷失於生死輪迴之中。」《相應部．邊際村經》）爲了愛護自己，我們應當爲自己的解脫而努力；爲了護念世間，我們也應該爲自己的解脫而努力。(引自〈籌設上座部學院護法會啟 事〉)

祝願大家於弘護佛法利世之際，不忘以體證涅槃為目的！

發願與功德迴向

Idaṃ me puññaṃ āsavakkhayaṃ vahaṃ hotu.

願以此功德，滅盡諸煩惱。

Idaṃ me puññaṃ nibbānassa paccayo hotu.

願以此功德，成為涅槃緣。

Mama puññabhāgaṃ sabbasattānaṃ bhājema.

願以此功德，分享諸眾生。

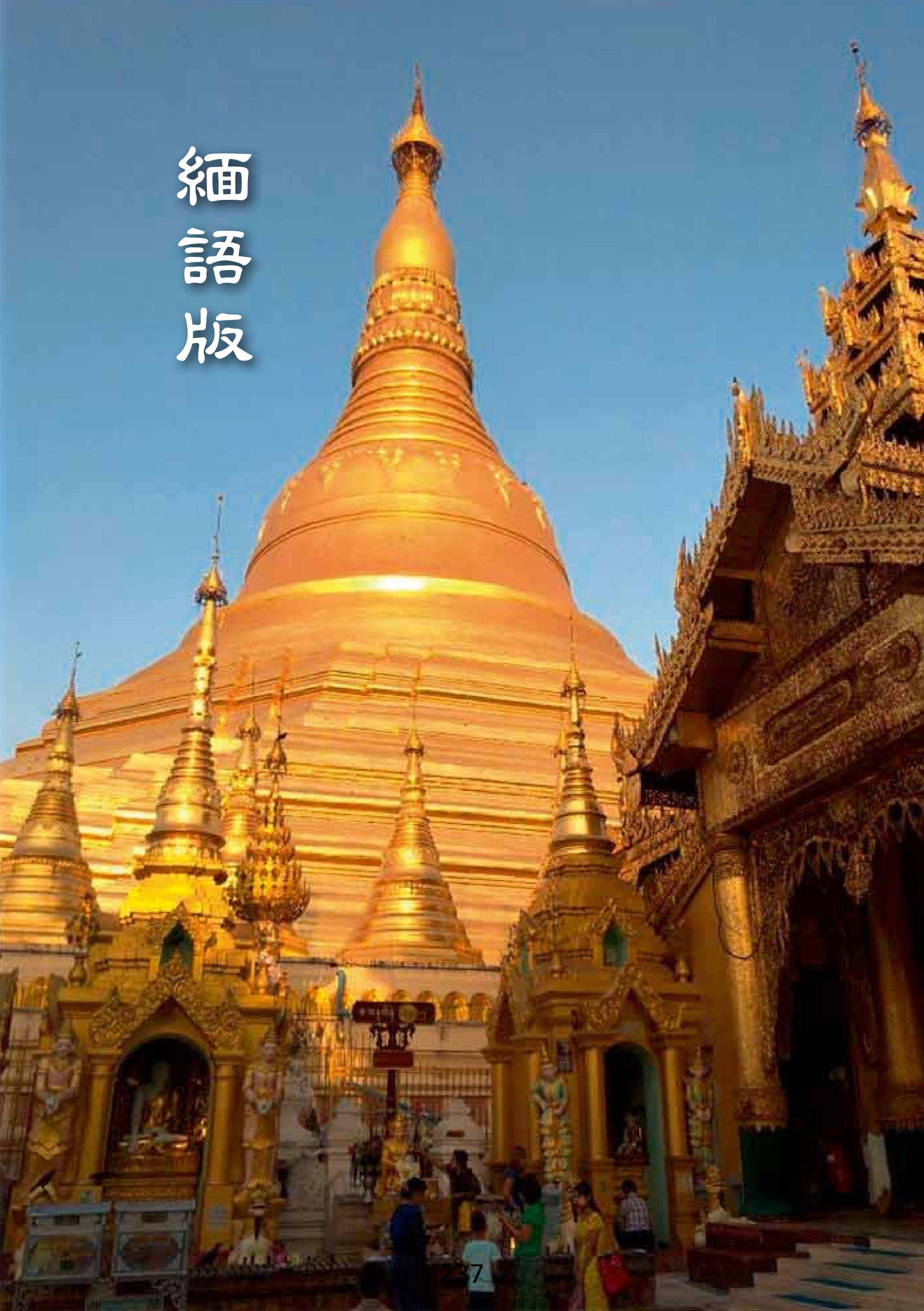
Te sabbe me samaM puJJabhAgaM labhantu.

願一切眾生，同享此功德。

Sādhu ！ Sādhu ！ Sādhu ！

善哉！ 善哉！ 善哉！

緬語版

ရွှေတိဂုံဘုရားရှေ့မှအတွေးများ

(ထိုင်ဝမ်၏မျက်မှောက်ခေတ်ဗုဒ္ဓဘာသာအရေးကိစ္စများကိုဆွေးနွေးခြင်း)

ဟောပြောသူ ~ ဆရာတော်ဦးသောပါက 觀淨長老

ပဓာနနာယကဆရာတော်

သမဏသုခတောရကျောင်း (ဖားအောက် ~ ထိုင်ဝမ်ဒီပ)

မူရင်းစာရေးဆရာ ~ ဝမ်ပေါင်ကျောင်း 王寶昭居士

မြန်မာဘာသာပြန်ဆိုသူ ~ ဒေါက်တာမျိုးမြတ်သူ 李林雄居士

မာတိကာ

(၁) နိဒါန်း

၁.၁။ လေ့လာရေးခရီးအစ

၂၀၁၀ ခု ဖေဖော်ဝါရီလကုန် တရုတ်နှစ်သစ်ကူး တရားစခန်း အောင်မြင် ပြီးစီးချိန်တွင် ယာယီ ကျောင်းထိုင် ဆရာတော် ဦးသောပါက က အလွန် စိတ်ဝင်စားဖွယ်ကောင်းသော သတင်းတစ်ခုကို ထုတ်ပြန်လိုက်သည်။ ထိုသတင်းကား " မေလတွင် မြန်မာနိုင်ငံ ဖားအောက်တောရ သို့ သွားရောက်လေ့လာမည်ဖြစ်ပြီး မည်သူမဆို လိုက်ပါနိုင်ကြောင်း " ဖြစ်ပါသည်။ ဒီသတင်းကို ကြားတယ်ဆိုရင်ဘဲ ယောဂီများသည် ဆရာတော်နှင့် အတူ မြန်မာနိုင်ငံသို့ လေ့လာရေး ခရီးထွက်ဖို့ စတင်ပြင်ဆင်နေကြပါပြီ။ ပါရမီပါသူများ အနေဖြင့် ဖားအောက်တောရ တွင် ဆက်လက်နေထိုင်ခဲ့ပြီး မိမိတို့၏ သမာဓိ ဝိပဿနာ ဉာဏ်စဉ်များ တဆင့်ပြီး တဆင့် တိုးတက်ဖို့

တရားကျင့်ကြံ အားထုတ် နိုင်ပါသည်။ ယခုအခေါက် လေ့လာရေးခရီး သည် အလွန်ထူးခြားသော အစီအစဉ်တစ်ခု ဖြစ်ပါသည်။ အဓိကရည်ရွယ်ချက်မှာ ၂၀၁၀ ခု ဇန်နဝါရီ မှ ဇွန်လ အထိ

ဖားအောက်တောရတွင် ကျင်းပမည့် ၆ လ တရားစခန်းကို
သွားရောက်လေ့လာမှာ ဖြစ်ပါသည်။ ဤတရားစခန်းကို
ဖားအောက်ဆရာတော်ကြီး ကိုယ်တိုင် ဦးဆောင်မှာဖြစ်ပြီး ရဟန်းသံဃာ
တဝက်ကျော်ပါဝင်သည့် တရားအားထုတ်သူ တစ်ထောင်ကျော်ရှိပါမည်။
ဤအချိန်အတွင်း သွားလျင်တော့ ခမ်းနားကြီးကျယ်လှသော တရားစခန်းနှင့်
တကွ ညီညီညွတ်ညွတ် တရားထိုင်နေကြပုံကို ကိုယ်တိုင်ကိုယ်ကျ လေ့လာ
မြင်တွေ့နိုင်မှာဖြစ်ပါသည်။ ဖားအောက်တောရတွင် ဆက်လက် နေထိုင်
တရားကျင့်သူများအနေဖြင့်လည်း ဆရာတော်ကြီး ကိုယ်တိုင်
သွန်သင်ညွှန်ကြားမှုကို ရရှိနိုင်ကြမှာပါ။ ဤအခွင့်အရေးကား နှစ်ပေါင်း
တထောင်တွင် တစ်ကြိမ်မျှ ကြုံနိုင်ခဲသော အခွင့်အရေးတစ်ခုဖြစ်ပါသည်။
ဤခရီးကို ဆရာတော်ဦးသောပါက ကိုယ်တိုင်ဦးဆောင်ပြီး
ဖားအောက်တောရတွင်လည်း ဆရာတော်ကြီး သာမက အခြား
ဆရာတော်များကို ဖူးခွင့် ရရှိပါမည်။

နောက်တစ်ခေါက်မှာ ဖာစန်းကျောင်းထိုင် ချင်းတင့်ဆရာတော် (慶定長老)
ဦးဆောင်၍ ဖားအောက်တောရ သို့ သွားရောက်ကာ ဆရာတော်ကြီးအား
ဖူးမျှော်၍ ဖာစန်းကျောင်း (法藏講堂) နှင့် အခြားကျောင်းဆောင်များကို
ဖားအောက်ဆရာတော်ကြီးအား ဆပ်ကပ် လှူဒါန်းပါမည်။ တချိန်တည်းတွင်

ဆရာတော်ကြီးအား ထိုင်ဝမ်သို့ သာသနာပြု ခရီး ကြွရောက်ပါရန် ဖိတ်ကြားပါမည်။

ဖားအောက်တောရသည် " ထိုင်ဝမ်ဒီပ ထေရဝါဒ သာသနာ တက္ကသိုလ် " ၏ ဘာသာရေးစံနမူနာပြ အဖွဲ့အစည်းဖြစ်ရုံသာမက နိုင်ငံတကာ တွင် ထင်ရှား ကျော်ကြား လှသော ထေရဝါဒ ဗုဒ္ဓဘာသာ တို့၏ တရားကျင့်ကြံရာ မြင့်မြတ်သော နယ်မြေ ဖြစ်ပါသည် ။ တရားကျင့်ကြံအားထုတ်လိုသူများ အတွက်လိုအပ်ချက်မှန်သမျှကို ဖြည့်စည်း ပေးနိုင်သည့်ဌာနလည်း ဖြစ်ပါသည်။ မြတ်စွာဘုရား လက်ထက်က ဓလေ့ထုံးစံများကို မပျောက်ပျက်စေဘဲ ရဟန်းသံဃာတော်များ ဝိနည်းနှင့်အညီ ကျင့်ကြံနေထိုင်ရာ ဒေသ တစ်ခုဖြစ်ပါသည်။ ဤခရီးစဉ်ကို စဉ်းစားမိတိုင်းကိုယ်တိုင်ကိုယ်ကျ ပါဝင်ရရုံမကလှူဒါန်း ပူဇော်ရသော ဒါနကုသိုလ် များကိုလည်း ဆောင်ရွက်ခွင့်ရပေမည်။ ဤလေ့လာရေး ခရီးစဉ်ကို လိုက်ပါခွင့်ရသူတိုင်း ဝမ်းမြောက်ဝမ်းသာစွာဖြင့် မျှော်လင့်စောင့်စားနေကြပါသည်။ ကျွန်မ မြန်မာနိုင်ငံသို့ သွားရောက်လေ့လာရသည့် အကြောင်းရင်းမှာ အထက်ဖော်ပြပါအချက်များအပြင် သီလဂုဏ် သမာဓိဂုဏ် ပညာဂုဏ်တို့ဖြင့် ကျော်ကြားလှသောဆရာတော်ကြီးအား ဖူးတွေ့လိုခြင်းနှင့် ၁၀ နှစ်ကျော် သက်တမ်းရှိခဲ့ပြီဖြစ်သော တောရကျောင်း ၊ ယခင်က တခါမှ မရောက်ဖူးခဲ့သော မြန်မာနိုင်ငံကဲ့သို့ ထေရဝါဒဗုဒ္ဓဘာသာ နိုင်ငံတခုကို လေ့လာလိုခြင်း

ပင်ဖြစ်သည်။ ဤကာလမတိုင်မီ ဖားအောက် ဆရာတော်ကြီးသည် ထိုင်ဝမ်သို့ ဓမ္မဒူတ ခရီးကြွရောက်ခဲ့သည်မှာ ၅ ကြိမ်ရှိခဲ့ပြီး တစ်ကြိမ်တွင် ထိုင်ဝမ်ဒီပ ထေရဝါဒသာသနာတက္ကသိုလ် သို့ လာရောက်ပြီး ညွှန်ကြားမှုများ ပေးခဲ့သည်။ ကျွန်မသည် ဤအခွင့်အရေးများ ကို အကြိမ်ကြိမ် လွဲချော်ခဲ့ရကာ ဆရာတော်ကြီးကို ကိုယ်တိုင်ကိုယ်ကျ မဖူးမျော်ခဲ့ရ ၊ သြဝါဒ မခံယူခဲ့ရပေ။ ရှည်လျားလှသော ကာလကို ဖြတ်ကျော်၍ ယခုမှပင် ဆရာတော်ကြီးနှင့်တွေ့ရန် အကြောင်းဆုံလာပါတော့သည်။ ယခုအခေါက်သည် ဆရာတော်ဦးသောပါက ကိုယ်တိုင် ဦးဆောင်မည် ဖြစ်သောကြောင့် ဤအခွင့်အရေးကို လက်လွှတ်ခံ၍ မဖြစ်ပါ။ တစ်ကမ္ဘာလုံးရှိ နိုင်ငံပေါင်း ၂၀ ကျော်မှ လူပုဂ္ဂိုလ် ရဟန်းများ ဤတောရကျောင်းသို့ လာရောက်ကြသည်။ မိုင်ပေါင်း ထောင်ပေါင်း များစွာဝေးကွာသောအရပ်များမှ လာရောက်၍ တရားရှာမှီးကြသည်။ ကာမဂုဏ် အာရုံ စည်းစိမ် ရာထူးတို့ကို စွန့်လွှတ်၍ မြတ်စွာဘုရား ဆင်းတုတော် ရှေ့မှောက်တွင် ရိုသေဒူးတုတ်စွာဖြင့်ဆရာတော်ကြီးများ၏ သြဝါဒခံယူကာ တရားကျင့်ကြံကြသည်။ အဘယ်ကြောင့်နည်း ။ စိတ်ထဲတွင် သိလိုစိတ်ပြင်းပြခဲ့သည်။

တဖန် ဤတောရကျောင်းတွင် တရားစခန်းဝင်ပြီးနောက် ထိုင်ဝမ်သို့ပြန်လာကြသူများသည် အတွေးအခေါ်အယူအဆများ ပြောင်းလဲသွားသည်မှာ အဘယ်ကြောင့်နည်း ။

ဝေလေ့စရိုက် မတူညီသောသူများသည် ဤတူညီသောရိပ်သာတွင် တရားအားထုတ် ပြီးနောက် ရရှိလာသည့် ရလာဒ်များမှာ အဘယ်ကြောင့် မတူညီပါသနည်း ။
ဤရိပ်သာသည် အဘယ်ကဲ့သို့သော နေရာဖြစ်ပါသနည်း ။
ဤမေးခွန်းများကို ရင်ဝယ်ပိုက်ကာ ကျွန်မတို့သည် မေလ ၇ ရက်နေ့ မနက်အစောကြီးတွင် စိတ်လှုပ်ရှားစွာဖြင့် မြန်မာနိုင်ငံသို့ ထွက်ခွာခဲ့ပါသည်။

၁.၂။ ဤစာတမ်းကိုပြုစုရသည့်အကြောင်းရင်း

ယခုတစ်ခေါက် ခရီးစဉ်တွင် ဦးသောပါက ၏ ဦးဆောင် လမ်းညွှန်မှုဖြင့် မြန်မာနိုင်ငံ၏ ဗုဒ္ဓဘာသာကို နက်ရှိုင်းစွာ နားလည်သဘောပေါက်ရုံမက တောရကျောင်းတွင်မည်သို့မည်ပုံ လေ့လာသင်ယူရမည်ကိုလည်း သိရှိခဲ့သည်။
လေ့လာရေးခရီး ကြော်ငြာ စာရွက် တွင် လိုက်နာရမည့်စည်းကမ်းချက်များကို ရေးသားထားပြီး ဖြစ်သော်လည်း ဆရာတော်ဦးသောပါက သည် လေဆိပ်တွင် ကျွန်ုပ်တို့အား ရိပ်သာတွင် မည်သို့မည်ပုံ နေထိုင်စားသောက်ရမည် ကျင့်ကြံအားထုတ်ရမည်တို့ကို အသေးစိတ် ရှင်းပြပါသည်။
တောရကျောင်းကြီးဖြစ်သည် နှင့်အညီ မလွဲမသွေ ကြုံတွေ့ရမည့် လူမှုရေးပြဿနာများကို လိမ္မာပါးနပ်စွာ ရှောင်ရှားရန်လည်း မှာကြားပါသည်။
ကျွန်ုပ်တို့လာသည့် ရည်ရွယ်ချက်မှာ တရားအားထုတ်ရန် လေ့လာသင်ယူရန်

ဖြစ်ရာ ရိပ်သာသို့ရောက်သည်နှင့် အမှတ်သတိဖြင့် ကိုယ် နှုတ် နှလုံး သုံးပါးလုံးကို စောင့်စည်းစွာ နေထိုင်ကြပါသည်။ ရိပ်သာ အုပ်ချုပ်သူများ ချမှတ်ထားသော စည်းကမ်းချက်များ၊ညွှန်ကြားမှုများကို လေးစားစွာ လိုက်နာကြပါသည်။ ဤသို့ဖြင့် မလိုလားအပ်သော စိတ်အနှောက်အယှက်များ ကို ဖယ်ရှားနိုင်ခဲ့ပါသည်။ ဆရာတော်၏ ခရီး မသွားမီကြိုတင် သတိပေးချက်များ နှင့် ရိပ်သာသို့ရောက်ပြီး ကိုယ်တိုင်ကိုယ်ကျ ကျင့်ကြံ အားထုတ်ပြီးနောက် ရင်ထဲရှိသံသယများ ပြေပျောက်ခဲ့ပါသည်။ လမ်းတလျှောက်တွင် ဆရာတော်မှ အလျဉ်းသင့်သလို တရားဟောခဲ့သည်။ ဤ " **ရွှေတိဂုံဘုရားရှေ့မှအတွေးများ** " စာတမ်းသည် မြန်မာနိုင်ငံ၏ ထေရဝါဒ ဗုဒ္ဓသာသနာ စည်ပင် ထွန်းကားမှု သမိုင်း ကို အနှစ်ချုပ် ရေးသားထားခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ ထိုမှတဆင့် ခေတ်သစ် ထိုင်ဝမ် ဗုဒ္ဓဘာသာထွန်းကားရေး ကိစ္စကို မျှော်မှန်းကြည့်နိုင်ပါမည်။ ဤလေ့လာရေးခရီး၏ လေးနက်သော အဓိပ္ပါယ် နှင့် ဗုဒ္ဓဘာသာကို လေ့လာ သင်ယူရခြင်း၏ ရည်ရွယ်ချက်ကို ကောင်းစွာ သဘောပေါက်လျက် ဓမ္မမိတ်ဆွေ များအတွက် ဤစာတမ်းကို ရေးသား တင်ဆက်အပ်ပါသည်။

ဆရာတော်သည် ရွှေတိဂုံဘုရား၏ တောင်ဘက်အရပ်တွင် ရှိသော သုဝဏ္ဏာဘုမ္မိ သထုံဒေသ မှစ၍ ဗုဒ္ဓဘာသာသည် အရှေ့တောင်အာရှ သို့ပြန့်နှံ့သွားကြောင်း ရှင်းပြပါသည်။ ထိုမှတဆင့် ပုဂံမင်းဆက် တွင် မြန်မာနိုင်ငံတွင် ထေရဝါဒ

ဗုဒ္ဓဘာသာ အခြေခံတည်လာပုံ၊ ထိုမှတဆင့် အရှေ့တောင်အာရှ တခွင်သို့ ထေရဝါဒပြန့်နှံ့သွားပုံကိုရှင်းပြပါသည် ။ အင်ဒိုနီးရှား (ဗောရောဗုဓော စေတီတော်ကြီး) နှင့် ကမ္ဘောဒီးယားရှိ အန်ကောဝပ်စေတီကြီး တို့မှာ မဟာယာနနှင့် ဟိန္ဒူ ယဥ်ကျေးမှုများ ပေါင်းစပ်ပါဝင်နေခဲ့သည်။ ထိုမှ ဗုဒ္ဓဘာသာသည် တရုတ်ပြည်သို့ ရောက်ရှိလာပြီး ဘုရင့်အလိုတော်ကျ တရုတ် ရိုးရာယဉ်ကျေးမှု နှင့် ကွန်ဖျူးရှပ် အယူအဆများ ပေါင်းဝင်ကာ ဘာသာသုံးခု (ဗုဒ္ဓဘာသာ ၊ တာအိုဘာသာ ၊ ကွန်ဖျူးရှပ်ဘာသာ) ပေါင်းစုံသော တရုတ်ဗုဒ္ဓဘာသာ (3 in 1) ဖြစ်ခဲ့ပါသည်။ ဆရာတော်သည် ဗုဒ္ဓဘာသာ ဒေသကြီး ၃ ခုအကြောင်းရှင်းပြရုံမက အထင်ကရ ဗုဒ္ဓဘာသာ အဆောက်အဦးများကိုလည်း ပြောပြပါသည်။ ကမ္ဘာ့ ဗုဒ္ဓဘာသာသမိုင်း နှင့်ပက်သက်၍ ဗဟုသုတ ကြွယ်ဝလှသော ဆရာတော်၏ ကျယ်ပြံ့လှသော ဗုဒ္ဓဘာသာဓလေ့ထုံးစံများအကြောင်းကို နားထောင်ရင်း ကိုယ့်ကိုကိုယ် အတော်ဗဟုသုတ နည်းကြောင်း သဘောပေါက်လိုက်မိသည် ။ ဤ အကြောင်းအရာများကို ယခင်က မကြားဘူးခဲ့ပါ ။ လေ့လာဖို့ လိုအပ်ကြောင်း သဘောပေါက်မိပါသည် ။

ဖားအောက်တောရသို့ ရောက်သည်နှင့် ဆရာတော်ကြီးအား ဖူးမျှော်ကန်တော့ကာ လှူဖွယ်ပစ္စည်းများကို ဆပ်ကပ်လှူဒါန်းပါသည်။ အခြားဆရာတော်များကိုလည်း ဖူးခွင့်ရခဲ့ပါသည်။ နေထိုင်စားသောက်ရေး

အတွက်လည်း စနစ်တကျ စီစဉ်ပေးကြပါသည်။ ဆရာတော် သံဃာတော်များနှင့် လည်း ရင်းနှီးခွင့်ရခဲ့ပါသည်။ ဤမျှကြီးမားလှသော တောရကျောင်းတွင် အေးချမ်းစွာ အတူတကွ သီတင်းသုံးနေကြသော ရဟန်းသံဃာများ ကိုလည်း လေးစားကြည်ညိုမိပါသည်။ ဤတောရကျောင်းနှင့်လည်း အကျွမ်းတဝင် ရှိလာခဲ့ပါသည်။ ထိုင်ဝမ်သို့ပြန်ရောက်ပါက သာသနာပြုလုပ်ငန်းများကို မည်သို့မည်ပုံ ဆောင်ရွက်ရမည် ကိုလည်း နားလည်ခဲ့ပါသည်။

(၂) ရွှေတိဂုံဘုရားသည် မြန်မာထေရဝါဒ ဗုဒ္ဓဘာသာ၏ အမှတ်အသား

၂.၁။ ရွှေတိဂုံဘုရားဆီသို့

လေးနာရီခန့် အကြာတွင် ကျွန်ုပ်တို့ စီးနင်းလိုက်ပါလာသော လေယာဉ်သည် ရန်ကုန်အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ လေဆိပ်သို့ ဆိုက်ရောက်ပါသည်။ လေဆိပ်မှအထွက်တွင် ယောဂီများလာကြိုသော ကားဖြင့် နားနေရာဌာန တစ်ခုသို့ သွားရောက် အနားယူကြပါသည်။

မိုးချုပ်စ ဓာတ်မီးတိုင်များ၏ အလင်းရောင်ဖြင့် ကျွှာပေါ်တွင်
ထင်ရှားကျော်ကြား လှသော ရွှေတိဂုံဘုရားဆီသို့ ကျွန်ုပ်တို့ အားလုံး
သွားရောက်ကြပါသည်။
ရွှေရောင် တပြောင်ပြောင်ဖြင့် ရွှေတောင်ကြီးပမာ ရွှေတိဂုံဘုရားသည် လရောင်
လျှပ်စစ်မီးရောင်များ အောက်တွင် ကြီးကျယ် ခမ်းနားစွာ ဖူးမျှော်ရသည်မှာ
ပကတိမြတ်စွာဘုရား၏ ရှေ့မှောက်သို့ ရောက်ရှိသွားသကဲ့သို့ ခံစားရပါသည် ။
လေးစားကြည်ညိုမှု ၊ ဝမ်းမြောက်မှုပီတိ နှင့် ဂါရဝ တရားများ စိတ်ထဲတွင်
တပြိုင်နက်တည်း ဖြစ်ပေါ်လာပါသည် ။ အားလုံး မြတ်စွာဘုရားကို ဦးချကြပြီး
ရင်ပြင်တော်ပေါ်တွင် တစ်ပတ်ပတ်ကြပါသည် ။ ထို့နောက် ဆရာတော်
ဦးသောပါက ဟောကြားသော တရား ကို ကျယ်ဝန်းလှသော ကျောက်ပြားများ
ပေါ်တွင်ထိုင်ရင်း နာယူကြပါသည် ။

၂.၂။ ရွှေတိဂုံဘုရား၏ အဓိပ္ပာယ်

ဆရာတော်ဦးသောပါကသည် ရွှေတိဂုံဘုရား ပေါ်ပေါက်လာပုံ နှင့် မြန်မာနိုင်ငံ တွင်ထေရဝါဒ ဗုဒ္ဓဘာသာ စည်ပင်ထွန်းကားမှု သမိုင်းကြောင်းကို စတင် မိတ်ဆက် ပေးပါသည်။

မြတ်စွာဘုရားအား ပထမဦးဆုံး ဆွမ်းကပ်ခဲ့သည့် မြန်မာနိုင်ငံသား ကုန်သည် ညီနောင်နှစ်ဦးမှာ တပုဿ နှင့် ဘလ္လိကာ တို့ဖြစ်ပါသည်။ မြတ်စွာဘုရားရှင် သဗ္ဗညုတရွှေဉာဏ်တော် ရတော်မူပြီးနောက် သတ္တသတ္တာဟ ၇-ဌာန၌ ၄၉ ရက်ကြာစံနေတော်မူစဉ် ကုန်သည်ညီနောင်နှစ်ဦး သည် မြတ်စွာဘုရားအား ဆွမ်းဆပ်ကပ် လှူဒါန်းရာ ဘုရားရှင်က ဆံတော်ရှစ်ဆူကို ပေးသနားတော်မူပါသည်။ ဆံတော်ကို ရရှိပြီးနောက် ရန်ကုန်သို့ပြန်၍ စေတီတည်ထားကိုးကွယ်ရာ မြန်မာနိုင်ငံ၏ တန်ခိုးအကြီးဆုံး စေတီကြီး ဖြစ်လာခဲ့ပါသည်။ ဤကား ရွှေတိဂုံဘုရား၏အစပင်ဖြစ်ပါသည်။ ၁၁ ရာစု ပုဂံခေတ်တွင် မြန်မာနိုင်ငံသည် ထေရဝါဒဗုဒ္ဓဘာသာနိုင်ငံ ဖြစ်လာပါသည်။ ဘုရင် မှူးမတ် သူဌေးသူကြွယ်မှ အစ သာမန် ပြည်သူပြည်သား ဆင်းရဲသားများ အဆုံး နှစ်စဉ် နှစ်တိုင်း ရွှေတိဂုံဘုရား သို့လာရောက် ဖူးမျှော်ကြသည်ဟု ဆိုကြသည်။ ယနေ့အချိန်အထိ ရွှေတိဂုံဘုရားသည် ယောက်ျား၊ မိန်းမ၊ လူကြီး၊ လူငယ်၊ ဘိုးဘွား၊ မြေးမြစ် တို့အတူတကွ

ဆုံဆည်းရာ၊ ရှိခိုးပူဇော်ရာ၊ ဘာသာရေးအခမ်းအနားများကျင်းပရာ ဌာနတစ်ခု လည်းဖြစ်ပါသည်။ မိမိတို့ ရတနာသုံးပါး အပေါ်ရှိသေကိုင်းရှိုင်းမှု၊ တရားဓမ္မအပေါ်နစ်သက်မြတ်နိုးမှု၊ စိတ်၏စင်ကြယ်မှု ကိုဖော်ပြရာ နေရာတစ်ခု လည်းဖြစ်ပါသည်။ ဘဝ၏တိုးတက်ကြီးပွားရေး၊ ကိလေသာကင်းဝေး၍ စိတ်နှလုံးဖြူစင်ရေးအတွက် ကုသိုလ်ပြုရာ ၊ ဆုတောင်းရာ ၊ အမျှဝေရာ ၊ သာဓုခေါ်ရာ မြင့်မြတ်သော နယ်မြေတစ်ခု လည်းဖြစ်ပါသည်။

ရွှေတိဂုံဘုရား၏ ဉာဏ်တော်အမြင့်မှာ အစပိုင်းတွင် ၈.၃ မီတာသာ ရှိသော်လည်း ခေတ်အဆက်ဆက် ဘုရင်အဆက်ဆက်၏ ပြုပြင် မွမ်းမံမှု ထပ်ဆင့်တည်ဆောက်မှု တို့ကြောင့် ယခုအခါ ၉၉.၄ မီတာ ရှိပြီဖြစ်ပါသည်။ စေတီတခုလုံးကို ရွှေစင် ရွှေပြားများ ကပ်ထားရာ ရွှေတန်ချိန် ခုနစ်တန်ကျော် ရှိပါသည်။ စေတီ၏ အပေါ်ဆုံးတွင် စိန်ကျောက်သံ ပတ္တမြား ရတနာအလုံးပေါင်း ၇၀၀၀ ကျော် ပါဝင်သောကြီးမားလှသော စိန်ဖူးတော်ကြီး ၊ ရွှေငွေရတနာ တို့ဖြင့်ပြုလုပ်ထားသော ငှက်မြတ်နားတော် ၊ ရွှေခေါင်းလောင်း ငွေခေါင်းလောင်း ၁၀၀၀ ကျော်ပါဝင်သည့် ရတနာထီးတော် တို့ရှိပါသည်။ ရွှေတိဂုံဘုရားစေတီ အတွင်း စကျင်ကျောက်ဖြင့် ထုထားသော လျောင်းတော်မူ ဘုရားတစ်ဆူရှိပြီး လက်ရာ အထူး ကောင်းမွန်ကာ အလွန်သပ္ပါယ်ပါသည်။ ရွှေတိဂုံဘုရား ပတ်ပတ်လည်တွင် အရံစေတီငယ် ၆၄ ဆူ နှင့် စေတီကြီးလေးဆူ ရှိပါသည် ။ ရင်ပြင်တော်ပေါ်တွင် အချို့စေတီမှာ တစ်ဆူတည်း၊

အချို့စေတီတို့မှာ နှစ်ဆူ သုံးဆူ အစုလိုက်၊ ရွှေရောင် တဝင်းဝင်းနှင့် ထိုးထိုးထောင်ထောင် ဇရပ် တန်ဆောင်းများ မှာ ရွှေရောင်လွှမ်းသော ရွှေတောအုပ်ပမာ လှပခမ်းနားထယ်ဝါစွာ မြင်တွေ့ရပါသည်။

ရွှေတိဂုံဘုရားသည် မြန်မာနိုင်ငံတဝှမ်းလုံးတွင် သာသနာ အလင်းရောင် ထွန်းလင်းနေကြောင်း သက်သေ တစ်ခုဖြစ်ပါသည်။ ရွှေတိဂုံဘုရားသည် ပြည်သူတရပ်လုံး နှင့်သက်ဆိုင်သော ဗုဒ္ဓဘာသာကြီး ၏ အမှတ်တံဆိပ် တစ်ခုလည်း ဖြစ်ပါသည်။ ထိုင်ဝမ်နှင့် တရုတ်ပြည်တွင် ဤကဲ့သို့မဟုတ်ပါ။ ထိုင်ဝမ်ကဲ့သို့သော တရုတ်လူမျိုးများနေထိုင်ရာ ဒေသများတွင် ဗုဒ္ဓဘာသာ ထွန်းကားရေးသည် ဒေသတခုစီ၏ လူမှုရေးအဖွဲ့အစည်း၊ ယဉ်ကျေးမှု ၊ နိုင်ငံရေး နှင့် ပြည်သူများ အပေါ်တွင် မူတည်ပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံကဲ့သို့ ပြည်သူလူထု

တရပ်လုံး ပါဝင်ခြင်းမရှိပါ။ မြန်မာနိုင်ငံတွင် ဗုဒ္ဓဘာသာသည် လူမှုအဖွဲ့အစည်း တစ်ခုလုံး အတွက် အရေးကြီးဆုံး ယဉ်ကျေးမှု ဓလေ့ထုံးစံ ၊ ဘာသာရေး စံနမူနာ ၊ သစ္စာတရားကိုထိုးထွင်းသိမြင်ရာ အကျင့်ကောင်း အဖြစ် တည်ရှိနေသည်။ အဘယ်ကြောင့်နည်း။

၂.၃။ မြန်မာနိုင်ငံတွင် ဗုဒ္ဓဘာသာထွန်းကားလာပုံ

ကုန်သည်ညီနောင် နှစ်ဦးဆပ်ကပ်ခဲ့သော "စတုမဓူ" သည် မြန်မာနိုင်ငံ၏ ထူးခြားသော ဗုဒ္ဓဘာသာ ယဉ်ကျေးမှု တစ်ခု ဖြစ်လာခဲ့သည် ။ ဂီလာန ရဟန်းများကို ဆပ်ကပ်သောဤ စတုမဓူ သည် မွန်းလွဲချိန်တွင်လည်း သုံးဆောင်၍ရပါသည်။ စတုမဓူ သည် ပါဠိစကားဖြစ်၍ စတု = လေးမျိုး ၊ မဓူ = အချိုစာ ဖြစ်ပါသည်။ ထောပတ် ၊ ပျားရည် ၊ တင်လဲ ၊ အုန်းဆီ တို့ပါဝင်ပြီး ရဟန်းတော်များ ၇-ရက်ထား၍ ဘုန်းပေးနိုင်သော ဆေးအာဟာရ ဖြစ်ပါသည်။ နိုင်ငံခြားသားများ မြန်မာနိုင်ငံသို့လာရောက်၍ ဗုဒ္ဓဘာသာ သင်ယူ ကျင့်ကြံကြပုံကို တင်ပြလိုပါသည်။ အများစုသည် တရားထိုင်ခြင်း ၊ တရားစာပေသင်ယူခြင်း၌ အချိန်ကုန်ကြပြီး ဤ ချိုမြိန်သော ဘာသာရေး ယဉ်ကျေးမှုကိုမူ သင်ယူမိသူ နည်းပါးခဲ့သည်။ မြန်မာနိုင်ငံတွင် ၂ နှစ်တာမျှ နေထိုင်ခဲ့ပါသော်လည်း ထိုင်ဝမ်သို့ပြန်ရောက်သောအခါ စတုမဓူ ကိုပင် မကြားဘူး ၊ လုပ်တတ်ဖို့ဝေးစွ ။ အဓိပ္ပာယ်ကား မြန်မာနိုင်ငံ၏ ချိုမြိန်သော

ဘာသာရေးယဉ်ကျေးမှု အရသာကို မခံစားခဲ့ဘူး ခြင်းတည်း။ မြန်မာ ဗုဒ္ဓဘာသာ၏ နေထိုင် စားသောက်မှု ၊ ဝတ်စားဆင်ယင်မှု ဓလေ့ထုံးစံများနှင့် ဝေးကွာ နေပေသေးသည်။

မြန်မာ ယဉ်ကျေးမှုသမိုင်းတွင် ဗုဒ္ဓဘာသာသည် နည်းမျိုးစုံဖြင့် စည်ပင် ထွန်းကားခဲ့သည်။ သမိုင်းအစဉ်အဆက် ဘုရင်များ တည်ဆောက်ခဲ့သော နေရာအနှံ့အပြား ရှိ အရွယ်အစားမျိုးစုံ ပုံစံမျိုးစုံသော စေတီပုထိုးများမှာ ဗုဒ္ဓဘာသာနယ်မြေတစ်ခုကို ပေါ်ထွန်း လာစေပါသည်။ ပုဂံဒေသသည် စေတီပုထိုးများဖြင့် နာမည်အကြီးဆုံးဒေသတစ်ခု ဖြစ်လာပါသည်။ မြန်မာလူမျိုးများသည် ကလေးဘဝကပင် ဘာသာရေး နှင့် ရင်းနှီးခဲ့ရာ ဗုဒ္ဓဘာသာ ယဉ်ကျေးမှု အသိပညာများကို ငယ်စဉ်ကပင်ရရှိခဲ့သည်။ ထို့ကြောင့် လူတိုင်း၏မျက်နှာတွင် ရတနာသုံးပါးအား လေးစားကြည်ညိုမှုကို သဘာဝကျစွာ တွေ့မြင်ရသည်။ ဤကား အခြားနိုင်ငံများတွင် တွေ့မြင် ရခဲပါသည်။ ပို၍ထူးခြားသည်မှာ မြန်မာနိုင်ငံရှိ အိမ်ထောင်စုတိုင်းလိုလို သားကို အရွယ်ရောက်ပါက ဘုန်းကြီးကျောင်းပို့၍ ဒုလ္လဘ ဝတ်စေပါသည်။ ကြားဖူးသည်မှာ ရှင်ပြုရဟန်းမခံဘူးဘဲ သားယောကျ်ားများ အိမ်ထောင်ပြုပါက မိဘများမှာ စိတ်မကောင်းဖြစ်ကြပါသည်။ ကျွန်မတို့ ထိုင်ဝမ်တွင် မင်္ဂလာ

မဆောင်ရသေးဘဲ ရဟန်းဘောင်ထဲသို့ ဝင်ရောက်ပါက မိဘအများစုမှာ စိတ်ထိခိုက် ကြေကွဲလွန်း၍ ငိုကြွေးကြပါသည်။

မြန်မာနိုင်ငံတွင် ရဟန်းခံ ရှင်ပြုမည့်နေ့တွင် မိမိ၏ရင်သွေးကို ဘုရင် မင်းသားကဲ့သို့ လှပစွာဝတ်စားဆင်ယင်ပြီး မြင်း၊ ယာဉ် စသည်တို့စီးနင်းကာ ဆွေမျိုးမိသားစုများ လိုက်ပါလျက် မြို့ထဲသို့ အခမ်းအနားဖြင့် လှည့်လည်ကြပြီး ဘုန်းကြီးကျောင်း ရှိရာသို့ သွားကြပါသည် ။ အသက် ၂၀ မပြည့်သေးပါက ကိုရင်အဖြစ် နေထိုင်ရပြီး အသက် ၂၀ ပြည့်ပြီးပါက ရဟန်းခံနိုင်ပါသည် ။

ရဟန်းခံပြီးပါက သပိတ်တစ်လုံး သင်္ကန်း သုံးစုံ အပြင် ထီး၊ စာအုပ်၊ စာရေးကိရိယာ၊ မျက်မှန်များကို ယူဆောင် ထားနိုင်သော်လည်း လက်စွပ် လက်ပတ်နာရီ များကိုတပ်ခွင့်မရှိပါ။ ဆွမ်း ဆွမ်းဟင်း အတွက် ဆွမ်းခံထွက်ကြရပါသည်။ အခြား အသုံးအဆောင် ပစ္စည်းများကို မိဘ ဆွေမျိုးအလှူရှင်များက လှူဒါန်း ကြပါသည်။ ဘုန်းကြီးကျောင်းတွင်

ရဟန်းဘဝဖြင့် အနေအထိုင် ဆင်ခြင်ရပါသည်။ ကျောင်းတွင် တရားစာပေများ သင်ယူခြင်း နှင့် တရားကျင့်ကြံခြင်း တို့မှာလည်း အရေးကြီးသောကိစ္စရပ်များ ဖြစ်ပါသည်။ အကယ်၍ ရဟန်းဘဝ နှင့်ဆက်လက်မနေလိုပါက လူထွက်၍ ဘာသာရေးလုပ်ငန်းများကို ဆောင်ရွက်နိုင်ပါသည်။ ယခု မြန်မာနိုင်ငံတွင် ရဟန်း သံဃာပေါင်း ၅ သိန်း ၆ သိန်းခန့်ရှိရာ မြန်မာနိုင်ငံ၏ သာသနာ ထွန်းကားမှု အဆင့်အတန်းကို ခန့်မှန်းနိုင်လောက်ပါပြီ။

(၃) မြန်မာနိုင်ငံတွင် ဗုဒ္ဓဘာသာနက်ရှိုင်းစွာ အခြေတည်ရသည့် အကြောင်းရင်းများ

ယခုကဲ့သို့ မြန်မာနိုင်ငံတွင် ဗုဒ္ဓဘာသာ စည်ပင်ထွန်းကားကာ ဗုဒ္ဓဘာသာ နိုင်ငံ တစ်နိုင်ငံ အဖြစ် ထူးခြားသော ကိုယ်ပိုင် ယဉ်ကျေးမှုတရပ်အဖြစ် ရပ်တည်နိုင်ခြင်းမှာ အမျိုးမျိုးသော အကြောင်းရပ်များပေါ်တွင် မူတည်ပါသည်။ ကျွန်မတို့သည် မြန်မာနိုင်ငံတွင် ဗုဒ္ဓဘာသာ တည့်တံ့ခိုင်မြဲသည့် အကြောင်းရင်းကို အောက်ပါအချက်သုံးချက်ဖြင့် လေ့လာ သိရှိနိုင်ပါသည်။

(၁) ရတနာသုံးပါးကို လက်ဆင့်ကမ်း ထိန်းသိမ်းစောင့်ရှောက်ခြင်း၊

(၂) ပါဠိ ပိဋကတ်သုံးပုံကို လေ့လာသင်ယူခြင်း၊

(၃) သီလ သမာဓိ ပညာ တည်းဟူသော သိက္ခာသုံးရပ် အကျင့်မြတ်ကိုကျင့်ကြံ အားထုတ်ခြင်း။

၃.၁။ ရတနာသုံးပါးကို ကိုယ်စားပြုသောသံဃာ အဖွဲ့အစည်းနှင့် အစဉ်အလာ

၅ သိန်း ၊ ၆ သိန်းရှိသော ရဟန်းသံဃာ အရေအတွက် တစ်ခုတည်းကို ကြည့်ရုံဖြင့် သံဃာအဖွဲ့အစည်း၏ အခြေခိုင်မာပုံကို သိနိုင်ပါသည်။ ထိုင်ဝမ် ပြည်သူ များသည် ရုပ်မြင်သံကြားမှတဆင့် မြင်တွေ့ရသော "ရွှေဝါရောင်တော်လှန်ရေး" တွင် သံဃာတော်များသည် ပြည်သူလူထုကို အကာအကွယ်ပေး၍ စစ်အစိုးရကို ဆန့်ကျင်ခဲ့ကြသည် ။

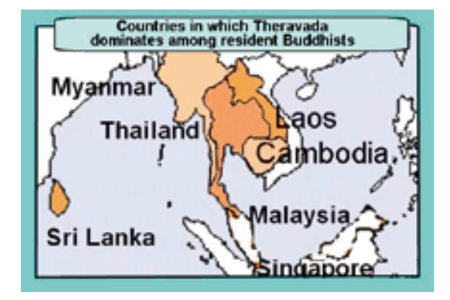

သို့သော် သံဃာတော်များနှင့် တိုင်းပြည် လူမှုအဖွဲ့အစည်း တို့ မည်သို့မည်ပုံ ပက်သက် ကြောင်းကို ထိုင်ဝမ်ပြည်သူများ မသိရှိကြပါ။ ထေရဝါဒနိုင်ငံတစ်ခုဖြစ်သော ထိုင်းနိုင်ငံတွင် အနီရောင်တပ် နှင့် အဝါရောင်တပ် တို့၏ အပြန်အလှန် တိုက်ခိုက် ကြသည်ကိုသာသိပြီး ထိုင်း ရဟန်း သံဃာများ ငြိမ်းချမ်းစွာဖြင့် ပြည်သူလူထုဖက်မှ ထောက်ခံခဲ့ကြောင်းကို အများစုက မသိကြပါ။

ဘီစီ ၆ ရာစုတွင် အိန္ဒိယနိုင်ငံ၌ ဘုရားပွင့်တော်မူပြီး ဗုဒ္ဓသာသနာ စတင် ပေါ်ပေါက် လာပါသည်။ မြတ်စွာဘုရား ပရိနိဗ္ဗာန် စံဝင်ပြီးနောက် နောင်တော်

ဆရာတော်ကြီးများ ဦးဆောင်သော သံဃာတော်များသည် တရားဓမ္မများကို ဆက်လက်ထိန်းသိမ်းရင်း ထေရဝါဒဗုဒ္ဓဘာသာ ပေါ်ထွန်းလာခဲ့ပါသည်။ ဘီစီ ၃ ရာစု အသောကမင်းကြီးလက်ထက်တွင် ထေရဝါဒဗုဒ္ဓဘာသာသည် သီရိလင်္ကာသို့ရောက်ရှိပြီး သီရိလင်္ကာတွင် အခြေတည်ခိုင်မြဲခဲ့ပါသည်။ ထေရဝါဒသည် အရှေ့တောင်အာရှ သုဝဏ္ဏဘုမ္မိသို့လည်း ပျံ့နှံ့ခဲ့ပါသည် ။ သုဝဏ္ဏဘုမ္မိသည် ယခု မြန်မာနိုင်ငံတောင်ပိုင်း သထုံဒေသ ဖြစ်ပြီး အရှေ့ဘက် ထိုင်းနိုင်ငံတောင်ပိုင်း အထိကျယ်ပြန့်ခဲ့ပါသည်။ သထုံဒေသရှိ မွန်လူမျိုးများ သည် ရဟန်းသံဃာများ၏ သင်ကြားပေးမှုကြောင့် အလွန်တိုတောင်းသော အချိန် အတွင်းတွင် ပါဠိ ပိဋကတ်သုံးပုံကို ဗဟိုပြုသော ယဉ်ကျေးမှုထွန်းကားရာဒေသ အဖြစ် ထင်ရှားလာပါသည်။ အေဒီ ၁၁ ရာစု ပထမမြန်မာနိုင်ငံ ကိုတည်ထောင်ခဲ့သော အနော်ရထာမင်း သည် "ရှင်အရဟံ" ၏ သာသနာပြုမှုကြောင့် ဗုဒ္ဓဘာသာဝင် အဖြစ် ကူးပြောင်းကာ "မြန်မာနိုင်ငံ၏ အသောကမင်း" အဖြစ် ထင်ရှားခဲ့ပါသည်။ ရှင်အရဟံ၏ ဦးဆောင် ညွှန်ကြားမှုဖြင့် သထုံမှ ပိဋကတ်သုံးပုံနှင့် သံဃာတော်များကို ပင့်ဆောင်၍ ပုဂံတွင် မူလရှိပြီးသော ဘာသာရေး အယူအဆများကို ပြောင်းလဲအစားထိုးကာ ထေရဝါဒဗုဒ္ဓဘာသာနိုင်ငံ ဖြစ်ပေါ်လာခဲ့ပါသည်။ ဘာသာရေး အဆောက်အဦး တည်ဆောက်သူများကို ခေါ်ဆောင်၍ ပုဂံတွင် စေတီပုထိုးများကို အမြောက်အမြား တည်ဆောက်စေကာ ပုဂံသည် "စေတီပုထိုးများမြို့တော်" အဖြစ်ထင်ရှားခဲ့ပါသည်။ မြန်မာဘုရင်သည်

သံဃာတော်များကို သီရိလင်္ကာသို့စေလွှတ်၍ ပိဋကတ်သုံးပုံ ကိုပုဂံသို့ ပင့်ဆောင်ခဲ့ပါသည်။ နောက်ပိုင်းတွင် မြန်မာ ရဟန်းသံဃာများသည် သီရိလင်္ကာ၏ သံဃာ ထုံးတမ်းစဉ်လာများ ကိုနည်းယူကာ သီရိလင်္ကာ၏ ထေရဝါဒဓလေ့ထုံးစံ တို့သည် ပုဂံခေတ်တွင် မြန်မာနိုင်ငံသို့ စီးဝင်ခဲ့ပါသည်။ ဗုဒ္ဓဘာသာသည် ပုဂံခေတ်တွင် ကျယ်ပြန့် နက်ရှိုင်းစွာ အခြေတည်ခဲ့ပြီး မြန်မာနိုင်ငံသည် အရှေ့တောင်အာရှတွင် ပထမဦးဆုံး ထေရဝါဒဗုဒ္ဓဘာသာ ယဉ်ကျေးမှုနိုင်ငံဖြစ်လာပါသည် ။

တရားဓမ္မတို့၏ မူလအစ သုဝဏ္ဏဘုမ္မိ မှ ထေရဝါဒသည် အစောပိုင်းကပင် ထိုင်းနိုင်ငံတောင်ပိုင်းသို့ ပြန့်နှံ့သွားပြီး၊ သီရိလင်္ကာမှ ထေရဝါဒသည် အရှေ့တောင်အာရှသို့ ရောက်ရှိကာ ၁၄ ရာစု အယုဒ္ဓယမင်း လက်ထက်တွင် ထိုင်းနိုင်ငံသည် ထေရဝါဒဗုဒ္ဓဘာသာယဉ်ကျေးမှုနိုင်ငံ အဖြစ် ပေါ်ထွန်းလာခဲ့သည်။ ထိုမှတဆင့် ကမ္ဘောဒီးယား နှင့် လောနိုင်ငံသို့ ပြန့်နှံ့ကာ ထေရဝါဒ ငါး နိုင်ငံအဖြစ် ထင်ရှားလာပါသည်။

အင်အားကြီးမားလှသော ပုဂံမင်းဆက် လက်ထက်တွင် ဘုရင်၏ သာသနာတော်ကိုစောင့်ရှောက်မှု၊ သံဃာတော်များ၏ ဩဇာအာဏာ

လွှမ်းမိုးမှုတို့ကြောင့် မြန်မာနိုင်ငံတွင် ထေရဝါဒဗုဒ္ဓဘာသာကို
အခြေခိုင်မာအောင် တည်ဆောက်နိုင်ခဲ့ပြီး အရှေ့တောင်အာရှ၏ အမာခံဒေသ
ဖြစ်လာခဲ့ပါသည်။ မြန်မာ ၊ ထိုင်းနိုင်ငံ ၏ အရှေ့ဘက်တွင်ရှိသော ခမာလူမျိုးများ
(ကမ္ဘောဒီးယား) တွင် အစောပိုင်းကာလကပင် တန္တရယာန နှင့် ဟိန္ဒူ
ဘာသာတို့၏ ဘုရင်နိုင်ငံ အဖြစ်တည်ရှိခဲ့ပြီး ၁၁ - ၁၂ ရာစု အန်ကော
မင်းဆက်တွင် အရှေ့တောင်အာရှ အတွင်း
အင်အားကြီးမားလှသော ဘုရင်နိုင်ငံ အဖြစ်
ပေါ်ထွန်းလာခဲ့ပါသည်။

အန်ကောဝပ်စေတီကြီး သည်
ထင်ရှားသောသာဓကတခု ဖြစ်ပါသည် ။
ဤယဉ်ကျေးမှုသည် အရှေ့တောင်အာရှ မြေပြန့် တခုလုံး
ကျယ်ပြန့်ခဲ့သော်လည်း မြန်မာနိုင်ငံသို့ ဝင်ရောက်နိုင်ခြင်းမရှိဘဲ မြန်မာ နှင့်
ထိုင်းနိုင်ငံ တို့သည် နောက်ပိုင်းတွင် အခြေခိုင်မာသော ထေရဝါဒနိုင်ငံများ
အဖြစ် ရပ်တည်နိုင်ခဲ့သည်။ နောက်ဆုံးတွင် ကမ္ဘောဒီးယားသည်လည်း
ထေရဝါဒနိုင်ငံ ဖြစ်လာခဲ့ပါသည်။ လောနိုင်ငံ၊ ကမ္ဘောဒီးယား မြောက်ပိုင်း
အလယ်ပိုင်း နှင့် ဗီယက်နမ်မြောက်ပိုင်း အလယ်ပိုင်း ကို အန္ဓာမိုက်တောင်တန်း
က ကာဆီးထားပါသည်။ ဗီယက်နမ်မြောက်ပိုင်းသည် ခရစ်တော်မပေါ်မီ
ကာလကပင် တရုတ်ယဉ်ကျေးမှု ဝင်ရောက်ခဲ့ရာ ထိုမှတဆင့် ဗီယက်နမ်
အလယ်ပိုင်း သို့ဝင်ရောက်ခဲ့သော်လည်း တရုတ်ယဉ်ကျေးမှုသည် လော နှင့်

ကမ္ဘောဒီးယားသို့ဝင်ရောက်ခြင်း မရှိခဲ့ပါ။ ဗီယက်နမ်တောင်ပိုင်းသည် အစပိုင်းတွင် တန္တရယာန နှင့် ဟိန္ဒူ ယဉ်ကျေးမှု ထွန်းကားခဲ့သော်လည်း နောက်ပိုင်းတွင် ကမ္ဘောဒီးယား နှင့်အတူ ထေရဝါဒယဉ်ကျေးမှုဒေသ ဖြစ်လာခဲ့ပါသည် ။ ထို့ကြောင့် ဗီယက်နမ်တောင်ပိုင်း သည် အရှေ့တောင်အာရှ ထေရဝါဒယဉ်ကျေးမှု နှင့် တရုတ်ယဉ်ကျေးမှုတို့ ထိတွေ့ရာဒေသ တစ်ခု ဖြစ်လာခဲ့ပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံကဲ့သို့ ထေရဝါဒ အမာခံနိုင်ငံမရှိသဖြင့် တရုတ် ယဉ်ကျေးမှုသည် ကိုရီးယား ထိုမှတဆင့် ဂျပန်နိုင်ငံ အထိ နက်ရှိုင်းစွာ ပြန့်နှံ့သွားပုံကို နှိုင်းယှဉ် ကြည့်နိုင်ပါသည်။

မြန်မာ ၊ ထိုင်းနိုင်ငံ ၏ တောင်ဘက်တွင်ရှိသော မလေးရှားနိုင်ငံသည် အရှေ့တောင်အာရှ ကျွန်းဆွယ်ဒေသ ဖြစ်ပြီး အစောပိုင်းတွင် အင်ဒိုနီးရှား ဘုရင်မှ အုပ်ချုပ်ကာ တန္တရယာန နှင့် ဟိန္ဒူ ယဉ်ကျေးမှု ထွန်းကားခဲ့သည်။ အင်ဒိုနီးရှား ရှိ ဗောရောဗုဓောကျောက်စေတီတော်ကြီး မှာ ထင်ရှားလှသော သာဓကဖြစ်ပါသည်။

၁၂ ရာစုတွင် အစ္စလာမ်ဘုရင်တပါးသည် ကေခ ဒေသတွင် နိုင်ငံငယ်တခု စတင်တည်ထောင်ပြီး ၁၅ ရာစုတွင် မလက္ကာ မင်းဆက် အဖြစ် အင်အားကြီးမားလာသော်လည်း မြန်မာနိုင်ငံကဲ့သို့ အရှေ့တောင်အာရှ ၏ ထေရဝါဒ ယဉ်ကျေးမှုကို ပြောင်းလဲနိုင်စွမ်းမရှိခဲ့ပါ ။ ဤ အစ္စလာမ်ယဉ်ကျေးမှု သည် အရှေ့တောင်အာရှ ကျွန်းဆွယ်ဒေသ တွင် အင်ဒိုနီးရှား ဘရူနိုင်း နိုင်ငံ အထိသာ ပြန့်နှံ့သွားခဲ့သည်။

မြန်မာနိုင်ငံ ၏ အနောက်ဘက်တွင်ရှိသော အိန္ဒိယနှင့် တိဗက်ဒေသတွင် ၁၁ - ၁၂ ရာစု၏ ဘာသာရေးမှာ တန္တရယာန နှင့် ဟိန္ဒူ ဘာသာ လွှမ်းမိုးခဲ့သည်။ ထိုအချိန်တွင် အိန္ဒိယမှာ နိုင်ငံငယ်များအဖြစ် ပြိုကွဲကာ အင်အားနည်းပါးခဲ့ပြီး အစ္စလာမ်ဘာသာဝင်များ ချင်းနင်း ဝင်ရောက်အုပ်စိုးခဲ့သည်။ ၁၆ ရာစု အိန္ဒိယတွင် အင်အားကြီးမားသော မဂိုလ် အစ္စလာမ်မင်းဆက် ခိုင်မြဲစွာ တည်ထောင် နိုင်ခဲ့သော်လည်း မြန်မာနိုင်ငံ၏ ထေရဝါဒ ဗုဒ္ဓဘာသာ ဓလေ့ထုံးစံ တို့ကို ဟိန္ဒူ ဘာသာ၊ အစ္စလာမ်ဘာသာတို့က မည်သို့မျှ ပြောင်းလဲနိုင်စွမ်း မရှိခဲ့ပါ။

မြန်မာ၊ ထိုင်းနိုင်ငံ ၏မြောက်ဘက်တွင်ရှိသော အရှေ့တောင်အာရှ လူမျိုးနွယ်များသည် တရုတ်နိုင်ငံမှ ဆင်းသက် လာကြပါသည်။ ၉ ရာစု တွင် ယူနန်ဒေသ နန်းကျောင်းမင်း၏ ရန်စစ်ကြောင့် မြန်မာနိုင်ငံ၏ ပျူမင်းဆက် ပျက်သုန်းခဲ့ရသည်။ ၁၁ - ၁၂ ရာစု ပုဂံခေတ်အချိန်သည်

တရုတ်ပြည်တွင် အင်းအားလျော့နည်းသော ဆုန့်မင်းဆက်ဖြစ်သည်။ ၁၃ ရာစု တရုတ် ယွမ်မင်းဆက် ကူဗလိုင်ခန်မင်း လက်ထက်တွင် ပုဂံမင်းဆက် ပျက်သုန်းခဲ့သည်။ သို့သော် မြန်မာနိုင်ငံသည် တရုတ်ပြည်ဗဟို နှင့် ဝေးကွာလွန်းခြင်း၊ လမ်းပန်းဆက်သွယ်ရေး ခက်ခဲခြင်း ၊ ပုဂံခေတ်က အခြေခိုင်ခဲ့သော သံဃာအဖွဲ့အစည်း၏ ထိန်းသိမ်းစောင့်ရှောက်ခဲ့ခြင်း ကြောင့် ယူနန်ဒေသသို့ တရုတ်ယဉ်ကျေးမှု ဝင်ရောက်ခဲ့သော်လည်း မြန်မာနိုင်ငံ၏ ယဉ်ကျေးမှု သည် ထေရဝါဒ ဗုဒ္ဓဘာသာယဉ်ကျေးမှု သာဖြစ်ခဲ့သည်။ မြန်မာ၊ ထိုင်းနိုင်ငံ တို့၏ ထေရဝါဒယဉ်ကျေးမှုကို ယူနန်ပြည်နယ် ရှီးဆွမ်းပန္နား (စစ်ဆောင်ပန္နား) ဒေသ တွင် တည်ဆောက်နိုင်ခဲ့သည်။ ဒေသချင်းနီးကပ်သောကြောင့် တရုတ်ယဉ်ကျေးမှု နှင့် အဆက်အဆံရှိပုံကို ယနေ့ ရန်ကုန်ရှိ တရုတ်ဘုန်းကြီးကျောင်း တွင် တရုတ်ဘာသာဖြင့် ရေးသားထားသော မဟာယာန တိပိဋက ကျမ်းစာ အစိတ်အပိုင်း ကို အမှတ်တရ အနေဖြင့် တွေ့မြင်နိုင်ပါသည်။ ရွှေတိဂုံဘုရား သည်လည်း တရုတ် မဟာယာနဘုန်းကြီးများ အမြဲ လာရောက် ဖူးမျှော်လေ့ရှိသော ဘုရားတစ်ဆူ ဖြစ်ပါသည်။

သံဃာတော်များ၏ အသက်နှင့်လဲ၍သာသနာတော်ကို စောင့်ရှောက်မှု ၊ ဘုရင်နှင့် ပြည်သူများ၏ အားပေး ထောက်ပံ့မှု ဖြင့် ပုဂံခေတ်တွင် မူလရှိရင်းစွဲ အယူဝါဒများကို ပြောင်းလဲနိုင်ကာ ပိဋကတ်သုံးပုံကို ဗဟိုပြုသော

ထေရဝါဒယဉ်ကျေးမှုသည် နက်ရှိုင်းစွာ တစ်ပြည်လုံးသို့ အရှိန်အဟုန်ဖြင့် ပြန့်နှံ့ခဲ့သည်။ အိန္ဒိယနိုင်ငံတွင် ဗုဒ္ဓဘာသာသည် ဤကဲ့သို့ပြန့်နှံ့ သွားခြင်း မရှိခဲ့ရာ မြန်မာနိုင်ငံသည် စံနမူနာဖြစ်ခဲ့ရသည် ။ ထိုမှ ဗုဒ္ဓဘာသာသည် ထိုင်း၊ ကမ္ဘောဒီးယား ၊ လာော ၊ ဗီယက်နမ်တောင်ပိုင်း နှင့် ယူနန်ပြည်နယ် စစ်ဆောင်ပဏ္ဏားဒေသများတွင် တည်တံ့ခိုင်မြဲသွားရန် ကြီးမားစွာ အထောက်အကူပြုခဲ့သည်။ လေးဘက်လေးတန်မှ အင်အားကြီးမားလှသော တရုတ်ယဉ်ကျေးမှု၊ ဟိန္ဒူ ယဉ်ကျေးမှု နှင့် အစ္စလာမ်ယဉ်ကျေးမှု နိုင်ငံကြီးများ ဝန်းရံနေသော်လည်း ဆရာ ဒကာ ညီညွတ်စွာဖြင့် သာသနာတော်ကို စောင့်ရှောက်ခဲ့ခြင်းကြောင့် ဤယဉ်ကျေးမှုများသည် အရှေ့တောင်အာရှ ထေရဝါဒ နိုင်ငံများအတွင်းသို့ဝင်ရောက်နိုင်ခြင်း မရှိပါ ။ ၂၀ ရာစု ခေတ်ဆန်းကာလ ရောက်မှသာ ယဉ်ကျေးမှုပုံစံ အသစ်ကို မြင်တွေ့ရပါသည်။

၁၉ ရာစု အနောက်တိုင်းသားများ မဝင်ရောက်ချိန်အထိ ထေရဝါဒယဉ်ကျေးမှု သည် သီရိလင်္ကာနှင့် အရှေ့တောင်အာရှတွင် စည်ပင်ထွန်းကားခဲ့သည်။ ကိုလိုနီ နယ်ချဲ့များ အရှေ့တိုင်းသို့ ဝင်ရောက်လာချိန်တွင် ထေရဝါဒနိုင်ငံများ အားလုံးနီးနီး နယ်ချဲ့ လက်အောက် သို့ကျရောက်ခဲ့ကြရာ ၎င်းတို့၏ ထိုးနက်ချက်မှာ အတော်ပင် နက်ရှိုင်းကျယ်ပြန့်ပါသည်။ ဗုဒ္ဓဘာသာသည် ယဉ်ကျေးမှုဓလေ့ထုံးစံ အဖြစ် ဖိနှိပ်ခံလူတန်းစားကို အားပေး၍ ပြည်သူလူထုကို ရဲဝံ့စွာ ဦးဆောင်မှုပေးခဲ့သည် ။ ထေရဝါဒ၏ အမာခံဖြစ်သော

သီရိလင်္ကာသည် ပထမဦးစွာ အင်္ဂလိပ် လက်အောက် ကျရောက်ခဲ့ပြီး ထို့နောက် မြန်မာနိုင်ငံသည် အင်္ဂလိပ်ကိုလိုနီ နိုင်ငံဖြစ်ခဲ့သည်။ ကမ္ဘောဒီးယား၊ လော၊ ဗီယက်နမ် တို့သည် ပြင်သစ်လက်အောက် ကျရောက်ခဲ့သည်။ အင်အားကြီးမားသော ကိုလိုနီနယ် နစ်ခုအကြားတွင် ထိုင်းနိုင်ငံသည် ဗုဒ္ဓဘာသာကိုထောက်ပံ့ရင်း၊ ထိုင်းဘုရင်စနစ် ကိုပြုပြင် ပြောင်းလဲရင်း နယ်ချဲ့တို့၏ စစ်မီးလျံကြားတွင် လွတ်လပ်သော နိုင်ငံအဖြစ် ရပ်တည်ရန် ကြိုးပမ်းခဲ့ရသည်။ ကိုလိုနီနိုင်ငံများ လွတ်လပ်ရေး ရရန်ကြိုးပမ်းသည့် အခါတွင်လည်း ဗုဒ္ဓဘာသာယဉ်ကျေးမှုဓလေ့ထုံးစံ တို့ကို အားကိုးအားထား ပြုခဲ့ရသည် ။ ဤသို့ဖြင့် ရဟန်းသံဃာထုနှင့် တိုင်းပြည်၏ကံကြမ္မာသည် ထူးခြားစွာ ဆက်နွယ်မှုရှိခဲ့သည်။ ဤကား ရှေးခေတ် ဗုဒ္ဓဘာသာနှင့် တိုင်းပြည်၏ဆက်နွယ်မှုဖြစ်ပြီး ယခုခေတ်တွင်မူ ပုံစံသစ်ဖြင့်မြင်တွေ့ရသည်။

မျက်မှောက်ခေတ်တွင် သီရိလင်္ကာနိုင်ငံသည် တမီလ်သူပုန်များကို နှိမ်နင်းရာတွင် သံဃာထု၏ ထောက်ခံမှုကို ရယူခဲ့ရသည်။ မြန်မာနိုင်ငံတွင် သံဃာထု တရပ်လုံးသည် ပြည်သူလူထု၏ အခွင့်အရေးများကို ကာကွယ် စောင့်ရှောက်ရင်း စစ်အစိုးရကို ဆန္ဒပြခဲ့ကြသည်။ ထိုင်းနိုင်ငံတွင်မူ ပြည်သူလူထု၏ ဆန္ဒပြမှုများ အဓိကရုဏ်းများ ပြင်းထန်ခဲ့သော်လည်း သံဃာတော်များသည် ငြိမ်းချမ်းစွာဖြင့် ပြည်သူလူထုကို စောင့်ရှောက်ခဲ့ကြ၍ လူထုကြား ဆန္ဒပြမှုတွင် မပါဝင်ခဲ့ပါ ။

ဗုဒ္ဓဘာသာ ရဟန်းသံဃာသည် မြန်မာ ၊ ထိုင်း ယဉ်ကျေးမှု ဓလေ့ထုံးစံ၏
အဆီအနှစ် ဖြစ်သော်လည်း နိုင်ငံတခုစီ၏ ကံကြမ္မာ မတူညီသောကြောင့်
မြန်မာနိုင်ငံတွင် ရွှေဝါရောင်တော်လှန်ရေး ပေါ်ပေါက်ခဲ့ရကာ ထိုင်းနိုင်ငံ
တွင်ပေါ်ပေါက်ခဲ့သော အနီရောင် အဝါရောင်တပ်များ၏ အဓိကရုဏ်းတွင်
သံဃာတော်များ မပါဝင်ခဲ့ကြဘဲ ငြိမ်းချမ်းစွာ နေခဲ့ကြပုံနှင့်
နှိုင်းယှဉ်ကြည့်နိုင်ပါသည်။
ယခု ကျွန်ုပ်တို့ မြန်မာပြည် ဘုရားဖူးခရီးထွက် လာကြခြင်းဖြစ်ပြီး ရတနာသုံးပါး
၏ တိုင်းပြည်နှင့်လူမျိုးအပေါ် အကျိုးကျေးဇူးရှိပုံ နှင့် အခြေခိုင်မာလှသော
သံဃာအစဉ်အလာများ ကို အထင်ကြီးလေးစားလျက်ရှိပါသည်။ သို့သော်
မြန်မာဗုဒ္ဓဘာသာ သည် ချွတ်ယွင်းချက်များ၊ အခက်အခဲများ မရှိသည်
မဟုတ်ပါ။ ဥပမာ ၊ မြန်မာဗုဒ္ဓဘာသာသည် ရှေးယခင်က ကိုလိုနီနယ်ချဲ့များ၏
ထိုးနက်မှု၊ လွတ်လပ်ရေးရပြီး ယခုခေတ် စစ်အစိုးရ၏ အန္တရာယ်ပေးမှုများ
ကိုခံခဲ့ရသည် ။ မျက်မှောက်ခေတ်တွင်လည်း globalization နှင့်အတူ
တစ်ကမ္ဘာလုံး ရှိ မတူညီသော ဘာသာပေါင်းစုံတို့ ကူးလူးဆက်ဆံမှု က
ခေတ်သစ် မြန်မာဗုဒ္ဓဘာသာ ရင်ဆိုင်ရသော အရေးကိစ္စဖြစ်ပါသည်။
ဤအရေးကိစ္စသည် မျက်မှောက်ခေတ် ထိုင်ဝမ်တွင် ဗုဒ္ဓဘာသာ ထွန်းကားရေး
ဆောင်ရွက်ရာတွင်လည်းကြုံတွေ့ရကာ ဤအတွေ့အကြုံကို မြန်မာနိုင်ငံမှ
လေ့လာသင့်ပါသည် ။ ထိုင်ဝမ်တွင် ဗုဒ္ဓဘာသာ ထွန်းကားရေးကို
ဆောင်ရွက်ရာတွင် လူမှုအဖွဲ့အစည်း၏ ပြင်ပရောက်နေသော ဗုဒ္ဓဘာသာကို

လူမှုအဖွဲ့အစည်း၏ အဓိကဘာသာတစ်ခုအဖြစ် မျက်မှောက်ခေတ်တွင် ပြန်လည်ရှင်သန်လာစေပါမည်။ ထိုင်ဝမ်သည် ကမ္ဘာပေါ်မှ မတူညီသော ဗုဒ္ဓဘာသာ ဓလေ့ထုံးစံများ စုံစည်းရာဒေသ ဖြစ်ရုံမက ကမ္ဘာပေါ်မှ အခြားဘာသာ ယဉ်ကျေးမှုများ အတူတကွ ကူးလူးဆက်ဆံရာ ဒေသတစ်ခု ဖြစ်လာစေပါမည်။

မျက်မှောက်ခေတ် အထိ မြန်မာဗုဒ္ဓဘာသာသည် အခက်အခဲများကို တွေ့ကြုံခဲ့ရကာ ပြည်သူလူထုသည် သံဃာတော်များ အပေါ်မျှော်လင့်ချက်ကြီးမားခဲ့သည်။ ရှေးအခါက ရဟန်းသံဃာများ တည်ထောင်ခဲ့သော သန့်ရှင်းစင်ကြယ်သော သာသနာတော်နှင့်ယဉ်ကျေးမှု ၊ ရတနာသုံးပါးကို ဆရာဒကာညီညွတ်စွာဖြင့် စောင့်ရှောက်ခဲ့ကြပုံ ၊ အရှေ့တိုင်းမှ အခြားယဉ်ကျေးမှုများ (တရုတ် ၊ ဟိန္ဒူ ၊ အစ္စလာမ်) ဝင်ရောက်မှုကို ကြံ့ကြံ့ခံခဲ့ ပုံတို့ကို ပြန်ပြောင်းသတိရမိကြပါသည်။

ယနေ့ခေတ်တွင် အနောက်တိုင်း ယဉ်ကျေးမှု ကို အထင်ကြီး တန်ဖိုးထားသော ကမ္ဘာ့ယဉ်ကျေးမှု အသစ်နှင့် ရင်ဆိုင်ကြရသည်။ မြန်မာနိုင်ငံတွင် ဗုဒ္ဓဘာသာကို စိတ် အေးချမ်းစွာဖြင့် ကိုးကွယ်နိုင်ရုံမက တကမ္ဘာလုံးကို သာသနာ ပြန့်ပွားရန် သံဃာတော်များ အပေါ် လူထုကမျှော်လင့်ကြသည်။ မြန်မာနိုင်ငံတွင် ရဟန်းသံဃာများ ဦးဆောင်သော ဗုဒ္ဓဘာသာ ယဉ်ကျေးမှု အပြင်

ခက်ခဲနက်နဲသော ပါဠိ ပိဋကတ် သုံးပုံကို လေ့လာသင်ယူသောစနစ် နှင့် သီလ၊ သမာဓိ၊ ပညာ သိက္ခာသုံးရပ် အကျင့်မြတ်ကို ကျင့်ကြံအားထုတ်ခြင်း တို့လည်းရှိနေပါသေးသည်။

၃.၂။ ပါဠိ ပိဋကတ် သုံးပုံကို လေ့လာသင်ယူခြင်း

ပါဠိ ပိဋကတ် သုံးပုံကို လေ့လာသင်ယူခြင်း နှင့် အာဂုံဆောင်ခြင်းသည် မြန်မာရဟန်းများအတွက် အခြေခံကျ၍ အရေးကြီးသော လုပ်ငန်းစဉ် တခုဖြစ်ပြီး ကမ္ဘာမှာ ထင်ရှားကျော်ကြားလှပါသည်။ ထေရဝါဒတို့၏ မိခင်နိုင်ငံ ဟုခေါ်ဆိုသော သီရိလင်္ကာနိုင်ငံ တွင် သီရိလင်္ကာဘာသာစကားသည် ပါဠိဘာသာ နှင့် နီးစပ်သော်လည်း သီရိလင်္ကာမှ ရဟန်းသံဃာများသည် မြန်မာနိုင်ငံ၏ ပါဠိ ပိဋကတ်သင်ကြားရေး စနစ်ကို အလွန် အထင်ကြီး လေးစားကြပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံတွင် ကိုရင် ရဟန်းများသည် ဆရာတော်ကြီးများထံတွင် တပည့်အဖြစ်ခံယူကာ တရားစာပေများ ကိုသင်ယူကြရပါသည်။ သူတော်ကောင်းများကိုချဉ်းကပ်ခြင်း ၊ တရားဓမ္မ ကိုနာယူခြင်း ၊ ရွတ်ဆိုခြင်း ၊ အာဂုံဆောင်ခြင်း ၊ နားလည်အောင် သုံးသပ် ဆင်ခြင်ခြင်း တို့သည်ကား မြတ်ဗုဒ္ဓ၏ အလိုတော်ကျ အတိုင်းဖြစ်ပါသည် ။ ယခုခေတ် တရုတ်ဗုဒ္ဓဘာသာ ဆရာတော် တဦးဖြစ်သူ ယင့်ဆွန့်ဆရာတော် (印順法師) ကလည်း ဤကဲ့သို့ပင် ညွှန်ကြားပါသည်။

ယင့်ဆွန့်ဆရာတော်က ကိုယ်တိုင် တရားဟောသည့်အပြင် အားလုံးကို အောက်ပါ အတိုင်း တိုက်တွန်း ပါသည်။

"တရားစာအုပ် ဖတ်သည့်အခါ မှတ်စုထုတ်ပါ ။ မှတ်စုကို အခြားသူများ နှင့်မျှဝေပါ ။ တရားဟောပြောခြင်း ၊ သင်ကြားခြင်း တို့ပြုလုပ်ပါ ။ စာအုပ် အဖြစ် ရေးနိုင်ပါက ပိုကောင်းပါသည်။□

ပိဋကတ်သုံးပုံကို ကျွမ်းကျင်ပိုင်နိုင်ပြီးနောက် အာဂုံဆောင်နိုင်သော "တိပိဋကဓရ" များသည် မြန်မာနိုင်ငံတွင် ယခုထက်တိုင် အသက်ဝင်လျက်ရှိသော အစဉ်အလာတစ်ခုဖြစ်ပါသည် ။ ဝိနယဓရ များမှာမူ မြန်မာနိုင်ငံတွင် အမြောက်အမြားရှိပါသည် ။ ပိဋကတ်သုံးပုံကို အနက်အဓိပ္ပါယ် ဖော်သည့် အပိုင်းတွင် ခေတ်အဆက်ဆက်က နာမည်ကြီး ဆရာတော်များ ပေါ်ထွန်းခဲ့ရာ ယခုခေတ်တွင် ဘာသာဋီကာကျမ်းပေါင်းများစွာ ကို ရေးသားပြုစုခဲ့သော "မဟာဂန္ဓာရုံဆရာတော်ကြီး" မှာ အထင်ရှားဆုံးဖြစ်၍ "၂၀ ရာစု ရှင်မဟာဗုဒ္ဓဃောသ" ဟု ခေါ်ဆိုခြင်းခံရပါသည်။

မြန်မာလူမျိုးများ တရားဓမ္မကို ကျက်မှတ် အာဂုံဆောင်မှ ထိန်းသိမ်းမှ သည် စနစ်တကျရှိရုံမက အသေးစိတ် အဆုံးတိုင်အောင် ဆောင်ရွက်နိုင်ပါသည် ။ ပါဠိ ပိဋကတ်သုံးပုံ ကို လေ့လာ သုတေသန ပြုမှ စနစ်သည် မြန်မာနိုင်ငံတွင် ခိုင်မြဲလှပြီး ယခုထက်တိုင် အသက်ဝင်လျက်ရှိပါသည် ။ မြန်မာနိုင်ငံရှိ စာချဆရာတော် များသည် ပိဋကတ်သုံးပုံ ကို ကျက်မှတ်နိုင်ရုံသာမက အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုသော အဋ္ဌကထာ ၊ ဋီကာကျမ်းများ ကိုလည်း ကောင်းစွာနားလည် သဘောပေါက်ကြပါသည်။ ထို့ကြောင့် ပိဋကတ်သုံးပုံ သင်ကြားရေး စနစ်သည် ကျွမ်းကျင်ခိုင်မာလှပါသည်။ ဥပမာ ၊ ဝိနည်းကို စိတ်ဝင်စားသူသည် အဆင့် ၅ ဆင့်ရှိသော ကျမ်းစာများကို လေ့လာရုံဖြင့် တတ်မြောက်နိုင်ပြီး အာဂုံဆောင်နိုင်ပါက ပို၍ကျွမ်းကျင်လာပါသည် ။

ပိဋကတ် သုံးပုံလုံး ကို တတ်မြောက်လိုပါက မဟာဂန္ဓာရုံ ဆရာတော်ကြီး ၏ကျမ်းစာများ ကို လေ့လာရုံဖြင့် အောင်မြင်နိုင်ပါသည် ။ ကျွန်ုပ်တို့၏ ပိဋကတ် သုံးပုံ အပေါ် နားလည်သဘောပေါက်မှု၊ လေ့လာသုံးသပ်မှု၊ အဓိပ္ပာယ်ရှင်းလင်းမှု၊ ကျက်မှတ် အာဂုံဆောင်မှု အပိုင်းတွင် အတော်ပင် အားနည်းလျက်ရှိရာ သင်ကြားရေးစနစ် ကိုကား ပြောရန်မလိုတော့ပေ။

ဤကဲ့သို့ အင်အားကောင်းလှသော ပိဋကတ်သုံးပုံ သင်ကြားရေး စနစ်သည် မြန်မာနိုင်ငံတွင် ဗုဒ္ဓဘာသာတည်မြဲရန် အတွက် အခြေခံအကြောင်းရင်း တစ်ခုဖြစ်ပါသည် ။ တခါက TTBC တွင် ဥပုသ်ပြုပြီး မြန်မာဆရာတော် ဦးစိတ္တရ (မဟာဂန္ဓာရုံဆရာတော်ကြီး ၏ တပည့်ဖြစ်သူ မဟာဂန္ဓာရုံစာသင်တိုက် စာချဆရာတော်) ထံသို့သွားရောက်ဖူးမျှော်ရာတွင် ဆရာတော်က "ပိဋကတ်သုံးပုံ သင်ကြားရေး၏ အရေးပါပုံ နှင့် ထိုင်ဝမ်တွင် ဗုဒ္ဓဘာသာအခြေကျရန် အတွက် မရှိမဖြစ် လိုအပ်ပုံ" တို့ကို အကိုးအကားနှင့် တကွ တရားဟောရာတွင် ထည့်သွင်း ပြောကြား ပါသည်။

ပါဠိ ပိဋကတ်သုံးပုံ အရိပ်အောက် တွင် ရှင်သန်ကြီးပြင်းခဲ့သော မြန်မာ ဗုဒ္ဓဘာသာသည် တည်တံ့ခိုင်မြဲခဲ့ပြီး ယဉ်ကျေးမှု လူနေမှုတို့သည် ပိဋကတ်သုံးပုံ အောက်တွင် အကြုံးဝင်ခဲ့သည်။ ဤကား မြန်မာလူမျိုးတို့ အောက်မေ့သတိရဖွယ်ဖြစ်ပြီး ကျွန်ုပ်တို့ ထိုင်ဝမ်လူမျိုးများ အတုယူရမည့်အချက်ဖြစ်ပါသည်။ ယခင်ခေတ် ကပင် ဘာသာခြား အယူအဆ ထိုးဖောက်ဝင်ရောက်မှုများ ရှိသော်လည်း စာတန်းတင်ပြမှုအနေဖြင့်

နည်းပါးခဲ့သည် ။ ယခုခေတ် ကိုလိုနီ နယ်ချဲ့များ၏ ကျူးကျော်ခဲ့မှု ကို ကြုံတွေ့ရရုံသာမက ၎င်းတို့နှင့်အတူ ဘာသာ ၊ ယဉ်ကျေးမှုများ ဝင်ရောက်လာမှုက မျက်မှောက်ခေတ် ကမ္ဘာ့ဘာသာ ယဉ်ကျေးမှုတို့ ကူးလူးဆက်ဆံရာ အရေးကိစ္စများပင်ဖြစ်သည်။ မြန်မာနိုင်ငံ အနေဖြင့် အခြားဘာသာများနှင့် ရင်ဆိုင်ရသည့် အတွေ့အကြုံမှာ မလုံလောက်သေးပါ။ နိုင်းယှဉ်၍ကြည့်ရမည် ဆိုပါက ၊ ဗုဒ္ဓဘာသာသည် တရုတ်ပြည် သို့ရောက်သောအခါ ရိုးရာ အယူအဆများနှင့် ပဋိပက္ခဖြစ်ရသည့် အပြင် ဘုရင်အလိုတော်ကျ ပြုပြင်ပြောင်းလဲရကား ဤသို့ အခြားဘာသာများနှင့် ရင်ဆိုင်ရသည့် အတွေ့အကြုံမှာ ပိုမိုများပြားပြီး မန်ချူးမင်းဆက် ကုန်ခါနီးတွင် ဘာသာသုံးခုပေါင်းဆုံသော တရုတ်ဗုဒ္ဓဘာသာ (3 in 1) ဖြစ်ခဲ့ရသည်။ အိန္ဒိယ မှာကဲ့သို့ ဗုဒ္ဓဘာသာ ကွယ်ပျောက်သွားခြင်း မဟုတ်ပါ။ ထိုင်ဝမ်တွင် ထိုက်ရှွီးဆရာတော် (太虛法師) နှင့် ယင့်ဆွန့်ဆရာတော်(印順法師) တို့ တည်ထောင်ခဲ့သော ဗုဒ္ဓဘာသာသည် အယူအဆများပြောင်းလဲရေး အတွက် ယခုခေတ် ဗုဒ္ဓဘာသာထွန်းကားရေး အတွက် ဦးဆောင်လျက်ရှိပါသည်။

ထို့အပြင် ခေတ်သစ် ဗုဒ္ဓဘာသာ အတွေးအခေါ်သစ်များ စည်ပင်ထွန်းကားရေး နှင့် ထိုင်ဝမ် လူနေမှုနယ်ပယ်တွင် လက်ခံကျင့်သုံးရေး ကိုလည်း အထောက်အကူပြုပါသည်။ မြတ်စွာဘုရားလက်ထက်တော်က ဗြာဟ္မဏဘာသာ နှင့် နတ်ကိုးကွယ်မှုကို ရင်ဆိုင်၍ သာသနာတော်ကို တည်ထောင်ခဲ့ရသလို

တရုတ်ဗုဒ္ဓဘာသာဝင်များ သည်လည်း အခြေအနေအမျိုးမျိုး အယူဝါဒအမျိုးမျိုး ကြားတွင် ကြုံကြိုက်ခံခဲ့ရသည့် အတွေ့အကြုံများ ရှိခဲ့ရကား ဤအတွေ့အကြုံများ ကို မြန်မာနိုင်ငံသို့ တင်ပြနိုင်ပါက အလွန်အကျိုးများပါမည်။

၃.၃။ သီလ သမာဓိ ပညာ တည်းဟူသော သိက္ခာ သုံးရပ် အကျင့်မြတ်ကို ကျင့်ကြံအားထုတ်ခြင်း

ထို့အပြင် မြန်မာတို့သည် သီလ သမာဓိ ပညာ အကျင့်များကို ကျင့်ကြံရာတွင်လည်း အလွန်ခိုင်မြဲကာ မျက်မှောက်ခေတ်တွင် တစ်ကမ္ဘာလုံးသို့ ပြန့်နှံ့သွားပါသည်။ တရားအားထုတ်ခြင်း (meditation) အကြောင်းပြောရလျှင် မြန်မာနိုင်ငံ ကိုချန်ထား၍ မရနိုင်ပေ။ ဥပမာ ဆိုရလျှင် ကျွန်မတို့ သွားမည့် ဖားအောက်တောရတွင် ပုံမှန်အချိန်၌ တရားအားထုတ်သူ တစ်ထောင်ခန့်ရှိပြီး ရဟန်းသံဃာမှာ တဝက်ကျော်ရှိပါသည်။ နိုင်ငံပေါင်း ၂၀ ကျော်မှ ယောဂီများ နှစ်ရာခန့် ရှိပါသည် ။ ဤကဲ့သို့သော တရားစခန်းမျိုး ကမ္ဘာပေါ်တွင် မည်သည့် နေရာမှ တွေ့ရှိရန် မလွယ်ကူပါ ။

မြန်မာနိုင်ငံတွင် ယခင်တည်းက တရားထိုင်နည်းနှင့် ပက်သက်၍ စနစ်တကျ
သင်ကြား ပြသပေးနိုင်သော ကမ္မဋ္ဌာနာစရိယ ဆရာတော်များမှာ မရှားလှပေ။
ယခုခေတ်တွင်မူ ဖားအောက်တောရဆရာတော်၏ တရားထိုင်နည်း သည်
စနစ်တကျရှိရုံမက ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် ရှင်းလင်းထားပါသည်။
ဖားအောက်တောရဆရာတော် နှစ်အနည်းငယ် အတွင်း ရေးသားပြုစုသော
" **နိဗ္ဗာနဂါမိနိ ပဋိပဒါ** " စာအုပ်မှာ ၅ အုပ်တွဲဖြစ်ပြီး စာမျက်နှာ ၄၀၀၀ ခန့်
ရှိပါသည် ။ ဤစာအုပ်များကို အခြေခံ၍ တရုတ်ဘာသာဖြင့် ပြုစုထားသော
"智慧之光" စာအုပ်သည် တရားထိုင်နည်း လက်စွဲ ဖြစ်ပြီး ဤ စာအုပ်အတိုင်း
တရားကျင့်နိုင် ပြီဆိုလျင် အောင်မြင်ပါပြီ ။ " နိဗ္ဗာနဂါမိနိ ပဋိပဒါ "ကျမ်း အတိုင်း
ကျင့်ကြံပြီး တခြားသူများကိုပါ သင်ကြားပြသပေးနိုင်ပါက
အတိုင်းထက်အလွန်ပေ။

ပရိယတ္တိ နှင့် ပဋိပတ္တိ (ပိဋကတ်စာပေသင်ကြားခြင်း နှင့်
ပိဋကတ်နှင့်အညီကျင့်ခြင်း) အပြန်အလှန် အကျိုးပြုပုံ ကို ကျွန်ုပ်တို့
ကြားဖူးကြသော်လည်း လက်တွေ့ကျင့်သုံးရန် လိုအပ်ပါသေးသည်။
မြန်မာနိုင်ငံ၏ တရားထိုင်နည်း စနစ်ကို ပါဠိ ၊ အဋ္ဌကထာ ၊ ဋီကာကျမ်းတို့က
မည်သို့မည်ပုံ ရှင်းလင်းလမ်းညွှန် ပါသနည်း ။
ကျွန်ုပ်တို့နှင့် ရင်းနှီး အကျွမ်းတဝင် ဖြစ်ပြီးသော ဖားအောက်နည်းစနစ် ကို
နမူနာအနေဖြင့် လေ့လာကြည့်ကြပါစို့ ။ ဖားအောက်တောရ ဆရာတော် ၏

"正念之道" စာအုပ်သည် ဒီဃနိကာယ တွင်ပါသော မဟာသတိပဋ္ဌာနသုတ် ကိုရှင်းပြထားပြီး ထို စာအုပ်တွင် အာနာပါန နည်းဖြင့် သမာဓိထူထောင်ပုံ ဝိပဿနာရှုပုံ နှင့် သံသရာမှ လွတ်မြောက်ပုံ အဆင့်ဆင့် ကို ရှင်းလင်းတင်ပြ ထားပါသည် ။ ဤကျမ်းတွင် လမ်းစဉ် အကျဉ်းချုပ် ကို အရင်တင်ပြ ပြီး မှ အာနာပါနဖြင့် သမာဓိ ထူထောင်ပုံ ကို အကျယ်တဝင့် ရေးသားထားပါသည် ။ ဆရာတော်၏ "顯正法藏" စာအုပ်တွင် စတုတ္ထဈာန် အထိ ကျင့်ကြံရမည့် နည်းများကို အကျယ်တဝင့် ရေးသားထားကာ ဝိသုဒ္ဓိမဂ် ကျမ်းစာအတိုင်း ရှင်းပြထားခြင်း ဖြစ်ပါသည် ။

သမာဓိကိုအခြခံပြီး ဝိပဿနာရှုရာတွင် အဓိက အချက်ကို ကျမ်းစာတွင် အောက်ပါ အတိုင်း အကျဉ်းချုပ် ရေးသားထားပါသည်။

" ဤသို့ မိမိ၏ ရုပ်အပေါင်း၌မူလည်း ရုပ်အပေါင်းကို အကြိမ်ကြိမ် ရှုလေ့ရှိသည် ဖြစ်၍ နေ၏ ၊ သူတပါး၏ ရုပ်အပေါင်း၌မူလည်း ရုပ်အပေါင်းကို အကြိမ်ကြိမ် ရှုလေ့ရှိသည် ဖြစ်၍ နေ၏ ၊ မိမိ သူတပါး၏ ရုပ်အပေါင်း၌မူလည်း ရုပ်အပေါင်းကို အကြိမ်ကြိမ် ရှုလေ့ရှိသည် ဖြစ်၍ နေ၏ "
[ဣတိ အဇ္ဈတ္တံ ဝါ ကာယေ ကာယာနုပဿီ ဝိဟရတိ ၊ ဗဟိဒ္ဓါ ဝါ ကာယေ ကာယာနုပဿီ ဝိဟရတိ ၊ အဇ္ဈတ္တဗဟိဒ္ဓါ ဝါ ကာယေ ကာယာနုပဿီ ဝိဟရတိ]

အာနာပါနစျာန်လမ်းမှ ဝိပဿနာသို့ ကူးရာ၌ အဿာသ ပဿာသ
ကမ္မိကပုဂ္ဂိုလ် နှင့် ဈာနကမ္မိကပုဂ္ဂိုလ် ဟူ၍ လမ်းနှစ်သွယ်ရှိပါသည် (ဒီ၊ဋ္ဌ D Am
II p.355)။ ဒီဃ နိကာယ ဋီကာကျမ်းတွင် အဿာသ ပဿာသ
ကမ္မိကပုဂ္ဂိုလ် သည် ရူပမုခေန နည်းဖြင့် လည်းကောင်း ဈာနကမ္မိကပုဂ္ဂိုလ်
သည် အရူပမုခေန နည်းဖြင့် လည်းကောင်း ဝိပဿနာကို ရှုပါသည် (ဒီ၊ဋီ D
Tm II p.300)။ အမှန်အတိုင်းဆိုရလျှင် ပိဋကတ်သုံးပုံ ကျွမ်းကျင်သူပင် ဤ
ဒီဃနိကာယ အဋ္ဌကထာ၊ ဋီကာကျမ်းကို လေ့လာရုံဖြင့် စတင်
တရားကျင့်ကြံရန် ခက်ခဲပါသည်။ ဤ အဋ္ဌကထာ၊ ဋီကာကျမ်းများ ကို
မည်သို့မည်ပုံ အဓိပ္ပာယ်ဖေါ်၊ အနစ်ချုပ်၍ တရားကျင့်ကြံပုံ အဆင့်ဆင့် ကို
တစုတစည်းတည်း ဖေါ်ပြရမည်နည်း ။
ဖားအောက်တောရ ဆရာတော် ၏ "正念之道" စာအုပ်တွင် ဤ အဿာသ
ပဿာသ ကမ္မိကပုဂ္ဂိုလ် နှင့် ဈာနကမ္မိကပုဂ္ဂိုလ် တို့၏ နည်းလမ်း
နှစ်သွယ်တို့တွင် သမထကို အခြေခံ၍ ဝိပဿနာ ကျင့်စဉ်ဖြင့် သံသရာမှ
လွတ်မြောက်ရေး လမ်းကြောင်းကို ရှင်းပြထားသည် ။
(p. 102-105 , 105-106).

အာနာပါန ကိုအခြေခံ၍ သမာဓိ ဝိပဿနာဘာဝနာ ပွားများ အားထုတ်
၍သံသရာမှ လွတ်မြောက်ကြောင်းကို ကျမ်းစာ ထဲတွင်နောက်တနည်း
ရှိပါသေးသည် ။ (၁၆) မျိုးသော အခြင်းအရာတို့ဖြင့် အာနာပါနဿတိ

သမာဓိဘာဝနာကို ပွားများအားထုတ်နည်း ဖြစ်သည် (မဇ္ဈိမနိကာယ၊၁၁၈၊ အာနာပါနသတိသုတ်)။ ဤသုတ်တွင် ဤ ၁၆ မျိုးကို အကျဉ်းချုပ်သာ ဖေါ်ပြထားပြီး ဝိသုဒ္ဓိမဂ် တွင် ဤနည်း နှစ်သွယ် (မဟာသတိပဋ္ဌာနသုတ် နှင့် အာနာပါနသတိသုတ်) ကိုရှင်းပြထားသော်လည်း လက်တွေ့ကျင့်နိုင်ရန် ခဲယဉ်းလျက်ပင် ရှိပေသေးသည်။ ဖားအောက် ဆရာတော်ကြီးသည် ဤ ထူးခြား နက်နဲသော ကျင့်စဉ်များကို လက်တွေ့ကျင့်နိုင်ရန် " 禪修入門與次第" စာအုပ် ၏ အခန်း ၇ နှင့် အခန်း ၈ တွင်ရှင်းလင်း ထားပါသည်။ အာနာပါန သမာဓိဘာဝနာ သည် ဝိပဿနာရှုရာ အဓိကလမ်းကြောင်း ဖြစ်ကြောင်း နှင့် သီလ သမာဓိ ပညာ သိက္ခာ သုံးရပ် အကျင့်မြတ် အဆင့်ဆင့်ကျင့်ကြံပုံ ကို ဆရာတော်ကြီး၏ စာအုပ်များကို အနှစ်ချုပ်၍ ဤစာအုပ်တွင် ရေးသားထားပါသည်။ တရားကျင့်ရန် စိတ်ဝင်စားသူ တို့ ဤစာအုပ်ကို အရင်လေ့လာနိုင်ပါသည် ။ "ပညာအလင်းရောင်စာအုပ်" (智慧之光) အစရှိသော ကျမ်းစာများမှာ တရားကျင့်စဉ်များကို နက်ရှိုင်းကျယ်ပြန့်စွာ စနစ်တကျ အဆင့်ဆင့် ရှင်းပြထားရာ ဝါရင့် တရား အားထုတ်သူများ နှင့် သင့်လျော်သော်လည်း တရား အားထုတ်ကာစ သူများမှာ အလွယ်တကူ သဘောပေါက်မည် မဟုတ်ပါ။

ယနေ့ ထိုင်ဝမ်တွင် ဗုဒ္ဓဘာသာ ထွန်းကားပုံ ကို တရုတ်ပြည် "ဆွေခေတ် ထန်ခေတ်" ကဲ့သို့ပင်ဖြစ်ကြောင်း ၊ အချို့ကမူ ထိုခေတ်များထက်ပင်

သာလွန်ကြောင်း ပြောကြပါသည်။ ထိုင်ဝမ်တွင် သာသနာ စည်ပင်ပြန့်ပွားရေး ၊ ဗုဒ္ဓဘာသာ အနှစ်သာရ အပြည့်အဝ တည်ရှိရေး ၊ တရားဓမ္မ ပညာအလင်းရောင် ဆက်လက် တည်ရှိ နေရေးအတွက် တရားထိုင်နည်း အဆင့်ဆင့် နှင့် ပရိယတ္တိ ပဋိပတ္တိ စနစ်တကျ ထွန်းကားရေး တို့မှာ ကျွန်ုပ်တို့ အမှန်တကယ် လေ့လာ ဆောင်ရွက်ရမည့် လုပ်ငန်းများ ဖြစ်သည်။ ဗောဓိဉာဏ်ရရှိရေး လမ်းကြောင်းကို ချောမွေ့စွာ လျှောက်လှမ်းရာတွင် မြတ်ဗုဒ္ဓ၏မူလ သဘောထားဖြစ်သော ကိလေသာဝေးကွာ သံသရာမှ လွတ်မြောက်ရေးကို ထိုင်ဝမ်တွင် ဆောင်ရွက်ကြပါမည် ။ ထို့ကြောင့် ကာမဂုဏ် ချမ်းသာမှု တို့ပြည့်စုံလျက်ရှိသော ယခုခေတ်တွင် ထိုင်ဝမ် ဗုဒ္ဓဘာသာသည် အတွင်း၌ ဗုဒ္ဓ၊ ဓမ္မ၊ သစ္စာ အနှစ်သာရ တို့တည်ရှိစေပြီး အပြင်ဘက်ကကြည့်လျှင် ခမ်းနားထည်ဝါမှု ကိုမြင်တွေ့စေရပါမည်။

အချုပ်အားဖြင့်ဆိုသော် မြန်မာနိုင်ငံတွင် သာသနာထွန်းကားပုံ ကို ကိုယ်တိုင်ကိုယ်ကျ တွေ့မြင်ပြီးနောက်

(၁) ရတနာသုံးပါးကို လက်ဆင့်ကမ်းထိန်းသိမ်းခြင်း၊

(၂) ပိဋကတ်သုံးပုံကို သင်ယူခြင်း ၊

(၃) သိက္ခာသုံးရပ် အကျင့်မြတ်ကို ကြိုးစားအားထုတ်ခြင်း

ဟူသောအချက်များက မြန်မာနိုင်ငံတွင် ဗုဒ္ဓဘာသာကို ခိုင်မာစေကြောင်း နက်ရှိုင်းစွာ တွေ့မြင်နိုင်ပါသည်။ ရွှေတိဂုံဘုရား၏ "ပညာ အလင်းရောင်"

ပိုမိုထင်ရှားကာ မြတ်ဗုဒ္ဓ၏ သားတပည့် များဦးဆောင်ခဲ့သော ဗောဓိဉာဏ်ရရှိရေးလမ်းကြောင်းသည် စစ်မှန်သောသာသနာကို အစွန့်ရှည်စေပါသည်။
ဤကား မြတ်ဗုဒ္ဓ ဟောကြားခဲ့သော သောတာပန် ဖြစ်ကြောင်း အင်္ဂါလေးချက်ပင် ဖြစ်ပါသည်။

(၁)သူတော်ကောင်းနှင့်ပေါင်းသင်းခြင်း ၊
(၂) မှန်ကန်သော တရားကိုနာယူခြင်း ၊
(၃) သင့်တင့်လျောက်ပတ်စွာ ဆင်ခြင်နှလုံးသွင်းခြင်း နှင့်
(၄) ဖွဲသန်သန်ဖြင့် တရားအားထုတ်ခြင်း တို့ဖြစ်သည်။

(၄) မျက်မှောက်ခေတ် ကျွန်ုပ်တို့ ဆောင်ရွက်ရမည့်အရေးကိစ္စများ နှင့် လုပ်ဆောင်ရန်လမ်းစဉ်များ

ဆရာတော်က မြန်မာနိုင်ငံတွင် ဗုဒ္ဓဘာသာ အခြေခိုင်ပုံ သာသနာပြန့်ပွားပုံ တို့ကို ထိုင်ဝမ်နှင့် အပြန်အလှန် နိုင်းယှဉ် သုံးသပ်၍ မြန်မာနိုင်ငံကို အတုယူကာ ထိုင်ဝမ်တွင်မည်သို့မည်ပုံ ဆောင်ရွက်ရမည်ကို ရှင်းလင်းဟောပြောပါသည်။
စိတ်ထဲမှ လေးလေးနက်နက် ခံစားရပါသည် ။ ထို့နောက် ဆရာတော်က

ထိုင်ဝမ် ဗုဒ္ဓဘာသာ လမ်းစကိုပြောရင်း ကျွန်ုပ်တို့ အား ဘာသာရေး ဆောင်ရွက်ရမည့် လမ်းစဉ်ပေါ်သို့ ဦးဆောင်သွားပါသည် ။

စစ်မှန်သောမြတ်ဗုဒ္ဓ၏ အဆုံးအမ (ထေရဝါဒ) ထိုင်ဝမ် သို့ ရောက်လာခဲ့သည်မှာ အနှစ် ၂၀ ရှိပါပြီ ။ ယခု ကျွန်ုပ်တို့နှင့် အတူလာသော ချင်းတင့်ဆရာတော် (慶定長老) မှာ ပထမမျိုးဆက် တစ်ဦးဖြစ်ပါသည်။ ချင်းတင့်ဆရာတော် က ထိုင်ဝမ်တွင် ထေရဝါဒ ထွန်းကားရေး ၊ အခြေတည်ရေး ၊ လူအများကိုးကွယ်ရေး ကိုအထူး အလေးထားခဲ့ရကာ လွန်ခဲ့သော ၁၀ နှစ်ကျော်ကပင် "မူလဗုဒ္ဓသာသနာကောလိပ်" ကို တည်ထောင်ခဲ့သည် ။ လမ်းတလျှောက် ကားပေါ်တွင် ဆရာတော်နှင့် အကြိမ်ကြိမ် ဆွေးနွေးခဲ့ကြရာ ဆရာတော်၏ ရှင်းပြချက်ကို သဘောပေါက် နားလည်ကာ ဤအကြောင်းအရာများသည် မျက်မှောက်ခေတ် ကျွန်ုပ်တို့ဆောင်ရွက်ရမည့်အရေးကိစ္စများ ပင်ဖြစ်သည်။

၄.၁။ ထိုင်ဝမ် ဗုဒ္ဓဘာသာအတွက် လမ်းစတစ်ခု

ကျွန်မတို့သည် ထိုက်ရှွီး ကျမ်းစာအုပ်များ (太虛大師全書) မှသိရသည်မှာ ထိုက်ရှွီး ဆရာတော်သည် လွန်ခဲ့သောနှစ်ပေါင်း

တစ်ရာခန့် (民國初年) တရုတ်ပြည်တွင် ဗုဒ္ဓဘာသာ အခြေအနေ ရုပ်ထွေးနေချိန်၌ပင် အနာဂတ် သာသနာရေး အတွက် အပြန်အလှန် သုံးသပ် စဉ်းစား ဆောင်ရွက်ခဲ့သည်။ ဤကျမ်းစာအုပ်များကို လေ့လာဖူးပါက အရင်ခေတ် တရုတ်ဗုဒ္ဓဘာသာ အကြောင်း နားလည်နိုင်ရုံသာမက အနာဂတ် သာသနာအတွက် ကြိုးပမ်း ဆောင်ရွက်ရန် ခွန်အားတရပ်ကို ရရှိပါမည် ။ ယင့်ဆွန့် ဆရာတော် (ထိုက်ရွှီး ဆရာတော် ဆက်ခံသူ) သည် ကျွမ်းကျင် လိမ္မာစွာဖြင့် ဗုဒ္ဓ အတွေးအခေါ်များ ကိုပြုစုခဲ့သည်။ အိန္ဒိယမှ ပြန့်ပွားလာသော တရုတ်ဘာသာ ဗုဒ္ဓကျမ်းစာ များကို အခြေခံ၍ ပျက်စီး ယိုယွင်း နေပြီဖြစ်သော ဗုဒ္ဓဘာသာ ကို ပြန်လည်အသက်သွင်းရင်း ထိုင်ဝမ်ရှိ မြတ်ဗုဒ္ဓ၏ သားတပည့်များကို လမ်းညွှန် မှုပေးခဲ့သည် ။ ထို့ကြောင့် ထိုက်ရွှီး ဆရာတော် နှင့် ယင့်ဆွန့် ဆရာတော် နှစ်ပါး သည် ခေတ်သစ် ဗုဒ္ဓဘာသာ အယူအဆ များကို မွမ်းမံ၍ ထိုင်ဝမ်ကို အဓိကထားသော တရုတ်စကားသုံး ဗုဒ္ဓဘာသာ ရင်ဆိုင်ရသော အခက်အခဲများကို ဖြေရှင်းရန် ဦးဆောင်ခဲ့သည် ။ ဤအယူအဆ လမ်းညွှန်မှု များကို လူအများ လေ့လာနိုင်ရန် တင်ပြခဲ့သည်။

ရှေးခေတ်ဟောင်း ကာလ သို့ ပြန်ပြောင်းကြည့်ပါက တရုတ်ပြည်တွင် ထျန်းထိုင်ဂိုဏ်း (天台宗) မှ ကျစ်ကျဲဘုန်းတော်ကြီး (智者法師)

ပေါ်ထွန်းခဲ့ပါသည် ။ ရှေးခေတ် တရုတ်ပြည် နယ်မြေ အလွန်ကြီးမားခြင်း နှင့် အိန္ဒိယနိုင်ငံ နှင့် ဝေးကွာခြင်း တို့က ဗုဒ္ဓဘာသာနှင့် အလှမ်းဝေးကာ အတွေ့အကြုံနည်းပါးစေခဲ့သည်။

ကျစ်ကျဲဘုန်းတော်ကြီး သည် သာသနာတော် နှစ် ၁၀၀၀ ကျော်တွင် အိန္ဒိယ ဗုဒ္ဓဘာသာ နှင့် တရုတ်ယဉ်ကျေးမှုတို့ ပေါင်းစပ်ကာ တရုတ်ဗုဒ္ဓဘာသာ ကို စတင် တည်ထောင်နိုင်ခဲ့ပြီး ဆက်လက် ခိုင်မြဲစေခဲ့သည် ။ ထို့ကြောင့် ကျစ်ကျဲ ဘုန်းတော်ကြီး သည် တရုတ်စကားသုံး ဗုဒ္ဓဘာသာကို ပေါ်ထွန်းရန် အထောက်အကူ ပြုနိုင်ခဲ့ပြီး နှစ်ပေါင်း တစ်ထောင်ကျော်တွင် ထိုင်ဝမ်သို့လည်း ရောက်ရှိလာပါသည်။ ထိုင်ဝမ်ရိုးရာဗုဒ္ဓဘာသာ သည် ဘာသာသုံးခု (ဗုဒ္ဓဘာသာ ၊ ကွန်ဖြူးရှပ်ဘာသာ ၊ တာအိုဘာသာ) ပါဝင်၍ သာရေး နာရေး ကိစ္စများတွင် အသုံးပြုသော ရိုးရာဓလေ့တစ်ခုသာ ဖြစ်သည်။ ဤပုံစံမျိုးကို မြန်မာနိုင်ငံရှိ တရုတ်ဘုရားကျောင်း များတွင် ယနေ့တိုင်တွေ့မြင်နိုင်ပြီး ရွှေတိဂုံဘုရား အနီးမှာပင် တရုတ်ဘုရားကျောင်းများ ရှိပါသည်။

ဤကဲ့သို့ ကျွန်ုပ်တို့၏ ဘိုးဘွားများ ပညာရှင်များ ထိုင်ဝမ်ဗုဒ္ဓဘာသာအပေါ် ဆောင်ရွက်ချက် များကို ပြန်လည် စဉ်းစားရင်း မူလဗုဒ္ဓသာသနာ (ထေရဝါဒ) သည်ထိုင်ဝမ်တွင် စတင်ခဲ့သည်မှာ အနှစ် ၂၀ ကျော်ခဲ့ပါပြီ။ မျက်မှောက်ခေတ် ထိုင်ဝမ်တွင် ပိဋကတ်သုံးပုံနှင့် အညီ သာသနာတော် တည်ထောင်ရေး ၊

တည်တံ့ခိုင်မြဲရေး အတွက် ကျွန်ုပ်တို့၏ အမြင် ၊ သုံးသပ်ချက် ၊ အကြံပြုချက်များ ကိုတင်ပြရပါမည်။

၄.၂။ မျက်မှောက်ခေတ် ထိုင်ဝမ်တွင်ဆောင်ရွက်ရမည့်အရေးကိစ္စများ နှင့် လုပ်ဆောင်ရန်လမ်းစဉ်များ

ထျန်းထိုင်ဂိုဏ်း ကျစ်ကျဲ ဘုန်းတော်ကြီး ခေတ် ပြဿနာသည် " တရုတ်ပြည်တွင် ဗုဒ္ဓဘာသာကို ဓလေ့ထုံးစံ အဖြစ် မည်သို့ ထူထောင်ရမည် " ဆိုခြင်းက အဓိက အရေးကိစ္စဖြစ်ခဲ့သည် ။ ထိုက်ရွှီးဆရာတော် နှင့် ယင့်ဆွန့် ဆရာတော်တို့ခေတ် ပြဿနာသည် "ယိုယွင်းနေသော တရုတ်ဗုဒ္ဓဘာသာ ဓလေ့ထုံးစံ ကို မည်သို့ပြန်လည် ခေတ်မီရှင်သန်ရမည်" ဆိုခြင်းက အဓိက အရေးကိစ္စဖြစ်ခဲ့သည် ။ ကျွန်ုပ်တို့သည် သမိုင်းမှ သင်ခန်းစာယူကာ မျက်မှောက်ခေတ်တွင် ကြုံတွေ့ရမည့် အခက်အခဲများကို ကောင်းစွာ နားလည် သဘောပေါက်လျက် ဟန်ချက်ညီညီ ဖြေရှင်းနိုင်မည့် နည်းလမ်းများကို တင်ပြနိုင်ရပါမည်။ ဤကဲ့သို့ ဗုဒ္ဓဘာသာ အတွေးအခေါ် များ လက်ဆင့်ကမ်း ထိန်းသိမ်းရေးကို ကောင်းစွာနားလည်၍ ရှင်းလင်းတင်ပြနိုင်သော လူတော် လူကောင်းများက ဗုဒ္ဓဘာသာ ဓလေ့ထုံးစံ နှင့်အညီ ကျင့်ကြံနေထိုင်ပြီး ဗောဓိဉာဏ်ရရှိရေးအတွက် ဘဝကိုရင်း၍ ဆောင်ရွက်မှသာ မျက်မှောက်ခေတ် ထိုင်ဝမ်တွင် ဗုဒ္ဓဘာသာထွန်းကားရေးကို အောင်မြင်စွာဆောင်ရွက်နိုင်ပါမည်။

ကျွန်ုပ်တို့သည် မြတ်စွာဘုရား၏ အဆုံးအမအတိုင်း လူတို့၏ နလုံးသားကို ဆွဲဆောင်ကာ ရတနာသုံးပါးကို အားကိုးရာ ဖြစ်စေပါမည်။ ယခုအခါ မြန်မာနိုင်ငံ ဗုဒ္ဓဘာသာ ထွန်းကားပုံကို မြင်တွေ့ရကာ အလွန် ဝမ်းမြောက်ပီတိ ဖြစ်မိပါသည်။ ထေရဝါဒ နက်ရှိုင်းကျယ်ပြန့်စွာ အမြစ်တွယ်ရသည့် အကြောင်း ကိုလည်း သဘောပေါက်မိပါသည် ။ ဤကဲ့သို့ ကောင်းမွန်လှပသော ဓလေ့ထုံးစံကို အတုယူကာ ယခုခေတ် ထိုင်ဝမ်တွင် ဆောင်ရွက် ရမည့် အရေးကိစ္စများကို တွေးတောဆင်ခြင်မိပါသည်။

၄.၂.၁။ ပထမ အရေးကိစ္စ

ရတနာသုံးပါးကို ကိုယ်စားပြုသော သံဃာအဖွဲ့အစည်း နှင့်အစဉ်အလာ (သို့) ပိဋကတ်သုံးပုံကို သင်ယူခြင်း (သို့) တရားထိုင်ခြင်း စသော အစိတ်အပိုင်းတခုစီ မဟုတ်ဘဲ ဗုဒ္ဓသာသနာတော် တစ်ခုလုံးကို ခြုံငုံ၍ တင်ပြနိုင်ရေးသည် ကျွန်ုပ်တို့၏ ပထမ အရေးကိစ္စ ဖြစ်ပါသည် ။ ဗုဒ္ဓဘာသာ နက်ရှိုင်းစွာ အခြေတည်ရှိ နေပြီဖြစ်သော မြန်မာနိုင်ငံ သည် အလွန် ကောင်းမွန်သော စံနမူနာတခု ဖြစ်ပါသည် ။ ရဟန်းသံဃာ ၅၀၀ ကျော်ရှိပြီး ပိဋကတ်သုံးပုံ နှင့်အညီ တရားအားထုတ်ကာ ကိလေသာ ကင်းဝေး၍ သာသနာတော်ရေရှည်တည်တံ့ရေးအတွက် ဆောင်ရွက်နေသော ဖားအောက်တောရသည် ကောင်းမွန်သော သာဓကတခု ဖြစ်ပါသည်။

ဗုဒ္ဓ တရားဓမ္မ ဝိနည်းတော်၏ မူလအနှစ်သာရ အတိုင်း သာသနာတော်
တခုလုံးကို ခြုံငုံ၍ စနစ်တကျ ရှင်းပြရပါမည်။ ဗုဒ္ဓဘာသာ သည်
ရဟန်းသံဃာများ အတွက်အသုံးဝင်ပုံ၊ ကိုးကွယ်သူ လူပုဂ္ဂိုလ် များအတွက်
အကျိုးရှိပုံ ကို ရှင်းပြကာ ရဟန်း သံဃာများ ဦးဆောင်သော သာသနာတော်ကို
လူမှုအဖွဲ့အစည်းတွင် ကျယ်ပြန့်စွာ တည်ဆောက်ပါမည် ။ ဘာသာခြားများနှင့်
ဆက်ဆံမှုများပြားသော ယခုခေတ် ထိုင်ဝမ် တွင် ရဟန်းသံဃာများ သည်
ဗုဒ္ဓဘာသာ အသိုင်းအဝိုင်းတွင် အေးချမ်းစွာ နေနိုင်ကြသော်လည်း၊
ရပ်ကွက်ထဲတွင်ဖြစ်စေ ၊ ရုံး ၊ ကျောင်းတွင်ဖြစ်စေ ဆက်ဆံရသူများမှာ
ဘာသာခြားများ ဖြစ်ကြသည် ။ ဤအချက်မှာ မြန်မာလူနေမှုစနစ် နှင့်
ကွာခြားကာ မြတ်စွာဘုရားပွင့်စဉ်က အိန္ဒိယ တွင် ကြုံခဲ့ရသော
အခြေအနေမျိုးဖြစ်ပါသည် ။ ဘုရားပွင့်ကာစ မြတ်ဗုဒ္ဓ တွေ့ဆုံခဲ့ရသူ အများစုမှာ
ဘာသာခြားများဖြစ်ခဲ့ကြပြီး ဘာသာခြားများ အပေါ် ဟောပြောခဲ့ပုံကို
အတုယူကာ ယခုခေတ် ဘာသာခြားများနှင့် ဆက်ဆံရာတွင်
အသုံးပြုနိုင်ပါသည်။

အိန္ဒိယနိုင်ငံတွင် သာသနာစတင် ထွန်းကားခဲ့သော်လည်း၊
အသောကမင်းကြီး၏ သာသနာတော်ကို ကြီးကျယ်မြင့်မြတ်စွာ
စောင့်ရှောက်ခဲ့သော်လည်း ဗုဒ္ဓဘာသာသည် အိန္ဒိယ၏ ဇာတ်စနစ် နှင့်
နတ်ကိုးကွယ်မှု ကို ပြောင်းလဲနိုင်စွမ်းမရှိပဲ နောက်ဆုံး အိန္ဒိယမြေတွင်

သာသနာကွယ်ခဲ့ရသည်။ တရုတ်ပြည်သို့ ဗုဒ္ဓဘာသာ ရောက်ရှိလာပြီးနောက် သာသနာအထွန်းကားဆုံး အချိန်၌ပင် ဘုရင်နှင့်မိသားစုကိုအဓိက ထားသော ကွန်ဖျူးရှပ် ရိုးရာဓလေ့ တို့ကို ပြောင်းလဲနိုင်စွမ်းမရှိပဲ နောက်ဆုံးတွင် ဘာသာသုံးခု ရောနှောသော တရုတ်ဗုဒ္ဓဘာသာ ဖြစ်ခဲ့သည် ။ ဤခါးသီးလှသော အတွေ့အကြုံကို သင်ခန်းစာယူကာ " ဗောဓိဉာဏ်ရရှိရေး " ဟူသော ဗုဒ္ဓဘာသာ၏ မူလအနှစ်သာရ မပျက်အောင် ထိန်းသိမ်းရမည်။ ဤမှသာ ကိုးကွယ်သူ ဒကာ ဒကာမ တို့ ရဟန်းသံဃာများ နှင့်အတူ သာသနာပြုရ ကျိုးနပ်ပေမည်။ မြတ်စွာဘုရားပွင့်တော်မူပြီး အိန္ဒိယတွင် အခြားအယူဝါဒ ရှိသူများကို စတင်၍ ဗုဒ္ဓဘာသာ ရဟန်းသံဃာ အဖြစ် ခံယူစေကာ ကမ္ဘာပေါ်တွင် ဗုဒ္ဓဘာသာ စတင်ပေါ်ပေါက်လာပါသည်။ ဤကား မြတ်စွာဘုရား ၏ သာသနာပြုနည်းဖြစ်ပြီး မိမိတို့၏ ဒေသတွင် ဗုဒ္ဓဘာသာ အမြစ် တွယ်ရေးအတွက် ဆောင်ရွက်ရမည့် လမ်းစဉ်လည်း ဖြစ်ပါသည်။ မြတ်စွာဘုရားသည် ရဟန်း ၊ ဗုဒ္ဓဘာသာ လူပုဂ္ဂိုလ်များ ၊ ဘာသာခြားများ ကို တရားဟောပြော၍ ဗောဓိဉာဏ် ရရှိရေး လမ်းကြောင်းပေါ်သို့ ပို့ဆောင်ခဲ့သည်။ ဤနည်းလမ်းသည် ယနေ့ထိုင်ဝမ်တွင် ကျင့်သုံးရန် အလွန်သင့်လျော် ပါသည်။

တရားဓမ္မ နှင့် အညီ ဗုဒ္ဓဘာသာကို ဘက်စုံ ထွန်းကားရန် ဆောင်ရွက်ရေးသည် ကျွန်ုပ်တို့၏ ပထမ အရေး ကိစ္စဖြစ်၍ ယခင် နောင်တော်များက ဤကိစ္စကို လုပ်ဆောင်ခဲ့ကြသော်လည်း ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် ဆောင်ရွက်ရန်

ရှိနေပါသေးသည်။ ဥပမာ၊ အချို့ယောဂီများသည် တရားထိုင်ကြသည် ၊ အချို့ လူပုဂ္ဂိုလ်များက ပိဋကတ်သုံးပုံကို ဘာသာပြန် ကြသည် ၊ အချို့ ဒကာ ဒကာမ များက သံဃာတော်များအား လှူဒါန်းထောက်ပံ့ ကြသည် ၊ ဥပုသ် သီလ ဆောက်တည်ကြသည် ။ ဤလုပ်ရပ်များသည် အလွန်ကောင်းမွန်ပါသည်။ သို့သော် ဘက်ပေါင်းစုံမှ စနစ်တကျ သာသနာပြုရေး သည် ကျွန်ုပ်တို့ ဦးစားပေး ဆောင်ရွက်ရမည့် လုပ်ငန်းဖြစ်ပါသည်။

၄.၂.၂။ ဒုတိယ အရေးကိစ္စ

ဗုဒ္ဓသာသနာသည် ယခုခေတ်တွင် တစ်ကမ္ဘာလုံး ပြန့်နှံ့သွားသည်ကို လျစ်လျူရှု၍ မဖြစ်နိုင်တော့ပါ ။ အိန္ဒိယနိုင်ငံကို ဗဟိုထား၍ အိန္ဒိယ၏ တောင်ဘက်သည် တောင်ပိုင်း ဗုဒ္ဓဘာသာ (ထေရဝါဒ)၊ အရှေ့ဘက်သည် အရှေ့အာရှ ဗုဒ္ဓဘာသာ (မဟာယာန)၊ မြောက်ဘက်သည် တိဗက် ဗုဒ္ဓဘာသာ ၊ အနောက်ဘက်သည် အနောက်တိုင်း ဗုဒ္ဓဘာသာ ဖြစ်လာခဲ့ပါသည် ။ ဘုရားပွင့်ရာ အိန္ဒိယကို ဗဟိုထား၍ အရပ်လေး မျက်နှာသို့ ပြန့်နှံ့သွားရာ အသုံးပြုသော ကျမ်းစာ ၊ ဘာသာစကား များမှာလည်း မတူညီတော့ပါ ။ ထေရဝါဒဗုဒ္ဓဘာသာသည် ပါဠိ ပိဋကတ်သုံးပုံ ကိုအသုံးပြုပြီး၊ အရှေ့အာရှ ဗုဒ္ဓဘာသာ သည် တရုတ်ဘာသာ ကျမ်းစာများကိုငှင်း၊ တိဗက် ဗုဒ္ဓဘာသာ သည် တိဗက်ဘာသာ ကျမ်းစာများ

ကိုရီးယား၊ ဥရောပ နှင့် အနောက် နိုင်ငံများတွင် အင်္ဂလိပ်ဘာသာ
ဖြင့်ပြန်ဆိုထားသော ကျမ်းစာအုပ်များကို အသုံးပြုကြပါသည်။
ဗုဒ္ဓဘာသာ၏ အသွင်သဏ္ဍာန်နှင့် တန်ဖိုးထားမှုမှာ ခေတ်တခေတ် နှင့်
တခေတ် မတူညီကြပါ။ မြတ်စွာဘုရား ပရိနိဗ္ဗာန်စံဝင် ပြီး ပထမ နှစ် ၅၀၀
(ပထမခေတ်) တွင် ရဟန်းသံဃာများ ဦးဆောင်သော
ဗုဒ္ဓဘာသာထွန်းကားခဲ့သည် ။ ဒုတိယခေတ် (ဒုတိယ နှစ် ၅၀၀)
အိန္ဒိယနိုင်ငံတွင် ဗုဒ္ဓဘာသာသည် လူပုဂ္ဂိုလ် များ အတွင်းပြန့်နှံ့ သွားပါသည်။
တတိယခေတ်တွင် ဗုဒ္ဓဘာသာသည် ဘာသာခြားတွင် အဓိက ပြန့်နှံ့
သွားပါသည်။ ဤသို့ဖြင့် အိန္ဒိယတွင် ဗုဒ္ဓဘာသာသည် ကာလ အပိုင်းအခြား
သုံးခု ဖြင့် ရဟန်း ၊ လူပုဂ္ဂိုလ်များ ၊ ဘာသာခြားများ ကိုးကွယ်သော
ဘာသာအဖြစ် ထွန်းကားခဲ့သည်။ အိန္ဒိယမှ ပြန့်နှံ့လာသော ထေရဝါဒ
ဗုဒ္ဓဘာသာ သည် ရဟန်းသံဃာများဖြင့် အဓိကဖွဲ့စည်းထားသော
ဗုဒ္ဓဘာသာအဖြစ် စည်ပင်ထွန်းကားလာပါသည်။ တရုတ်ဗုဒ္ဓဘာသာသည်
လူပုဂ္ဂိုလ်များ အဓိက ပါဝင်သော ဗုဒ္ဓဘာသာ ဖြစ်လာပါသည်။ တိဗက်
ဗုဒ္ဓဘာသာသည် ဘာသာခြားများအပေါ် သာသနာပြု နိုင်သော
ဗုဒ္ဓဘာသာအဖြစ် ထင်ရှားပါသည်။ မျက်မှောက်ခေတ် ဥရောပ နှင့်
အနောက်နိုင်ငံများတွင် ထေရဝါဒ၊ မဟာယာန၊ တိဗက် စသော ဂိုဏ်းပေါင်းစုံ
တို့ သွားရောက် သာသနာပြုကြပါသည်။ ထို့ကြောင့်မြတ်စွာဘုရား
လက်ထက်တော်က သာသနာတော်မျိုး မဟုတ်တော့ပဲ ယခုခေတ်တွင်

တကမ္ဘာလုံး နှင့်သက်ဆိုင်သော ဘာသာကြီးအဖြစ် အသွင်ပြောင်းလဲသွားပါသည်။ တချိန်တည်းမှာ ကမ္ဘာ အရပ်ရပ်ရှိ ဂိုဏ်းပေါင်းစုံ မှ ဗုဒ္ဓဘာသာတို့သည် မျက်မှောက်ခေတ် တွင် ထိုင်ဝမ် သို့ဝင်လာကြရာ ထိုင်ဝမ် ဗုဒ္ဓဘာသာကို ပုံစံသစ်ဖြင့် မြင်တွေ့ရပါသည်။ ထို့ကြောင့် ကျွန်ုပ်တို့၏ ဒုတိယ အရေးကိစ္စသည် တကမ္ဘာလုံး ပုံစံအမျိုးမျိုး ပြောင်းလဲနေသော ဗုဒ္ဓဘာသာ အယူအဆများမှ လူမျိုးစွဲ ဆရာစွဲ ဂိုဏ်းစွဲ မထားပဲ ဗုဒ္ဓ၏ မူလ အနှစ်သာရ အတိုင်း ဗုဒ္ဓဘာသာကို ဝေဖန်ဆန်းစစ် ရပါမည် ။ ထျန်းထိုင်ဂိုဏ်း ကျစ်ကျဲဘုန်းတော်ကြီးသည် ရှေးခေတ် နတ်ကိုးကွယ်မှု အယူဝါဒများကို အခြေခံထား၍ ဗုဒ္ဓဘာသာကို ထူထောင်ခဲ့သည်။

ထိုက်ရှွီးဆရာတော် နှင့် ယင့်ဆွန့်ဆရာတော် တို့သည် မဟာယာနအယူအဆများကို အခြေခံ၍ ဗုဒ္ဓဘာသာကို ထူထောင်ခဲ့သည် ။ ထိုင်ဝမ်တွင် သာသနာ ရေရှည်တည်တံ့ခိုင်မြဲပြီး လူများစု ကိုးကွယ်သော ဘာသာဖြစ်ရန် မျှော်မှန်းထားပါသည်။ မြတ်ဗုဒ္ဓ၏ တရားဓမ္မ ဝိနည်းစည်းကမ်းအတိုင်း ကမ္ဘာ့ဗုဒ္ဓဘာသာကြီးကို ဝေဖန်ဆန်းစစ်ကာ စစ်မှန်သော သာသနာကို ထွန်းကား၍ ကမ္ဘာ့သမိုင်းတွင် ထင်ရှားစေပါမည်။

ဤ အရေးကိစ္စကို ရှေးခေတ် သူတော်ကောင်းတို့လည်း

ဆောင်ရွက်ခဲ့ကြပါသည် ။ မျက်မှောက်ခေတ် သို့ရောက်သောအခါ

ကျွန်ုပ်တို့သည် မြတ်စွာဘုရား၏ သားတပည့်ပီသစွာဖြင့် တရားဓမ္မများကို

လေ့လာသင်ယူကြကာ တကမ္ဘာလုံး သို့သွားရောက်၍ ဗုဒ္ဓဘာသာကို

လေ့လာနိုင်ကြရကား ကုသိုလ် ပါရမီ ဖြည့်သည့်အနေဖြင့် ဉာဏ်စွမ်းရှိသမျှ

ဤတာဝန်ကို ထမ်းဆောင် ရပေမည်။

၄.၂.၃။ တတိယ အရေးကိစ္စ

ယနေ့အချိန်တွင် ကမ္ဘာကြီးသည် လူမှုအဖွဲ့အစည်းတခု (globalization)

ဖြစ်လာခဲ့ရာ အများစုက ဘာသာရေးကို တန်ဖိုး မထားကြတော့ပါ ။ ထိုင်ဝမ်တွင်

ဘာသာရေး လုပ်ရှားမှုများ အများအပြားရှိသော်လည်း ဘာသာရေး သည် ပဓါန

မဟုတ်တော့ပေ။ မြန်မာနိုင်ငံကဲ့သို့ ရိုးသားဖြူစင်သောဒေသ ၊ ရဟန်းသံဃာ

နှင့် ဗုဒ္ဓဘာသာဝင် တို့အင်အားကောင်းသော ဒေသ တို့ပင်

အနောက်တိုင်းယဉ်ကျေးမှုများ ထိုးဖောက်ဝင်ရောက်ခဲ့သည်။ ဘာသာခြားတို့၏

အတွေးအခေါ်၊ ယဉ်ကျေးမှု တို့ကိုရှေ့တန်း တင်လာကြသည် ။ ဥပမာ ၊

ထိုင်းနိုင်ငံသည် ထေရဝါဒနိုင်ငံဖြစ်ပြီး လူထု၏ ရင်ထဲတွင် ရတနာသုံးပါး

ရှိသော်လည်း ဘာသာခြား အယူဝါဒကျယ်ပြန့်လာပြီး ထိုင်း ရဟန်းသံဃာ

အရေအတွက် ၊ ကလေးများ ကိုရင်ဝတ်မှု အရေအတွက်က အလျင်အမြန်

ကျဆင်းလာခဲ့သည်။ လောကီအာရုံ ကာမဂုဏ် စည်းစိမ်ခံစားမှု ကို
အဓိကထားသော၊ တန်ဖိုးထားသော အယူအဆများက တဖြည်းဖြည်း
လွှမ်းမိုးလာခဲ့သည်။ ကာမဂုဏ် အာရုံ (အာဏာရရှိရေး) အတွက် ထိုင်းနိုင်ငံ
အနီရောင်တပ် နှင့် အဝါရောင်တပ် အဓိကရုဏ်းများက သက်သေ
ခံလျက်ရှိသည်။ ဤအခြေအနေကို ထေရဝါဒနိုင်ငံများ သာမက
ခရစ်ယာန်နိုင်ငံများ ၊ မွတ်စလင်နိုင်ငံများလည်း ကြုံတွေ့ကြရသည် ။
ကမ္ဘာပေါ်ရှိ ယဉ်ကျေးမှုစနစ်တိုင်းလိုလို ဘာသာရေးသည် လူမှုအဖွဲ့အစည်း၏
ဗဟိုမှ လူအဖွဲ့အစည်း၏ အပြင်သို့ ရောက်ခဲ့သည်။ အနောက်တိုင်း သိပ္ပံပညာ
နှင့် ဓနရှင်ဝါဒ တို့ နေရာယူလာကြသည်။ သိပ္ပံပညာ တို့က ပဓါနဖြစ်ကြောင်းကို
တက္ကသိုလ် ကောလိပ်များ ၏ ဘာသာရပ် သင်ရိုးညွှန်းတန်းတို့က
သက်သေခံလျက် ရှိသည်။

ယခုခေတ် ဗုဒ္ဓဘာသာ ရင်ဆိုင်ရသော အခြေအနေ ပြဿနာများမှာ
ရှေးခေတ်နှင့် မတူပါ ။ ဥပမာ ၊ ကမ္ဘာပေါ်ရှိ ဘာသာအားလုံး ၊ ယဉ်ကျေးမှု
အားလုံးသည် ထိုင်ဝမ်တွင်ရှိပြီး အချင်းချင်း အပြန်အလှန် ဖလှယ်ကြသည်။
ထို့ကြောင့် မြတ်စွာဘုရားကို ဦးထိပ် ထားသော ဗုဒ္ဓဘာသာကို အတွင်းဆုံး၌
တည်ရှိစေပြီး ၊ အပြင်မှ ကမ္ဘာ့ ဘာသာများက ဝိုင်းရံထားပြီး ၊ အပြင်ဆုံးမှ
ကမ္ဘာ့ယဉ်ကျေးမှုက ဝိုင်းရံထားစေပါမည် ။ မြတ်စွာဘုရား လက်ထက်က
ကျင့်သုံးခဲ့သော ရဟန်း ၊ ဗုဒ္ဓဘာသာဝင် လူပုဂ္ဂိုလ်များ ၊ ဘာသာခြားများ အပေါ်

သာသနာ ပြုခဲ့သည်ကို အတုယူ၍ မျက်မှောက်ခေတ်တွင် ဘာသာရေး
တန်ဖိုးထားခြင်း ကိုဖြစ်စေပါမည် ။ တစတစ အင်အားကြီးမား လာသော
ဘာသာခြားယဉ်ကျေးမှု နှင့် သိပ္ပံပညာ ရုပ်ဝတ္ထု ကာမဂုဏ်
ကိုအလေးထားသော အနောက်တိုင်း ယဉ်ကျေးမှုက ကျွန်ုပ်တို့ အဓိက
ရင်ဆိုင်ရမည့် ပြဿနာဖြစ်သည် ။ နောက်တခု ထိုင်ဝမ် ရင်ဆိုင်ရမည့်
ကိစ္စတခုမှာ စီးပွားရေး အင်အားကြီးမား လာသော တရုတ်ပြည်မကြီး ဖြစ်သည်။
တရုတ်ရိုးရာယဉ်ကျေးမှု ကို အနောက်တိုင်း ယဉ်ကျေးမှု နှင့် ကွန်မြူနစ်
ယဉ်ကျေးမှု တော်လှန်ရေး တို့က ဖျက်စီးခဲ့ကြပြီး ၊ ဘာသာရေးကို ဘိန်း
နှင့်နှိုင်းယှဉ် ခဲ့ကြသည် ။ ဒေသ နှစ်ခု ၏ ဘာသာစကား တူညီမှု ၊
ဆွေမျိုးတော်စပ်မှု တို့က စီးပွားရေး ၊ ယဉ်ကျေးမှု ကူးလူး ဆက်ဆံရေး ကို
ကောင်းမွန်စေပြီး ငြိမ်းချမ်းရေးကို ဖော်ဆောင်နိုင်ခဲ့ကြသည် ။ ဤကား
ကောင်းမွန်သည့် အချက်ဖြစ်ပါသည်။ သို့သော် ထိုင်ဝမ်ဗုဒ္ဓဘာသာကို
စီးပွားရေး ကိစ္စများ ရောနှောလာခြင်းကား မဖြစ်သင့်ပါ ။ ဗုဒ္ဓ ဓမ္မ အသိပညာ
ဖြင့်သာ ဒေသနှစ်ခု၏ လူမျိုးရေး ချစ်ကြည်ရေးကို ဖော်ဆောင်ရပါမည်။
အကယ်၍ နိုင်ငံရေး ကိစ္စများကို အဓိကထားပါက ဗုဒ္ဓဘာသာ မဟုတ်တော့ပေ။
တရုတ်ပြည်တွင် ဗုဒ္ဓဘာသာသည် လူ့အဖွဲ့အစည်းနှင့်အတူ စည်ပင်
တိုးတက်ပြီး စိတ်၏ စင်ကြယ်ခြင်းကိုဖြစ်ပေါ်စေကာ ဗောဓိဉာဏ်ရရှိရေး ကို
အထောက်အကူပြုနိုင်ပါက ကျွန်ုပ်တို့ လုပ်ဆောင်ရကျိုးနပ်ပါပြီ။

ရှေးခေတ်ပဟောင်း ထျန်းထိုင်ဂိုဏ်း သည် ကွန်ဖျူးရှပ် ဘာသာဝင်များအား လူ့ရွာ
သုဂတိ ၊ တာအို ဘာသာဝင် များအား နတ်ဘုံ သုဂတိ ဖြင့် စိတ်ဝင်စားစေကာ
ဗုဒ္ဓဘာသာအဖြစ် သိမ်းသွင်းခဲ့သည် ။ တရားဓမ္မကို မဟာယာန အသွင်သစ်
ဖြင့်ပြုပြင် ရေးသားခဲ့သည် ။ ထိုက်ရှီး ဆရာတော်၏ အတွေးအခေါ်များ
သည်လည်း တရုတ် ဗုဒ္ဓဘာသာ ကိုသာ အဓိက ထား ပြီး မြတ်ဗုဒ္ဓ၏
ကျမ်းစာများကို အခြေခံထားခြင်း မဟုတ်ပါ ။ ယင့်ဆွန့်ဆရာတော် မှာ
တရုတ်ဘာသာဖြင့် ထေရဝါဒကို အသက်သွင်းကာ မြတ်ဗုဒ္ဓ၏
ညွှန်ကြားမှုများကို အလေးထားသော်လည်း လူမျိုးစုများ၏ ချစ်ကြည်မှုကို
မဖော်ဆောင်နိုင်ခဲ့ပါ ။ ဤကား ကျွန်ုပ်တို့ ကိုးကားရမည့် အဖိုးတန် အချက်များ
ဖြစ်ပါသည် ။ ဗုဒ္ဓဘာသာ အိန္ဒိယတွင် ကွယ်ပျောက်ခဲ့ပုံ ၊
ဘာသာသုံးခုရောနှောနေသော တရုတ်ဗုဒ္ဓဘာသာ ၊ သာရေးနာရေး
ကိစ္စများတွင်သာ သုံးသော ရိုးရာဗုဒ္ဓဘာသာ ၊ စသည့် အဖြစ်အပျက်တို့ကို
သင်ခန်းစာယူ၍ စစ်မှန်သော သာသနာတော်ကို ထိန်းသိမ်း
စောင့်ရှောက်ရေးသည် အရေးကြီးဆုံး လုပ်ငန်း ဖြစ်ပါသည်။ မျက်မှောက်ခေတ်
ဗုဒ္ဓဘာသာ ကြုံတွေ့ရသော အကြီးဆုံး အန္တရာယ်မှာ ဘာသာခြား ယဉ်ကျေးမှု
နှင့် ငွေကြေး ၊ ကာမဂုဏ် အာရုံခံစားရေးအယူဝါဒ ဖြစ်သည်။
" သံသရာမှ လွတ်မြောက်ရေး နှင့် ဗောဓိဉာဏ် ရရှိရေး " တည်းဟူသော
ဗုဒ္ဓဘာသာ၏ အနှစ်သာရကို ကာကွယ် ထိန်းသိမ်းရမည် ။ ကျွန်ုပ်တို့
မြန်မာနိုင်ငံကို လာရောက်ခြင်းမှာ ထေရဝါဒ ရဟန်းသံဃာများ ထိန်းသိမ်း

စောင့်ရှောက်လာသော မြတ်ဗုဒ္ဓ၏
တရားဓမ္မ မူလအနှစ်သာရကို
လာရောက်သင်ယူခြင်း ဖြစ်ပါသည်။
ကာမဂုဏ် စည်းစိမ်ခံစားရင်း ကိလေသာ
ဝေးကွာ သံသရာမှလွတ်မြောက်မည်
ဆိုပါက ယခုခေတ် လူများ၏
လိုအပ်ချက်နှင့် ကိုက်ညီမည် ဖြစ်သော်လည်း ဗုဒ္ဓဘာသာကို ဤလောကမှ
အမြန်ဆုံး ကွယ်ပျောက်စေပါမည်။

ယခုခေတ်သစ်တွင် မြတ်စွာဘုရား လက်ထက်က ရဟန်း ၊ ဗုဒ္ဓဘာသာဝင်
လူပုဂ္ဂိုလ်များ ၊ ဘာသာခြားများ အပေါ် သာသနာပြုခဲ့သည့် နည်းအတိုင်း
တန်ဖိုးရှိသော စနစ်သစ် တခုကို ထူထောင်ရပါမည် ။ ထိုစနစ်မှာ မြတ်ဗုဒ္ဓကို
ဦးထိပ် ထားသော ဗုဒ္ဓဘာသာကို အတွင်းဆုံး၌ တည်ရှိစေပြီး ၊ အပြင်မှ ကမ္ဘာ့
ဗုဒ္ဓဘာသာ များက ဝိုင်းရံထားပြီး ၊ အပြင်ဆုံးမှ ကမ္ဘာ့ယဉ်ကျေးမှုက
ဝိုင်းရံထားကာ ဤကမ္ဘာမြေပေါ်တွင် ဗုဒ္ဓဘာသာ၏ နေရာ နှင့်
တန်ဖိုးကိုမြင်တွေ့ရပါမည်။ ထိုင်ဝမ်ပြည်သူများ အတွက် ထာဝရ
အကျိုးဖြစ်ထွန်းစေပါမည်။ ဤကား ကျွန်ုပ်တို့၏ တတိယ အရေးကိစ္စ
ဖြစ်ပါသည်။

၄.၃။ ထိုင်ဝမ်တွင် ဆောင်ရွက်ရမည့် အရေးကိစ္စများ အနှစ်ချုပ်

ခေတ်သစ် အရေးကိစ္စ သုံးခု၏ အနှစ်ချုပ်မှာ အောက်ပါအတိုင်း ဖြစ်ပါသည်။

(၁) ထိုင်ဝမ်တွင် မြတ်ဗုဒ္ဓ၏ တရားဓမ္မ အားလုံးကို ခြုံငုံ၍ တင်ပြနိုင်ရမည်။ အနည်းဆုံး " ရတနာသုံးပါး ကိုးကွယ်ခြင်း၏ ကုသိုလ် ၊ ပိဋကတ်သုံးပုံကို အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုခြင်း ၊ သိက္ခာသုံးရပ် အကျင့်မြတ်ကို ကျင့်ကြံ ၍ သံသရာမှလွတ်မြောက်ရေး " အချက်များပါဝင်ရမည်။ ဤ ရှင်းလင်းတင်ပြချက်များကို အခြေခံ၍ အခြားဘာသာဝင်များ ဗုဒ္ဓဘာသာကိုလေ့လာနိုင်ကာ ဗုဒ္ဓဘာသာဝင် လူ ၊ ရဟန်းများ စိတ်ချမ်းသာစွာ ကျင့်ကြံ အားထုတ်ကာ သံသရာမှ လွတ်မြောက်နိုင်ပါသည်။

(၂) မြတ်ဗုဒ္ဓ၏ ဟောကြားခဲ့သည်များကို အခြေခံ၍ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ ဗုဒ္ဓဘာသာကို ခွဲခြား ဝေဖန်ဆန်းစစ် ကာ စစ်မှန်သော သာသနာတော် ကို လူ့လောကတွင် ထွန်းကားစေပါမည်။

(၃) ဗုဒ္ဓဘာသာသည် ကမ္ဘာ့ ဘာသာများ နှင့် အရင်ထိတွေ့ဆက်ဆံရပြီး နောက်မှ ကမ္ဘာ့ယဉ်ကျေးမှု နှင့် ထိတွေ့ရသည် ။ ထို့ကြောင့်မြတ်ဗုဒ္ဓကို ဦးထိပ် ထားသော ဗုဒ္ဓဘာသာကို အတွင်းဆုံး၌ တည်ရှိစေပြီး ၊ အပြင်မှ ကမ္ဘာ့ ဗုဒ္ဓဘာသာ များက ဝိုင်းရံထားပြီး ၊ အပြင်ဆုံးမှ ကမ္ဘာ့ယဉ်ကျေးမှုက ဝိုင်းရံထားသော ကမ္ဘာကြီး ဖြစ်လာရန် တည်ထောင်ရမည်။ ကျွန်ုပ်တို့က

တဆင့်ပြီးတဆင့် ဆောင်ရွက်ရမည်ဖြစ်ပြီး ကမ္ဘာ့ဗုဒ္ဓဘာသာကြီး အတွက် ထူးခြားသော အဓိပ္ပာယ်ကို ဖော်ဆောင်ပါမည် ။

(၅) နီဂုံး နှင့် စာရေးသူ၏ ရင်တွင်းခံစားချက်

၅.၁။ နိဂုံး

ကျွန်ုပ်တို့ ယနေ့ မြန်မာနိုင်ငံ ရွှေတိဂုံဘုရားသို့ ဘုရားဖူးလာကြရာ ရွှေတိဂုံဘုရားပေါ်မှ သာသနာအလင်းရောင်ကို တွေ့မြင်ကြရကား မြန်မာနိုင်ငံသည် ဗုဒ္ဓဘာသာ အစဉ်အလာ ခိုင်မြဲသော နိုင်ငံ တစ်နိုင်ငံဖြစ်ကြောင်း ပြသလိုက်ခြင်းပင် ဖြစ်သည် ။ ဤနေရာမှ အနာဂတ် ထိုင်ဝမ် သာသနာတော် အကြောင်း စဉ်းစားနေမိပါသည်။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် ကျွန်ုပ်တို့သည် သာသနာတော် ကိုကြည်ညို လေးစားပြီး ဘဝတခုလုံးကို မြှုပ်နှံကာ မိသားစု မိတ်ဆွေ ရောင်းရင်းများ နှင့် အတူ တရားအရသာကို ခံစားလိုပါသည် ။ ထိုမှတဆင့် ထိုင်ဝမ်တွင် ဗုဒ္ဓဘာသာ အမြစ်တွယ်၍ တကမ္ဘာလုံးကို သာသနာ ပြန့်ပွားစေချင်ပါသည် ။ ဤကား ယနေ့ခေတ် ထိုင်ဝမ်ရှိ မြတ်ဗုဒ္ဓ၏သား တပည့်များ အတူတကွ လုပ်ဆောင်ရမည့် တာဝန်ဖြစ်ပြီး ကိုယ်စွမ်း ဉာဏ်စွမ်းရှိသမျှ ဆောင်ရွက် ကြရပါမည်။

ရှေးခေတ် တရုတ်လူမျိုးများထဲတွင် ထျန်းထိုင်ဂိုဏ်း ကျစ်ကျဲ ဘုန်းတော်ကြီး တည်ထောင်ခဲ့သော ရိုးရာ အယူအဆများ နှင့် ထိုက်ရှီးဆရာတော် ၊ ယင့်ဆွန့် ဆရာတော် တို့ တည်ထောင်ခဲ့သော ခေတ်သစ် ဗုဒ္ဓဘာသာ အတွေးအခေါ်တို့သည် အထင်ရှားဆုံး စနစ် နှစ်ခု ဖြစ်ခဲ့ပါသည် ။

ယနေ့ခေတ်တွင် မြတ်ဗုဒ္ဓ ဟောကြားခဲ့သည့် တရားဓမ္မ အနက် အဓိပ္ပာယ် ကို မပျောက်ပျက်စေပဲ ရှေးခေတ်တရုတ် ပညာရှင်များ၏ စိတ်ဓာတ် နှင့် ကောင်းကွက်ကို အတုယူကာ မြန်မာနိုင်ငံ ကဲ့သို့ အခြေခိုင်မာ လှသော ထေရဝါဒ အစဉ်အလာ အတိုင်း အတွေးအခေါ်စနစ်သစ် တစ်ခုကို တည်ထောင် ရပါမည်။

ယခုတခေါက် ရွှေတိဂုံဘုရားသို့ ဘုရားဖူးလာခြင်း နှင့် လေ့လာရေးခရီး အတွေ့အကြုံများကို အားလုံးအား မျှဝေခံစား စေချင်ပါသည် ။ မြတ်ဗုဒ္ဓ၏ တပည့်သာဝက တစ်ယောက် အနေဖြင့် ဤစာတမ်းကို မိမိကိုယ်တိုင်လည်း အသုံးပြုရင်း အခြားသူများ ကိုလည်း ဝေမျှ ပေးချင်ပါသည်။ လမ်းတလျှောက်လုံး စိတ်အား ထက်သန်စွာဖြင့် ပါဝင်ဆွေးနွေးခဲ့သော ချင်းတင့်ဆရာတော် ကိုလည်း အထူးကျေးဇူးတင်ရှိပါသည်။

၅.၂။ ရင်တွင်းဖြစ် ခံစားချက်

ဆရာတော်၏ တရားကို နားထောင်ပြီး စိတ်ထဲတွင် အလွန်တရာ အားရ ကျေနပ်မှု ရှိလှပါသည် ။ နောက်ဆုံး ပြောသွားသော စကားလုံးများက စိတ်ထဲတွင် ပဲ့တင်ထပ်လျက် ရှိပါသည် ။ ဤစာတမ်းကို ဓမ္မ မိတ်ဆွေများ လေ့လာပြီး တရားကျင့်ရာတွင် အထောက်အကူပြုရုံသာမက သာသနာပြုလုပ်ငန်းများတွင်လည်း လမ်းညွှန် သဖွယ်ဖြစ်ရန် မျှော်လင့်ပါသည်။

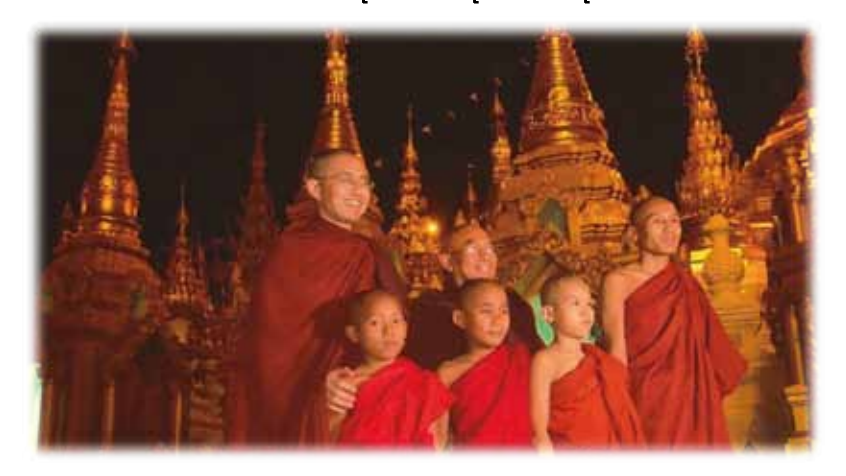
ရွှေတိဂုံဘုရား မှအပြန်လမ်း နေပူခံကျောက်ပြားများပေါ်တွင် လျှောက်လှမ်း နေရသော်လည်း ဆရာတော်၏ အနက်အဓိပ္ပာယ် ပြည့်ဝ၍ စိတ်လှုပ်ရှားဖွယ်ကောင်းသော တရားကို နာယူ ရသောကြောင့် ရင်ထဲတွင် အလွန်အေးချမ်းလှပါသည် ။ ဆရာတော်၏ အသေးစိတ်ရှင်းပြမှုကြောင့် မြန်မာနိုင်ငံ၏ လက်ရှိဗုဒ္ဓဘာသာ အခြေအနေကို နားလည် သဘောပေါက်ရုံမက ထိုင်ဝမ်ဗုဒ္ဓဘာသာ သမိုင်းကြောင်းကို ပြန်ပြောင်း ကြည့်ရှုရင်း ယင့်ဆွန့် ဆရာတော် ၊ ထိုက်ရွှီး ဆရာတော် ၊ ကျစ်ကျဲဘုန်းတော်ကြီး အစရှိသည့် ရှေးခေတ် တရုတ်ပညာရှင်များ၏ ဗုဒ္ဓဘာသာအပေါ် အနစ်နာခံပေးဆပ်ခဲ့မှုများကို အောက်မေ့သတိရလျက်ရှိပါသည် ။ သမိုင်းတွင် ထင်ရှားကျော်ကြားသော ရွှေတိဂုံဘုရား ရင်ပြင်တော်ပေါ်တွင်

အဖိုးတန်လှသော တရားကို နာကြားရင်း မျက်မှောက်ခေတ် အရေးကိစ္စများကို တွေးတောနေမိပါသည်။

မြတ်ဗုဒ္ဓ၏ သာသနာပြုနည်းများသည် ရှေးခေတ်မှ ယခုခေတ် တိုင်အောင် အသုံးပြုနိုင်သကဲ့သို့ ရှေးကျသော ဗုဒ္ဓဘာသာသည်လည်း ယနေ့တိုင်အောင် ကိုးကွယ်ရာအဖြစ် အားထားနိုင်ကြောင်း ယုံကြည်မိပါသည်။ ရတနာ သုံးပါး၏ ဂုဏ်ကျေးဇူးကို အောက်မေ့လျက် သာသနာပြုလုပ်ငန်းများကို သမိုင်းပေးတာဝန် အဖြစ်ခံယူထားသော ဆရာတော်၏ စိတ်ဓာတ်ကို သိရသောအခါ ကျေးဇူးတင်လေးစားမိပါသည် ။ ဆရာတော်သည် တရားဟောရာတွင် စေတနာ ထက်သန်စွာဖြင့် ဟောရုံမက လူတိုင်းကိုလည်း "မိမိတို့၏ ဗုဒ္ဓဘာသာ အဆင့်အတန်း" ကိုသိရှိရန် လိုကြောင်း ထပ်တလဲလဲ သတိပေးပါသည် ။ ဗုဒ္ဓသာသနာကို မိမိ တဦးတည်း ကိုးကွယ်ရုံမက အခြား ဆွေမျိုး မိတ် သင်္ဂဟများ နှင့်အတူ သာသနာအကျိုးကို ဆောင်ရွက်ကြ ရပါမည်။ အခြား ဗုဒ္ဓဘာသာဝင်များနှင့် အတူ ဤကမ္ဘာမြေ ကို စောင့်ရှောက်ရပါသည်။ တနည်းဆိုရသော် သာသနာတော်ကို ကမ္ဘာ အရပ်ရပ်သို့ ဆက်လက်ပြန့်ပွားသွားစေကာ ထိုင်ဝမ်တွင်လည်း အခြေခိုင်မြဲ စေပါမည်။ အခြားတရုတ်ဒေသများတွင်လည်း အခြေခိုင်မြဲစေပါမည်။ လူလောကတွင် ထာဝရတည်ရှိစေပါမည်။

နောက်ဆုံး ပါဠိဘာသာဖြင့် အမျှဝေနေစဉ် မဝေးသော တနေရာမှ ခေါင်းလောင်းထိုးသံက ပျံ့လွင့်လာပါသည် ။ အေးမြသော လေပြေလေညှင်း၏ အရသာကိုခံစားရင်း ကျယ်ဝန်းလှသော ရွှေတိဂုံဘုရား ရင်ပြင်တော်ပေါ်တွင် နီညိုရောင်သင်္ကန်းကို ဆင်မြန်းထားသော ဆရာတော်ကို ဝိုင်းရံ၍ ထိုင်နေကြကာ သာသနာတော်ကို လိုက်လိုက်လှဲလှဲ ကြည်ညိုလေးစားသော စိတ်ဓာတ်များက လွန်ခဲ့သော နှစ်ပေါင်း ၂၅၀၀ ကျော် မြတ်စွာဘုရား သက်တော်ထင်ရှား ရှိစဉ်အခါသို့ ပြန်ပြောင်း ရောက်ရှိသလိုခံစား မိပါသည် ။ ဤမြင်ကွင်း ဤခံစားချက်များမှာ ယခုထက်တိုင် စိတ်ထဲတွင် ပြန်မြင်ယောင်နေမိပါသည်။ တသက်တာတွင် ဘယ်သောအခါမှ မေ့မရနိုင်တော့ပါ။

သာဓု .. သာဓု .. သာဓု..

သမဏသုခတောရကျောင်း

ဖားအောက် (ထိုင်ဝမ်ဒီပ)

靜樂禪林

帕奧禪林（台灣分院）

地址：**54445** 南投縣國姓鄉長福村長雙巷 **29** 號

Tel：886-49-2432891

Fax：886-49-2432231

http://www.taiwandipa.org.tw

Email：taiwandipa@gmail.com

上座部學院出版書籍

一、巴利三藏譯叢

01《比庫巴帝摩卡》
瑪欣德尊者 **Bhante U Mahinda**
02《大護衛經》
瑪欣德尊者 **Bhante U Mahinda**
03《上座部佛教唸誦集》
瑪欣德尊者 **Bhante U Mahinda**
04《經集》郭良鋆　編譯
05《巴利課誦》
編者：智行尊者
(**Bhante U Nyanacara**)
觀淨尊者(**Bhante U Sopāka**)
譯者：瑪欣德尊者
(**Bhante U Mahinda**)等
06《小誦經註》覓寂尊者　中譯
07《法句經》敬法比丘　中譯
08《增支部一集巴利》
瑪欣德尊者 **Bhante U Mahinda**

二、帕奧禪師Pa-Auk Sayadaw叢書

01《禪修入門與次第 – 帕奧禪師叢書選編》
02《顯正法藏》
03《入出息念》
04《突破止觀》
05《**Knowing and Seeing(Revised Edition II)**》
06《證悟涅槃的唯一之道》
07《菩提資糧》
08《去塵除垢》
09《智慧之光5版》
10《正念之道》
11《如實之見》
12《**The Workings of Kamma**》
(Second Revised Edition)

三、帕奧弟子叢書

01《上座部佛教修學入門》
瑪欣德尊者 **Bhante U Mahinda**
02《阿毗達摩講要》上集
瑪欣德尊者 **Bhante U Mahinda**
03《您認識佛教嗎？》
瑪欣德尊者 **Bhante U Mahinda**
04《自然的代價》
吉祥尊者 **Bhante U Maṅgala**
05《上座部佛教修學入門》修訂版
瑪欣德尊者 **Bhante U Mahinda**
06《沙馬內拉學處》修訂版
瑪欣德尊者 **Bhante U Mahinda**
07《止觀法要》
瑪欣德尊者 **Bhante U Mahinda**
08《殊勝功德》
淨法尊者 Bhante U Dhammasubho
09《阿毗達摩講要》中集
瑪欣德尊者 **Bhante U Mahinda**
10《沙門果經》講要
瑪欣德尊者 **Bhante U Mahinda**
11《阿毗達摩講要》下集
瑪欣德尊者 **Bhante U Mahinda**
12《佛陀的十二種惡報》
瑪欣德尊者 **Bhante U Mahinda**
13《大金塔前的省思》
觀淨尊者 **Bhante U Sopāka**
14《復歸佛陀教導1》
觀淨尊者 **Bhante U Sopāka**

四、上座部佛教選輯叢書

01 南傳菩薩道
原作者：明昆三藏持者大長老
The Ven. Mingun Sayadaw
緬譯英：烏哥烈及烏叮靈
U Ko Lay and U Tin Lwin
英譯中：敬法比丘

五、弘護叢書

01 《植根上座部佛教於台灣》
烏給大長老Sayadaw U Kesarinda
觀淨尊者 Bhante U Sopāka

02《勤護教法—上座部道場成立十周年點滴》
觀淨尊者 Bhante U Sopāka

03《追思禮讚水尊者》
水尊者的弟子們

04《側記帕奧禪法在台灣—兼述南傳佛教與華人學潮之相遇》
觀淨尊者 Bhante U Sopāka

六、帕奧禪師蒞臺弘法滿十年叢書

01《顯正法藏》
帕奧禪師 Pa-Auk Sayadaw

02《散播慈愛》（華語）
原著：Thabyekan Sayadaw
英譯：淨法尊者 Bhante Dhammasubho

03《沙馬內拉學處》
瑪欣德尊者 Bhante U Mahinda

七、學院代贈送書籍

01《人施設論》
指導者：護法法師
翻譯整理者：釋覺恵

02《復歸佛陀的指導二》
觀淨尊者 Bhante U Sopāka

03《涅槃的捷運》
護法法師

帕奧弟子叢書13
《大金塔前的省思》

作　　者：觀淨尊者 Bhante U Sopāka
出 版 者：台灣南傳上座部佛教學院
Taiwandīpa Theravāda Buddhist College
地　　址：台南市歸仁區民權八街85巷1號
No. 1, Lane 85, Ming Chuen Street 8 ,Guei Ren Dist,Tainan City 71148, Taiwan(R.O.C.)
電　　話：（06）2301406　　傳　　真：（06）2391563
網　　址：www.taiwandipa.org.tw
電子信箱：taiwandipa@gmail.com
中華民國一０七年三月初版一刷恭印1500冊

學院宗旨：植根上座部佛教於台灣

佛陀於贍部島(Jambu-dīpa)創覺，弘法建僧；長老聖弟子於蘭卡島(Laṅka-dīpa)傳承上座部佛教(Thera-vāda)，廣植為緬泰等地之文化傳統；就上座部佛教的現代傳佈，願教法廣傳於華人區，並植根於台灣島(Taiwan-dīpa)，即是令正法光照台灣(Taiwan dīpeti)，成為台灣之光(Taiwano dīpaṃ)。一言以蔽之，『植根佛教於台灣』(Buddhasāsanassa mūlāni Taiwandīpe otarantu.)。

立基於台灣為主之華人文化傳統，承續緬甸代表之上座部佛教文化傳統，旁擇西方為主之各地文化；以帕奧禪林之教學為宗教典範，指引方向；依巴利三藏學習佛教真理，勤修三學，斷盡三毒，以令正法久住。

結緣處

✉慈善精舍
22161新北市汐止區大同路一段337巷17弄9號5樓　　電話：02-26486948

✉丁敏哲居士
51064彰化縣員林鎮至善街118號　　電話：04-8338835

✉王正賜內兒科診所
70153台南市東區凱旋路223號　　電話：06-2008992

✉郭美麗
80656高雄市前鎮區長江街68號7樓　　電話：07-3343314

✉淨心文教基金會
80266高雄市苓雅區四維二路96號4樓　　電話：07-7238430

✉Four Noble Truths 122A E. Foothill
Blvd #243 Arcadia, CA 91006　　電話：+1.626.524.4864

國家圖書館出版品預行編目(CIP)資料

大金塔前的省思 : 從佛教深植於緬甸的盛況談我們的時代課題 / 觀淨尊者講 ; 王寶昭整理. -- 初版. -- 臺南市 : 臺灣南傳上座部佛教學院, 民107.03

面 ; 公分. -- (帕奧弟子叢書 ; 13)

ISBN 978-986-95011-6-3 (平裝)

1.佛教史 2.緬甸

228.37 107005358